

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM
DALI**

**SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI ÇERÇEVESİNDE
BÜTÜNLEŞİK REFAH MODELİ ÖNERİSİ**

Bahar YOLVERMEZ

DOKTORA TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Mustafa Çağlar ÖZDEMİR

HAZİRAN - 2025

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI
ÇERÇEVESİNDE BÜTÜNLEŞİK REFAH MODELİ ÖNERİSİ

DOKTORA TEZİ

Bahar YOLVERMEZ

Enstitü Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri

“Bu tez 20/06/2025 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. Mustafa Çağlar ÖZDEMİR	Başarılı
Doç. Dr. Cihan SELEK ÖZ	Başarılı
Doç. Dr. Hakan YAVUZ	Başarılı
Doç. Dr. Volkan IŞIK	Başarılı
Doç. Dr. Ufuk BİNGÖL	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Bahar YOLVERMEZ
20/06/2025

ÖN SÖZ

Sosyal politika ve sürdürülebilir kalkınma gibi refahı doğrudan etkileyen alanların birbirinden bağımsız düşünölemeyip bütöncöl sosyal politika yaklaşımlarıyla entegre edilmesi, yalnızca teorik bir hedef değil yaşamsal bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu çalışma, Türkiye bağlamında sosyal politika sistemini daha eşğüdömlö, etkin ve sürdürölebilir hale getirebilecek bir model geliştirme çabasıyla şekillenmiştir. Araştırma süreci, akademik bir üretimin de ötesinde düşönsel sınırlarımı zorlayan ve perspektifimi genişleten bir yolculuğa dönuştö.

Bu yolculuk boyunca bilgi ve tecrübesiyle rehberlik eden, çalışmanın her aşamasında akademik titizliği ve yönlendirici katkılarıyla bana ilham veren çok kıymetli tez danışmanım Doç. Dr. Mustafa Çağlar ÖZDEMİR'e en derin şökranlarımı sunuyorum. Tez izleme sürecinde ve savunma aşamasında yapıcı eleştirileriyle çalışmamın gelişimine katkı sağlayan saygıdeğer jöri üyeleri Doç. Dr. Cihan Selek ÖZ, Doç. Dr. Hakan YAVUZ, Doç. Dr. Volkan IŞIK ve Doç. Dr. Ufuk BİNGÖL'e içtenlikle teşekkür ederim. Bu süreçte yanımda olan, sabriyle, anlayışıyla ve sonsuz desteğiyle bana güç veren sevgili eşim Ahmet Sefa YOLVERMEZ'e, her zaman yanımda hissettiğim, varlığıyla hayatıma değer katan anneme, yoğun çalışma tempomda pozitif enerjileriyle motivasyonumu diri tutan çalışma arkadaşlarıma ve bu yoğun sürecin en güzel anılarını paylaştığım, gülüşöyle yorgunluğumu unutturan oğlum Bilgekağan'a gönölden teşekkür ederim.

Araştırmanın sadece akademik dünyaya değil, sosyal politika yapıcılarına ve sürdürölebilir kalkınma yolunda ilerleyen tüm kurumlara fayda sağlamasını temenni ediyorum. Bu çalışmanın, Türkiye'nin daha adil, kapsayıcı ve sürdürölebilir bir refah sistemine katkı sunması en içten dileğimdir.

Bahar YOLVERMEZ

20/06/2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	vi
ŞEKİL LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix

GİRİŞ.....	1
------------	---

1. BÖLÜM: SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI VE SOSYAL POLİTİKA BİLEŞENLERİ	8
--	----------

1.1. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı ve Amaçları	8
1.1.1. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı.....	8
1.1.2. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	11
1.2. Bölgesel Dinamizm ve Stratejik Yönetişim: Akıllı Uzmanlaşma Stratejilerinin Kavramsal Temeli.....	13
1.3. Sosyal Politika Kavramı ve Bileşenleri	15
1.3.1. Sosyal Politika Kavramı.....	15
1.3.2. Sosyal Politika Bileşenleri	17
1.3.2.1. Genel/Kamusal Sosyal Politika Bileşenleri	21
1.3.2.2. Özellikle Hedef Gruplara Yönelik Sosyal Politika Alanları.....	24
1.4. Bütüncül Sosyal Politika Kavramı ve Bileşenleri	29
1.4.1. Bütüncül Sosyal Politika Kavramı	29
1.4.2. Bütüncül Sosyal Politika Bileşenleri.....	34

2. BÖLÜM: SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI KAPSAMINDA BÜTÜNLEŞİK REFAH MODELİ UYGULAYAN ÜLKE ÖRNEKLERİ	39
---	-----------

2.1. Refah Ölçüm Değişkenlerinin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Kapsamında Bütünleşik Refah Modeline Uyumluluğunun İncelenmesi	39
2.2. Bütünleşik Refah Modeli Uygulama Örnekleri.....	43
2.2.1. Yüksek Gelirli Ülkeler	44
2.2.1.1. Finlandiya	44
2.2.1.2. Norveç.....	45
2.2.1.3. İsveç	46

2.2.1.4. Avustralya	48
2.2.1.5. Danimarka.....	49
2.2.1.6. Hollanda	50
2.2.1.7. Almanya	51
2.2.1.8. Yeni Zelanda	53
2.2.1.9. Amerika Birleşik Devletleri	54
2.2.1.10. Birleşik Krallık.....	57
2.2.1.11. Kanada	57
2.2.1.12. İsviçre.....	59
2.2.1.13. Singapur	61
2.2.1.14. Güney Kore	62
2.2.1.15. Uruguay.....	64
2.2.2. Üst-Orta Gelirli Ülkeler	65
2.2.2.1. Arjantin	66
2.2.2.2. Brezilya	66
2.2.2.3. Kosta Rika.....	67
2.2.3. Alt-Orta Gelirli Ülkeler.....	68
2.2.3.1. Nijerya.....	68
2.2.3.2. Butan	69
2.2.4. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı iSDG Modeli	71
3. BÖLÜM: SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI KAPSAMINDA	
BÜTÜNLEŞİK BİR REFAH MODELİ ÖNERİSİ	72
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	72
3.2. Araştırmanın Yöntemi	76
3.2.1. Araştırmanın Sürecinin Aşamaları	79
3.2.2. Veri Yönetimi.....	80
3.2.3. Güvenilirlik ve Geçerlilik.....	83
3.2.4. Yöntem Sınırlılıkları	84
3.3. Modelin Teorik Altyapısı Hakkında Açıklamalar	85
3.4. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile Sosyal Politika Bileşenlerinin İlişki	
Analizi.....	93
3.4.1. İstihdam Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi.....	109

3.4.2. Sosyal Güvenlik Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi	116
3.4.3. Konut Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi.....	122
3.4.4. Sağlık Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi	127
3.4.5. Eğitim Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi.....	132
3.4.6. Ulaşım Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi	136
3.4.7. Çevre Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi	139
3.4.8. Suçla Mücadele Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi	141
3.5. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Kapsamında Bütünleşik Bir Refah Modeli Önerisi.....	146
3.5.1. Modelin Uygulanabilirlik Değerlendirmesi	167
3.5.1.1. Kurumsal Entegrasyon ve Yönetişim Yapısı	168
3.5.1.2. Paydaş Katılımı ve Yerel Uyum Dinamikleri	170
3.5.1.3. Veri Entegrasyonu ve Dijital Yönetişim Altyapısı	170
3.5.1.4. Finansal Kaynaklar ve Maliyet Etkinlik Analizi.....	170
3.5.1.5. Siyasi ve Toplumsal Sahiplenme	171
3.5.1.6. Pilot Uygulama Senaryosu: Bölgesel Model Testi-Sakarya Örneği.	172
3.5.1.7. Bütünleşik Sosyal Politika Modeli Master Planı – Sakarya Pilot Uygulamasına Yönelik Uygulama Rehberi ve Ölçekleme Hazırlığı	180
SONUÇ	186
KAYNAKÇA.....	196
EK	224
ÖZ GEÇMİŞ	226

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AFAM-PE	: Aile Yardımları-Eşitlik Planı
API	: Uygulama Programlama Arayüzleri
ASDEP	: Aile Sosyal Destek Programı
BM	: Birleşmiş Milletler
BMİDÇS	: Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
BSYS	: Bütünleşik Sosyal Yardım Sistemi
CEE	: Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi
CGE	: Cinsiyet Gelişmişlik Endeksi
CPF	: Merkezi İhtiyat Fonu
CPP	: Kanada Emeklilik Planı
CPTED	: Çevresel Tasarım Yoluyla Suç Önleme
CSNE	: Cinsiyet Sosyal Normları Endeksi
CSSS	: Kosta Rika Sosyal Güvenlik Fonu
ÇBYE	: Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi
ÇSKD	: Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Dairesi
EUİGE	: Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi
GİGE	: Gezegenel Baskılara Göre Ayarlanmış İnsani Gelişme Endeksi
GNH	: Gayri Safi Milli Mutluluk
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
ICLEI	: Yerel Çevre Girişimleri Uluslararası Konseyi
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	: Dünya Para Fonu
INDC	: Ulusal Katkı Niyet Beyanı
IPV	: Yakın Partner Şiddeti
iSDG	: Entegre Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KELA	: Finlandiya Sosyal Sigorta Kurumu
MBB	: Marmara Belediyeler Birliği

MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
NDIS	: Avustralya Ulusal Engellilik Sigorta Programı
NETP	: Yeni Ulusal Enerji Dönüşüm Ortaklığı
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
S3	: Akıllı Uzmanlaşma Stratejileri
S4	: Sürdürülebilirlik için Akıllı Uzmanlaşma Stratejileri
SBB	: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı
SIDA	: İsveç Uluslararası Kalkınma İş birliği Ajansı
SIAS	: Sosyal Alan için Entegre Bilgi Sistemi
SINTEG	: Akıllı Enerji Sergisi-Enerji Dönüşümü için Gündem
SKA	: Sürdürülebilir Kalkınma Amacı
SNIC	: Ulusal Entegre Bakım Sistemi
SOM	: Moğolistan Sürdürülebilirlik Görünümü
SRIP	: Stratejik Araştırma ve İnovasyon Ortaklıkları
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TFP	: Sorunlu Aileler Programı
TİKA	: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UN	: Birleşmiş Milletler
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu
VPET	: Mesleki ve Profesyonel Eğitim ve Öğretim
WB	: Dünya Bankası
WIS	: Çalışma Ücreti Gelir Eki

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları.....	12
Tablo 2: Bütünleşik Sosyal Politika Bileşenleri.....	33
Tablo 3: Bütünleşik Refah Modeli Uygulama Örneklerinin Sürdürülebilir Kalkınma ve Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişki Analizi.....	94
Tablo 4: Ülke Örneklerinin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını Sosyal Politika Sistemlerine Entegre Etme Düzeyleri.....	101
Tablo 5: Sosyal Politika Bileşenleri ve SKA'lar Arasındaki İlişki Analizi	103
Tablo 6: Problemleri Önceliklendirme Tablosu.....	156
Tablo 7: Bölgesel Kalkınmada S3 ve S4 Stratejileri.....	164
Tablo 8: Teknik ve Hukuki Kısıtları Aşma Stratejileri.....	169
Tablo 9: Sakarya Bölgesi Kapsamında S3 ve S4 Stratejileri.....	175
Tablo 10: Paydaşlar ve Sorumluluklar.....	178
Tablo 11: Uygulama Takvimi ve Aşamaları (Gantt Şeması).....	180
Tablo 12: İzleme ve Göstergeler.....	181
Tablo 13: Risk ve Kriz Yönetimi.....	181

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Genel/Yaygın Grupları İçeren Sosyal Politika Kesişim Birimleri (KB).....	35
Şekil 2: Özellikli Grup Tedbirleri İçeren Sosyal Politika Kesişim Birimi (KB).....	36
Şekil 3: Madison Kapsamlı Planı ile SKA'ların Ön Çapraz Analizi (Wisconsin/Madison).....	56
Şekil 4: Kodlama Hiyerarşisi.....	82
Şekil 5: Veri Yönetimi Süreci.....	83
Şekil 6: 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefine Uygulanan Sürdürülebilirliğe Yönelik Sistem Yaklaşımı.....	86
Şekil 7: SKA 360° Düşünce Analizi: Herkes İçin Sürdürülebilir Hareketlilik.....	91
Şekil 8: Sosyal Politika Bileşenlerinin Çaprazlama İlişki Analizi.....	144
Şekil 9: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Kapsamında Bütünleşik Bir Refah Modeli.....	148
Şekil 10: Modelin Uygulama Planı.....	151
Şekil 11: SKA'lar Kapsamında Genel Durum Değerlendirmesi.....	154
Şekil 12: Modelin Kısa, Orta ve Uzun Vadeli Uygulama Planı.....	166
Şekil 13: Uygulama Planında Yer Alan Kurum/Kuruluşların ve Aşamaları.....	167
Şekil 14: Modelleme ve Çözüm Geliştirme Aşaması.....	174
Şekil 15: Bütünleşik Sosyal Politika Pilot Uygulama Hiyerarşisi.....	179

ÖZET	
Başlık: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Çerçevesinde Bütünleşik Refah Modeli Önerisi	
Yazar: Bahar YOLVERMEZ	
Danışman: Doç. Dr. Mustafa Çağlar ÖZDEMİR	
Kabul Tarihi: 20/06/2025	Sayfa Sayısı: ix (ön kısım) + 223 (ana kısım + 2 (ek))
Bu çalışma, sürdürülebilir kalkınma amaçları (SKA) doğrultusunda, bütüncül sosyal politika yaklaşımına dayalı ve akıllı uzmanlaşma stratejileriyle desteklenen bütünleşik bir refah modeli geliştirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye’de sosyal politika alanında yaşanan kurumsal eşgüdüm eksiklikleri, veri temelli karar süreçlerinin sınırlılığı ve stratejik bütünlük yoksunluğu, SKA’lara uyumlu bir sistemin inşasını güçleştirmektedir. Bu sorunlardan hareketle çalışmada, “Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma odaklı ve bütüncül ilkeleri esas alan bütünleşik bir sosyal politika modeli geliştirilebilir mi?” sorusuna yanıt aranmaktadır. Araştırma, kuramsal çerçeveden türetilmiş nitel bir yaklaşımla, keşfedici desen çerçevesinde yürütülmüştür. Kavramsal analiz, doküman incelemesi ve tematik eşleştirme teknikleriyle yürütülen analiz sürecinde ulusal ve uluslararası politika belgeleri değerlendirilmiş; SKA’lar, sosyal politika bileşenleri ve akıllı uzmanlaşma stratejileri arasındaki ilişkiler modellenmiştir. Elde edilen bulgular, Türkiye’nin mevcut yapısının dönüşüm ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, veri odaklı, eşgüdümlü ve yapay zekâ destekli bir sosyal politika koordinasyon modeli önerilmiştir. Model, Sakarya örneğinde pilot senaryo ile yapılandırılmış; uygulamaya yönelik master planı, yönetim yapısı ve yaygınlaştırma stratejileriyle birlikte kurgulanmıştır. Çalışma, sosyal politika alanına hem kuramsal katkı sunmakta hem de uygulanabilir bir stratejik çözüm modeli önermektedir. Çalışmada önerilen modelin, Türkiye'nin gelecekteki sosyal politikasını şekillendirmek için önemli bir altyapı oluşturacağına inanıyoruz.	
Anahtar Kelimeler: Bütüncül Sosyal Politika, Bütünleşik Sosyal Politika Modeli, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Refah	

ABSTRACT	
Title of Thesis: An Integrated Welfare Model Proposal within the Framework of the Sustainable Development Goals	
Author of Thesis: Bahar YOLVERMEZ	
Supervisor: Assoc. Prof. Mustafa Çağlar ÖZDEMİR	
Accepted Date: 20/06/2025	Number of Pages: ix (pre text) + 223 (main body) + 2 (add)
This study aims to develop an integrated welfare model grounded in a holistic social policy approach and supported by smart specialization strategies, in alignment with the Sustainable Development Goals (SDGs). In Türkiye, institutional fragmentation, limited data-driven decision-making, and the absence of strategic coherence continue to hinder the development of a social policy system that aligns with the SDGs. Against this backdrop, the study explores the question: Is it possible to design an integrated social policy model for Turkey that is both sustainability-oriented and grounded in holistic principles? Adopting a qualitative research design within an exploratory framework, the study employs conceptual analysis, document review, and thematic mapping to analyze national and international policy documents. Through this process, the interrelations among SDGs, social policy components, and smart specialization strategies are systematically modeled. The findings reveal a critical need for structural transformation in Türkiye's current system. In response, the study proposes a data-driven, AI-supported, and coordination-oriented social policy governance model. The model was designed and tested through a pilot scenario in Sakarya, accompanied by an implementation master plan, governance structure, and scaling strategy. This research contributes to the theoretical discourse on social policy and offers a viable and strategic solution model for practical application. We believe that the proposed model provides a vital foundation for shaping the future of social policy in Türkiye.	
Keywords: Holistic Social Policy, Integrated Welfare Model, Sustainable Development Goals, Welfare	

GİRİŞ

Günümüzde dünya nüfusunun %10'u aşırı yoksulluk içinde yaşamını devam ettirmekte 820 milyondan fazla birey açlıkla mücadele etmektedir. Gıda, su, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçların karşılanması hususunda çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. 2050'ye kadar dünya nüfusunun 9,7 milyara ulaşması öngörülmektedir. Bunun yanı sıra, artan karbon emisyon oranları iklim değişikliğine yol açarak ve çevresel kirlenmeyi artırarak dünyanın ortalama sıcaklığının gittikçe yükselmesi, su kaynaklarının tükenmesi, gıda ürünlerinin azalması gibi ekolojik krizlere neden olmuştur. Mevcut salt ekonomik büyüme anlayışının yarattığı dengesizlikler çevresel problemleri gündeme getirmiştir. Biyolojik çeşitlilikte azalma, enerjinin fazla kullanımı, ulaşım, nüfusun artışına bağlı olarak kaynak kıtlığı gibi birçok sorun ortaya çıkmıştır. Enerji ihtiyacı ve karbon emisyonları nüfus artışından daha da hızlı artmaktadır. Eğer karbon emisyonlarının azaltımı sağlanamazsa dünyanın ortalama sıcaklığının 3°C kadar yükseleceği öngörülmektedir. Hava, su ve toprak gibi farklı kirlenme biçimleri karşısında doğa kendi kendini yenileyebilme yeteneğini kaybetmiş durumdadır. Çevresel problemler ve getirileri tüm dünyayı tehdit eden küresel bir mesele haline gelmiştir. Bu problemler karşısında kontrolsüz bir biçimde büyüyen dünya ekonomisi sorgulanmaya ve büyümenin kim için ve ne için olduğu soruları tartışılmaya başlanmıştır. Mevcut kalkınma anlayışının yarattığı ekonomik, sosyal ve çevresel tahribatlar sürdürülebilir kalkınma kavramını ortaya çıkarmıştır. Sürdürülebilir kalkınma, “ihtiyaç” ve “ödün” terimlerini barındırmaktadır. Sağlıklı bir çevreye ulaşabilmek için toplumsal ve ekonomik ihtiyaçlarımızdan ödün vermemiz gerekmektedir. 2015'te Birleşmiş Milletler, gezegenin korunması, insan refahının sağlanması ve kalkınmanın sürdürülebilirliğine yönelik 17 amacı içeren küresel bir eylem çağrısında bulunmuştur. Kalkınma sürecinde ülkelerin ve bireylerin tüm aşamalarda yer alması bu amaçların ortak noktasını oluşturmaktadır. Kalkınma en yalın haliyle “insan onuruna yakışır bir yaşam sürmek” olarak tanımlanabilir. Amaçlar birbiriyle ilişki ve bir bütün halinde olmakla birlikte, temelinde, günümüzde ve gelecekte herkes için sürdürülebilir, müreffeh ve adil bir hayat sağlama hedefi bulunmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının temalarının en az altısı ekolojik krizle doğrudan bağlantılıdır. Yaşanan krizleri, bozulmaları ve tahribatları nasıl bir bakış açısıyla yorumlayacağımız ve problemleri nasıl nitelendireceğimiz öncelikli adımlardan biri olmalıdır. Bu bağlamda, üzerinde düşünülmesi gereken en önemli soru

bu sürdürülemez hale gelişin nasıl yönetileceğidir. Mevcut düzenin yeniden yapılandırılması olarak nitelendireceğimiz bu süreç, bütüncül bir sosyal politika anlayışla kendi iç döngüsünde zorunlu kılmaktadır. Refahı çok boyutlu bir yapı içerisinde ele alan bütüncül sosyal politika, yalnızca sosyal sorunların çözümüne odaklanan bir araç değil kalkınma süreçlerinin sürdürülebilir, adil ve kapsayıcı hale gelmesini sağlayan temel bir yaklaşımdır. Bütüncül sosyal politika, refahı eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik, konut ve çevre bileşenlerini bir arada ele alarak inşa etmeyi amaçlamaktadır. Bu anlayış çerçevesinde, sosyal politikaların eşgüdümlü bir biçimde, karşılıklı etkileşimlerinin esas alınarak uygulanması, sosyal, ekonomik ve çevresel problemlerin ortadan kaldırılmasının (veya en azından tahammül edilebilir bir seviyeye getirilmesinin) yanı sıra uzun vadede toplumun yapısal bütünlüğünün korunmasına da katkı sağlamaktadır. Bütüncül sosyal politika anlayışı, geleceğin kalkınma vizyonunu şekillendiren normatif bir çerçevedir. Sosyal politikaların, ekonomi, çevre ve hatta özel olarak son yıllarda giderek popülerleşen akıllı uzmanlaşma stratejileriyle bir arada yürütülmesi gerekir. Sürdürülebilir kalkınma, iktisadi büyüme yanında bütüncül sosyal politikanın bileşenlerini de içeren bir kalkınma anlayışıdır. Sosyal politikaların etkin, bütüncül ve koordineli bir şekilde uygulanmadığı ülkelerde gelir eşitsizliği, sosyal dışlanma ve çevresel sorunlar daha da derinleşir. Sosyal politika bağlamındaki kavramlar holistik ve helezonik bir yapıya sahiptir. Sürdürülebilir kalkınma amaçları, refahın tesisi için gereklidir. Refah ise ancak bütüncül bir sosyal politika anlayışıyla sağlanabilir.

Araştırmanın Konusu

Bu araştırma, sürdürülebilir kalkınma amaçlarının (SKA) ve modelleme aşamasında akıllı uzmanlaşma stratejilerinin sosyal politika bileşenleriyle nasıl bütünleşik bir yapıya entegre edilebileceğini incelemektedir. Son yıllarda bazı ülkeler, sosyal politika alanında daha koordineli ve kapsamlı yaklaşımlar geliştirerek söz konusu amaçları ulusal kalkınma stratejilerine dâhil etmeye çalışmaktadır. Ancak yapılan analizler göstermektedir ki, bu ülkeler dahi bütün sosyal politika bileşenlerini kapsayan tam entegre bir model sunmamakta, uygulamalarında kendi ulusal önceliklerine göre seçici davranmaktadırlar. Benzer şekilde, SKA'ların ulusal politikalara entegrasyonu sürecinde de amaçlar arasında önceliklendirme yapılmakta ve tümünün kapsandığı bütünleşik bir yapıya nadiren ulaşılmaktadır.

Çalışma, Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda bütünleşik bir sosyal politika modelinin nasıl oluşturulabileceğine konusuna odaklanmaktadır. Sosyal politika sisteminde yaygın olarak gözlenen parçalı yapı ve kurumsal koordinasyon eksiklikleri dikkate alınarak, bu sorunlara çözüm üretebilecek sistematik bir yaklaşım geliştirmek gereklidir. Bu çalışma, sürdürülebilir kalkınma amaçları ile sosyal politika bileşenleri arasındaki ilişkiyi temel alan; entegre, geniş tabanlı bir ülke taraması üzerinden şekillenen, uygulanabilirliği yüksek ve yapay zekâ temelli özgün bir refah modeli geliştirme sürecini konu edinmektedir.

Bütüncül (Holistik) ve Bütünleşik (Integrated) Kavramları Hakkında Açıklama

“Bütüncül” ve “bütünleşik” kavramları Türkçede zaman zaman birbirinin yerine kullanılsa da özellikle akademik ve teknik metinlerde önemli anlam farklılıkları taşımaktadır.

Bütüncül (Holistik): Bir olguyu ya da sistemi parçalarından bağımsız olarak, tüm yönleriyle birlikte ele alan ve bu bütünü kendi içinde anlamlandıran yaklaşımı ifade eder. İngilizcedeki karşılığı genellikle holistic’tir. Bütüncül kavramı sistem yaklaşımı taşır. Bireyleri, kurumları ya da unsurları bir bütünün parçaları olarak değerlendirir. Örneğin, “bütüncül sosyal politika” dendiğinde, sağlık, eğitim, istihdam, barınma gibi tüm sosyal politika bileşenlerinin birbirinden bağımsız değil birbirini etkileyen unsurlar olarak ele alındığı anlaşılır. Genellikle kuramsal ve kavramsal düzlemde kullanılır.

Bütünleşik (Entegre): Birden fazla sistemin, yapı ya da bileşenin teknik, kurumsal veya yapısal düzeyde birleştirilmesini ifade eder. İngilizce karşılığı çoğu zaman integrated’dır. Uygulama ve yönetim boyutunda daha somut bir birleşmeyi anlatır. Kurumsal entegrasyon, veri paylaşımı, eşgüdümlü strateji, çok aktörlü planlama gibi alanlarda kullanılır. Örneğin, “bütünleşik hizmet modeli”, farklı kurumların hizmetlerini tek bir platformdan veya koordinasyonla sunduğu bir yapı demektir.

Bu nedenle, tezin kuramsal çerçevesini veya analiz yaklaşımını tanımlarken “bütüncül” kelimesi kullanılmıştır. Uygulama, modelleme, kurumsal yapı veya stratejik entegrasyon anlatılırken “bütünleşik” kelimesi kullanılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, sürdürülebilir kalkınma amaçları (SKA) doğrultusunda, bütüncül sosyal politika yaklaşımına dayalı ve akıllı uzmanlaşma stratejileriyle desteklenen Türkiye'ye özgü bütüncül bir refah modeli geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle, sosyal politika alanında giderek önem kazanan “bütüncül sosyal politika” yaklaşımının kuramsal çerçevesi oluşturulmakta ve kavramsal altyapısı açıklanmaktadır. Ardından, bu yaklaşımı benimseyen ve uygulamada görece başarılı sonuçlar elde etmiş ülke örnekleri analiz edilerek, farklı bağlamlardaki modellemelere dair karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılmaktadır. Araştırma ayrıca, sosyal politika bileşenleri ile sürdürülebilir kalkınma amaçları arasında yapısal ve işlevsel ilişkileri inceleyerek, bu iki alanın nasıl entegre edilebileceğine dair çok boyutlu bir analiz sunmaktadır. Bu inceleme, Türkiye'ye özgü eşgüdümlü, etkili ve sürdürülebilir bir sosyal politika yapısı tasarlamak amacıyla çeşitli ülke uygulamalarından elde edilen kurumsal ve yapısal deneyimlerin analizine dayalı, bütüncül ve uygulanabilir bir model önerisi geliştirmeyi hedeflemektedir. Son olarak, bu öneri modelin uygulanabilirliğini artırmak üzere, yapay zekâ destekli bir sosyal politika koordinasyon merkezine dayalı kurumsal tasarım önerilmekte, böylece parçalı yapının aşılması ve sosyal politika uygulamalarında eş zamanlılık ve senkronizasyonun sağlanması hedeflenmektedir.

Araştırmanın Önemi

Sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmak, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yalnızca çevresel ve ekonomik değil aynı zamanda toplumsal refah açısından da stratejik bir öneme sahiptir. Ancak mevcut sosyal politika sistemlerinde gözlenen parçalı yapı, kurumsal eşgüdüm eksiklikleri ve kaynak kullanımında görülen verimsizlikler, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesini güçleştirmektedir. Bu durum, sosyal politikanın dönüştürücü potansiyelinin sınırlandırılmasına ve politika etkilerinin dağılık kalmasına yol açmaktadır.

Bu bağlamda, sosyal politika bileşenleri ile sürdürülebilir kalkınma amaçları arasındaki ilişkinin sistematik ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınması hem kavramsal bütünlüğün sağlanması hem de uygulama etkinliğinin artırılması açısından kritik bir gerekliliktir. Literatürde bu iki alanı birlikte ele alan çeşitli çalışmalar bulunsada çoğu çalışma ya sınırlı bileşenlere odaklanmakta ya da entegrasyon sürecini metodolojik açıdan

yapılandırılmış bir model çerçevesinde sunamamaktadır. Bütünleşik sosyal politika modelini esas alan ve bu modeli sürdürülebilir kalkınma perspektifiyle entegre eden sistematik bir yaklaşım, mevcut akademik birikimde açık biçimde eksiktir.

Araştırma bu eksikliği gidermeyi; sosyal politika uygulamalarında etkili bir eşgüdüm, bileşenler arası senkronizasyon ve veri temelli karar destek mekanizmalarının entegrasyonu yoluyla sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin desteklenmesini amaçladığı için önemlidir. Ayrıca çalışma, uygulama düzeyinde politika yapıcılar için yol gösterici bir kurumsal tasarım ve stratejik model önerisi sunarak hem kuramsal literatüre hem de politika üretim süreçlerine somut katkı sağlamayı hedeflediği için de önemlidir. Bu yönüyle, araştırma, bilimsel özgünlük ve toplumsal fayda üretme kapasitesi açısından yüksek bir değere sahiptir.

Araştırma Soruları

Bu araştırma, sürdürülebilir kalkınma amaçlarını kapsayan bütünleşik bir refah modelinin Türkiye bağlamında geliştirilebilme imkânlarını temel araştırma sorusu olarak ele almaktadır. Bu temel sorunun yanıtına ulaşmak üzere aşağıdaki alt araştırma sorularına odaklanılmıştır:

- Bütüncül sosyal politika yaklaşımı nedir ve hangi kuramsal temellere dayanmaktadır?
- Bütünleşik sosyal politika modelini benimseyerek, uygulamada başarılı sonuçlar elde eden ülke örnekleri hangileridir ve bu modellerin temel özellikleri nelerdir?
- Sosyal politika bileşenleri ile sürdürülebilir kalkınma amaçları arasında nasıl bir yapısal ve işlevsel ilişki bulunmaktadır?
- Bütünleşik bir sosyal politika modeli kapsamında, sürdürülebilir kalkınma amaçları ile akıllı uzmanlaşma stratejilerini dikkate alan kurumsal ve yönetsel yapı nasıl tasarlanabilir?
- Türkiye’de bu tür bir modelin uygulanabilirliği açısından hangi kurumsal mekanizmalar, aşamalar ve aktörler üzerinden bir uygulama planı geliştirilebilir?

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak yapılandırılmış ve keşfedici (exploratory) bir metodolojik desen çerçevesinde yürütülmüştür. Sosyal politika bileşenleri ile sürdürülebilir kalkınma amaçları arasındaki yapısal ilişkileri anlamak ve

Türkiye'ye özgü bütünleşik bir sosyal politika modeli önermek amacıyla doküman analizi, kavramsal modelleme ve ilişki zinciri kurma tekniklerinden yararlanılmıştır.

Veri kaynaklarını, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ilişkin ulusal ve uluslararası politika belgeleri, strateji raporları, akademik yayınlar ve kurumsal uygulama dokümanları oluşturmaktadır. Bu belgeler, sosyal politika bileşenlerinin (Örneğin, istihdam, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik) SKA'lar ile olan doğrudan ve dolaylı etkileşimlerinin tespit edilmesinde temel veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında nitel veri analizine dayalı olarak, bu etkileşimler arasındaki örüntüler ortaya konulmuş ve bileşenler arası yapısal bağlantılar sistematik biçimde modellenmiştir.

Çalışma süreci, yalnızca kuramsal bir çözümleme ile sınırlı kalmayıp aynı zamanda uygulanabilirlik boyutunu içeren bir normatif model geliştirme süreci olarak kurgulanmıştır. Bu doğrultuda, geliştirilen model önerisi, mevcut sosyal politika yapısındaki parçalı işleyiş karşılık bütünleşik, senkronize ve eşgüdümlü bir sistemin nasıl kurulabileceğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Modelin, teorik olarak yapay zekâ destekli bir sosyal politika koordinasyon sistemine dayandırılarak, hem veri tabanlı karar alma süreçlerini güçlendirmesi hem de sosyal politika uygulamalarında eş zamanlılık ve etkililiği artırması beklenmektedir.

Bu yönüyle araştırma, mevcut durumu analiz eden, çözüm üretici ve sistem öneren bir yapıya sahiptir. Yöntem detayları ve modelleme adımları, üçüncü bölümün başında kapsamlı biçimde açıklanmıştır.

Araştırmanın Tasarımı

Birinci bölümde, araştırmanın kavramsal ve kuramsal temeli oluşturulmuştur. Bu kapsamda; sürdürülebilir kalkınma, sosyal politika ve bütüncül sosyal politika kavramları teorik çerçevede ele alınmış; tarihsel gelişimleri, kapsamaları ve kuramsal dayanakları incelenmiştir. Bu bölümde, ileride model için kullanılacak akıllı uzmanlaşma stratejileri de kısaca açıklanmıştır. Ayrıca, sosyal politikanın sürdürülebilir kalkınma ile kurabileceği yapısal bağlar değerlendirilmiş, literatürde yer alan mevcut yaklaşımlar taranarak bütüncül sosyal politika perspektifi etrafında bir kavramsal çerçeve inşa edilmiştir. Bu bölümde, ileride model için kullanılacak akıllı uzmanlaşma stratejileri de

kısaca açıklanmıştır. Kuramsal arka planın sunulduğu bu bölüm, araştırmanın sonraki aşamalarına kavramsal bir dayanak ve analitik yönelim sağlamaktadır.

İkinci bölümde, çalışma kapsamında geliştirilmesi hedeflenen bütünselik sosyal politika modelinin uluslararası bağlamda nasıl bir zemine oturduğu detaylı biçimde incelenmiştir. Bu aşamada, refah ölçüm değişkenlerinin sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla olan uyumluluğu analiz edilmiş, refah üretme kapasitesi yüksek olan ülkelerde uygulanan sosyal politika modelleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün gelir düzeyine göre sınıflandırdığı ülke grupları (yüksek, üst ve alt orta gelirli) esas alınarak örnek ülke analizleri yapılmıştır. Uygulama bağlamında kurumsal koordinasyon, entegrasyon düzeyi ve sürdürülebilirlik göstergeleri açısından modelleme örnekleri tartışılmıştır. Ayrıca, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından geliştirilen iSDG modeli üzerinden sürdürülebilir kalkınma amaçlarının ulusal politikalara entegrasyonu için kullanılan yöntemler incelenmiş ve Türkiye için bu modellerin referans değerleri ortaya konmuştur.

Üçüncü bölümde, araştırmanın uygulama boyutu ele alınarak sürdürülebilir kalkınma amaçları doğrultusunda akıllı uzmanlaşma stratejileri ile harmanlanmış biçimde Türkiye'ye özgü bir bütünselik sosyal politika modeli önerisi geliştirilmiştir. Burada sosyal politika bileşenleri ile sürdürülebilir kalkınma amaçları ve alt hedefler arasındaki yapısal ilişkiler analiz edilmiş, tematik eşleştirmeler yoluyla bileşenler arası etkileşim haritaları oluşturulmuştur. Çalışmada, istihdam, sağlık, eğitim, konut, sosyal hizmetler ve sosyal güvenlik gibi temel sosyal politika alanlarının birbirleriyle olan çok yönlü etkileşimleri ortaya konularak modelin holistik yapısı tasarlanmıştır. Tasarım sürecinin sonunda, model akıllı uzmanlaşma stratejileri doğrultusunda yeniden gözden geçirilmiş ve kuramsal temellere oturtularak bütünselik bir yapıya dönüştürülmüştür.

Modelin uygulama planı kapsamında; kurumsal sorumluluk dağılımları, veri entegrasyonu, eşgüdüm mekanizmaları ve yapay zekâ destekli bir sosyal politika koordinasyon merkezine ilişkin yapısal tasarım ayrıntılı biçimde geliştirilmiştir. Bu çerçevede, Sakarya ili örneğinde bir pilot uygulama senaryosu oluşturularak modelin bölgesel düzeyde teorik olarak test edilmesi sağlanmış, bütünselik sosyal politika modelinin master planı doğrultusunda, pilot uygulamaya özel bir uygulama rehberi yapılandırılarak ulusal düzeyde ölçeklendirme süreci için ön hazırlıklar yapılmıştır.

1.BÖLÜM: SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI VE SOSYAL POLİTİKA BİLEŞENLERİ

1.1. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı ve Amaçları

Sürdürülebilir kalkınma, çevresel, ekonomik ve toplumsal sistemler arasındaki dengenin korunmasını esas alan ve bu dengenin gelecek kuşaklar için de sürdürülebilir olmasını hedefleyen bütüncül bir kalkınma anlayışıdır. Bu başlık altında, sürdürülebilir kalkınma kavramının tarihsel gelişimi, tanımı ve temel ilkeleri açıklanmakta; Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen sürdürülebilir kalkınma amaçları çerçevesinde teorik bir zemin oluşturulmaktadır.

1.1.1. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı

İnsanların doğaya ve çevreye giderek uyguladığı baskının artması sonucunda karşılaşılan çevresel ve toplumsal sorunlar (gıda ve su kıtlığı, iklim değişikliği, atmosferik emisyonlar, hızlı nüfus artışı, aşırı yoksulluk vb.) sürdürülebilirlik sorununu gündeme getirmiştir. 1960’larda çevresel yıkımların boyutlarının fark edilir hale gelmesiyle birlikte ekoloji ve çevre hareketleri 1970’lerde uluslararası niteliğe ulaşmıştır (Adams, 2001).

1972’de Stockholm’da düzenlenen Birleşmiş Milletler (BM) Konferansında ilk defa çevreyi korumaya ve geliştirmeye yönelik başlıklar ele alınmıştır. Bu konferansta, küresel ekolojik ve çevresel problemler açısından çeşitli ilerlemeler kaydedilerek çevresel gelişmenin ekonomik ve sosyal gelişmeden ayrı ele alınamayacağı dile getirilmiştir. Tüm dünyada tehdit oluşturan bu durumun etkileri gelişmekte olan ülkelerde daha çok görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde, geçimini tipik olarak marjinal tarım veya kırsal arazilerden sağlayan, yoksullukla boğuşan kırsal nüfus üzerinde daha büyük bir baskı bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde yaşanan çevresel problemlerin teknoloji ve endüstrileşmedeki ilerlemelerin getirdiği bir durum olduğu belirtilmiştir (United Nations (UN), 1972: 3). Lakin BM Stockholm Konferans’ı sonrasında çevre ve kalkınma problemlerinin sürdüğü gözlemlenmiş, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki makas açılmaya devam ederek belirlenen ilkeler pratiğe yansımamıştır (Özmehmet, 2008: 6).

Sürdürülebilirlik konusunda artan tartışma, birçok toplumsal kalkınma stratejisinin ortaya çıkmasına ve gelişmesine yol açmıştır. “Sürdürülebilir kalkınma”, ilk defa Gro Harlem

Brundtland tarafından Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu için hazırlanan “Ortak Geleceğimiz” raporunda 1987’de ifade edilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma, “mevcut gereksinimleri gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneğinden yoksun bırakmamak şartıyla gidermek” şeklinde tanımlanmaktadır (Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu, 1991: 51-71). Brundtland Raporu, çevrecilik anlayışının da ilerisinde, rasyonel kaynak kullanımı çerçevesinde şekillenen ekonomik bir kavram anlayışını içermektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın çevreye uygun bir ekonominin temel şartının olduğunu belirtmektedir. Raporun vizyonu, tüm ülkelerde doğadaki kaynakların gelecekteki varlığının azaltılmamasına dayalı dengeyi sağlayan, uzun vadeli ve kalıcı bir sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanmasıdır (Soussan, 1992: 25).

1972’de gerçekleştirilen Stockholm Konferansını yeniden canlandırmak amacıyla 1992’de küresel ve yeni iş birliklerinin oluşturulabilmesine yönelik devletlerin, sektörlerin, hükümetlerin ve sivil toplum kuruluşlarının ortaklığıyla kalkınma sistemini koruma hedefiyle Rio Konferansı düzenlenmiştir. Kalkınma sisteminin korunabilmesi adına devletin üst düzey yürütme organlarının diğer paydaşlarla (yerel yönetimler, sektör temsilcileri, sivil toplum kuruluşları) birlikte hareket etme gerekliliği anlayışının benimsenmesini sağlamak bu konferansı diğer konferanslardan ayıran bir özelliktir (Özmehmet, 2008: 7). Konferans sonucunda, devletlerin sürdürülemez üretim ve tüketim biçimlerini sona erdirmesi gerektiği vurgulanmıştır. Türkiye’nin de yer aldığı birçok ülkenin devlet ve hükümet yetkililerince kabul gören deklarasyonda, “Ormancılık Prensipleri”, “Çölleşme ve Mücadele Sözleşmesi”, “Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi” ve “İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi” düzenlenmiştir. Rio Konferansı’nın bir diğer mühim sonucu da sürdürülebilir kalkınma problemlerine ilişkin yerel temsilcilerle çok sektörlü bir şekilde uygulanabilen stratejik ve uzun vadeli bir eylem planı olan “Gündem 21” kabul edilmiştir (Nakiboğlu ve Bozkaya, 2019: 941). Gündem 21, ekonomik, sosyal ve ekolojik boyutlardan oluşmakla birlikte, yoksulluk, sürdürülebilirlik ve nüfus ilişkisi, çevre ve ekonominin uyumu konularını kapsamaktadır. Bununla birlikte, plan doğrultusunda sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimlerin rollerinin ve faaliyetlerinin arttırılmasına yönelik uygulamalar ele alınarak uluslararası iş birliği, kurumsal ve hukuki düzenlemeler uygulama stratejileri başlığı çerçevesinde vurgulanmıştır (UN, 2012: 2).

1992 Rio Konferansı'nda uluslararası kapsamda kabul edilen “Sürdürülebilir Kalkınma” kavramı ve kalkınma sistemini korumaya yönelik stratejiler doğrultusunda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki fikir ayrılıklarından dolayı politika üretmenin mümkün olamayacağı hususu 1986-1994 arasında gerçekleşen Uruguay Raundu anlaşmalarıyla gündeme gelmiştir. “Sürdürülebilir Kalkınma” kavramının uygulama yönünün muğlak olması sebebiyle, gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerde farklı sonuçlar yaratmaktadır (Torunoğlu, 2003: 2). Ülkeler arasındaki farkların anlaşılabilmesi için Birleşmiş Milletler (UN), Dünya Bankası (WB) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) vb. uluslararası kurumların kalkınma tanımlarının açıklanması ve bu tür kuruluşların “Sürdürülebilir Kalkınma” kavramına yüklediği misyonların belirlenmesi gerekmektedir (Özmehmet, 2008: 9).

1996'da İstanbul'da gerçekleştirilen Habitat II Zirvesi'nde herkes için yeterli, güvenli, yaşanabilir ve sağlıklı konutların temin edilmesi ve sürdürülebilir kentleşmenin gelişmesi başlıkları ele alınmıştır (UN, 1996: 55). Habitat II Zirvesi sonrasında 1992 Rio Konferansı'nda hayata geçirilen hükümlerin uygulanabilirliğini ele almak amacıyla 1997'de New York'ta Rio +5 Zirvesi gerçekleştirilmiştir. Rio Konferansı'nın beklentileri ve olması gerekeni sağlayamadığı ve daha gerçekçi girişimlerde bulunulmasının gerekliliği bu zirve sonucunda belirtilmiştir. Bununla birlikte, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için ülkelerin Ulusal Gündem 21'lerini oluşturmaları gerektiği kabul edilmiştir (Arat, Türkeş ve Saner, 2002: 2).

1992 Rio Konferansı sonrasında, literatürde Rio+10 olarak da adlandırılan Johannesburg Zirvesi, son on yıl boyunca alınan kararların ve ilerleyişin değerlendirildiği ve ileriye yönelik kalkınma stratejilerinin belirlenmesi hedefiyle 2002'de gerçekleştirilmiştir. Zirve'de toplumun tüm kesimlerinin katılımının sağlanmasına öncelik verilmiştir. Toplumun daha önceki zirvelerden soyutlanması, devlet ve hükümet temsilcileri tarafından gerçekleştirilen konferansların istenen sonucu verememesi böyle bir kararın alınmasındaki etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, hedeflerin belirlenmesi ve stratejilerin geliştirmesi aşamasında toplumun her kesimden katılımcının aktif rol olarak sorumluluklarını sahiplenmesi ve uygulaması amaçlanmıştır. Johannesburg Zirvesi'nde yoksulluğun sona erdirilmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarının uluslararasılığının artırılması, biyolojik zenginlik kaybının azaltılması, kurumsal sosyal sorumluluğun ve hesap verilebilirliğin daha da artırılması, devletler

arası ortak ölçütlerin ve antlaşmaların etkin bir şekilde yürütülmesi, Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma stratejilerinin oluşturulması ve 2005'e kadar bu stratejilere yönelik faaliyetlerin başlatılması kararları alınmıştır (Bozlağan, 2005: 1025).

Sürdürülebilir kalkınma konusunda İdeal, Güçlü, Zayıf ve Kirlilik Kontrolü gibi birçok model varsayılmasına karşın tümünü kapsamına alan "İdeal" modelin normatif ilkeleri konunun kapsamını daha da netleştirmektedir. Bu kapsamda, sürdürülebilir kalkınmanın normatif ilkeleri; kuşaklar arası eşitlik, kuşak içi eşitlik, adalet, katılımcılık ve cinsiyet eşitliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Baker, 2005: 36). Sürdürülebilir kalkınma kavramını çevre ve unsurlarından ayrı olarak değerlendirmek mümkün değildir. Bu nedenle, literatürde sürdürülebilirlik ve çevre kavramları birlikte kullanılmaktadır. Bu kavram, ekolojik ekonomi kapsamında ele alınan bir alt başlığa dönüştüğünden doğrudan ekolojik ekonomi çerçevesinde sürdürülebilir kalkınmanın göstergelerini inceleyen araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalara göre, sürdürülebilir kalkınmanın göstergeleri ekonomik rasyonalite, iklim değişimleri, refah, doğal sermaye hesapları, insan-çevre etkileşimi, ekolojik etkinlik gibi çok farklı alanlarda ölçülmektedir (Lawn, 2006). Sosyal politikanın temel amacının da mevcut refahın adil dağılımı ve gelecek nesillere devri olduğundan sürdürülebilir kalkınma ve sosyal politika ortak amaçlar çatısı altında birleşerek birbiriyle uyumlu bir yapı sergilemektedir. Böylelikle, her iki kavram arasındaki ilişkiyi rasyonel bir temele oturtmak ve bu ilişkiyi sistematik bir çerçevede değerlendirmek mümkün hale gelmektedir.

1.1.2. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

Sürdürülebilir kalkınma amaçları toplam 17 amaç ve 169 alt hedeften oluşmaktadır (UN, 2015a). Sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ve temel hedeflerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir (Tablo 1).

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	Temel Hedefleri
1.Amaç: Yoksulluğa Son	Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmektir.
2.Amaç: Açlığa Son	Açlığı bitirmek, gıda güvenliğine ve iyi beslenmeye ulaşmak ve sürdürülebilir tarımı desteklemektir.
3.Amaç: Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam	Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almaktır.
4.Amaç: Nitelikli Eğitim	Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmektir.
5.Amaç: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarını güçlendirmektir.
6. Amaç: Temiz Su ve Sanitasyon	Herkes için erişilebilir su, atık su hizmetlerini ve sürdürülebilir su yönetimini güvence altına almaktır.
7.Amaç: Erişilebilir ve Temiz Enerji	Herkes için karşılanabilir, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişimi sağlamaktır.
8.Amaç: İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemektir.
9.Amaç: Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı, sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmektir.
10.Amaç: Eşitsizliklerin Azaltılması	Ülkeler içinde ve arasında eşitsizlikleri azaltmaktır.
11.Amaç: Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmaktır.
12.Amaç: Sorumlu Üretim ve Tüketim	Sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıplarını sağlamaktır.
13.Amaç: İklim Eylemi	İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acilen eyleme geçmektir.

14. Amaç: Sudaki Yaşam	Sürdürülebilir kalkınma için okyanusları, denizleri, deniz kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir kılmaktır.
15. Amaç: Karasal Yaşam	Karasal ekosistemleri korumak, iyileştirmek ve sürdürülebilir kullanımını desteklemek, sürdürülebilir orman yönetimini sağlamak, çölleşme ile mücadele etmek, arazi bozunumunu durdurmak, tersine çevirmek ve biyolojik çeşitlilik kaybını engellemektir.
16. Amaç: Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar	Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak, her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmaktır.
17. Amaç: Amaçlar için Ortaklıklar	Uygulama araçlarını güçlendirmek ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığı canlandırmaktır.

Tablo 1: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

Kaynak: UN, 2015a

1.2. Bölgesel Dinamizm ve Stratejik Yönetişim: Akıllı Uzmanlaşma Stratejilerinin Kavramsal Temeli

Bu çalışmada önerilen bütünleşik sosyal politika modeli, hizmet sunumunun yeniden yapılandırılmasını, yerel kalkınma kapasitesi ve işgücü niteliğinin stratejik planlamayla eşgüdüm içinde dönüştürülmesi temelinde ele almaktadır. Bu dönüşümün en kritik yapı taşlarından biri ise akıllı uzmanlaşma stratejileridir. Çünkü bu stratejiler, bölgesel düzeyde insan kaynağının beceri yapısının geliştirilmesi, işgücü piyasasının dirençli hale getirilmesi, yerel potansiyelin ekonomik ve sosyal çıktı üretimine dönüştürülmesi açısından önemli bir metodolojik ve yönetsel imkân sunmaktadır.

Akıllı uzmanlaşma stratejileri (Smart Specialisation Strategies-S3), günümüzde bölgesel kalkınma politikalarının, sürdürülebilir refah sistemleriyle yeniden yapılandırıldığı stratejik önemde bir araç olarak değerlendirilmektedir. Kavramsal temeli Avrupa Komisyonu'nun "Innovation Union" girişimine dayanan bu yaklaşım, geleneksel sektörel önceliklendirme modelinden farklı olarak, her bölgenin kendi bilgi tabanı, yerel aktör

yapısı, kurumsal kapasitesi ve sosyo-ekonomik özgünlüğü doğrultusunda öncelikli yatırım alanlarını belirlemesini esas almaktadır. Temel hedef; bölgeler arası eşitsizlikleri azaltırken, aynı zamanda sürdürülebilir büyüme ve yüksek katma değerli üretim için bölgeye özgü rekabet avantajları oluşturmaktır (European Commission, 2023).

Akıllı uzmanlaşmanın en ayırt edici yönlerinden biri, “girişimci keşif süreci” (entrepreneurial discovery process) olarak bilinen, katılımcı ve öğrenmeye dayalı politika geliştirme yaklaşımıdır (Foray, David ve Hall, 2011; European Commission, 2016). Bu süreç; üniversiteler, özel sektör, sivil toplum ve kamunun birlikte bilgi üretmesini ve öncelikli sektörlerin birlikte belirlenmesini sağlamaktadır (Kyriakou, Martínez, Periañez-Forte ve Rainoldi, 2017; Interreg Europe, 2019). Bu sayede hem karar alma süreçlerinin demokratikleşmesi hem de kaynakların etkin kullanımı hedeflenmektedir (McCann ve Ortega-Argilés, 2014). Aynı zamanda çok düzeyli yönetim, delile dayalı planlama, bölgesel ekosistemlerin güçlendirilmesi ve inovasyon kapasitesinin artırılması gibi unsurlar stratejinin temel yapı taşları arasında yer almaktadır (Perianez-Forte ve Wilson, 2021).

Akıllı uzmanlaşma yalnızca ekonomik büyümeyi hedefleyen teknik bir strateji değildir. Aynı zamanda sosyal kapsayıcılığı, yeşil dönüşümü, dijitalleşmeyi ve istihdam kalitesini birlikte ele alan çok boyutlu bir kalkınma yaklaşımıdır. Nitekim bu stratejinin güncellenmiş versiyonu olan S3 ve S4 çerçeveleri, sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla (SKA) daha yakın ilişkilendirilmiş, çevresel ve sosyal boyutları daha belirgin bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu bağlamda, özellikle istihdam politikaları, beceri dönüşümü, dijital eşitsizliklerin azaltılması ve bölgesel insan sermayesinin geliştirilmesi gibi alanlarda doğrudan etkili bir çerçeve sunmaktadır (Carrincazeaux, Coris ve Gaschet, 2023; Interreg Europe, 2020; Fontana ve Bisogni, 2023; SEA-EU Countries, 2021).

Akıllı uzmanlaşmanın sosyal politika bağlamına entegre edilmesi, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin “sosyal adalet” ve “bölgesel eşitlik” ilkeleriyle birlikte hayata geçirilmesini mümkün kılmaktadır. Bu strateji, bölgelerin ekonomik rekabetçiliği yanında istihdam kalitesini, sosyal bütünleşmeyi ve yaşam kalitesini artıran çok katmanlı politika setleri geliştirmesine katkı sunmaktadır. Bu bağlamda, akıllı uzmanlaşma stratejileri, sosyal politikanın dönüştürücü kapasitesini artırmak ve yalnızca “yardım odaklı” değil “üretim odaklı” bir refah sisteminin inşasında işlevsel bir araç haline gelmektedir.

1.3. Sosyal Politika Kavramı ve Bileşenleri

Sosyal politika, toplumsal refahın sağlanması, eşitsizliklerin giderilmesi ve dezavantajlı grupların korunması amacıyla devletin ve diğer aktörlerin yürüttüğü müdahaleleri kapsayan bir kamu politikası alanıdır. Bu bölümde sosyal politikanın kuramsal tanımı, tarihsel gelişimi ve çağdaş uygulama alanları incelenmekte; sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla ilişkilendirilebilecek temel bileşenler sistematik olarak ortaya konulmaktadır.

1.3.1. Sosyal Politika Kavramı

Sosyal politika kavramının ortaya çıkışı iki tarihsel gerçekliğe dayansa da tarihsel süreç içerisinde birçok olay ile ilişkilendirilebilmektedir. Kavramın oluşumunu sağlayan ilk gelişme, Fransız İhtilali ve sonrası ideolojik ortamdır. Fransız İhtilaliyle birlikte loncaların kapatılması çalışma ilişkilerinin alt yapısını değiştirmiştir. Kavramın oluşumunu sağlayan ikinci olay, Sanayi Devrimidir. Sanayi Devrimi bağımlı çalışma, yeni sosyal sınıf, tabakalaşma ve iş bölümü kavramlarını ortaya çıkarmıştır (Altan, 2009: 2). Toplum yapısında, üretim ve çalışma ilişkilerinde köklü bir dönüşüme yol açmıştır (Ersöz, 2003: 124). Dış tehditlere karşı varlığını savaşlarla koruyan ve idame ettiren devletler Sanayi Devrimi'nden sonra sınıflar arası çatışmaların artmasıyla iç çatışma ve tehditlerle de karşı karşıya kalmıştır. Özellikle 18.yy. Avrupası'nda gerçekleşen şiddetli sınıf çatışmaları devletleri sosyal tehditlere karşı müdahalede bulunmak durumunda bırakmıştır. Devletin sosyal sorunlara giderek artan müdahaleleri sosyal politika kavramının da gelişimine neden olmuştur. Sanayi Devrimiyle birlikte, kitlesel üretim için kitlesel tüketime geçilen Fordist üretim anlayışı işçilerin fabrika sisteminde belirli bir ritim ve hızda çalışmasını zorunlu kılmıştır (Kennedy, 1995: 104). Bu dönemde egemen sınıf olan burjuvazinin sermaye birikimini hızlandırmak amacıyla işçi sınıfı zor ve ağır koşullarda çalışmıştır. İşçi sınıfının bu koşullara yönelik tepkisi devletin işçilerin çalışma şartlarını iyileştirme çabalarını arttırmış, düzenleyici bir rol oynamasını sağlamıştır. Bu nedenle, sosyal politikanın ilk uygulamaları ağır çalışma koşullarını ve bu koşullara dayanamayacak olan dezavantajlı grup olan kadın ve çocukları kapsamına almıştır. Bu dönemde sosyal politika, sanayileşmenin ve kentleşmenin getirdiği yoksulluk, işsizlik, iş kazası, hastalık ve yaşlılık gibi sorunlara karşı işçi sınıfını korumaya ve gerekli tedbirleri almayı amaç edinmiştir. Bu bağlamda, sosyal politika dar anlamda “çıkarları birbirilerine

uymayan sınıflar arası çatışmaların artmasını önleyerek toplumsal uyumu sağlamak” olarak tanımlanmaktadır (Talas, 1990: 12).

Sosyal politika, toplumdaki sosyal sınıfların, uyuşmazlıkları, sosyal eylemleri ve mücadeleleri karşısında devletin varlığını korumaya ve dayandığı hukuk düzenini sağlamaya yönelik bir bilim dalı şeklinde de tanımlanmaktadır (Tuna ve Yalçıntaş, 2011: 33). Latince “socius” ve “politeia” kelimelerinin birleşiminden oluşan sosyal politika kavramı ilk defa Heinrich Riehl tarafından 19.yy’ın ilk yarısında kullanılmıştır. Otto von Zwideneck Südenhorst, 1911’de yazdığı Sozialpolitik isimli eseriyle bu bilim dalının teorisini ortaya koymuştur. Sosyal politika, uzun yıllar süresince ahlaki ve hümanist değer yargılarına dayandırılarak ampirik bir şekilde ele alınmıştır. Sosyal eylemleri ve çatışmaları önlemeye yönelik tedbirler bütünü olarak tanımlanan sosyal politika, ilk defa Bismarck yönetiminde Almanya’da 1870’lerde uygulanmıştır (Şenkal, 2005: 27). İş hukuku kanunlarının oluşturulması, örgütlenme özgürlüğünün sağlanması, sosyal sigortaların kurulması ve ücretin korunmasına yönelik uygulamalar sosyal politikanın başlangıç konularını oluşturmaktadır. Zaman içerisinde kapsamı ve uygulama alanı genişleyen sosyal politika, günümüzde anlam ve içerik bakımından geniş bir kavram haline gelmiştir (Erkan, 1989: 37). Sosyal politika, sınıf farkı gözetmeksizin toplumdaki tüm sınıfları kapsayan ve topluma bir bütün olarak bakan bir disiplin olarak da tanımlanabilmektedir (Talas, 1990: 32). Sosyal politika geniş anlamda “toplumdaki tüm sınıflar arasındaki çıkar uyuşmazlıklarını ve mücadelelerini ortadan kaldırmak” olarak tanımlanmaktadır. Burada amaç, toplumsal bütünlüğü parçalayabilecek tüm uyuşmazlıkların ortadan kaldırılmasıdır. Bu bağlamda, geniş anlamıyla Sanayi Devrimi öncesi dönemlerde de var olmuştur (Şenkal, 2005: 26). Sosyal politika tedbirleri genel anlamda, “bir ülkede devletin vatandaşlarının refahı ve huzurunu sağlama amacına yönelik bireylerin korunması, istihdamının sağlanması, eğitimi, sağlığı ve beslenmesine ilişkin belirlediği hükümler ve yürüttüğü uygulamaların tümü” şeklinde tanımlanabilir (Alcock, May ve Rowlingson, 2011: 15).

Sosyal politika, temelinde sosyal nitelikli politikaları ele alan ve toplumun sosyal gereksinimlerini karşılama amacına ilişkin faaliyetler gösteren disiplinler arası bir bilim dalıdır. Bu niteliği ile felsefe, sosyoloji, hukuk, ekonomi ve siyaset bilimiyle yakın bir bağı bulunmaktadır (Altan, 2011: 3). Sosyal politika, refahın tesisi ve etkin dağılımına ilişkin alınan tedbirler ve edilen müdahaleler bütünüdür (Özdemir, 2017: 28). Refah

kavramı, yapısı itibariyle çok geniş bir alanı kapsadığından sosyal politikanın refahı inşa edebilmesi için aynı nitelikte bir anlayışın var olması gerekmektedir. Toplumun tamamına yönelik kamusal bir sorumluluk alanı olması gereken sosyal politika, uygulamada yalnızca belirli dezavantajlı gruplara yönelik dar kapsamlı önlemlerle sınırlandığında hem etkisi zayıflamakta hem de toplumsal algısı bozulmaktadır. Bu durum, sosyal politikanın temel işlevinin, bireyler arası eşitliği ve sosyal adaleti tesis etmekten çok yalnızca yardım temelli müdahalelere indirgenmesine neden olmaktadır (Özdemir, 2017: 28).

Sosyal politika, 19. yüzyıldan itibaren farklı ülkelerde çeşitli uygulamalarla gelişen ve 20. yüzyılın ortalarından itibaren akademik ilgi odağı hâline gelen bir alandır. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında refah devleti uygulamalarının yaygınlaşmasıyla birlikte, sosyal politika hem uygulamalı bir yönetim alanı olarak hem de akademik bir araştırma sahası olarak önem kazanmıştır. Bu süreçte Birleşik Krallık ve bazı Avrupa ülkelerinde sosyal politika daha çok “social administration (sosyal yönetim)” anlayışı çerçevesinde, idari işleyiş ve hizmetlerin organizasyonuna odaklanan teknik bir yaklaşımla ele alınmıştır. Ancak 1970’lerin sonlarından itibaren yükselen neoliberal politikalarla birlikte bu alan, yalnızca bürokratik düzenlemelerin ötesinde, değer yüklü, normatif ve eleştirel bir politika alanı olarak yeniden tanımlanmıştır. Bu gelişmeyle birlikte, sosyal politikanın toplumda neyin refah sayılacağı, hangi hakların kamusal olarak tanımlanacağı ve kimlerin nasıl korunacağı gibi temel siyasal sorularla ilişkisi daha açık biçimde tartışılmaya başlanmıştır (Alcock, Daly ve Griggs, 2008).

Kavram, Kıta Avrupası literatüründe daha çok emeğin korunması ve sosyal haklar ekseninde “sosyal politika” biçiminde kullanılırken, Kuzey Amerika literatüründe daha çok sosyal hizmet ve yardım sistemleri odaklı “social welfare policy (sosyal refah politikası)” terimiyle ifade edilmektedir (Ersöz, 2003: 119).

1.3.2. Sosyal Politika Bileşenleri

Modern toplumlarda eşitlik, adalet ve özgürlük yaklaşımlarının sosyal bir nitelik kazanmasının ve insan hakları kavramının genişlemesinin yanı sıra refahın artışı ve ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için nitelikli işgücüne sahip olmanın önemi gündeme gelmiştir. Bu gelişmeler, sosyal politika alanının ve kapsamının evrilmesine neden olmuştur. Örneğin, toplumdaki tüm bireylere eğitimin zorunlu bir hale

getirilmesinin ve sosyal güvenceye sahip olmalarının toplumsal uzlaşya faydasının farkına varılarak bu çerçevede genel kabul görmüş düzenlemeler yapılmıştır. Çocuk, kadın, engelli, çevre ve tüketici hakları gibi hakları göz önünde bulunduran politika ve önlemler uygulamaya konmuştur (Koray, 2005: 11).

Sosyal politika, sosyal yapının geçirdiği değişimlere ayak uyduran dinamik bir yapıya sahiptir. Sosyal politikanın değişmeyen tek misyonu toplumdaki kişiler ve var olan sınıflar arasındaki sosyo-ekonomik dengenin sağlanması ve korunmasıdır (Şenkal, 2005: 43). Devlet ile toplumu oluşturan bireyler arasında sürekli bir etkileşim mevcuttur. Bu iki yapı arasındaki mevcut ilişkilerin bozulması sosyal çatışmaya veya bir krize yol açabilmektedir. Böyle bir huzursuzluk, sosyal barışa zarar veren bir durumdur. Bu nedenle, sosyal politika açısından devlet ve bireyin uyumu hayati öneme sahiptir. Toplumun varlığını sürdürülebilmesi için ortaya çıkan aşırı davranış sapmalarına karşı önemli tedbirler alınmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik ve sosyal sınıf farklılıkları sistem tarafından tehlike oluşturmaktadır (Drucker, 2000: 61). Örneğin, gelişmekte olan ülkelerde yaygın bir şekilde görülen gecekondulaşma, bu bölgelerde yaşayan bireylerin eğitim ve gelir düzeyleri, giyim ve yaşam tarzlarıyla sosyal yapıya yabancılaşmasına ve dışlanmasına yol açmaktadır. Bu bölgelerde yaşayan bireylerin toplumla bütünleşmesi yönünde yürütülecek olan politikaların bireylerin toplumla uyumunu kolaylaştıracak eğitim, sağlık, ulaşım, güvenlik gibi alanlarda da düzenlenmesi gerekmektedir (Şenkal, 2005: 54).

Kamu ve hizmet sektörünün büyümesiyle birlikte, kamu görevlileri de sosyal politikanın kapsamına alınmıştır. Bununla birlikte, sosyal barış ve adaletin sağlanabilmesi için özel olarak korunması gereken gruplara yönelik alınan tedbirler sosyal politikanın kapsamını belirleme de önemli bir rol oynamaktadır. Kavramın kişi bakımından kapsadığı ilk grup bağımlı çalışanlar olmakla birlikte, ekonomik yönden güçsüz kesimler de odak grup olarak karşımıza çıkmaktadır (Tuna ve Yalçıntaş, 2011: 32). Ekonomik açıdan güçsüz gruplar; sanatkârlar, topraksız köylüler ve yeterli arazi bulunmayan küçük çiftçiler, özel olarak korunması gereken kesimler dezavantajlı grup olarak da adlandırılan çocuklar, yaşlılar, engelliler, eski hükümlüler, gençler, kadınlar ve tüketicilerdir (Altan, 2009: 6). Sosyal politika tüm toplumu kapsamaktadır. Ancak bazı koşullar nedeniyle bu kapsam dışında kalan gruplarda bulunmaktadır. Kapsam dışında kalan gruplar ekonomik açıdan güçsüz olmayan ve özel olarak korunmaya ihtiyaç duymayanlardan oluşmaktadır. Bu

bağlamda, işverenler sosyal politikanın özel olarak ilgilendiği gruplar arasında yer almamaktadır. Sahip olduğu sermayeyi yatırıma dönüştürüp istihdam ettiği kişiler aracılığıyla gelir elde eden işverenler bağımlı statüde çalışanlara göre önemli bir üstünlüğe sahiptir (Altan, 2011: 6).

Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde kamu yararı gözetilerek devlet tarafından gerçekleştirilen uygulamalar sosyal politikanın çalışma disipliniyi oluşturmaktadır. Demokratik siyasal rejimin hâkim olduğu ülkelerde sosyal politikaların oluşturulması sürecinde sivil toplum ve meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve sosyal örgütlenmeler etkin rol oynayan kurumlar olmakla birlikte, sosyal politikaların uygulayıcısı ve denetleyicisi devlettir. Yerel yönetimler, kâr amacı gütmeyen ve toplumda yer alan tüm örgütlü kuruluşların sosyal nitelikli etkinlikleri, sosyal politikaları destekleyici ve geliştirici bir rol oynamaktadır (Altan, 2011: 23). Sosyal politika tedbirleri, devlet tarafından yürütülebildiği gibi sendika, kooperatif, dernek vakıf gibi sivil toplum örgütleri yoluyla da toplumun refahını tehdit eden ekonomik ve sosyal risklere karşı tedbir ve politika geliştirilmesi amacıyla da oluşturulabilmektedir. Ancak bu yolla oluşturulan tedbirlerin nasıl uygulanacağı, sınırlarının belirlenmesi ve kimlerin yetki sahibi olabileceği gibi hususlar resmi düzenlemeler ve hukuksal sınırlar çerçevesinde şekillenebilmektedir. Refah devletlerinin küçülmesi, refaha ilişkin hizmet alanlarının daralması ve piyasalaşması sonucunda kâr amacı gütmeyen kuruluşlar sosyal politikaların yürütülmesinde aktif bir rol oynamışlardır (Tokol ve Alper, 2010: 60). Literatürde, sosyal politikanın hak temelli faaliyetlerinin merhamet ve yardımseverlik temeline doğru bir değişim yaşadığı savunulmaktadır (Koray, 2008: 41). Bu görüş doğrultusunda, sosyal görevlerin bir kısmının devlet dışındaki kurum ve kuruluşlara doğru kaydığı ve refah ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik faaliyetlerde yeni aktörlerin ortaya çıktığı tartışılmaktadır (Koray, 2004: 72). Ulus devletlerin yetkilerinin ve müdahale alanlarının daralması bu olguların arkasında yatan neden olarak gösterilmektedir (Özaydın, 2008: 164).

Sosyal politikanın bir bilim dalı olarak nitelendirildiği başlangıç dönemlerinde amaçları yalnızca çalışma hayatıyla sınırlı kalmıştır. Kapsamına giren alanların çeşitlenmesi sosyal barış, sosyal adalet, sosyal refah ve diğer özel amaçları gündeme getirmiştir. Gelir dağılımındaki eşitsizliklerin önlenmesi, dezavantajlı grupların işsizliğinin azaltılması, yoksulluğu engelleyici politikaların üretilmesi, eğitim politikaları ile işgücü piyasası

arasında bağlantıların oluşturulması ve eğitime erişimin genişlemesi sosyal politikanın konuları ile paralel özel amaçlara örnek gösterilebilir. Sosyal politikanın sosyal barış amacı, sosyal anlamda barışın sağlanması, toplumu oluşturan unsurların birleştirilmesi ve sosyal sorunların üretilmesini engellemeye yöneliktir (Şenkal, 2005: 46). Sosyal adalet amacı da tüm insanların bağımlı olmadan yaşamlarına devam edebilmesi, kendilerini ileriye taşıyabilmesi ve sosyal hizmetlere ulaşılması hususunda eşit olanaklara sahip olabilmesi şeklinde tanımlanabilmektedir (Şenkal, 2005: 48). Sosyal adalet, sürdürülebilir ekonomik ve sosyal ilerlemenin sağlanmasında en etkin öge olarak tanımlanmaktadır (Kapar, 2009: 65). Sosyal refahın sağlanması ve geliştirilmesi sosyal politikanın en önemli amacı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal hizmetlerin düzeyinin yükselmesi ve genişletilmesi ile sosyal refahın sağlanması amaçlanmaktadır. Sosyal güvenlik, sağlık, eğitim ve konut alanlarında daha fazla bireyin daha üst düzeyde faydalanması sosyal refahın amaçları arasında yer almaktadır (Tuna ve Yalçıntaş, 2011: 236).

Sosyal politikaların gelişmişlik düzeyi, ülkelerin refah seviyesi ile doğrudan bağlantılıdır (Altan, 2011: 25). Sosyal politikanın kapsamındaki kesimlerin sayısal çokluğu ve nitelikleri de sosyal politikanın önemini arttıran unsurlardır. Sosyal politikaların yaygınlığı ve düzeyi sosyal devlet olma ilkesinin bir göstergesi olarak önem taşımaktadır (Altan, 2009: 15). Sosyal politika, toplum refah düzeyini yükseltme amacı doğrultusunda diğer sosyal bilimlerden yararlanan, bu alanlarda görülen sosyal sorunlarla refah konusundaki karışıklıkları önlemeye çalışan disiplinler arası bir alandır (Alcock vd., 2011: 15).

Bu başlıkta, sosyal politikanın kapsamını oluşturan temel bileşenler sistematik biçimde ele alınmakta ve refahın inşasında oynadıkları işlevsel roller ve hedef gruplar üzerindeki etkileri açıklanmaktadır. Sosyal politika bileşenleri, genel/kamusal ve özellikli grup önlemlerini kapsayan bileşenlerden oluşmaktadır. Genel/Kamusal önlemleri içeren sosyal politika bileşenleri; istihdam, sağlık, konut, eğitim, sosyal güvenlik, ulaşım, çevre ve suçla mücadele konularını kapsamaktadır. Sosyal güvenlik, konut, sağlık, istihdam ve eğitim bileşenleri sosyal politikanın büyük beşlisi (Big Five) olarak da tanımlanmaktadır (Spicker, 2014: 1). Özellikli grup önlemlerinden oluşan sosyal politika bileşenleri; aile, çocuk, kadın, dezavantajlı (engelliler, yaşlılar, bakıma muhtaç olanlar, şehit yakınları ve gaziler, göçmenler) ve marjinal grupları (toplumdan farklı düşünce yapısı, cinsel tercih

ve yaşam biçimlerine sahip olanlar) içermektedir. Refahın sağlanabilmesi ve artırılabilmesi için tüm sosyal politika bileşenlerinin bütüncül bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bir bileşende karşılaşılan sorun, diğer bileşenlerde de çeşitli problemlere yol açarak tüm refah sürecini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Özdemir, 2017: 29).

1.3.2.1. Genel/Kamusal Sosyal Politika Bileşenleri

İstihdam Politikaları: Sosyal politikanın temel bileşenlerinden biri olan istihdam, dar ve geniş anlamda kullanılmaktadır. İstihdam geniş anlamda, üretim faktörlerinin (doğal kaynaklar, sermaye, emek ve müteşebbis) üretime dahil edilmesi bir diğer ifadeyle çalışması veya çalıştırılması olarak ifade edilmektedir (Ülgener, 1991: 73). Bu bağlamda, üretim faktörlerinin belirli bir dönemde (genellikle 1 yıl) kullanılma oranı şeklinde de ifade edilebilmektedir (Hesapçıoğlu, 1994: 287). İstihdam, geniş anlamda tüm üretim faktörlerini kapsarken dar anlamda yalnızca emeğin üretimde yer alması ya da gelir sağlamak amacıyla da çalışması veya çalıştırılması olarak tanımlanmaktadır (Hesapçıoğlu, 1994: 287). Küreselleşme her alanda olduğu gibi işgücü piyasalarında da derin bir etki yaratmıştır. Ülkelerin gelişmiş düzeyi fark etmeksizin işsizlik sorunu tüm ülkelerin karşılaştığı ortak problem haline gelmiştir. İşsizlikle mücadele kapsamında uygulanan sosyal politikalar, aktif ve pasif istihdam politikalarıdır. Aktif istihdam politikaları ile yeni istihdam alanlarının yaratılması, işsizlerin iş bulma sürecinin kolaylaştırılması, emek arz ve talebi dengesinin sağlanmasıyla işgücü piyasasına giriş zorluklarının giderilmesi ve özellikle de uzun süreli işsizlerin istihdam edilebilirliklerinin artırılması amaçlanmaktadır (Biçerli, 2005: 486; Tokol ve Alper, 2010: 110). Bunlar; mesleki eğitim programları, girişimciliğin desteklenmesine yönelik programlar, ücret ve istihdam sübvansiyonları, doğrudan kamu istihdamı ile kamunun eşleştirme ve danışmanlık hizmetleridir (Zaim, 1997: 71). Pasif istihdam politikaları da işsizlik oranlarını azaltmak yerine işsizlerin birey, ailesi ve toplum üzerindeki olumsuz etkilerini gidermek amacıyla bu kişilere belirli bir ekonomik güvence sağlamaya yönelik tedbirleri içermektedir. Bunlar; işsizlik sigortası, işsizlik yardımı, çalışmanın paylaşımı ile kıdem, ihbar ve iş kaybı tazminatlarıdır (Biçerli, 2005: 482; Koray, 2005: 225; Tokol ve Alper, 2010: 108).

Sağlık Politikaları: Toplumun fiziksel ve ruhsal sağlığı, refahın inşasında önemli bir rol oynamakla birlikte, sosyal politikanın temel bileşenlerinden bir tanesidir. Sağlık, önleyici

tedbirler (beslenme, spor ve çevre) arasında yer almaktadır. Bu kapsam, Dünya Bankası'nın yaşam standartlarıyla da uyum içerisinde. Refah bağlamında sağlık, yeterli sayıda hastane, sağlık çalışanı imkânı ile ödenecek ücret düzeyleri bakımından değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, iş sağlığı ve güvenliği de refahın ana bileşenlerin biridir ve önleyici tedbirler arasında yer almaktadır (Özdemir, 2017: 31).

Konut Politikaları: Temel sosyal politika bileşeni olan konut, sağlık gibi “merit mal (temel hak)” olarak değerlendirilmelidir. Sosyal politika bağlamında konut, bir yatırım aracı olarak değil insani yaşamın bir parçası olarak ele alınmaktadır. Konutun merkezi alana uzaklığı, ulaşım imkanları, alt yapı kalitesi, temel ihtiyaçların karşılanabilmesi için mutfak, banyo vb. alanların varlığı, hane halkı sayısına uyumu, okula yakınlık, bahçe ve park yeri imkânı ve çevrenin kalitesi gibi parametreleri kapsamaktadır (Özdemir, 2017: 32).

Eğitim Politikaları: Eğitime, sosyal politika bağlamında nicel ve nitel olarak iki boyutlu yaklaşılmalıdır. Yeterli okul, derslik ve öğretmen sayısı niceliksel, eğitimin niteliği, ders müfredatı ve etkin öğretim teknikleri niteliksel boyutunu oluşturmaktadır. Sosyal politika, tüm bu boyutları içeren makro tedbirler almaktadır. Eğitimin işgücü piyasalarına daha uyumlu hale getirilmesine yönelik piyasa araştırmaları, mesleki eğitimlerin yaygınlaştırıldığı eğitim müfredatı uygulamaları ile müdahale etmektedir (Özdemir, 2017: 33).

Sosyal Güvenlik Politikaları: Sosyal politikaların büyük beşlisi arasında bulunan sosyal güvenlik, aktif (sağlık yardımları) ve pasif önlemlerle (dul ve yetim aylıkları) refahın inşasını sağlamaktadır. İş kazası ve meslek hastalığı gibi durumlarda da sürekli ve geçici iş göremezlik geliri ile destekleyici tedbirler alınmaktadır. Bu kapsamda alınan önleyici tedbirlerle sosyal güvenlik fonlarına destek olunmaktadır. Sosyal güvenlik, istihdam ve sağlık politikalarıyla yakından ilişkilidir. Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar, farklı işlevsel boyutlara sahip olmalarına karşın, sosyal güvenlik sistemiyle birlikte toplumsal refahın tesisinde sosyal politikanın tamamlayıcı bileşenleri olarak işlev görmektedir (Özdemir, 2017: 34).

Ulaşım Politikaları: Ulaşım politikaları, toplumsal refahın sağlanmasında temel işlev gören stratejik bileşenlerden biridir. Ulaşım sistemleri, sağlık hizmetlerine erişimden eğitime katılıma, istihdam olanaklarına ulaşmadan sosyal hizmetlerin etkinliğine kadar pek çok alan üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Ulaşımın güvenli, hızlı, erişilebilir ve

kapsayıcı biçimde düzenlenmesi, yalnızca bireysel hareketliliği değil aynı zamanda toplumun genel refah düzeyini belirleyen kritik bir faktördür (Özdemir, 2017: 35).

Çevre Politikaları: Çevre politikaları da önleyici ve sorun giderici tedbirler olarak iki boyutta ele alınmaktadır. Ekolojik dengenin, insan sağlığının, tarihi ve kültürel mirasın korunmasının yanı sıra ekonomik ve sosyal ilerlemenin gerçekleştirilmesi çevre politikalarının temel amacıdır (Devlet Planlama Teşkilatı, 2001). 1980'lerin son dönemlerinde sosyal politika, yeşil perspektiften ele alınmaya başlamıştır. 2000'lerin başından itibaren de bu bakış açısıyla değerlendirme çalışmaları yaygınlaşmıştır (Fitzpatrick ve Cahill, 2002: 1). Çevre politikaları sanayileşme, teknoloji, dünya savaşları, kentleşme, nüfus artışı, iklim değişikliği, hava kirliliği, tüm bu gelişmeler doğrultusunda suyun ve yaşanılabilir alanların azalması gibi nedenlerden doğmuştur. Mevcut üretim tarzının yarattığı zararların en aza indirgenerek sürdürülebilir bir dünya oluşturulması girişimi olarak da ifade edilebilmektedir. Çevre politikalarının önceliği insan olmakla birlikte, doğanın istikrarını bozmadan tüm nesilleri sağlıklı yaşatabilmek ve çevresindeki cansız varlıkları da koruyarak geleceğe aktarabilmektir (Yücel, 1999: 85). Sosyal politika bağlamında çevre politikaları, yalnızca çevrenin korunmasına yönelik teknik önlemlerden ibaret değildir. Aynı zamanda bireylerin sağlıklı, güvenli ve yaşanabilir bir çevrede yaşamalarını garanti altına almayı hedefleyen bütüncül bir refah stratejisidir. Hava ve su kirliliği, gürültü, altyapı yetersizlikleri gibi çevresel faktörler, bireylerin yaşam memnuniyetini doğrudan etkileyerek çevre-refah ilişkisinin temel ölçütlerini oluşturmaktadır (Özdemir, 2017: 35). Diğer bir ifadeyle, sosyal ve çevresel amaçların birleştiği daha kapsamlı sürdürülebilir bir toplum anlayışı vizyonunu içermektedir. Çevresel tahribatların yanı sıra gelir eşitsizliği ve toplumsal dışlanma gibi problemlere bütüncül bir anlayış benimsenerek insan refahı ve doğanın korunması birlikte ele alınmaktadır. Bu yaklaşım doğrultusunda, yalnızca günümüz ihtiyaçlarına değil, gelecek nesillerin de ihtiyaçları göz önünde bulundurulacak şekilde sosyal politikanın kapsamı genişlemiştir (Ortakaya, Koca ve Akbaş, 2023: 420). Günümüzde, çevre ve refah arasındaki bağ sosyal politika literatüründe yoğun bir biçimde tartışılmaktadır. Özellikle çevreci makro refah unsurları, sosyal ilişkiler, demokrasi (Hogget, 2004: 140), yeşil vatandaşlık (Dean, 2001: 22), yeşil sosyal politika ve temel gelir (Fitzpatrick, 2002: 138), gelecek kuşaklara yönelik refah politikaları (Fitzpatrick, 2004: 38), beslenmenin niteliği, sosyal politika ve çevre ilişkileri (Lang, Barling ve Caraher, 2004: 70) gibi konular sosyal

politika tartışmalarının güncel konularıdır. Sürdürülebilir tüketim hususunda çevre politikalarının ve sosyal bilimlerin kritik rolünü vurgulayan araştırmaların yanı sıra (Murphy ve Cohen, 2001: 225) yeşil sosyal politika anlayışı çerçevesinde toplumda çevresel vergilendirme gibi başlıklar da (Robertson, 2002: 190) literatürde ön plana çıkmaktadır.

Suçla Mücadele Politikaları: Bir ülkenin güvenliği toplumsal refah açısından önem taşımaktadır. Eğitim düzeyinin düşüklüğü, gelir adaletsizliği ve işsizliğin fazla olması suç eğilimini uzun vadede arttırmaktadır. Suçla mücadele politikaları, sosyal adaletin ve toplumsal huzurun sağlanması açısından sosyo-politik tedbirleri içermektedir (Özdemir, 2017: 36).

1.3.2.2. Özellikle Hedef Gruplara Yönelik Sosyal Politika Alanları

Sosyal politikanın kapsamında öncelik verdiği konular arasında yer alan özel olarak korunması gereken gruplara (çocuk, kadın, yaşlı, engelli vb.) yönelik her bir grup için ayrı ayrı düzenlemeler ve tedbirler bulunmaktadır.

Aile Politikaları: Aile, toplumun temel yapı taşlarından biri olarak hem bireylerin hem de toplumsal yapının sağlıklı bir şekilde işleminde kritik bir rol oynamaktadır. Toplumun istikrarı bakımından sosyal refahı güçlendiren bir yapı olmasının yanı sıra ekonomik sürdürülebilirliğin de ana bileşeni oluşturmaktadır. Aile sorumluluğu çerçevesinde, bireyler tembellikten uzaklaşarak üretkenlik ve verimlilik doğrultusunda çaba sarf etmektedir. Ayrıca, düzenli aile yapısı, eğitim süreçlerinin daha etkin bir şekilde işlemesine olanak tanımaktadır. Bir ülkedeki hane halkı sayısı refah düzeyini doğrudan etkilemektedir. Ailedeki birey sayısı arttıkça yoksulluk riski de yükselmektedir. Bu nedenle, sosyal politika alanında aile bütünlüğünü korumaya ve güçlendirmeye yönelik politika ve uygulamalar, toplumsal refahın sürekliliği açısından stratejik bir öneme sahiptir (Özdemir, 2017: 37).

Çocuk Politikaları: Ülkelerin gelişmişlik seviyesi ve kültür farklılıkları çocuk kavramının çeşitli şekillerde tanımlanmasına neden olabilmektedir (Dursun, 2011: 312). Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) çocuk işçileri 5-14 yaş aralığında olan (Kılıç, 2011: 25-37), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 138 sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi'nde asgari çalışma yaşının (15 yaşın) altında olan, Türkiye'de Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik'te 14 yaşını

doldurmuş ve ilköğretimini bitirmiş olan kişi şeklinde tanımlamıştır (Sümer, 2011: 53). Sosyal politika, çocuk işçileri korumaya yönelik politikalarla özel olarak korunması gereken bu grubu koruma altına almaktadır. Sosyo-politik açıdan çocuk yoksulluk sınırı, çocuğa yönelik şiddet, çocuk evlendirilmesi ve çocuk haklarına yönelik düzenlemeler yapılmaktadır (Özdemir, 2017: 38).

Kadın Politikaları: Tarihi gelişim sürecinde kadınlar, biyolojik ve fizyolojik farklılıkları sebebiyle ayrıca korunmuştur. Ancak bu korumanın yeterli olmaması nedeniyle kadın-erkek arasındaki hukuki eşitliğin gerçekleştirilebilmesi adına olumlu ayrımcılık faaliyetleriyle dolaylı ayrımcılığın sonlandırılmaya çalışıldığı görülmektedir (Altan, 2010: 218). Günümüzde kadınların geleneksel sorumlulukların azaltılmasına ve işgücü piyasasına entegrasyonuna ilişkin politikalar önem kazanmıştır (Koray, 2008: 369). Kadınların çalışma saatlerin düzenlenmesi, doğum öncesi ve sonrası sağlığına zarar verecek şekilde çalıştırılmaması, süt izni, şiddet, cinsiyet ayrımcılığı ve ücret konusuna yönelik hukuksal düzenlemeler çalışma hayatına yönelik alınan tedbirler arasında yer almaktadır (Altan, 2010: 226-231). BM, ILO, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği (AB), kadınların çalışma hayatında koruma altına alınması adına uluslararası düzeyde çok sayıda belge oluşturmuştur. Bununla ilgili, ülkeler bazında ve Türkiye’de de mevzuat düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir. Ancak bu düzenlemelere rağmen uygulamada sorunlar devam etmektedir. Ülkenin gelişmişlik düzeyine bağlı olmaksızın tüm ülkelerde kadınlara yönelik geçmişten bu yana var olan cinsiyet ayrımcılığının temelinde ideolojik, kültürel, ekonomik ve siyasi sebepler (Yalçın, 2008: 13) belirleyici rol oynamaktadır (Sayar Özkan ve Özkan, 2010: 92). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın (UNDP) toplumsal cinsiyet gelişmiş ve eşitsizlik endeksleri (Gender Development Index-GDI ve Gender Inequality Index-GII) kadın ayrımcılığını gösteren küresel ölçüm endeksleridir (UNDP, 2015). Cinsiyet eşitliği, sosyo-politik refahın sağlanması açısından önem arz etmektedir (Özdemir, 2017: 38).

Dezavantajlı gruplar arasında yer alan yaşlılar, engelliler, bakıma ihtiyaç duyanlar, şehit yakınları ve gazilere yönelik politikalar, bu politikaların sayısı ve etkinliği de refahın tesisinin sağlanabilmesi için önemlidir. Türkiye’de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bu dezavantajlı gruplara ilişkin faaliyetler sürdürülmektedir (Özdemir, 2017: 39).

Yaşlı Politikaları: Yaşlılarla ilgili ulusal sosyal politikaların kapsamı da ülkeler bazında değişiklik göstermektedir. Bu kapsamda, yaşlılık ve bakım sigortası gibi uygulamalar yer almaktadır (Seyyar, 2006: 301). Bazı gelişmiş ülkelerde ortalama yaşam süresinin artmasıyla birlikte, yaşlı bağımlılık oranlarının artmasını engellemek amacıyla yaşlıların çalışma yaşamına girmesi teşvik edilmektedir. Örneğin, İngiltere’de yaşlıları işte tutmaya ilişkin Yeni Politikalar 50+ ve İşe Dönüş Yolları gibi programlar yürütülmektedir (Alcock vd., 2011: 514). Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkeleri arasında yaş ayrımcılığı düzenlemeleri hususunda en başarılı ülkelerden biridir (Baybora, 2010: 13). Parasal ve aynı yardımların yanı sıra ihtiyaç sahibi yaşlılara kamu sosyal güvenlik harcamaları kapsamında çeşitli sosyal hizmetler sunulmaktadır. Sağlık hizmetleri bu hizmetlere örnek gösterilebilir. Bu sayede, yaşlılar, karşılıksız ve cüzi bir ödeme karşılığında devlete ait sağlık kurumlarından faydalanma olanağına sahip olmaktadır (Altan, 2010: 280). Yaşlılara, kurumsal bakım faaliyetleri kapsamında da huzurevi, yaşlı bakımevi, sokak yaşlıları yardım evi, yaşlı apartmanları ve köyleri gibi kurumlarla hizmet sağlanmaktadır (Ek, 2007: 64-77).

Engelli Politikaları: Sosyal politika kapsamında korunması elzem olan gruplar arasında yer alan bir diğer grupta engellilerdir. Engellilerin yaşadığı en temel sorunun yoksulluk olduğu gözlemlenmiştir. Dünya Bankası, dünyanın en yoksul bireylerinin %20’sinin engellilerden meydana geldiğini açıklamıştır. Diğer yaşadıkları en büyük sorunlar da eğitim ve işsizliktir (Özgökçeler, 2011: 266-267). Yapılan çalışmalar, engellilerin karşılaştığı işsizlik sorunun engelli olmayan bireylere kıyasla üç katı fazla olduğunu ortaya koymaktadır. BM tarafından 1945’te engellilerin korunması ile ilgili uluslararası ilk çalışmalar başlatılmıştır. Bu belgeler arasında yer alan en önemli belge engellilerin yaşam kalitelerini arttırmayı, çalışma şartlarını iyileştirmeyi ve engellilerin haklarını bir bütün halinde korumayı hedefleyen Engelli Kişilerin Hakları Sözleşmesi’dir (Özgökçeler, 2011: 271). 1970’lerden itibaren ABD ve Avrupa ülkeleri engellilerle ilgili mevzuat düzenlemeleri yaparak sosyal haklarını belirlemiştir. Özel eğitim, tıbbi tedavi ve rehabilitasyona dayalı anlayış, engellilerin ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılayamadığından bu yaklaşım sosyal model yaklaşımına evrilmiştir. Engelli hakları hareketi sosyal modelin ilerlemesinde kritik bir rol üstlenmiştir. 1980’lerle birlikte, tam katılımcı ve eşitlikçi bakış açısı ulusal ve uluslararası düzenlemelerde belirginleşmiştir (Özgökçeler ve Alper, 2010: 40). Engellilerin sosyal güvenliği, ulaşılabilirliği, konutların

uygunluğu, mesleki rehabilitasyonu ve eğitimi, ihtiyaçlarına uyumlu aktif istihdam politikaları, sosyal rehabilitasyon uygulamaları, ailede dengenin sağlanması ve demokratik katılım politikaları gibi politikalar kapsamında bulunmaktadır (Seyyar, 2006: 327). Engellilerin istihdam edilebilir hale getirilebilmesi için özel veya temel eğitim verilmesi, tıbbi tedavi ve tıbbi rehabilitasyon ve mesleki rehabilitasyon uygulanması gerekmektedir. Çoğu ülkede yapılan hukuki düzenlemeler çerçevesinde bu hizmetler, merkezî ve yerel yönetimler, özel ya da gönüllü kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmektedir (Altan, 2010: 200-201). Avrupa ülkelerinde en çok kullanılan uygulama kota sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır. İşverenlere engelli çalıştırma zorunluluğu getiren bu uygulama ihlal edildiği takdirde cezalandırma yöntemine geçilmektedir (Kayacı, 2007: 8). Bununla birlikte, engelliler devletin desteği veya kendi çabaları ile kurdukları işyerlerinde bağımsız şekilde çalışabilmektedir (Şişman, Kocabaş ve Yazıcı, 2011: 44). Türkiye’de engellilere yönelik sosyal politikaları Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Müdürlüğü yürütmektedir. Eski Hükümlü Politikaları: Bir diğer korunması elzem olan gruplar arasında yer alan eski hükümlülere yönelik sosyal politikalar, özellikle eski hükümlülerin yaşadığı en büyük sorun olan işsizlik üzerine yoğunlaşmıştır. Eski hükümlülerin iş bulamama nedenleri arasında toplumsal, ekonomik ve sosyal nedenlerin yanı sıra vasıf yetersizliği de yer almaktadır. Bu nedenle, cezaevinde bulundukları süre zarfında temel ve mesleki eğitim, orta ve yüksek öğretim verilmesi önemli bir rol oynamaktadır. Yapılan çalışmalar, eğitim programlarına katılanların çoğunluğunun iş bulabildiğini ve tekrar cezaevlerine dönmediğini göstermektedir (Koçak ve Altun, 2010: 101-102). Mesleki eğitimin yanı sıra eski hükümlüler, infaz kurumlarında geçirdikleri vakit süresince zamanı etkin kullanabilmelerine, ücret edebilmelerine ve tahliye sonrası kullanabilecekleri bir meslek edinebilmelerini sağlayacak çalışmalar yapabilmektedir. Eski hükümlülere de uygulanan bir kota sistemi mevcuttur. Ancak sosyolojik ve ekonomik sebeplerden dolayı özel sektör işverenleri eski hükümlü çalıştırmaya sıcak bakmamakta ve bu görevi devlete yüklemektedir. Bu nedenle, özel sektörde eski hükümlülere ilişkin zorunlu istihdam kotası bulunmamakla birlikte, kamuda %2 oranında bir zorunluluk bulunmaktadır. Kamu kurumları istihdam etme yükümlülüğu bulunduğu eski hükümlü alımlarını Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) aracılığıyla sağlamaktadır. İŞKUR, hükümlü ve eski hükümlü bireylere mesleki eğitim kursları düzenlemektedir. Bununla birlikte, Adalet Bakanlığı ve

sivil toplum kuruluşlarıyla gerçekleştirilen iş birlikleri doğrultusunda infaz kurumlarında bulunan ve tahliyelerine az kalan hükümlülere yönelik mesleki eğitim kursları düzenlenmektedir (Aytaç, 2010: 429-432).

Göçmen Politikaları: Dezavantajlı gruplar arasında yer alan göçmenler, sosyal politikanın özel olarak korunması gereken gruplardan bir diğeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçmenler, yasal ya da kaçak göçmen olarak ayrılmaktadır. Kaçak göçmen işçilerin düşük ücret almalarında, işin niteliğinin etkisinin yanı sıra pazarlık gücüne sahip olmamaları ve çoğunlukla bu işçilerin ücreti üzerinden yasa dışı şekilde işçileri işverene kiralayan işçi bürolarının belli bir komisyon almaları önemli rol oynamaktadır (Yılmaz, 2005: 5-7). Yaptıkları işlerin niteliği nedeniyle göçmen işçiler iş sağlığı ve güvenliği konusunda farklı risklere maruz kalmakta, fiziksel şiddet ve cinsel tacize uğramaktadır (Civan ve Gökarp, 2011: 247). Türkiye’deki kaçak göçmen işçilerin çoğunun yaşları genç kategorisinde yer almakta ve özellikle Doğu Avrupa’dan gelenlerin eğitim düzeyi yüksektir (Aydınoglu, 2006: 67). Çalışma izni olan yabancı göçmenlerin sosyal güvenlik hakkı ve istisnaları 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında yer almaktadır. Sağlık sigortasından yararlanma hakkı, Türkiye ile sosyal güvenlik sözleşmesi bulunan ve bulunmayan ülkeler bazında çeşitlilik göstermektedir. Kanunlarda öngörülen koşulların yerine getirilmesi durumunda işsizlik sigortasından yararlanılabilmektedir (Bayhan, 2011: 125). Ancak Türkiye’de çalışma izni bulunmayan göçmenlere ilişkin düzenlemeler sınırlıdır. Bu durumdakiler, Genel Sağlık Sigortası kapsamında gerçekleştirilen sağlık yardımlarından faydalanabilmektedir (Baştürk, 2010: 308).

Marjinal Gruplar: Öte yandan, toplumsal normların dışında farklı düşünce yapısı, yaşam tarzı ve cinsel tercihlere sahip olan marjinal gruplara yönelik tedbirler de sosyal politikanın kapsamında yer almaktadır (Hogg ve Reid, 2006: 7-30). Marjinal gruplar, sosyal politikanın en az odaklandığı grup olarak ifade edilebilmektedir. Bu gruba yönelik sosyal politika tedbirlerinin genellikle gelişmiş ülkelerde yaygın olduğu görülmektedir. Toplumun tüm kesimini kapsamına alan sosyal politika bu grubunda haklarını diğer gruplar gibi güvence altına almaktadır (Özdemir, 2017: 39).

1.4. Bütüncül Sosyal Politika Kavramı ve Bileşenleri

Bu başlık altında, bütüncül sosyal politika kavramı tarihsel ve kuramsal temelleriyle ele alınmakta, sosyal politika alanının parçalı yapısına alternatif olarak geliştirilen bu yaklaşımın neden gerekli olduğu ve hangi toplumsal ihtiyaçlardan doğduğu tartışılmaktadır. Kavram, yalnızca sosyal yardımlar veya hizmetlerle sınırlı olmayan; istihdamdan çevreye, sağlıktan eğitime kadar tüm refah unsurlarını birbirine bağlı bir sistem içinde değerlendiren çok boyutlu bir yaklaşımı ifade etmektedir.

1.4.1. Bütüncül Sosyal Politika Kavramı

Bütüncül bir sosyal politika düşüncesi epistemolojik bir temele dayanmaktadır. Martin Rein'e göre, sosyal politika, "sosyal dışsallıkların planlanması, yeniden dağıtımı ve sosyal faydaların, özellikle de sosyal hizmetlerin adil dağılımıdır ve yalnızca sosyal hizmetler değil, tarım, ekonomi, çevresel ve sosyal refah politikalarının sosyal amaçları ve sonuçlarından oluşmaktadır" (Watts, 1976: 58). Jean Paul Sartre, toplumsal sorunların kısmi değil bütün olduğunu ve bu şekilde ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Sosyal politika ve planlama için gerekli olan bilginin "kısmi" değil "tam" bir bileşime sahip olabilmesi için daha bütüncül bir sosyal bilim bilgi tabanına ve sosyal politika hedefine yönelik fenomenolojik ve nitel araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır (Watts, 1976: 70). Bütüncül yaklaşım, toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak kapasiteyi geliştirmek için tasarlanmıştır. Ancak sürekliliğin sağlanabilmesi için toplum kapasitesinin anlamlı bir şekilde kısa vadeli hedeflerden orta ve uzun vadeli hedeflere doğru harekete geçirilmesi gerekmektedir. Sürdürülebilirlik vizyonunun alt yapısında da bu yaklaşım yer almaktadır. Bu yaklaşım, kısa vadeli önlemleri daha fazla uyum, güven ve sahiplenme sağlayan uzun vadeli hedeflere yönlendirmeyi hedeflemektedir. Bireylerin farklılıklarına (eğitim, gelir, yaş vb.) bakmaksızın tüm toplumun refahını arttıracak düzeyde bütüncül bir bakış açısına sahip olmayı ifade etmektedir (Silverberg, 2008: 15).

Sosyal politika kavramı, geçim kaynaklarını ve yoksulluğun azaltılmasına ve temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik hak temelli yaklaşımları içerecek şekilde genişlemiştir. Bu bağlamda, bütüncül sosyal politika, devletçi, kurumsal ve popülist paradigmaların unsurlarını içermektedir. Devletçi yönüyle, insanların temel ihtiyaçlarını karşılanması ve temel özgürlüklerin garanti altına alınması yönünde ekonomik ve sosyal yatırımlar yapan ve özel sektörü düzenleyen proaktif hükümetin devam eden rolü

tanımlanmaktadır. Kurumsal yaklaşım, dezavantajlı grupların yoksullukla mücadeleye yönelik özel önlemlerle korunması ve ekonomik teşviklerin kullanılması yoluyla hizmet sunumunun verimliliğinin artırılması ihtiyacını vurgulamaktadır. Ekonomik açıdan piyasaya dayalı stratejilerin benimsenmesi, geçim kaynaklarını güçlendirmeye yönelik gelir getirici projelerde giderek artan bir şekilde temel bir unsur olarak görülmektedir. Popülist kalkınma yaklaşımıyla, toplumun ihtiyaçlarını dile getirmenin, politika tasarımı ve uygulama sürecine katılımlarını artırmanın bir yolu olarak bir dizi kurum aracılığıyla müdahale etmektedir. Bu yaklaşımlar, yoksulluk ve yoksunlukla mücadele sorununa karşı ideolojik olarak zıt duruşları ve dünyanın nasıl işlediğine ve sorunlarının en iyi şekilde nasıl çözülebileceğine dair birbiriyle çelişen algıları temsil etmektedir (Hall ve Midgley, 2004: 18). Ancak günümüzde kalkınma söylem ve eylemlerinde sosyal politikanın farklı senaryolara göre farklı roller üstlenen çok yönlü bir aktör olarak daha fazla kabul edildiği ileri sürülmektedir. Tartışmalı bir şekilde, farklı sosyal ihtiyaçları farklı şekillerde ele almayı amaçlayan çok boyutlu bir kavram olarak sosyal politikaya ilişkin daha yaygın bir anlayış bulunmaktadır. Böyle bir yaklaşım, refah artırıcı önlemler ile ekonomik büyüme arasındaki sinerjiden faydalanmanın kalkınma politikalarına bütüncül bir yaklaşım gerektirdiğini savunan literatüre dayanmaktadır (Hall ve Midgley, 2004: 3). Bu bağlamda, birçok bileşenin tamamlayıcı ve sinerjik olması, bunların eş zamanlı olarak kullanılması gerektiğini savunulmaktadır. Refah, yalnızca “sağlık politikası” veya “eğitim politikası” değil aynı zamanda bu önlemlerin tutarlı bir şekilde içine yerleştirildiği “sosyal politika” ile ilişkilidir. Böylesine bütüncül bir sosyal politika anlayışının yokluğunda, çeşitli uzman kuruluşların, bakanlıkların veya sivil toplum kuruluşlarının birbirleriyle olan önemli ilişkilerinden tamamen habersiz kendi “bileşenlerini” seçme tehlikesi bulunmaktadır (Mkandawire, 2001: 22).

“Bütünleşik (Integrated)” yaklaşım, sosyal hizmetlerin ve refah programlarının daha etkin, erişilebilir ve sürdürülebilir biçimde örgütlenmesine olanak tanıyan çok katmanlı ve disiplinlerarası politika çerçevelerini tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Bu yaklaşım, yalnızca kurumsal düzeydeki yapısal birleşmeleri değil, sosyal hizmetlerin içeriksel, işlevsel ve stratejik boyutlarda eşgüdüm içinde sunulmasını da kapsamaktadır (Spicker, 2008: 103).

Esping-Andersen, refah rejimleri kuramı çerçevesinde sosyal devletin dönüşümü analizinde özellikle “Social Investment State (Sosyal Yatırım Devleti)” paradigmasını ön

plana çıkarmaktadır. Bu yaklaşım, geleneksel sosyal güvenlik sistemlerinin pasif gelir aktarımı modellerinden uzaklaşarak bireylerin istihdam edilebilirliğini, eğitime erişimini ve toplumsal katılımını desteklemeyi önceleyen daha proaktif bir refah anlayışını temsil etmektedir. Esping-Andersen'in önerdiği sosyal yatırım modeli, çocuk bakımı, erken yaşta eğitime erişim, kadınların iş gücüne katılımının desteklenmesi ve aile politikalarının eşgüdüm içinde geliştirilmesidir. Sosyal hizmetlerin bütüncül bir anlayışla yeniden yapılandırılması gerektiği savunmaktadır (Esping-Andersen, 2002: 65). Spicker, sosyal politika yazınında sıkça karşılaşılan “bütünleşik”, “koordineli” ve “katılımcı” kavramlarının teorik olarak yeterince ayrıştırılmadığını, kavramların analitik netliğe kavuşturulması gerektiğini vurgulamaktadır. “Joined-up Government” ve “Integrated Services” gibi yaklaşımların yalnızca kurumsal entegrasyonu değil, hizmetlerin kullanıcı deneyimi, erişim kolaylığı ve alan düzeyinde uyumluluğunu da kapsaması gerektiğini savunmaktadır. Bütünleşmenin işlevsel, yönetsel ve toplumsal düzeylerde de gerçekleşmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu çerçevede, sosyal politika uygulamalarının teknik boyutunun ötesine geçerek etik ve yönetim ilkeleriyle de bütünlük içinde kurgulanması gerekmektedir (Spicker, 2008: 103). UNDP, sosyal koruma sistemlerinin yoksulluğun çok boyutlu doğasına uygun olarak tasarlanması gerektiğini savunmakta ve “Inclusive and Integrated Social Protection (Kapsayıcı ve Bütünleşik Sosyal Koruma)” yaklaşımı çerçevesinde bütünleşik sistem modelleri önermektedir. Bu model, yalnızca nakdi yardım sağlamakla kalmayıp; sağlık, eğitim, istihdam ve çocuk koruma gibi temel sosyal hizmetlerle entegrasyon içerisinde işleyen bir koruma sistemidir. Böylelikle bireysel refahın artırılmasının yanı sıra sistemin dayanıklılığı güçlendirilmektedir. UNDP'ye göre, entegre sosyal koruma sistemleri, kriz dönemlerinde (Örneğin, pandemi, doğal afet vb.) hızlı müdahale kapasitesi yüksek, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yapı arz etmektedir (UNDP, 2022: 12). OECD, dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmetlerin daha etkin ve etkili biçimde sunulabilmesi için “Integrated Service Delivery (Entegre Hizmet Sunumu)” yaklaşımını önermektedir. Bu yaklaşım, sosyal, sağlık, eğitim ve istihdam hizmetlerinin hem yatay (sektörler arası) hem de dikey (idari düzeyde) entegrasyonunu hedeflemektedir. Uygulayıcı kurumlar arasında veri ve bilgi paylaşımının sistematikleştirilmesi hem hizmet kalitesini artırmakta hem de yararlanıcı memnuniyetini güçlendirmektedir. OECD'nin önerdiği bu model, çok paydaşlı yönetim anlayışı doğrultusunda kamu kurumlarının, yerel yönetimlerin, sivil toplum

kuruluşlarının ve özel sektörün eşgüdümlü çalışmasını teşvik etmektedir (OECD, 2015: 18). Bununla birlikte, Avrupa Komisyonu tarafından 2017’de yayımlanan “European Pillar of Social Rights (Avrupa Sosyal Haklar Sütunu)”, AB’ye üye ülkelerde sosyal refahın güçlendirilmesini amaçlayan normatif bir çerçeve sunmaktadır. Bu belge, bireylerin yaşam döngüsü boyunca karşılaştıkları sosyal risklere karşı (çocuklukta eğitime erişim, çalışma çağında istihdam güvencesi ve yaşlılıkta gelir desteği vb.) daha kapsayıcı, eşitlikçi ve etkin sosyal koruma mekanizmalarının oluşturulması gerektiğini vurgulamaktadır (European Commission, 2017: 5). Bu çerçevede geliştirilen sosyal politika stratejileri, bireylerin karşılaştığı sosyal risklerin dinamik ve çok boyutlu doğasına uygun şekilde; çocukluk, yetişkinlik ve yaşlılık gibi yaşamın farklı evrelerini kapsayacak biçimde bütüncül olarak tasarlanmaktadır. Özellikle hizmetlerin yatay entegrasyonu (eğitim, sağlık ve istihdam hizmetleri arasında eşgüdüm sağlanması) ile dikey entegrasyon (farklı idari düzeylerde — yerel, ulusal ve Avrupa düzeyinde — kurumsal iş birliğinin sağlanması) sosyal koruma sistemlerinin etkinliğini artırmakta ve hizmet tekrarlarını azaltarak kaynakların daha verimli kullanımını mümkün kılmaktadır (European Commission, 2017: 6–7).

Bütünleşik sosyal politika, devlet, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve uluslararası kalkınma kuruluşlarının aktif rol üstlendiği bir yapılanmaya sahiptir. Sınıf veya birey ayrımı yapmadan herkes için refahın artırılması en önemli ana amaçtır. Temel sosyal hizmetleri (sağlık, eğitim, konut, sosyal güvenlik), güvenlik ağları ve sosyal fonları, sürdürülebilir geçim desteği, yetkileri, sosyal hakları, yapabilirlikleri ve hesap verebilirlikleri içeren katılımcı ve kapsayıcı politikalardan oluşmaktadır (Tablo 2).

Bütünleşik sosyal politika literatürde, “Joined-up Policy (Birleştirilmiş Politika)”, “Integrated Social Protection (Bütünleşik Sosyal Koruma)” ve “Coordinated Welfare Model (Koordineli Refah Modeli)” olarak eşdeğerli kavramlarla da yer almaktadır. “Joined-up Policy” kavramı, kamu yönetiminde farklı kurumların ve departmanların ortak amaçlar doğrultusunda koordineli şekilde çalışması şeklinde tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım, özellikle karmaşık sosyal sorunların çözümünde politika yapımında ve hizmet sunumunda bütüncül bir bakış açısını savunmaktadır (Hood, 2005: 20). Hood’a göre, “Joined-up Government”, devletin farklı organlarının birbirinden bağımsız şekilde değil bütünleşik ve senkronize çalışarak vatandaşlara daha etkili hizmet sunma çabasını yansıtmaktadır (Hood, 2005: 21). “Integrated Social Protection”, bireylerin ve ailelerin

çok boyutlu yoksullukla ve sosyal risklerle etkili biçimde başa çıkabilmesi için sosyal yardımların, sigorta sistemlerinin, hizmetlerin ve politikaların bütünleşik şekilde organize edilmesidir. Özellikle çocukların karşılaştığı kırılganlıkların üstesinden gelmek için geliştirilen çok sektörlü bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (UNICEF, 2012: 6–10).

Aktörler	Hedef Gruplar/Amaçlar	Politikalar
- Devlet (Merkezî, Merkezî olmayan) - Sivil Toplum (Sivil Toplum Örgütleri, Topluluklar, Toplumsal Hareketler) - Özel Sektör (Yurtiçi, Uluslar üstü, Uluslararası) - Uluslararası Kalkınma Kuruluşları (Çok Uluslu, İki Taraflı, BM Ajansları, Bölgesel Organlar)	- Birey, Hane Halkı, Toplum - Herkes İçin Refahın Arttırılması - Beşerî Sermayenin Arttırılması - Emeğin Uluslararası Rekabet Gücü - Sosyal Uyumun İnşa Edilmesi ve Dışlanmayla Mücadele (Sınıf, Cinsiyet, Etnik Kökene Göre)	- Temel Sosyal Hizmetler (Sağlık, Eğitim, Konut, Sosyal Güvenlik) - Güvenlik Ağları/Sosyal Fonlar - Sürdürülebilir Geçim Desteği - Yetkiler, Sosyal Haklar, Yapabilirlikler - Katılımcı/Kapsayıcı - Hesap Verebilirlik

Tablo 2: Bütünleşik Sosyal Politika Bileşenleri

Kaynak: Hall, A. ve Midgley, J. (2004). Social Policy for Development. SAGE Publications Inc.

Bu yaklaşım, hizmet sunumunu daha etkin hale getirirken sosyal adaletin ve eşitliğin güçlendirilmesini de hedeflemektedir (UNICEF, 2012: 8). “Coordinated Welfare Model”, sosyal politika uygulamalarında çeşitli hizmet sağlayıcılarının ve programların ortak hedefler doğrultusunda senkronize biçimde çalışmasını sağlayan yapı olarak ifade edilmektedir. Özellikle kırılgan gruplara hizmet sunumunun daha etkili hale getirilebilmesi amacıyla farklı sektörlerin bir araya gelerek hizmetlerin entegrasyonunu sağladığı bir sistem olarak tanımlanmaktadır (OECD, 2015: 18). Bu model, kaynakların etkin kullanımını, hizmetlerin kapsamlılığını ve hizmet alan bireyin gereksinimlerine daha iyi yanıt verilmesini sağlamaktadır (OECD, 2015: 17–24, 55–60).

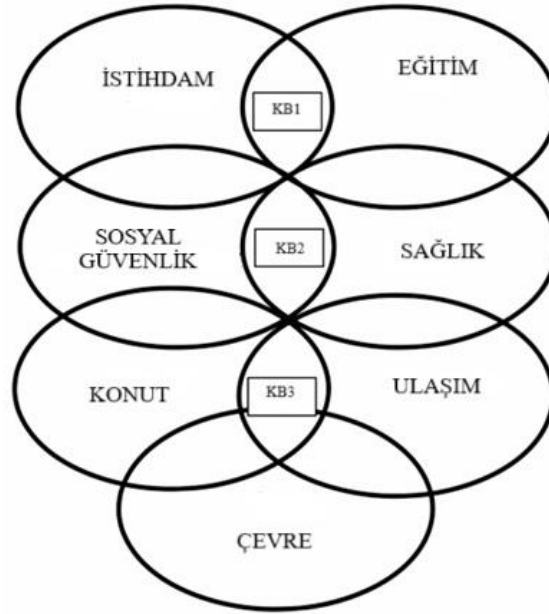
BM’ye üye devletlerin de sürdürülebilir kalkınma politikaları için Addis, Paris ve 2030 Gündemlerini eş zamanlı olarak nasıl uygulayacakları konusunda bütüncül bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği düşüncesi yer almaktadır. Addis Gündemi, hükümetleri

sürdürülebilir kalkınma stratejileri ve entegre ulusal finansman çerçeveleri terimlerini benimsemeye çağrıda bulunarak bütüncül yaklaşım anlayışının farkına varılması noktasında önemli rol oynamıştır. Bu gündemlerde ulusal politika yapıcılar, ekonomiyi bütüncül bir şekilde sosyal, ekonomik ve çevresel yönlerini ele alarak iç ve dış etkileşimleri, zaman içerisindeki beklentileri ve çeşitli nüfus grupları üzerindeki etkisi hakkında değerlendirmeler ve planlamalar yapmıştır. Ayrıca gündemler, BM üye devletlerin sağlamayı taahhüt ettiği olumlu bir uluslararası ekonomik çerçeveye ilişkin beklentileri artırmıştır (UN, 2015b).

1.4.2. Bütüncül Sosyal Politika Bileşenleri

Bütüncül sosyal politika yaklaşımı çerçevesinde refahın tesisi ancak her bir bileşenin uygulayıcısı kurum ve kuruluşların birbiriyle eş zamanlı hareket etmesiyle sağlanabilir. Birbirinden tamamen habersiz ve bağımsız uygulamalardan elde edilen başarılı sonuçlar kısa vadeli hedeflere ulaşmamızı sağlayacaktır. Sosyo-politik refah mekanizması helezonik bir yapıya sahip olduğundan refah politikalarının gücü bileşenlerin en zayıf halkasının sağlamlığı kadar olacaktır (Özdemir, 2017: 42). Her bir refah bileşenin ayrı kurum ve kuruluşlar tarafından yürütüldüğü sistemlerde, kesişim kümeleri oluşturularak refah süreci kuvvetli hale getirilebilir. Sosyal politika uygulamalarının birbirinden tamamen habersiz şekilde yürütüldüğü sistemlerde oluşan tehlike, bir bileşen kapsamında gerçekleştirilen iyi niyetli uygulamaların diğer bileşenler açısından faydalı olmayabileceğini ifade etmektedir. Her bir bileşenin toplam refah hedefi içindeki payının ölçülebilmesi için uygulamaların eş zamanlı şekilde yürütülmesini sağlayabilecek bir üst koordinasyon yapısının varlığıyla mümkün olabilecektir. Her bir bileşenin teknik düzenlemeleri ve uygulama aşamaları mevcut kurum ve kuruluşlara bırakılabilir ancak refah bileşenlerinin tek bir çatı altında bütüncül bir şekilde ele alındığı uzun vadeli makro politikaların geliştirileceği bir kurum var olmalıdır. Bu kurum, bileşenlerin uygulayıcı tüm kurum ve kuruluşlarının uzman ve yöneticilerinden oluşan üst politika planlayıcısı konumundadır. Bu politika modeli, mevcut kurum ve kuruluşların yetkilerinin tamamen ortadan kaldırıldığı veya azaltıldığı bir sistem şeklinde düşünülmemelidir. Diğer bir ifadeyle, mevcut uygulayıcı kurumların işlevselliğinin devam ettiği ancak parçalı bir yapı halinde (birbirinden habersiz ve bağımsız) değil, tek bir koordinasyon kuruma bağlı bütünleşik bir yapıya dönüştüğü bir model ifade etmektedir (Özdemir, 2017: 39).

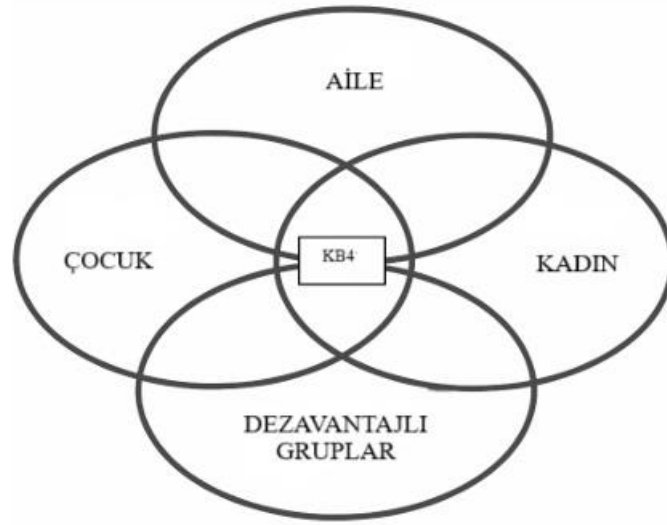
Bütünleşik sosyal politika bileşenleri, sosyal refahın sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla çok yönlü etkileşimleri ve eşgüdüm gerektiren yapıları da içeren geniş kapsamlı bir çerçeveyi ifade etmektedir. Bu anlayış, sosyal politika alanlarının birbirinden izole biçimde değil ortak hedeflere yönelmiş senkronize yapılar olarak tasarlanmasını gerektirmektedir. Bu nedenle, bütünleşik sosyal politika bileşenleri, kurumlar arası etkileşimi temel alan, politika üretiminde bütünsel planlamayı önceleyen bir yaklaşımın yapı taşlarıdır. Bu yaklaşım kapsamında, sosyal politika alanlarının birbiriyle kesişen yapıları dikkate alınarak eş zamanlı ve uyumlu politikalar geliştirilmektedir. Refahın kurumsal altyapısı bu bileşenlerin eşgüdümlü işlemesiyle olmasıyla güçlenmektedir. Bütüncül bir refah sisteminde, her bir bileşen diğer bileşenlerle kesişim kümeleri oluşturmakta ve bu kümeler üzerinden sistemin dayanıklılığı inşa edilmektedir.

Şekil 1: Genel/Yaygın Grupları İçeren Sosyal Politika Kesişim Birimleri (KB)

Genel/Yaygın Tedbirleri İçeren Sosyal Politika Yönetimi Birimi Modeli = KB1+KB2+KB3

Kaynak: Özdemir, M. Ç. (2017). Bütüncül Sosyal Politika Modeli. Türk Dünyası Araştırmaları, 117 (230). 27-44.

Şekil 2: Özellikli Grup Tedbirleri İçeren Sosyal Politika Kesişim Birimi (KB)

Bütüncül Sosyal Politika Yönetimi Birimi Modeli = KB1+KB2+KB3+KB4+(Marjinal Gruplar Birimi)

Kaynak: Özdemir, M. Ç. (2017). Bütüncül Sosyal Politika Modeli. Türk Dünyası Araştırmaları, 117 (230). 27-44.

Bütüncül sosyal politika bileşenlerinin ortak kesişim alanlarının toplamı bütünleşik sosyal politika kurumsal yapısının çerçevesini oluşturmaktadır. Örneğin, eğitim ve istihdam arasındaki ilişki esas alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı'nın ortak çalıştığı bir alan kesişim kümesi olarak düşünülebilir. Öte yandan, sosyal güvenlik ve sağlık birbiriyle doğrudan ilişkili bileşenlerdir. Ancak her iki bileşenin uygulayıcı kurumları birbirinden bağımsız politikalar yürütebilmektedir. Konut, ulaşım ve çevre birbirini doğrudan etkileyen bileşenlerdir. Bu bileşenlerin birbirinden bağımsız şekilde yürütülmesi toplumsal, ekonomik ve çevresel birçok probleme yol açacaktır. Bununla birlikte, toplumsal huzurun sağlanabilmesi için suçla mücadele politikalarının diğer bileşenlerle etkin bir şekilde yürütülmesini destekleyecek bir altyapı oluşturulabilir. Aile, çocuk, kadın, dezavantajlı gruplara yönelik politika önlemlerinin benzer nitelikte olduğu görülmektedir. Bu gruplara yönelik eğitim, istihdam, sağlık, sosyal güvenlik ve barınma politikalarının birbiriyle entegre biçimde tasarlanması refah düzeyini kalıcı biçimde artırabilir. Her bir bileşenin kendi içerisinde farklı problemleri mevcuttur ancak uygulayıcı kurumlar arasında iş birliği yapılması halinde refah politikalarının etki düzeyleri daha da görünür hale gelebilir (Özdemir, 2017 :40).

Yapılan bir çalışmada, Nijerya eğitim sisteminde sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmayı engelleyici temel problemler ele alınmıştır. Çalışmada, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına erişimde bütüncül bir yaklaşım önerilmiştir. Bu yaklaşım çerçevesinde eğitim

sisteminin iyileştirilmesine yönelik öneriler arasında artan finansman ve kaynak tahsisi, müfredat reformu, öğretmen eğitimi ve mesleki gelişim başlıkları yer almaktadır. Etkili eğitim programları ve sürekli destek, eğitimcilerin yeteneklerini geliştirebilir ve kaliteli eğitim sağlayabilir. Destekleyici bir eğitim sistemi oluşturmak için topluluk katılımı ve ebeveynlerin katılımı önem arz etmektedir. Bu katılım, cinsiyet eşitsizliklerini gidermek, altyapıyı iyileştirmek ve esnek öğrenme seçenekleri sunmak, gerçek anlamda kapsayıcı bir eğitim sistemi için şarttır. İlerlemeyi izlemek, güçlü ve zayıf yönleri belirlemek ve kanıta dayalı kararlar almak için sağlam izleme ve değerlendirme mekanizmaları gereklidir. Şeffaf raporlama ve veriye dayalı yaklaşımlar sürekli iyileştirmeyi sağlayabilir. Sonuç olarak, bu bütünlük yaklaşımı benimseyerek hükümet organları, eğitim kurumları, topluluklar ve ebeveynler arasında iş birliği yaparak Nijerya'nın eğitim sistemi ile ilgili zorlukların üstesinden gelebileceği ve eğitim sisteminin dönüştürücü potansiyelini ortaya çıkarabileceği ortaya konulmuştur. Eğitimde sürdürülebilir kalkınmayı benimsemek, ülke için daha parlak bir gelecek şekillendirecek, vatandaşlarının gelişmesini, yenilik yapmasını ve hem ulusal hem de küresel düzeyde toplumsal ilerlemeye anlamlı katkıda bulunmasını sağlayacaktır (Imoh, 2023: 16).

Sosyo-ekolojik sisteme ilişkin bütüncül bir anlayışın benimsenmesi toplumda bir farkındalık ve bilinç oluşturacaktır. Bu anlayış, sürdürülebilir bir toplumun öneminin ve sosyo-ekolojik sistem içindeki rolünün iletilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Bu durum, toplum sorunlarının temel nedeninin anlaşılmasına yol açarak bireysel bilincin oluşturulmasına yardımcı olabilir. Sürdürülebilirliğin ilke temelli tanımına dayanan ve kökleri kültürel mirasa dayanan bir başarı vizyonu oluşturmak, geliştirme süreci boyunca sahiplenme ve güven oluşturmaya yardımcı olacaktır. Geriye dönük değerlendirmeyi kalkınmanın stratejik yaklaşımına dahil etmek, toplumdaki bireylere daha sonra önerilen eylemlerin planlanacağı bir vizyon olarak kullanılabilecek arzu edilen bir gelecek sağlayacaktır. Bu, eylemleri daha iyi planlamak ve eylemlerin birbirlerinden nasıl oluşturulabileceğini görselleştirmek için bir yöntem sağlayacaktır (Al-Dahir, Kang ve Bisley, 2009: 6).

Bütüncül sosyal politika bileşenlerinin etkinliği, bu bileşenlerin uygulandığı kurumsal yapılar arasında kurulan yatay ve dikey koordinasyon mekanizmalarına bağlıdır. Bu nedenle, üst düzey bir sosyal politika koordinasyon kurumu, tüm bileşenlerin birlikte planlandığı, uygulamaların izlendiği ve etki analizlerinin yapıldığı bir yapıyı temsil

etmelidir. Böyle bir yapı, kurumsal yetki alanlarını devre dışı bırakmadan, bu alanların birbirini tamamlayacak biçimde işlemlerini sağlayabilir.

Sistematik bir bütünlük içinde yapılandırılmış bütüncül sosyal politika bileşenleri, sosyal refahın parçalı müdahalelerle değil planlı ve birbirini destekleyen önlemlerle inşa edilmesini sağlamaktadır. Bu yapı sayesinde, toplumsal refah süreçleri birbirine bağlı halkalardan oluşan bir zincir gibi işlemekte ve zincirin her bir halkası, sistemin bütünsel gücünü belirlemektedir.

2. BÖLÜM: SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI KAPSAMINDA BÜTÜNLEŞİK REFAH MODELİ UYGULAYAN ÜLKE ÖRNEKLERİ

Bu bölümde, sürdürülebilir kalkınma amaçları doğrultusunda önerilen bütüncül refah modelinin kuramsal altyapısını güçlendirmek amacıyla, bütüncül refah modeline dayalı uygulamalara yer veren ülke örnekleri incelenmiştir. ILO, ülkeleri coğrafi bölgelere ve gelir düzeyine göre sınıflandırmaktadır (ILO, 2024). Çalışmada ülke sınıflandırmasında, ILO'nun gelir düzeyi sınıflandırması esas alınmıştır. İlk olarak uluslararası kuruluşların refah ölçüm değişkenlerinin ve refah modellerinin sürdürülebilir kalkınma amaçlarını içeren bir yapıya sahip olup olmadığı incelenmiş sonrasında bütüncül refah modeli uygulayan ülke uygulamaları incelenmiştir. Sürdürülebilir kalkınma amaçları çerçevesinde bütüncül bir refah modelinin nasıl bir altyapıya sahip olması gerektiği ülke örnekleri üzerinden ortaya konulmuştur.

2.1. Refah Ölçüm Değişkenlerinin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Kapsamında Bütüncül Refah Modeline Uyumluluğunun İncelenmesi

Ülkelerin refah düzeylerini ölçerken esas aldığı refah ölçüm değişkenleri farklılık göstermektedir. Uluslararası kuruluşlara göre çeşitlilik gösteren refah ölçüm değişkenleri ve literatürde yer alan refah modeli yaklaşımları bulunmaktadır. Bu bağlamda, çalışmada Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında bütüncül bir refah modelinin oluşturulabilmesi için öncelikle uluslararası kuruluşların refah ölçüm değişkenlerinin sürdürülebilir kalkınma amaçlarına uyumluluğu incelenmiştir. Çalışmada, uluslararası kuruluşlar kapsamında Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler, Legatum Refah Endeksi, Credit Suisse’ın refah ölçüm değişkenlerine, Esping Andersen, Richard Titmuss ve Amartya Sen’in refah modeli yaklaşımlarına yer verilmiştir.

Dünya Bankası Refah Ölçüm Değişkenleri: Dünya Bankası’nın otuz bir refah ölçüm değişkeni (Tarım ve Gıda Güvenliği, İklim Değişikliği, Rekabet Gücü, Borçlar, Dijital Gelişim, Afet Risk Yönetimi, Eğitim, Enerji, Çevre, Maden Endüstrisi, Finansal İçerme, Finans Sektörü, Kırılganlık, Çatışma ve Şiddet, Cinsiyet, Yönetişim, Sağlık, Eşitsizlik ve Paylaşılan Refah, Altyapı, İşler ve Gelişim, Makroekonomi, Göç, Beslenme, Yoksulluk, Sürdürülebilir Altyapı Finansmanı, Bölgesel Entegrasyon, Sosyal Sürdürülebilirlik ve

Kapsayıcılık, Sosyal Koruma, Ticaret, Ulaşım, Kentsel Gelişim ve Su) bulunmaktadır (World Bank, 2025). Dünya Bankası refah ölçüm değişkenlerinin Sürdürülebilir Kalkınma Amacı (SKA) 12 ve alt hedeflerini, SKA 10 ve alt hedeflerinde yer alan tüm dezavantajlı grupları içermediği gözlemlenmektedir.

Birleşmiş Milletler'in Refah Ölçüm Değişkenleri: Birleşmiş Milletler'in temel iki refah ölçüm değişkeni bulunmaktadır. Bunlar; BM İnsani Gelişim Endeksi ve BM Bileşik Endeksleridir (UNDP, 2025). BM İnsani Gelişim Endeksi; doğum yaşam beklentisi, beklenen eğitim yılı, kişi başına düşen Gayrisafi Milli Hasıla (GSMH) ölçütlerini esas almaktadır. BM Bileşik Endeksleri altı refah ölçüm değişkeninden (Cinsiyet Sosyal Normları Endeksi (CSNE), Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (CEE), Cinsiyet Gelişmişlik Endeksi (CGE), Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (ÇBYE), Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişim Endeksi (EUIGE), Gezegensel Baskılara Göre Ayarlanmış İnsani Gelişim Endeksi (GİGE) oluşmaktadır. BM Bileşik Endeksleri arasında yer alan BM Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi; sağlık, eğitim, yaşam standartlarını, BM Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi; sağlık, yetki, işgücü piyasasını, BM Cinsiyet Gelişmişlik Endeksi; doğumda beklenen yaşam süresiyle ölçülen sağlık, beklenen eğitim süresi, ortalama eğitim süresi, kadın ve erkeğin tahmini kazandığı gelir düzeyini, BM Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişim Endeksi; nüfus genelinde dağılımındaki eşitsizlikleri, BM Gezegensel Baskılara Göre Düzeltilmiş İnsani Gelişim Endeksi; kişi başına karbondioksit emisyonlarını (üretim bazlı) ve kişi başına düşen maddi ayak iziyle ayarlanan insani gelişim düzeyini esas almaktadır. BM Endekslerinin SKA 1, SKA 2, SKA 3, SKA 4, SKA 5, SKA 8 ve SKA 9 amaçlarını içermekle birlikte, diğer SKA amaçlarını kapsamadığı gözlemlenmektedir.

Legatum Refah Endeksi: Legatum Refah Endeksi'nin on iki refah ölçüm değişkeni (Koruma ve Güvenlik, Kişisel Özgürlük, Yönetim, Sosyal Sermaye, Yatırım Ortamı, Kurumsal Koşullar, Altyapı ve Pazar Erişimi, Ekonomik Kalite, Yaşam Koşulları, Sağlık, Eğitim, Doğal Çevre) bulunmaktadır (Prosperity Institute, 2025). Ancak Legatum Refah Endeksi, SKA 12 ve SKA 13 amaçlarını içermemektedir.

Credit Suisse'in Refah Ölçüm Değişkenleri: Credit Suisse'in dokuz refah ölçüm değişkeni (İstihdam ve Servet Üretimi, İstihdamın Mutlak Sayısı ve Oranı, Ekonomik Katkı, Finansal Yatırım Katkısı, Daha İyi Ürün ve Hizmetlerin İnovasyonu, Toplam Ar-Ge Harcamaları (\$), Topluluk ve Sosyal Canlılık, Ödenen Toplam Vergi, Önemli Yerler İçin Ülke Tarafından Ödenen Toplam Vergi) bulunmaktadır (Credit Suisse, 2021). Credit

Suisse'in refah ölçüm değişkenleri, SKA 8, SKA 9 ve SKA 17 amaçlarını içermekle birlikte, bu amaçların tüm alt hedeflerini kapsamamaktadır. SKA 8, SKA 9 ve SKA 17 amaçlarının dışında diğer SKA amaçlarına yer verilmemiştir.

Esping- Andersen Refah Modeli Yaklaşımı: Refah modelleri arasında yer alan Esping- Andersen refah rejimi farklılıklarını üç kurumun (piyasa, aile ve devlet) baskınlığına dayandırmaktadır. Liberal refah modelinde piyasa, sosyal demokrat refah modelinde devlet, muhafazakâr refah modelinde de aile belirleyici rol oynamaktadır. Liberal modelde ekonomik etkinlik merkezde olmakla birlikte, amaç aşırı yoksulluğu önlemektedir. Bu modeli kullanan ülkeler arasında ABD, Kanada ve Avustralya yer almaktadır. Sosyal demokrat modelde yoksulluğu azaltılması ve eşitlik gibi konular ön planda olmakla birlikte, zengin-fakir ayrımı yapılmaksızın herkes aynı haklara ve yardımlara sahiptir. Bu model, ailesel bağımlılığını değil, bireysel bağımsızlığı attırmayı amaçlamaktadır. Bu modelde yer alan ülkeler arasında Finlandiya, Hollanda, Norveç ve Danimarka bulunmaktadır. Muhafazakâr modelde geleneksel aile yapısının ve mevcut durumunun korunması amaçlanmıştır. Bu nedenle, yoksulların öncelikle aile, kilise ve ait olduğu sosyal gruplara güvenmesi beklenmektedir. Devlet, ailenin başarısız olduğu durumlarda müdahalede bulunmaktadır. Almanya, Avusturya, Fransa ve İtalya bu refah modelinde yer almaktadır (Yıldırım ve Şahin, 2019: 2532-2534). Esping-Andersen'in refah modeli sınıflandırması, SKA 1 ve SKA 10 amaçlarını içermekle birlikte, tüm amaçları kapsamamaktadır.

Richard Titmuss Refah Modeli Yaklaşımı: Richard Titmuss'un refah devleti araçlarının piyasayı yönetme derecesine göre üç refah modeli sınıflandırması bulunmaktadır. Kalıntı refah modelinde, sadece yoksul bireyleri içeren minimum düzeyde bir devlet yardımı öngörülmekte, piyasanın ya da ailenin başarısız olduğu durumlarda devlet müdahale etmektedir. Endüstriyel başarı modelinin temeli sosyal sigorta ilkesine dayanmaktadır. Bireyin sosyal refah hizmetlerin yararlanması için aktif bir çalışan olması gerekmektedir. Kurumsal modelde, bireylerin gereksinimlerine bağlı olarak evrensel hizmet sunulmaktadır. Yeniden dağıtıcı sosyal politikalarla tüm vatandaşlara kamu hizmeti sağlanarak piyasanın geliri paylaştırılmaktadır (Titmuss, 1974: 30-31). Esping-Andersen ve Richard Titmuss'un refah modelleri piyasa, aile ve devlet kurumlarının rollerine ve müdahalelerine göre sınıflandırılmıştır. Esping-Andersen ve Richard Titmuss'un refah modelleri SKA amaçlarının tümüyle örtüşmemektedir. Her iki refah modeli tipolojileri

içerisinde yer alan aşırı yoksulluğun azaltılması amacı yönünde kurumlar aracılığıyla yapılan yardımlar bulunmaktadır. Titmuss'un refah modeli sınıflandırması, SKA 1 amacını içermekle birlikte, amacın tüm alt hedeflerini kapsamamaktadır. Çevre, dezavantajlı gruplar, cinsiyet eşitliği ve iklim değişikliği gibi önemli konular gündeme alınmamıştır.

Amartya Sen Refah Modeli Yaklaşımı: Amartya Sen'in refah modelinde yapabilirlikler ve işlevler belirleyici rol oynamaktadır. Yapabilirlikler'in temelinde İnsani Gelişme Endeksi (Yaşam süresi, eğitim düzeyi, gelir düzeyi) yer almaktadır. İşlevler, bir kişinin gerçekten yapabildikleri veya kişinin sahip olduğu alternatiflerin kapasite kümesini diğer bir ifadeyle kişinin gerçek fırsatlarını ifade etmektedir (Sen, 1989: 43). Sen, özgürlüğün fırsat boyutunu esas almaktadır. Sen'e göre kapasiteyi yükselten beş araçsal özgürlük bulunmaktadır. Birincisi; kişilerin serbestçe ekonomik faaliyetlerde bulunmasını sağlayan iktisadi fırsatlardır. İkincisi; demokratik sistemlerde bireylerin serbest bir şekilde yönetim süreçlerine dahil olma özgürlüğünü içeren siyasal özgürlüklerdir. Üçüncü araçsal özgürlük; toplumsal fırsatlardan ve kamusal hizmetlerden yararlanabilme kapasitesidir. Dördüncü araçsal özgürlük; bilgiye erişimi ve bilgilendirilmesi hususunda açık ve şeffaf toplumsal yapının varlığıdır. Son araçsal özgürlük de kişinin korunma ve güvenliğini sağlama hizmetleri olarak "koruyucu güvenlik" olanaklarının bulunmasıdır (Sen, 1999: 10). Sen'e göre kapasitelerdeki artış özgürlükleri, özgürlüklerdeki artışta kapasiteyi olumlu etkilemektedir. Sen'in bakış açısına göre, kapasite bir değer ölçüsüdür. Yoksulluk; temel yapabilirlikten yoksunluktur. Bu bağlamda, gelir ve kaynak gibi araçlarla sağlıklı ve uzun ömürlü bir yaşam, insani yaşam standartları gibi amaçlara ulaşıp ulaşılmadığı sorusuna vurgu yapılmaktadır (Şeker, 2009: 263). Sen'in refah modelinde ekonomi, siyasi, şeffaflık ve güvenlik gibi konular gündeme alınmıştır. İnsani ve sosyal boyut ön plandadır. Yapabilirlikler ve işlevler bağlamında yoksulluğun sona ermesi amaçlanmıştır. Sen'in refah modeli yaklaşımı, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 8, SKA 10 ve SKA 16 amaçlarını içermekle birlikte, tüm SKA amaçlarını kapsamamaktadır. Refah modeli yaklaşımlarının ve ölçüm değişkenlerinin tümünün sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla tamamen örtüşmediği veya kapsamının çok sınırlı kaldığı gözlemlenmiştir. Bütünleşik bir refah modelinde, tüm sürdürülebilir kalkınma amaçlarını ve alt hedeflerini kapsayan, sosyal ekonomik ve çevresel konuları içeren refah ölçüm değişkenlerinin bulunması gerekmektedir. Bütüncül sosyal politika anlayışı, sınıf veya birey ayrımı

yapılmaksızın toplumun tüm kesimlerini kapsayan ve çeşitli gereksinimleri farklı şekillerde ele almayı amaçlayan çok boyutlu bir anlayıştır. Bütünleşik sosyal politika modeli, devletin, uluslararası kalkınma kuruluşlarının, özel sektörün ve sivil toplum örgütlerinin birbiriyle koordineli olarak aktif bir şekilde rol aldığı bir yapıdan oluşmaktadır. Temel sosyal hizmetleri, güvenlik ağları, sosyal fonları ve hakları kapsayan katılımcı ve bütüncül politikalardan oluşmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma, mevcut kaynakların gelecek nesillere aktarılabilir düzeyde tüketilmesi anlayışıdır. Günümüzde var olan iklim değişikliği, çevre, göç, doğal afetler ve aşırı yoksulluk gibi tehditler, sosyal politika anlayışının yalnızca ekonomik olarak değil çevresel ve sosyal alanları da ele alan bütüncül bir yaklaşımı benimseyen politikaları içermesi gerektiğinin de bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde var olan sosyal politika anlayışının parçalı bir yapıya sahip olması, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmada başarı yakalama noktasında engel teşkil etmektedir. Ülkelerin benimsediği refah modelleri ve refah düzeyi ölçümlerinde esas aldığı refah ölçüm değişkenlerinde yeniden yapılanmaya gitmesi gerekmektedir. Günümüzde sürdürülebilir kalkınma amaçları, bir ülkenin refah düzeyini arttırabilmesi için benimsemesi ve refah politikalarını bu çerçevede oluşturması gereken ve başarılı olunması zorunlu bir husus haline gelmiştir. Bu bağlamda, refah modellerinin ve refah ölçüm değişkenlerinin sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla eşleşen ve içeren bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Refah modellerinin ve refah ölçüm değişkenlerinin sürdürülebilir kalkınma anlayışını tam olarak yansıtmaması, temel amaçların tümüyle eşleşmemesi ve alt amaçları içermemesi refahın sağlanması noktasında ülkelere herhangi bir ilerleme sağlamayacaktır. Bu nedenle, çalışmada bütünleşik refah modeli uygulayan ülke örnekleri esas alınarak modelin teorik altyapısı ve uygulama planları oluşturulmuştur.

2.2. Bütünleşik Refah Modeli Uygulama Örnekleri

Bütüncül sosyal politika, toplumda sosyal kalkınmayı teşvik etmek, sosyal adaleti sağlamak ve dezavantajlı grupların yaşam koşullarını iyileştirmek için önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu politika yaklaşımı, birçok ülkede sosyal sorunların daha etkili bir şekilde ele alınmasına ve toplumsal refahın artırılmasına katkı sağlamaktadır. Ülkeler, bütünleşik sosyal politika uygulamalarıyla sosyal refahlarını korumak ve geliştirmek için çeşitli politika araçlarını entegre etmektedir. Bu politikalar, toplumun

çeşitli kesimlerine adil bir şekilde hizmet sunmayı ve sosyal adaleti sağlamayı amaçlamaktadır. Hükümetler, sosyal politikaya bütüncül bir yaklaşımı benimseyerek daha dayanıklı, eşitlikçi ve uyumlu toplumlar yaratabilmektedir (Taşçı, 2017: 11). Bu bölümde, bütüncül sosyal politika yaklaşımıyla örnek teşkil eden ülkelerin uygulamalarına yer verilmiştir. Bu örnekler, ülkelerin karmaşık sosyal zorlukları ele almak, kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için farklı sektörler ve politika alanları genelinde sosyal politikalarını nasıl entegre ettiğini göstermektedir. Sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında bütüncül sosyal politika modeli uygulayan ülkelerin uygulama örneklerinde hangi sürdürülebilir kalkınma amaçlarını sosyal politikalarına entegre ettiği ortaya konulmuştur.

2.1.1. Yüksek Gelirli Ülkeler

Bu bölümde, ILO'nun gelir düzeyi sınıflandırmasına göre yüksek gelirli ülkeler kategorisinde yer alan ülkeler arasından bütüncül sosyal politika modelini benimsemiş ülkelerin uygulamaları incelenmiştir. Bu uygulamaların hangi sürdürülebilir kalkınma amaçlarını kapsadığı ortaya konulmuştur.

2.2.1.1. Finlandiya

Finlandiya, bütüncül sosyal politika yaklaşımıyla öne çıkan ülkeler arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, Finlandiya'nın sosyal güvenceye dayalı hizmet veren kurumu olan “Kansaneläkelaitos-KELA (Finlandiya Sosyal Sigorta Kurumu)” önemli bir uygulama örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. KELA, Finlandiya'da çeşitli sosyal hizmetleri tek bir çatı altında sunan, sosyal yardımların ve sosyal güvenlik programlarının merkezi bir organizasyon şeklinde ifade edilmektedir. Bu kurum, vatandaşların sosyal hizmetlere erişimini kolaylaştıran bütüncül bir sosyal politika yaklaşımını benimsemiştir. KELA, çocuk yardımları uygulamalarıyla ailelerin çocuk bakımı ve ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik ailelere çocuk yardımları sunmaktadır. Eğitime erişimi desteklemek amacıyla okul ulaşım yardımlarında bulunmaktadır. Emeklilik ve Engellilik Sigorta hizmetleriyle bireyler emeklilik yaşına geldiğinde veya bir kişi engelli olduğunda gelir güvencesi sağlamaktadır. Bunun yanı sıra bireylerin kamu sağlık hizmetlerine erişiminin kapsamını oldukça genişletmekle birlikte, işsiz kalan bireylere yönelik geçici gelir desteği ve işsizlik sigortası hizmetleri sunarak gelir güvencesiyle sosyal

koruma sağlamaktadır. Konut yardımları programları aracılığıyla düşük gelirli ailelerin konut maliyetlerini karşılamalarına yardımcı olarak evsizlik riskini azaltmaya ve barınma güvencesi yaratmaya yönelik çalışmalar yapmaktadır. Finlandiya'nın bütüncül sosyal politika anlayışı doğrultusunda sosyal adaleti sağlamak ve toplumsal refahı arttırmak amacıyla KELA aracılığıyla sunduğu çeşitli hizmetler, toplumunun genelini kapsayan ve farklı sosyal ihtiyaçları karşılamaya yöneliktir (KELA, 2025).

Finlandiya, sürdürülebilir kalkınma amaçlarını sosyal refahı, ekonomik büyümeyi ve çevrenin korunmasını vurgulayan bütüncül sosyal politika modeline entegre etmektedir. Finlandiya'nın refah sistemi, yoksulluğu ve eşitsizliği azaltmaya odaklanarak sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere evrensel erişim sağlamaktadır. Ülkenin yenilenebilir enerjiye yönelik yaptığı yatırımlar, biyolojik çeşitliliğin korunması ve iklim değişikliğine dayanıklılık önlemleri gibi girişimleri sürdürülebilir kalkınmaya olan bağlılığını yansıtmaktadır (Sustainable Development Solutions Network, 2025). Finlandiya'nın yaklaşımı sosyal içermeyi, cinsiyet eşitliğini, çevresel sürdürülebilirliği ve ekonomik refahı teşvik etmeye odaklanmaktadır. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar, kapsamlı eğitim reformlarını, ruh sağlığı hizmetlerini ve cinsiyet eşitliği girişimlerini kapsamaktadır. Finlandiya modeli, sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla uyumlu olarak yaşam boyu öğrenmeyi, iş-yaşam dengesini ve çevre bilincini vurgulamaktadır (Koçak, Kavi ve Es, 2017: 63). 2020 stratejisi kapsamında yenilenebilir kaynakların toplam enerji tüketimi içerisindeki payının %20 artırılması hedefi doğrultusunda en yüksek hedefe ulaşan ülkeler arasında yer almaktadır (Gevher ve Acet, 2023: 241). Finlandiya'daki bütüncül sosyal politika uygulamaları, SKA 1, SKA3, SKA 4, SKA 5, SKA 8, SKA 10 ve SKA 11 hedeflerine doğrudan katkı sunmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşma hedeflerine yönelik çevresel sürdürülebilirlik konusunda atılan adımlar yalnızca SKA 7 amacıyla sınırlı kalmayıp SKA 13 amacına da katkıda bulunmaktadır.

2.2.1.2. Norveç

Norveç'in bütüncül sosyal politika uygulamaları arasında "Early Childhood Education and Care System (Erken Çocukluk Eğitimi ve Bakımı Sistemi)" yer almaktadır. Bu sistem, 0-6 yaş arası çocukların yüksek kaliteli çocuk bakımını ve erken eğitime evrensel erişimini hedeflemektedir. Çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerinin yanı sıra sosyal katılımını arttırmayı ve cinsiyet eşitliğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Eğitim,

bakım ve destek hizmetleri bir bütün olarak sunulduğundan çocuklara yalnızca erken yaşlarda değil, ilerleyen dönemlerde de mesleki eğitim programları aracılığıyla işgücü piyasasına katılımına katkı sağlanmaktadır. Bununla birlikte, ailelerin iş-yaşam dengelerini kurabilmelerine yardımcı olan ve okul-aile iş birliğini esas alan bir yaklaşım bulunmaktadır (Dearing, Zachrisson, Mykletun ve Toppelberg, 2018: 1-16). Norveç, bütüncül sosyal politika anlayışına sürdürülebilir kalkınma amaçlarını entegre eden sosyal ve ekonomik refah, çevresel sürdürülebilirlik konularına güçlü bağlılığı olan bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönde de çeşitli girişimleri bulunmaktadır. Örneğin, “Grønt Industriløft (Yeşil Sanayi İnisiyatifi)”, yenilenebilir enerji, yeşil inovasyon ve sürdürülebilir altyapı yatırımlarını kapsamaktadır. Yeşil büyümenin olanaklarının toplumdaki tüm bireylere adil bir şekilde dağılımını gerçekleştirebilmek için eğitim, sağlık gibi sosyal politikaları da vurgulamaktadır. Çevresel sürdürülebilirliği sağlarken evrensel sağlık hizmetleri, kaliteli eğitim, cinsiyet eşitliği ve güçlü sosyal güvenlik ağlarına da yer vererek sosyal katılımı ve ekonomik büyümeyi de gerçekleştirebilmektedir. Böylelikle hem vatandaşlarının refahına hem de sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşılmasına katkıda bulunmaktadır (Kattel, Mazzucato, Algers ve Mikheeva, 2021: 4; Küçüköğlu ve Ercan, 2019: 2283). Ülke, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 5, SKA 8, SKA 10 ve SKA 11 hedeflerine doğrudan katkı sunmaktadır. Bununla birlikte, Norveç’in yeşil rekabet stratejisi kapsamında yenilenebilir enerjiye yaptığı yatırımlar ve yeşil altyapı projeleri, SKA 6 hedeflerini dolaylı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

2.2.1.3. İsveç

İsveç’in bütüncül sosyal politika yaklaşımıyla sunduğu “Sweden’s Maternity and Paternity Leave (Ebeveyn İzni ve Çocuk Bakım Sistemi)” ebeveyn izni avantajları, kaliteli ve uygun fiyatlı çocuk bakım hizmetlerini kapsamaktadır. Sistem, ebeveynlerin cinsiyet eşitliği çerçevesinde çocuk bakımına katkı sağlayabilmesini, erişilebilir ve uygun fiyatlı çocuk bakımı seçenekleriyle işe geri dönüşünü desteklemektedir (Yale School of Public Health, 2018). Bununla birlikte, “Sweden's Active Labor Market Policies (İsveç’in Aktif İşgücü Piyasası Politikaları)”, eğitim, işe yerleştirme hizmetleri, ücret sübvansiyonları ve kamu programlarının kombinasyonu yoluyla istihdamı teşvik etmeyi ve işsizliği azaltmayı amaçlamaktadır. İlk olarak İsveç’te uygulanmaya başlayan aktif

işgücü piyasası politikaları ilerleyen zamanlarda OECD'ye üye ülkeler arasında da uygulanmaya başlamıştır (Yergin ve Günsan, 2021: 1165). Ayrıca İsveç, mülteci ve göçmenlerin sosyal ve ekonomik entegrasyonunu kolaylaştırmayı hedefleyen politikalar geliştirmiştir. Bu politikalar, İsveç toplumuna uyum sağlama ve kendi kendine yeterliliğe ulaşma konusunda mülteci ve göçmenleri destekleyici dil eğitimi, eğitim ve beceri geliştirme programları, istihdam destek hizmetleri, barınma yardımı, sağlık hizmetlerine erişim ve toplumla bütünleşme çalışmalarını içermektedir (Çallı Kaplan, 2022: 372; Akarçay, 2019: 216).

İsveç, sürdürülebilir kalkınma amaçlarını ulusal politikalarına dahil ederek istikrarlı bir şekilde çalışmalarına devam etmektedir. İsveç'in sürdürülebilir kalkınma stratejisi eğitim, sağlık, cinsiyet eşitliği ve iklim değişikliği gibi sektörlerdeki belirli eylemlerin ana hatlarını çizmektedir. İsveç'in yaklaşımı sektörler arası iş birliğini ve sivil toplumun politika oluşturma sürecine katılımını vurgulamaktadır. İsveç, sürdürülebilir kalkınmayı ve sosyal içermeyi teşvik etmek için sosyal, ekonomik ve çevresel hedefleri bütünleştiren "Strategy for Sweden's Global Development Cooperation on Sustainable Economic Development 2022–2026 (Sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Kalkınma İş birliği Stratejisi (2022-2026))" bulunmaktadır. Stratejinin temel hedefi, ekonomik kalkınma süreçlerini desteklemek amacıyla yoksullukla mücadele ve sosyal eşitsizlikleri azaltmaktır. Bu kapsamda, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve büyüme için uygun koşulların oluşturulması, yoksul bireylerin geçim kaynaklarının iyileştirilmesi, ticarete katılımın artırılması ve finansal kapsayıcılığın sağlanması, sosyal koruma programlarına erişimin artırılması ve toprak mülkiyet hakkının güvence altına alınması konularına odaklanılmaktadır. "Swedish International Development Cooperation Agency- SIDA (İsveç Uluslararası Kalkınma İş birliği Ajansı)" tarafından uygulanacak faaliyetlere toplam 4,3 milyar İsveç kronu (SEK) bütçe ayrılmıştır (Government Offices of Sweden, 2023). İsveç'in 2045'e kadar net sıfır karbon emisyonuna ulaşmayı hedefleyen "Klimatlag (2017:720) (İsveç İklim Yasası)" bulunmaktadır. Ülkenin yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve yeşil inovasyona yaptığı yatırımlar, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına katkıda sağlamaktadır (Government Offices of Sweden, 2021). Ülke, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 5, SKA 8 ve SKA 10 amaçlarına doğrudan katkı sağlamakla birlikte, bu hedeflere yönelik güçlü sosyal güvenlik ağları, evrensel sağlık hizmetleri, eğitimde fırsat eşitliği, iklim çalışmalarıyla

ilerleme kaydetmektedir. Diğer yandan, SKA 6 ve SKA 11 amaçlarına dolaylı katkı sağlamaktadır. Özellikle yeşil büyüme ve sürdürülebilir şehirleşme stratejileri, şehirlerde yaşam kalitesini artırarak SKA 9 ve SKA 11 amaçlarına ve alt hedeflerine dolaylı bir şekilde ulaşılmasına yardımcı olmaktadır.

2.2.1.4. Avustralya

Avustralya'nın bütüncül sosyal politika yaklaşımı, evrensel sağlık hizmetlerini, gelir destek programlarını ve sosyal içermeyi teşvik etmeye yönelik sosyal hizmet uygulamalarını kapsamaktadır. Ülke, sosyal politika yaklaşımında çevresel sürdürülebilirliği, toplumsal mutabakatı ve çok kültürlülüğü ön planda tutarak sistemik eşitsizlikleri gidermeye ve sosyal uyumu sağlamaya ilişkin çabaları bütünleştirmektedir (Australian Institute of Health and Welfare (AIHW), 2023). Avustralya'nın bütünleşik sosyal politika uygulama örneği olarak "National Disability Insurance Scheme-NDIS (Avustralya Ulusal Engellilik Sigorta Programı)" bulunmaktadır. Avustralya'da NDIS, engelli bireylere, onların ihtiyaçlarına göre uyarlanmış gerekli hizmetleri finanse ederek destek sağlamaktadır. Engelli bireylerin bağımsızlığını, sosyal katılımını ve refahını teşvik etmek için sağlık, eğitim, istihdam ve sosyal hizmet politikalarını birbirine entegre etmektedir (NDIS, 2025). Avustralya, eyaletler ve bölgelerle iş birliği içinde hareket ederek "National Energy Transformation Partnership-NETP (Yeni Ulusal Enerji Dönüşüm Ortaklığı)" çerçevesinde geniş kapsamlı bir eylem planı yürütmektedir. NETP, tüketicileri merkeze alan bir yaklaşımla enerji piyasası reformları, teknoloji geliştirme, Avustralya'da üretim kapasitesinin artırılması, istihdam yaratılması ve adil ve kapsayıcı bir enerji dönüşümünü destekleyecek politikalar üzerine odaklanmaktadır. Ülkenin yenilenebilir enerji projelerine, su tasarrufu önlemlerine ve sürdürülebilir tarım uygulamalarına yaptığı yatırımlar, temiz enerji, karada yaşam ve sorumlu tüketim ve üretimle ilgili sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşılmasına katkı sağlamaktadır (IEA, 2023). Avustralya'nın bütüncül sosyal politika yaklaşımı, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 5, SKA 8 ve SKA 10 doğrudan katkı sağlamaktadır. Eylem planı, SKA 7 ve SKA 13 amaçlarına doğrudan katkı sağlamaktadır. Yenilenebilir enerji projelerine, su tasarrufu önlemlerine ve sürdürülebilir tarım uygulamalarına yaptığı yatırımlar, SKA 12 ve SKA 15 amaçlarını da desteklemektedir.

2.2.1.5. Danimarka

Danimarka'nın “Active Labour Market Policies (Aktif İşgücü Piyasası Politikaları)” işgücüne katılım, işsizlikle mücadele ve sosyal bütünleşmeyi içeren bir dizi uygulamadan oluşmaktadır. Bu programlar, bireylerin işgücüne yeniden katılmalarını sağlamak ve rekabetçi işgücü piyasasında yer edinmelerini sağlamak amacıyla tasarlanmıştır (OECD, 2020). Bu politikaların oluşumunda Flexicurity Model (Güvenceli Esneklik Modeli) esas alınmaktadır. Model, dinamik ve kapsayıcı bir işgücü piyasası oluşturmak için işgücü piyasası esnekliğini sosyal güvenlik korumalarıyla birleştirmektedir. Çalışanlara işler arasında geçiş yapmalarını desteklemek için işsizlik yardımları ve yaşam boyu öğrenme fırsatları sağlanmaktadır. Çalışanlar için gelir güvenliği ve yeniden istihdam desteği sağlarken işverenlerin işe alma ve işten çıkarma esnekliği vurgulanmaktadır (Öcal, 2014: 74). Uzun süre işsiz kalan bireyler, işgücüne yeniden katılım için çeşitli eğitimler ve geçici işler aracılığıyla desteklenmektedir (Öcal, 2014: 65). Göçmenlerin işgücüne katılımını artırmaya yönelik eğitim, dil kursları ve kültürel uyum programları sunulmaktadır. Bu tür programlar, işsizlik oranlarını düşürülmesi ve sosyal bütünleşmenin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır (European Commission, 2020). Danimarka, sendikalar, işverenler ve diğer paydaşlarla iş birliği yaparak istihdam politikalarını hayata geçirmektedir. Bu ortaklıklar, işgücü piyasasında sosyal uyumu ve ekonomik gelişmeyi teşvik etmektedir (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2020).

Danimarka, sosyal koruma, ekonomik refah ve çevresel sürdürülebilirliğe odaklanarak sürdürülebilir kalkınma amaçlarını sosyal politika modeline entegre etmektedir. Danimarka, sosyal uyum ve cinsiyet eşitliğini vurgulayan politikalarıyla toplumsal eşitsizliklerin azaltılmasına yardımcı olmakla birlikte, eğitim, sosyal hizmetler ve sağlık alanlarında evrensel erişime önem vermektedir. Sürdürülebilir ulaşım, yenilenebilir enerji, yeşil inovasyon gibi konularda girişimleri bulunmaktadır (OECD, 2022). Danimarka, hükümet ve paydaşlar arasındaki çabaları koordine etmek amacıyla sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik bir “National Action Plan (Ulusal Eylem Planı)” oluşturmuştur (Danish Ministry of Defence, 2020). Danimarka'nın bütünleşik sosyal politika modeli, ekonomik büyümeyi sosyal eşitlikle birleştirerek evrensel sağlık hizmeti, yüksek kaliteli eğitim ve etkin işgücü piyasası politikaları sunmaktadır (Toprak ve Şataf, 2023: 13). Ülke, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 5 ve SKA 8 amaçlarına doğrudan

katkı sağlamaktadır. Yeşil inovasyon, yenilenebilir enerji yatırımları ve sürdürülebilir ulaşım gibi girişimleri, SKA 7, SKA 11 ve SKA 13 amaçlarına dolaylı katkı sağlamaktadır.

2.2.1.6. Hollanda

Hollanda, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik ve sosyal hizmetlere evrensel erişim sağlayan kapsamlı bir refah sistemine sahiptir. Hollanda, sosyal politika yaklaşımında sosyal uyum, dayanışma ve aktif vatandaşlığı vurgulamakla birlikte, sosyal içermeye ve refahı teşvik etme çabalarını bütünleştirmektedir. UNICEF'in yaptığı araştırmaya göre Hollanda'nın hayatından memnun 15 yaşındaki genç oranının en yüksek (%90) ülke olduğu tespit edilmiştir (Gromada, Rees ve Chzhen, 2020: 11). “Jeugdzorg (Hollanda Gençlik Bakım Sistemi)”, Hollanda ki çocukların ve gençlerin refahını desteklemek için çeşitli sektörlerden hizmetleri birleştiren kapsamlı bir gençlik bakımı sistemidir. Bu sistemde, ruh sağlığı hizmetleri, çocuk koruma, eğitim desteği ve aile danışmanlığı hizmeti yer almaktadır. Hizmetlerin tümü gençlerin ve ailelerinin farklı ihtiyaçlarını karşılamak üzere koordine edilmektedir (Yıldız, 2021: 71).

Hollanda bütüncül sosyal politika anlayışıyla sosyal uyum, sağlık hizmetlerine erişilebilirlik, çevresel sorumluluk, yenilenebilir enerji, yeşil altyapı, su yönetimi ve sürdürülebilir tarıma öncelik vermektedir. Bu çabalar, sürdürülebilir ve müreffeh bir topluma katkıda bulunmaktadır. Hollanda, sera gazı emisyonlarını 1990'daki seviyelerine göre 2030'a kadar %49, 2050'ye kadar da %95 azaltmayı hedeflemektedir. Bu dönüşüm, düşük karbonlu enerji kaynaklarına, üretim süreçlerine, ürünlere ve hizmetlere geçişi içermekte olup çeşitli sektörlerde yenilikçi çözümler gerektirmektedir (Government of The Netherlands, 2025). 1980'ler itibariyle Hollanda, yaptığı teknolojik yatırımlarla süs bitkilerinin tüm türlerini yılın her döneminde üretebilmek amacıyla “Greenhouses (Özel Teknolojik Seralar)” kurmuştur. Bununla birlikte, tarımsal üretimini katma değeri yüksek ürünlere yönlendirerek ve bu ürünlerin üretim verimliliklerini arttırarak tarımsal ihracatında ilk beş ürünün üretim verimliliğinde dünyada bir ya da ikinci konuma gelmiştir (Özer, 2021: 78-79). Hollanda, tarım sektöründe kapalı döngü sistemleri ve atık azaltma yöntemleri ile kaynak verimliliğini artırmıştır. Döngüsel ekonomi ilkeleri sayesinde maliyetlerini azaltmıştır. Özellikle su kullanımı, toprak sağlığı ve enerji tüketimi gibi kritik alanlarda önemli iyileşmeler kaydedilmiştir (Van de Vliert ve Van

Peij, 2024: 21). Hollanda, karbon emisyonlarının azaltılması, girdi kullanımının daha verimli hale getirilmesi, gıda israfının ve biyolojik çeşitlilik kaybının önlenmesi gibi çevresel hedefleri içeren döngüsel tarım modelini uygulamaktadır. Modelde, çiftçilerin ekonomik güçlerinin artırılması ve sosyal uyumunun geliştirilmesi gibi sosyo-ekonomik hedefler de bu kapsama alınmıştır. Bu vizyon Hollanda'da sürdürülebilir tarım için önemli bir yol haritası olarak kabul edilmektedir (Vrolijk, Reijs ve Dijkshoorn-Dekker, 2020: 8). Ülke uygulamaları, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 5, SKA 10 ve SKA 16 amaçlarına doğrudan katkı sağlamaktadır. Hollanda'nın çevresel sürdürülebilirlik ile ekonomik büyümeyi entegre etme çabaları SKA 6, SKA 8, SKA 9, SKA 11, SKA 12, SKA 13, SKA 14 ve SKA 15 hedeflerine dolaylı olarak katkı sunmaktadır.

2.2.1.7. Almanya

Almanya, Otto von Bismarck'ın 1883'te sosyal sigorta uygulamalarını başlatması ve piyasa ekonomisinin ilk kez devlet aracılığıyla şekillenmesiyle birlikte yaşanan gelişmeler sosyal politika bilim disiplinin oluşumunda ve gelişiminde olduğu kadar uygulamalarıyla da önemli bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır (Kalkan, 2020: 167). Almanya'nın refah sistemi, Bismarck'ın 19.yy'da sosyalistlerin gücünü engelleme stratejisiyle şekillenmiştir. İşçi sınıfının, yoksulların, yaşlı ve bakıma ihtiyaç duyan bireylerin iş kazası ve hastalık gibi durumlar karşısında korunması temeline dayanmaktadır. Asgari ücret ve aile yardımları için vergilerin hane halkı bazında tespit edilmesi ve sağlık sigortasının kapsamının geniş olması bu modelin temel yapı taşlarını oluşturmaktadır (Zengin Salihi, 2020: 357). Literatürde Almanya, Bismarck'çı Sosyal Devlet, Kıta Avrupası Refah Devleti ya da Muhafazakâr-Korporatist Refah Rejimi olarak nitelendirilmektedir (Özdemir, 2007: 121-160; Taşçı, 2020: 29-35). Almanya'nın "Duales Ausbildungssystem (İkili Mesleki Eğitim Sistemi)", gençleri vasıflı işgücü haline getirmek için okul eğitimini işbaşı eğitimle birleştirmektedir. Program, meslek okullarındaki teorik öğrenimi şirketlerdeki uygulamalı eğitimle birleştirerek öğrencilerin işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan beceri ve yeterlilikleri geliştirmelerini sağlamaktadır (Doğan, 2020: 34). Almanya, geniş çapta bir sosyal güvenlik ağına sahip olan bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Almanya'da işsizlik sigortası, emeklilik, sağlık hizmetleri ve sosyal yardımlar gibi çeşitli konularda kapsamlı destekler sunulmaktadır. Almanya'da sosyal politika, federal ve eyalet düzeyinde karma bir yapıda yürütülmekte ve sosyal

refahın korunması ve geliştirilmesi için çeşitli paydaşlarla iş birliği yapılmaktadır (Özmert Koçer, 2014: 22). Almanya'nın Sosyal Yardım Programları aracılığıyla Almanya'da ihtiyaç sahibi bireyleri ve aileleri desteklemek için gelir desteği, barınma yardımı, çocuk bakımı sübvansiyonları ve sağlık yardımları yapılmaktadır. Almanya'nın sosyal yardım sistemi, sosyal katılımı ve refahı teşvik etmek için mali yardımı temel hizmetlere ve desteklere erişimle bütünleşik bir şekilde yürütülmektedir (Barış ve Ataman, 2019: 88).

Almanya, sürdürülebilir kalkınmaya bütüncül bir yaklaşımı vurgulayarak sürdürülebilir kalkınma amaçlarını ulusal politika çerçevesine entegre etmiştir. Almanya'nın yaklaşımı yenilenebilir enerjiyi, enerji verimliliğini, sürdürülebilir ulaşımı, çevre korumayı, sosyal katılımı ve ekonomik refahı teşvik etmeye yönelik politikaları içermektedir (OECD, 2023a). Almanya sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşma çabalarına rehberlik edecek bir “Smart Energy Showcase – Digital Agenda for the Energy Transition-SINTEG (Akıllı Enerji Sergisi-Enerji Dönüşümü için Gündem)” geliştirmiştir. SINTEG programının amacı, yüksek oranda yenilenebilir enerji içeren çevre dostu, güvenli ve uygun maliyetli bir enerji arzı için ölçeklenebilir model çözümleri geliştirmek ve büyük ölçekli vitrin bölgelerde uygulamaktır. Programın odak noktası, üretim ve tüketimin akıllı şekilde birbirine bağlanması, yenilikçi şebeke teknolojileri ve işletim konseptlerinin kullanılmasıdır. Geliştirilen çözümlerin yaygın uygulamalara model olması hedeflenmektedir. Özel sektör yatırımlarıyla birlikte enerji sektörünün dijitalleşmesine 500 milyon Euro'dan fazla yatırım yapılması öngörülmektedir. SINTEG, enerji dönüşümünün dijitalleşmesine önemli bir katkı sağlamaktadır ve bu kapsamda 200'den fazla şirket ve bilimsel kuruluş programda yer almaktadır (NEW 4.0, 2019). SKA'lar doğrultusunda bu girişim önemli bir yol haritası oluşturmaktadır. Almanya, elektriğinin yaklaşık %43'ünü yenilenebilir enerji kaynaklarından üreterek sera gazı emisyonlarını önemli ölçüde azaltmaktadır. Ülkenin enerji verimliliği, toplu taşıma ve çevre dostu kentsel planlamaya yaptığı yatırımlar, iklim eylemi, sürdürülebilir şehirler ve sorumlu tüketim ve üretimle ilgili sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşılmasına katkıda bulunmaktadır. 2016'dan itibaren Alman Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi, 17 SKA'ya odaklanmaktadır (The Federal Government, 2022). Gerçekleştirilen girişimler yenilenebilir enerjiye geçişi teşvik ederek SKA 7 ve SKA 13 amaçlarına doğrudan katkı sağlamaktadır. Ayrıca, karbon emisyonlarının azaltılması, fosil yakıtlardan uzaklaşılması

ve nükleer enerjinin kademeli olarak ortadan kaldırılması gibi hedefler, Almanya'nın iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik taahhüdünü yansıtmaktadır. Almanya'nın bütüncül sosyal politika yaklaşımı çerçevesinde sosyal adalet ve refahı teşvik etmeye yönelik eğitim, sağlık ve iş imkanlarına erişim alanında yaptığı çalışmalar, SKA 1, SKA 4, SKA 5, SKA 8 ve SKA 10 amaçlarına doğrudan katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda, çevre koruma ve biyolojik çeşitlilik üzerindeki çabalar, doğal kaynakların korunması ve ekosistem hizmetlerinin değerlendirilmesi, SKA 15 amacıyla uyumludur. Dijital dönüşüm ve inovasyon politikaları ise enerji verimliliği ve yenilikçi iş modellerini geliştirmeyi amaçlayarak SKA 9 amacına dolaylı katkı sağlamaktadır.

2.2.1.8. Yeni Zelanda

Yeni Zelanda'nın bütüncül sosyal politika yaklaşımını yansıtan “Whānau Ora”, Maori ve Pasifika ve diğer gruplar arasında yer alan ailelerinin refahının sosyal, ekonomik ve kültürel belirleyicilerini ele almak için sağlık, eğitim, istihdam, barınma ve kültürel destek hizmetlerini entegre etmektedir. Whānau Ora Komisyon Ajansı (eski adıyla Te Pou Matakana), kısa, orta ve uzun vadeli hedefleri olan Whānau'ların (ailelerin) refahını artırmaya yönelik çalışmalar yapmaktadır (Whānau Ora Commissioning Agency, 2023). Yeni Zelanda, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına erişebilmek ve ilerlemeyi gözlemleyebilmek amacıyla “Voluntary National Review (Gönüllü Ulusal İnceleme)” geliştirmiştir. Yeni Zelanda hükümetinin yaklaşımı iklim değişikliği, çevre koruma, sosyal eşitlik, vatandaş hakları ve ekonomik dayanıklılık konularına yönelik politikaları içermektedir. Yeni Zelanda'nın Refah Bütçesi, SKA'larla uyumlu olarak ruh sağlığı, çocuk refahı ve konut gibi alanlara yapılan yatırımlara öncelik vermektedir (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade, 2019). Yeni Zelanda, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşabilmek amacıyla kapsamlı bir strateji benimsemiş ve bu amaçlarla uyumlu politikalar geliştirmiştir. Ülkenin Refah Bütçesi önceliklerine göre, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 8, SKA 9, SKA 10 ve SKA 11 amaçlarına doğrudan katkı sağlanmaktadır. Ayrıca, Yeni Zelanda'nın çevre koruma ve iklim değişikliğine yönelik politikaları, SKA 13 ve SKA 15 hedeflerine dolaylı katkılar sağlamaktadır. Yeni Zelanda, sürdürülebilir kalkınmayı yalnızca çevresel faktörlerle değil sosyal eşitlik ve vatandaş haklarıyla da bütünleştirerek SKA 5 ve SKA 16 hedefleriyle de dolaylı bir uyum sergilemektedir.

Ülkenin gönüllü ulusal incelemeleri ve sürdürülebilirlik uygulamaları, bu hedeflere ulaşılmasını izlemeye etkin bir araç olarak işlev görmektedir.

2.2.1.9. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) bütüncül sosyal politika anlayışını yansıtan “Head Start Programı”, ABD’de federal hükümet tarafından gelir seviyesi düşük aileler üzerinde başlatılan çocukların gelişimini desteklemek ve aileleri güçlendirmek için eğitim, sağlık ve sosyal hizmetleri entegre eden bir eğitim hareketi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu programın temel amacı, düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarına eğitim fırsatları ve sosyalleşme sağlayarak yoksulluğun olumsuz etkilerini engellemektir. Erken çocukluk dönemindeki çocuklara yönelik kapsamlı bir eğitim, sağlık, beslenme ve ebeveyn katılımı hizmetleri verilmektedir (U.S. Department of Health & Human Services, 2025). ABD’nin bütüncül sosyal politika yaklaşımı, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 5, SKA 8 ve SKA 10 amaçlarına doğrudan katkı sunmaktadır.

2018’de Kaliforniya’da Los Angeles Belediyesi, SKA’ları benimseme ve yerelleştirme sürecini başlatarak bu çabayı hızlandırmak için beş üniversite ile toplum-üniversite ortaklıkları kurmuştur (Rankmore, 2020: 13). Bu yerelleştirme sürecinde, SKA’ları Los Angeles’ta uygulamak için örnek bir çaba gösteren Occidental College öğrencileri de yer almıştır. “Los Angeles’ta Adil Geçiş” başlıklı çalışma kapsamında “Karbonsuzlaştırma Sırasında Eşitliğin Sağlanması” adlı projede, araştırmacılar Los Angeles’taki durumu analiz ederek SKA 8, SKA 11 ve SKA 13 amaçlarıyla bağlantı kuran görsel bir grafik hazırlamıştır. Çalışma, yerel zorlukları tanımlamak için SKA’ların ilişki düzeyini ortaya koymaktadır (Blumenfeld, Bohen, Jackson, Serrano, Wasson ve Cha, 2021: 8). Maryland/Baltimore’de seçilmiş bir grup tarafından hedef ve gösterge geliştirmek için SKA’ları bir başlangıç noktası olarak kullanan toplulukların geniş katılımıyla yerelleştirilme çalışmaları başlatılmıştır. Örneğin, yoksulluğun sona erdirilmesiyle ilgili SKA 1’i esas alınarak güvenilir verilerin mevcut olduğu veya kolayca toplanabileceği yerel 4 göstergeye odaklanılmıştır. Bunlar; yoksulluk içinde yaşayan çocukların yüzdesi, sıkıntılı topluluklar endeksi, likit varlık yoksulluğu ve barınaksız yaşayan insanlarla ilgili anlık bir ölçümden oluşmaktadır (Iyer, Howland, Ruckstuhl, Sheehan, Samuelson ve Bowman, 2017: 6).

Yerelleştirme çabaları belirli bir bölge veya şehirle sınırlı olmayabilir. Michigan/Flint'deki su kalitesine ilişkin bir çalışma, ABD su kalitesiyle ilgili önemli bir zorlukla karşı karşıya olduğunu ve ilgili yenilikleri SKA'larla ilişkilendirerek dünyanın her yerindeki yerel yerlerde faydalar sağlayabileceğini ortaya koymak için birden fazla bölgedeki ek örneklerle atıfta bulunmuştur (Thompson, 2020). Hawaii Eyaleti de SKA'ların eyalet planları ile ilgili çapraz bir geçişini kullanmıştır. Eyalet Planlama Yasası, Hawaii 2050 Planı ve Aloha + Challenge gibi çeşitli çabalar devam etmektedir. Hawaii Eyaleti Planlama ve Sürdürülebilir Kalkınma Ofisi SKA'ları bir referans noktası olarak kullanarak ve SKA'ları diğer üç planla ilişkilendiren bir matris hazırlayarak bu planların tutarlılığını ve tamamlayıcılığını görsel olarak özetlemiştir. Bu tür bir çapraz geçiş veya matris analizi, Hawaii'nin aslında SKA'ların üzerinde çalıştığını ve ilerlediğini açıkça ortaya koymakla birlikte, eksiklikleri gidermek ve SKA'ları ilerletme konusunda etkinlik açısından ivme yaratmaktadır. New York'taki liderler, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına erişme noktasında bir araya geldiğinde hali hazırda bir şehir planının bulunması SKA'ların benimsenmesini engellememiştir. Liderler, SKA'lar ile şehir planının bir çapraz geçişini hazırlayarak sinerji ve uyuma dayalı olarak ilerlemiştir (The NYC Mayor's Office for International Affairs, 2016). New York, SKA'ları desteklemek ve Gönüllü Yerel İncelemeler gerçekleştirerek hesap verebilirliği artırmak için şehirlere öncülük etmiştir.

Toplum-üniversite katılımının değerini gösteren bir başka örnek, Wisconsin-Madison Üniversitesi öğrencilerinden oluşan bir grubun mevcut şehir planlarını SKA'larla ilişkilendirmek için yürüttüğü çapraz geçiş çalışmalarıdır. Sonuçta ortaya çıkan rapor, mevcut birçok bağlantıyı ve sinerjileri daha da geliştirme olasılıklarını belirlemek için bir ön analiz olarak kabul edilebilir (City of Madison, 2021). New York, dünyada Gönüllü Yerel İnceleme yapan ilk şehirler arasında yer almaktadır. New York'ta spesifik olarak 5 SKA'ya (SKA 4, SKA 8, SKA 10, SKA 13, SKA 16) odaklanılmıştır (DiPrete Brown, 2023: 12; City of New York, 2019). Gönüllü yerel raporlar hazırlayan diğer ABD şehirleri arasında; Orlando, Los Angeles, Baltimore, San Jose, California ve Pittsburgh bulunmaktadır (Marshall, Armiento, Blackhurst, Briem, Croft, Ervin, Mertenstein, Montesano, Papa, Pollin ve Rajakone, 2020: 25).

Gönüllü yerel raporlarda veya SKA stratejik planlama çalışmalarında şehirlerin genellikle SKA 3 ve SKA 4 amaçlarına odaklanıldığı gözlemlenmektedir. Gönüllü yerel incelemeler

gerçekleştiren öncü şehirlere ek olarak, bu eğilimin nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin kaynak geliştirme çalışmaları da devam etmektedir (Deininger, Lu, Griess, Santamaria, Mendelson, Brown ve Pipa, 2019: 6). Bunun yanı sıra, diğer aktörlerde SKA’ların yerelleştirilmesiyle ilgilenmektedir. Örneğin, sürdürülebilir kalkınma amaçları doğrultusunda faaliyet gösteren yerel yönetimler ağı “International Council for Local Environmental Initiatives-ICLEI (Yerel Çevre Girişimleri Uluslararası Konseyi)”, SKA’ları yerelleştirmek için 15 yol hakkında bir rapor geliştirmiş ve dünyanın dört bir yanından vaka çalışmaları toplamıştır (Morrow, 2019).

Madison Kapsamlı Planının Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi						
İklimaya Uygun SÜSTAYNABLE DEVELOPMENT GOALS	Arazi Kullanımı ve Ulaşım	Mahalleler ve Komiteler	Ekonomi ve Fırsatlar	Kültür ve Kişilik	Yerel ve Dönüş	Etkili Yönetim
1. İnsanlar	X	X	X		X	X
2. Kaliteli Enerji		X	X		X	X
3. İyi Sağlık		X			X	
4. Kaliteli Eğitim	X	X	X	X		
5. Cinsiyet Eşitliği						
6. Temiz Su ve Temiz Enerji					X	X
7. Temiz Enerji		X			X	
8. Kaliteli Çalışma	X		X			
9. Endüstri, Ticaret ve Turizm	X	X		X		X
10. Eşitlik	X		X	X		X
11. Kaliteli Şehirler ve Komiteler		X	X	X	X	X
12. Sorumlu Tüketim ve Üretim		X	X	X	X	X
13. İklim Etkisi					X	
14. Yaşamın Kalitesi					X	
15. Yaşamın Kalitesi					X	
16. Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar	X		X			X
17. Ortak Paydaşlar		X			X	X

X = Bir veya daha fazla strateji ve eylemin SKA'larla kesişmesi

Şekil 3: Madison Kapsamlı Planı ile SKA’ların Ön Çapraz Analizi
(Wisconsin/Madison)

Kaynak: DiPrete Brown, L. (2023). 360° Thinking in Local Governance Advances Sustainability, Economic Prosperity, and Equity. Oxford Research Encyclopedia of Economics and Finance.

2.2.1.10. Birleşik Krallık

Birleşik Krallık'ta sosyal güvenlik anlayışının temeli, 14. yy'da yoksullukla önlemeye yönelik yasalarla birlikte oluşmuştur. Birleşik Krallık'ın sosyal güvenlik sistemi 20. yy'da Beveridge Raporu ile birlikte şekillenmiştir. Ancak 1980'lerde Muhafazakâr Parti yönetimiyle özelleştirme girişimleri başlamış, 1990'larda İşçi Partisi hükümetiyle sistemde reform hareketleri gerçekleşmiştir. Günümüzde sosyal güvenlik sistemi primli, primsiz ve sağlık hizmetleri şeklinde üç ana başlık altında yürütülmektedir. Sistem günümüzde de sürekli bir değişim ve dönüşüm içindedir. Birleşik Krallık, evrensel sağlık sigortası kapsamını, sosyal sigorta programlarını ve yoksulluk, eşitsizlik ve sosyal dışlanmayı ele almaya yönelik gelir testine tabi yardımları içeren karma bir refah sistemine sahiptir (Ezer, 2016: 99). Birleşik Krallık'ın bütünsel sosyal politika uygulamaları olarak "Sure Start" ve "The Troubled Families Programme-TFP" karşımıza çıkmaktadır. Sure Start programı, dezavantajlı bölgelerde yaşayan küçük çocukların ve ailelerinin sağlığını, eğitimini ve refahını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Çocuk gelişimini ve aile işleyişini desteklemek için çocuk bakımı, ebeveynlik desteği, sağlık hizmetleri ve erken eğitim hizmetlerini bütünlendirmektedir (The Institute for Fiscal Studies, 2024). TFP, çoklu ve yüksek maliyetli sorunlarla karşı karşıya olan ailelere yönelik yardımları içermektedir. Bu program, işsizlik, sağlık, suça karışma, aile içi şiddet gibi çok sayıda ve karmaşık sorunlarla karşı karşıya kalan savunmasız aileleri desteklemeyi amaçlamaktadır. İhtiyaç sahibi ailelere özel müdahaleler ve bütüncül destek sağlamak için sosyal hizmetler, sağlık hizmetleri, barınma ve istihdam desteği dahil olmak üzere çeşitli kurumların hizmetlerini entegre etmektedir. Program, ailelere yönelik kapsamlı ve entegre hizmetler sunarak onların bağımsızlığını ve refahını artırmayı hedeflemektedir. Bu modelde, ailelerin yaşadığı sorunlarda kaydedilen önemli ve sürdürülebilir ilerlemeler ile istihdama yönelik başarılar üzerinden ödeme yapılmaktadır (Department for Communities and Local Government, 2017). Birleşik Krallık bütünsel sosyal politika uygulamalarıyla SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 5, SKA 8, SKA 10, SKA 11 ve SKA 16 amaçlarına doğrudan katkı sağlamaktadır.

2.2.1.11. Kanada

Kanada, vatandaşlarının yaşam kalitesini artırmayı ve toplumsal ihtiyaçları karşılamayı hedefleyen ve çeşitli sosyal politika bileşenlerini bir araya getiren bütüncül bir sosyal

politika yaklaşımı sergilemektedir. Bu yaklaşım, gelir güvenliği, sağlık hizmetleri, eğitim ve konut gibi temel hakları entegre ederek toplumsal refahı sağlamayı amaçlamaktadır (Porter, 2016). Kanada, “Employment Insurance (İstihdam Sigortası)” bebeğin doğumundan sonra ebeveynlere doğum izni ya da yeni evlat edinme gibi yardımlar sağlamaktadır. Yeni doğumlarda ebeveynler Kanada Çocuk Yardımlarından faydalanabilmektedir. Bununla birlikte, yeni doğan tüm çocukların sosyal sigorta numarasına sahip olması gerekmektedir. Ebeveynler bu sayede devletin desteklediği eğitim tasarruf planı ve hibelerine başvuruda bulunabilmektedir (Kara, 2020: 657). Çocuk bakımı, sağlığı ve güvenliği gibi konular eğitim politikalarıyla entegre edilmiştir. Sadece yaşlılık aylığıyla yaşamını sürdüren veya geliri az olan emeklilere Ek Gelir Garantisi sunulmaktadır. Kanada “Canada Pension Plan-CPP (Kanada Emeklilik Planı)” kapsamında da bireylerin hane halkındaki engelli, 18 yaş altı çocuk veya 25 yaş altı okula ya da üniversite eğitimini tam zamanlı sürdüren bireylere aylık ödemeler sağlanmaktadır (Government of Canada, 2023). Bu uygulamalar, bireylerin gelir düzeylerini artırarak toplumsal eşitsizliği azaltmaktadır. Kanada, gelir güvenliği politikalarıyla entegre edilen “Canada Student Financial Assistance Program (Kanada Öğrenci Finansal Yardım Programı)” aracılığıyla özellikle düşük ve orta gelirli ailelerden gelen, bağımlı bireylere sahip ve engelli olan öğrencilere daha nitelikli eğitim olanaklarına erişimini artırmak amacıyla burs ve öğrenci destek programları yürütmektedir (Government of Canada, 2024). Ailelere, bireylere ve lise sonrası eğitime başlayan çocuklara yönelik “Registered Education Savings Plan (Kayıtlı Eğitim Tasarruf Planı)” oluşturulmaktadır. Bu kapsamda, Canada Learning Bond (Kanada Öğrenim Bonosu) ile gelir seviyesi düşük ailelerin çocuklarının Kayıtlı Eğitim Tasarruf Planı’na 2.000 dolara kadar ödeme gerçekleştirilmektedir. Yapılan ödeme, çocuğun liseden sonraki tam ya da yarı zamanlı eğitim masraflarını karşılamasını desteklemektedir (Kara, 2020: 657). 2017’de başlatılan 10 yılı kapsayan ve 40 milyar dolar bütçeye sahip olan “National Housing Strategy (Ulusal Konut Stratejisi)”, düşük gelirli gruplar için finansal destekler ve uygun fiyatlı konutlar sağlayarak barınma ihtiyacını karşılamayı hedeflemektedir. Ulusal Konut Stratejisi, konut politikalarını sağlık, eğitim ve ulaşım gibi diğer bileşenlerle entegre ederek toplumsal eşitliği artırmayı amaçlamaktadır (Government of Canada, 2017: 10; Kara, 2020: 655). Kanada’nın bütünlük sosyal politika uygulamaları SKA 1, SKA 3,

SKA 4, SKA 5, SKA 10, SKA 11 ve SKA 16 amaçlarına doğrudan katkıda bulunmaktadır.

Kanada'nın sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında emisyonların azaltılması, temiz teknolojinin teşvik edilmesi ve iklim değişikliği etkilerine uyum sağlanmasına yönelik hedeflerinin ana hatlarını çizen “Pan-Canadian Framework on Clean Growth and Climate Change (Temiz Büyüme ve İklim Değişikliğine ilişkin Pan-Kanada Çerçevesi)” politika planı bulunmaktadır (OECD, 2021). Ülkenin yeşil altyapı, sürdürülebilir ulaşım ve temiz enerji inovasyonuna yaptığı yatırımlar, iklim eylemi, sürdürülebilir şehirler ve sorumlu tüketim ve üretimle ilgili sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşılmasına katkı sağlamaktadır (Government of Canada, 2020; Government of Canada, 2019). Kanada'nın “Temiz Büyüme ve İklim Değişikliğine ilişkin Pan-Kanada Çerçevesi”, özellikle SKA 13 amacına doğrudan katkı sağlamakta olup SKA 7 ve SKA 9 hedeflerini de kapsamaktadır. Kanada'nın bütünsel sosyal politika uygulamaları, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 5, SKA 8, SKA 10 ve SKA 11 hedeflerine doğrudan katkı sağlamaktadır.

2.2.1.12. İsviçre

İsviçre, toplumun tüm farklı kesimlerini desteklemeyi hedefleyen ve birden fazla sektörü ve toplumsal ihtiyaçları aynı çatı altında toplayan bütüncül sosyal politika anlayışına sahiptir. İsviçre Federal Anayasası'nın 70. maddesi, ülkedeki çok dillilik ilkesini güvence altına alarak kültürel çeşitliliğe ve toplumsal uyuma olan bağlılığını yansıtmaktadır. Bu politika, İsviçre'nin dilsel çeşitliliğini tanımakla kalmayıp, tüm dil grupları için kapsayıcılığı ve eşit fırsatları teşvik etmektedir (Kuźelewska, 2016: 125). İsviçre'nin tarafsızlık politikası, ulusal kimliğinde derin bir şekilde yer almakta olup sosyal politikalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, İsviçre'nin Intimate Partner Violence-IPV (Yakın Partner Şiddeti) ile mücadele yaklaşımı, ülkenin bütünsel sosyal politika modelini örnekleyen uygulamalardan biridir. İsviçre'nin IPV politikaları, farklı aktörleri ve bakış açılarını sürece dahil ederek şiddeti çok boyutlu bir sorun olarak tanımlamakta ve çeşitli sektörler arasında kapsamlı ve koordineli müdahaleler gerektirdiğini kabul etmektedir. Bu kapsayıcı yaklaşım, politikaların iyi dengelenmesini ve sosyal sorunların çok yönlü doğasını ele almak için etkili olmasını sağlamaktadır (Delage ve Roca i Escoda, 2023: 228). İsviçre, “Bundesgesetz über die Krankenversicherung (Federal Sağlık Sigortası Kanunu)” zorunlu hale getirilerek tüm

vatandaşlara sağlık hizmetlerine erişim sağlanmaktadır. Sağlık hizmetlerini engellilik sigortası gibi sosyal güvenlik önlemleriyle entegre ederek bireylerin sağlık hizmetleri kalitesini ve finansal sürdürülebilirliğini arttırmalarını hedeflemektedir. İsviçre’de genel sağlık sigortası özel sektör tarafından yönetilmektedir (The Federal Council, 2014). Ancak devlet organları, genel sağlık sigortası kanunlarını ve uygulamalarını düzenleyerek hizmetleri denetlemekte ve kontrol etmektedir (Orlu ve Köse, 2018: 326). İstihdamı desteklemek için “Arbeitslosenversicherung (İşsizlik Sigortası)”, işini kaybeden bireylere geçici olarak maddi destek sağlayan ve yeniden istihdama katılımlarını teşvik eden bir sosyal güvenlik programıdır. İşsizlik maaşı ödemelerinin yanı sıra, mesleki eğitim, yeniden entegrasyon programları ve danışmanlık hizmetleri gibi destekleri de içermektedir (Staatssekretariat für Wirtschaft (SECO), 2020). İsviçre’nin “Swiss VPET System (İsviçre Mesleki ve Profesyonel Eğitim ve Öğretim Sistemi)”, çıraklık ve akademik eğitimle entegre bir model olan ikili eğitim sistemiyle, yaşam boyu istihdam edilebilirliği artırmayı hedeflemektedir (State Secretariat for Education, Research and Innovation (SERI), 2024).

1999’dan itibaren sürdürülebilirlik, İsviçre Federal Anayasası’na dahil edilerek Brundtland Komisyonu’nun sürdürülebilirlik tanımıyla uyumlu hale getirilmiştir. Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ile entegrasyonu, ulusal sürdürülebilirlik girişimlerine kapsamlı bir yol haritası sunarak küresel hedeflerle uyum sağlamaktadır. Sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin Federal Anayasa’ya entegrasyonu, 2030 Gündemi gibi uluslararası çerçevelerle uyumu ve peyzaj koruma, biyoçeşitlilik, mekânsal planlama, iklim eylemi, ulaşım, atık yönetimi ve finansal sürdürülebilirlik gibi sektörel strateji uygulamaları İsviçre’nin sürdürülebilirliğe yönelik bütüncül yaklaşımını ortaya koymaktadır (Paraschiv, 2024: 924). İsviçre’nin sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik, nükleer enerjiyi aşamalı olarak ortadan kaldırmayı ve yenilenebilir kaynakları teşvik etmeyi amaçlayan “İsviçre Enerji Stratejisi 2050” girişimi bulunmaktadır. Ülkenin temiz teknolojiye, enerji verimliliğine ve sürdürülebilir turizme yaptığı yatırımlar, iklim eylemi, sürdürülebilir şehirler ve sorumlu tüketim ve üretimle ilgili sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşılmasına katkı sağlamaktadır (Swiss Federal Office of Energy, 2020). “İsviçre Enerji Stratejisi 2050” kapsamında yapılan yatırımlar, SKA 7 ve SKA 13 amaçlarına doğrudan katkı sağlamaktadır. Ayrıca, İsviçre’nin temiz teknoloji, enerji verimliliği ve sürdürülebilir

turizm alanlarındaki çabaları, SKA 11 ve SKA 12 amaçlarının gerçekleştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bu uygulamalar, ülkenin hem çevresel sürdürülebilirliğini hem de ekonomik kalkınma ve sosyal refahını güçlendiren bir yaklaşımı içermektedir. İsviçre'nin bütünlük sosyal politika uygulamaları, SKA 1, SKA 3, SKA 5, SKA 4, SKA 8, SKA 10 ve SKA 16 amaçlarına doğrudan katkı sunmaktadır.

2.2.1.13. Singapur

Singapur, sağlık, barınma, eğitim ve emeklilik tasarruf planlarını içeren kapsamlı bir sosyal refah sistemine sahiptir. Bu kapsamda, düşük gelirli bireylere yönelik sübvansiyonların yanı sıra kamu ve özel sağlık hizmeti sağlayıcılarının koordinasyonu yoluyla evrensel sağlık sigortası sağlanmaktadır. Ayrıca “Central Provident Fund-CPF (Merkezi İhtiyat Fonu)” aracılığıyla uygun fiyatlı kamu konutları, yüksek kaliteli eğitim ve emeklilik için zorunlu tasarruflar sunmaktadır. İşgücü katılımını artırmak ve çalışanların becerilerini geliştirmek için çalışma ücretleri ve eğitim programları gibi aktif işgücü politikaları yakın zamanda başlatılmıştır. İşsizlik oranı düşük olmakla birlikte, yaşlı ve düşük gelirli çalışanların becerilerinin işgücü piyasasıyla eşleştirilmesi, demografik ve işgücü piyasası yapısındaki değişikliklerle birlikte önem kazanmaktadır. Singapur, işgücüne katılım oranının artırılması ve düşük gelirli çalışanlar arasında yoksulluğun önlenmesi için gelir desteğini istihdam teşvikleriyle bütünleştirmektedir. Singapur “Workfare Income Supplement-WIS (Çalışma Ücreti Gelir Eki)”, düşük ve orta düzey ücretle çalışanların gelirlerini desteklemek ve onları çalışmaya teşvik etmek için nakit takviyeleri ve CPF katkıları sağlayan bir programdır. Bu program, bireyleri uzun vadeli emeklilik ihtiyaçlarına hazırlamayı amaçlamakla birlikte, yalnızca geliri aylık 1.900 S\$'ın altında olan işçiler WIS'e hak kazanmaktadır (Lee ve Qian, 2017: 917). Singapur, sosyal uyum ve ekonomik refahı sağlamak için bireysel sorumluluğu kolektif destekle dengeleyen bir “Sosyal Sözleşme” geliştirmiştir. Bu kavram, Singapur'un bağımsızlığını kazandığı 1965'ten itibaren ülkenin hızlı kalkınması ve sosyal refahının sağlanması hususunda kritik bir rol oynamıştır. Sosyal Sözleşme, devlet ile halk arasındaki karşılıklı yükümlülükler ve beklentileri içeren bir "sessiz anlaşma" işlevi görmektedir. Sözleşme, dezavantajlı gruplar için yaşam boyu öğrenmeyi, uygun fiyatlı barınmayı, sağlık hizmetlerine erişilebilirliği ve gelir güvenliğini teşvik etmeye yönelik politikaları içermektedir (Yeoh, Yeo ve Auyong, 2016: 83).

Singapur'un bütüncül sosyal politika anlayışı, sosyal istikrarı, ekonomik dayanıklılığı ve çevresel sürdürülebilirliği içermektedir (Tambyah, Jiu ve Lun, 2023: 3). Sosyal istikrar, evrensel sağlık hizmeti, nitelikli eğitim ve sosyal destek gibi temel hizmetlere erişimi sağlayarak vatandaşların refahına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Ekonomik dayanıklılık, ülkenin ekonomik politikalarındaki dayanıklılığı, uyumu ve çeşitliliği sağlamak amacıyla inovasyon, teknoloji ve nitelikli işgücüne yapılan yatırımları içermektedir. Çevresel sürdürülebilirlik, yenilenebilir enerji, su yönetimi ve yeşil altyapıya yapılan aktif yatırımlar ile geri dönüşüm, güneş enerjisi ve sürdürülebilir kentsel planlama gibi alanlara yapılan girişimleri teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu politikaları içeren dengeli yaklaşım, bir ülkenin sosyal refahı ve çevreyi korurken ekonomik olarak nasıl gelişebileceğinin bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır (Magdin, 2024). Singapur'un sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmada, karbon emisyonlarının azaltılması, yeşil alanların geliştirilmesi ve sürdürülebilir yaşam tarzlarının desteklenmesine yönelik hedeflerin ana hatlarını çizen "Sustainable Singapore Blueprint (Sürdürülebilir Singapur Planı)" bulunmaktadır. Planın beş temel hedefi; kentsel yeşillik ve biyolojik çeşitliliği artırmak, 2025'e kadar güneş enerjisi dağıtımını dört katına çıkarmak, atık azaltımını, döngüsel ekonomi uygulamalarını ve sürdürülebilir yaşam tarzlarını teşvik etmek, yeşil ve sürdürülebilir iş uygulamalarını teşvik etmek, iklim değişikliğinin etkilerine hazırlanmak ve dayanıklılık oluşturmaktır (Singapore Government, 2025). Bu plan kapsamında karbon emisyonlarının azaltılması ve yenilenebilir enerjiye yapılan yatırımlar, SKA 7 ve SKA 13 amaçlarına doğrudan katkı sağlamaktadır. Kentsel yeşil alanların artırılması ve biyolojik çeşitliliğin korunması SKA 15 ve SKA 11, atık azaltımı ve döngüsel ekonomi uygulamaları SKA 12, nitelikli eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi artıran politikaları SKA 3 ve SKA 4 amaçlarını dolaylı olarak desteklemektedir. Singapur'un bütüncül sosyal politika yaklaşımı, SKA 1, SKA 5, SKA 8 ve SKA 10 amaçlarına doğrudan katkı sunmaktadır.

2.2.1.14. Güney Kore

Güney Kore, bireyleri ve aileleri yaşamları boyunca desteklemek için evrensel sağlık sigortası, sosyal sigorta programları ve hedefli sosyal yardım önlemleri sağlayan kapsamlı bir sosyal politika modeline sahiptir. Ülke, sosyal politika yaklaşımında ekonomik kalkınmayı, sosyal yatırımı ve refah devletinin genişlemesini vurgulamakla

birlikte, sosyal zorlukları ele alma ve kapsayıcı büyümeyi teşvik etme çabalarını bütünleştirmektedir. “Korea Family Support Program (Kore Aile Destek Programı)”, gelir desteği, barınma yardımı, çocuk bakımı sübvansiyonları ve eğitim yardımları da dahil olmak üzere çeşitli programlar aracılığıyla düşük gelirli ailelere kapsamlı destek sağlamaktadır. Kore'deki aile destek politikaları, özellikle 1980'ler ve 1990'lar boyunca gelişmeye başlamıştır. 2000'lerde daha kapsamlı ve doğrudan ailelere yönelik destekler sağlanmıştır. Bu programlar, yoksulluğun çeşitli boyutlarını ele almak ve sosyal hareketliliği teşvik etmek için koordineli bir şekilde yürütülmektedir (Ministry of Gender Equality & Family, 2018). Bunun yanı sıra Güney Kore'nin çocuk bakımı destek politikası, Güney Kore'nin çocuk bakımı destek politikası, uygun fiyatlı ve yüksek kaliteli çocuk bakımı hizmetleri sağlayarak iş-aile dengesini ve kadınların istihdama katılımını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ebeveynlerin iş ve bakım sorumluluklarını birleştirmelerini desteklemek için çocuk bakımı sübvansiyonlarını, ebeveyn izni yardımlarını, erken çocukluk eğitim programlarını ve işyeri destek önlemlerini entegre etmektedir (Kurban, 2022: 42-43).

Güney Kore, sürdürülebilir kalkınma amaçlarını ulusal kalkınma planlarına dahil etmiştir. Yeşil Büyüme Başkanlık Komitesi, yeşil teknolojiye, yenilenebilir enerjiye ve düşük karbonlu büyümeye vurgu yaparak sürdürülebilir kalkınmaya yönelik çalışmalar yapmaktadır. Bununla birlikte, Güney Kore'nin sürdürülebilir kalkınma amaçlarının bir parçası olarak cinsiyet eşitliğini ve sosyal katılımı destekleyici uygulamaları bulunmaktadır (UN, 2016a). Güney Kore'nin bütünsel refah modeli sosyal uyum, ekonomik yenilik ve çevresel sürdürülebilirliğe odaklanmakla birlikte, ekonomik büyümeyi sosyal özgürlükle bütünleştirmektedir. Ülke sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere evrensel erişim sağlarken aynı zamanda yenilenebilir enerjiye, yeşil teknolojiye ve sürdürülebilir kentsel gelişime yatırımlar yapmaktadır (Lee ve Woo, 2020: 6). Güney Kore'nin sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik istihdam yaratmayı, karbon emisyonlarını azaltmayı ve enerji verimliliğini artırmayı amaçlayan “Green New Deal (Yeşil Yeni Anlaşma)” girişimi bulunmaktadır. Ülkenin temiz enerjiye, akıllı şebeke teknolojisine ve elektrikli araç altyapısına yaptığı yatırımlar da iklim eylemi, sürdürülebilir şehirler ve topluluklarla ilgili sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmada katkı sağlamaktadır (Stangarone, 2020). Yeşil Yeni Anlaşma kapsamında yapılan yatırımlar, SKA 7, SKA 9 ve SKA 13 amaçlarına doğrudan katkı sağlamaktadır. Yeşil

teknoloji ve sürdürülebilir kentsel gelişime yönelik politikalar da SKA 11 ve SKA 12 amaçlarını önemli ölçüde desteklemektedir. Güney Kore'nin bütünsel sosyal politika uygulamaları, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 5, SKA 8, SKA 10 ve SKA 11 amaçlarını içermektedir.

2.2.1.15. Uruguay

Uruguay tarihsel olarak eşitlikçi bir toplum yaratmayı amaçlayan sosyal refah politikaları izlemektedir. Uruguay, 2004-2019 arasında ekonomik büyümenin en uzun ve en güçlü dönemlerinden birini yaşamıştır. Bu dönemde sanayi, teknoloji ve sosyal alanlarda yatırımları teşvik ederek sosyal açıdan kapsayıcı kalkınmayı sağlamak için kamu politikalarını genişletmiştir (Bianchi ve Isabella, 2024: 412). Uruguay tarım alanında kökene dayalı hareketler, piyasa mekanizmaları ve politika çerçevelerini birleştirerek verimliliği ve dayanıklılığı artırmayı hedefleyen bütünsel politikalar benimsemiştir. Pampa Oriental ve Land to Market programları gibi organizasyonlarla yapılan iş birlikleri, tarımı daha sürdürülebilir hale getirmek ve karbon emisyonlarını dengelemek için güç birliği yapmayı amaçlamaktadır (Ibarra-Howell, 2020). Uruguay, sosyal koruma alanındaki yenilikçi uygulamalarıyla ödüller kazanmış bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülke, yoksulluk ve kırılganlıkla mücadelede etkili sosyal koruma programları sunmaya yönelik hükümetlerin karşılaştığı zorlukları aşmak amacıyla bir “Integrated Information System for the Social Area-SIIAS (Sosyal Alan için Entegre Bilgi Sistemi)” bilgi sistemini geliştirmiştir (Hartmann ve Ivins, 2016). Uruguay, sosyal koruma sistemini cinsiyet ve yaşam boyu perspektifleriyle bütünlendirerek farklı nüfus gruplarının ihtiyaçlarına duyarlı ve kapsayıcı politikalar geliştirmeyi hedeflemiştir. Bu bağlamda, “Asignaciones Familiares – Plan de Equidad-AFAM-PE (Aile Yardımları-Eşitlik Planı)”, “Sistema Nacional Integrado de Cuidados-SNIC (Ulusal Entegre Bakım Sistemi)” gibi çeşitli sosyal koruma reformları gerçekleştirilmiştir. AFAM-PE, düşük gelirli ve bakıma muhtaç hanelere odaklanmış, SNIC reformu cinsiyet eşitliği hedefleriyle şekillendirilmiştir. Emeklilik reformu, emeklilik sistemlerinde cinsiyet eşitliğine ilişkin gelişen anlayışı ve emeklilik haklarında cinsiyete özgü yaşam süreci olaylarının (bakım gibi) hesaba katılması gerekliliğini vurgulamaktadır. Bakım hizmeti sağlayan bireyler için kayıtlı, güvenceli ve insana yakışır çalışma koşulları ve ağırlıklı olarak kadınlara istihdam olanakları sunmaktadır. Her üç reform da farklı siyasi, sosyal

ve ekonomik bağlamlarda gerçekleştirilmiş olup cinsiyet ve yaşam boyu perspektiflerin entegrasyonunda akademi ve sivil toplumla iş birliği önemli bir rol oynamıştır. Bu süreçlerde kurumlar arası koordinasyon, normlar ve inançlar, reform önerilerinin şekillendirilmesinde ve cinsiyet ile yaşam boyu perspektiflerin entegrasyonunda belirleyici olmuştur. Uruguay'ın deneyimi, sosyal koruma sistemlerinde cinsiyet ve yaşam boyu perspektiflerin entegrasyonunun önemini ve bu süreçte karşılaşılan zorlukları ortaya koymaktadır (UNICEF Innocenti – Global Office of Research and Foresight, 2024).

Uruguay'ın sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik, yoksullukla mücadele, eğitim, sağlık, toplumsal cinsiyet eşitliği, sosyal adalet ve çevresel sürdürülebilirliğe yönelik hedeflerinin ana hatlarını çizen “Uruguay 2030 Gündemi” bulunmaktadır. Uruguay'un 2030 Gündemi, sürdürülebilir kalkınma amaçları analizleri aracılığıyla SKA'ları 2030'a kadar nasıl gerçekleştirebileceğini araştırmaktadır. Uruguay, SKA'ları ulusal düzeyde uygulamak için çeşitli politikalar ve programlar geliştirmiştir. Bu rapor, sürdürülebilirlik ve kapsayıcılık açısından ülkenin ekonomik büyüme eğilimini özetlemektedir. Uruguay, insanların refahını artırmayı, iklim değişikliği ile mücadeleyi ve diğer ülkelerle koordineli eylemleri içeren politika çerçeveleriyle SKA'ları gerçekleştirmeye odaklanmaktadır (UNDP, 2023). Ülkenin rüzgâr enerjisine, ormanların korunmasına ve organik tarıma yaptığı yatırımlar, temiz enerji, karada yaşam ve sıfır açlıkla ilgili sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşılmasına katkıda bulunmaktadır (UN, 2025a). Uruguay, çevresel, sosyal ve ekonomik boyutları ele alarak tüm vatandaşları için daha iyi bir gelecek yaratmaya çalışmaktadır (UNDP, 2021). Ülkenin rüzgâr enerjisi yatırımları ve organik tarım uygulamaları, SKA 7, SKA 13 ve SKA 15 amaçlarını doğrudan destekleyicidir. Uruguay'ın bütüncül sosyal politika yaklaşımı, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 5, SKA 8 ve SKA 10 hedeflerine doğrudan katkı sunmaktadır.

2.2.2. Üst-Orta Gelirli Ülkeler

Bu bölümde, ILO'nun gelir düzeyi sınıflandırmasına göre üst-orta gelirli ülkeler kategorisinde yer alan ülkelerin bütüncül sosyal politika uygulamaları incelenmiştir. Bu uygulamaların sürdürülebilir kalkınma amaçlarının hangilerini kapsadığı ortaya konulmuştur.

2.2.2.1. Arjantin

Arjantin'in bütüncül sosyal politika anlayışı doğrultusunda uyguladığı “Plan Nacional de Primera Infancia (Kapsamlı Erken Çocukluk Gelişim Planı)” bulunmaktadır. 2010'dan itibaren yürürlükte olan bu plan, Arjantin'de 0-8 yaş arasındaki erken çocukluk döneminde çocukların yaşamları boyunca kat edecekleri gelişim alanlarının yarısını tamamladığı bu dönemi desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, çocukların sağlıklı büyümelerini, eğitimlerini ve gelişimlerini desteklemek amacıyla bir dizi strateji ve programı içermektedir. Çocukların sağlıklı gelişimini, erken öğrenimini ve sosyal katılımını teşvik etmek için sağlık, beslenme, eğitim, çocuk bakımı ve ebeveynlik destek hizmetlerini entegre etmektedir. Ayrıca, dezavantajlı çocukların ihtiyaçlarını karşılayarak yaşlıları ile eşit olanaklara sahip olmalarını sağlamak da bu planın temel hedeflerindendir. Arjantin'deki devlet kurumları, özel kurumlar ve ilgili sivil toplum kuruluşları, bu planın uygulanması ve çocukların erken çocukluk döneminde sağlıklı gelişimlerini desteklemek için sürekli olarak koordineli bir şekilde çalışmaktadır (Consejo Nacional de Coordinación de Políticas Sociales, 2020). Arjantin'in bütüncül sosyal politika anlayışı, SKA 1, SKA 2, SKA 3, SKA 4, SKA 5 ve SKA 10 amaçlarını kapsamaktadır.

2.2.2.2. Brezilya

Brezilya'nın bütüncül sosyal politika anlayışıyla 2003'te uygulamaya başladığı “Bolsa Família (Aile Yardımı)” sağlık ve eğitimde bazı zorunlulukları gerçekleştirmeye yönelik olan kapsamlı bir şartlı nakit transferi programıdır. Programdan Sosyal Kalkınma ve Açlıkla Mücadele Bakanlığı (MDS) sorumludur. Program, birleşik bir mekanizma (Cadastro Unico) üzerinden yürütülmektedir. Eyaletler ve belediyelerle yönetim sorumlulukları paylaşarak ve Brezilya Coğrafya ve İstatistik Enstitüsü (IBGE) ile ortaklaşa geliştirilen yoksul ailelere ilişkin tahminler kullanılarak belediye bazında kota yönetimi sağlanmaktadır (Hellman, 2015: 1). Bu program, özellikle kadınları, çocukları ve gençleri odağına alarak eğitime katılım, aşı, okula devamlılık ve sağlık taraması gibi koşullar yerine getirildiğinde belirli bir gelir seviyesinin altında kalan ailelere aylık olarak süre sınırı olmadan nakit yardımı sağlamayı amaçlamaktadır. Dünyada eşitsizlik konusunda başlarda gelen Brezilya, bu program aracılığıyla aşırı yoksullukla mücadelede ve gelir düzeyi çok düşük olan ailelerin çocuklarının eğitime katılımı hususunda önemli aşamalar kaydetmiştir. Aynı zamanda bu program yoksullukla mücadele açısından

Dünyada örnek gösterilen bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır (Kesgin, 2021: 197 – 198). 2024'te, kişi başına düşen aylık gelirin 218 Brezilya Reali'nin (BRL) altında olan aileler kapsama alınmıştır (Agência Gov, 2025). Program, yetersiz beslenme ve ishal kaynaklı bebek ölüm oranının %50'den fazlasını azaltmayı ve ortaöğretim öğrencilerinin başarı oranını %75,7'den %79,7'ye yükseltmeyi sağlamıştır (Hellman, 2015: 1). Brezilya'nın bütünsel sosyal politika uygulamaları, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 5 ve SKA 10 hedeflerine doğrudan katkı sunmaktadır.

2.2.2.3. Kosta Rika

Kosta Rika'nın sağlık ve eğitim ve çevre alanlarındaki bütünsel sosyal politika uygulamaları bulunmaktadır. Kosta Rika, evrensel sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim konusunda önemli adımlar atmıştır. 1941'de kurulan Caja Costarricense de Seguro Social-CCSS (Kosta Rika Sosyal Güvenlik Fonu), tüm vatandaşlara sosyal sigortalar aracılığıyla temel sağlık hizmetleri sunmaktadır. CCSS, sağlık hizmetlerini doğrudan kendi tesislerinde sağlamanın yanı sıra özel sağlık hizmet sağlayıcılarla da sözleşmeler yapmaktadır. CCSS, finansmanını katılımcıların, işverenlerin ve devletin katkılarıyla karşılamakta ve çeşitli sigorta rejimlerini (hastalık ve annelik sigortası, yaşlılık ve ölüm sigortası, katkısız rejim gibi) yönetmektedir (Sáenz, Acosta, Muiser ve Bermúdez, 2011). Eğitim, zorunlu ve ücretsiz olarak cinsiyet, etnik köken veya sosyoekonomik durum vb. faktörlere bakılmaksızın herkesi kapsamaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde ve düşük gelirli ailelerde yaşayan çocuklar için ek destekler sağlanmaktadır. Ayrıca, erken çocukluk eğitimi ve çocuk bakım programları da desteklenmektedir (UNICEF, 2020). Yoksullukla mücadele kapsamında, sağlık ve eğitimdeki sosyal yardımlar düşük gelirli gruplara erişim sağlamaktadır. Kosta Rika, sağlık ve eğitim politikalarına çevresel sürdürülebilirlik unsurlarını entegre etmektedir. Örneğin, çevre bilincini artırmayı amaçlayan programlarla yeşil okullar teşvik edilmekte, çevre sağlığı konuları sağlık politikalarının bir parçası olarak ele alınmaktadır. Kosta Rika, 2050'ye kadar karbon nötr bir ekonomiye geçiş yapmak için "Plan Nacional de Descarbonización 2050 (Ulusal Karbonsuzlaştırma Planı 2050)" geliştirmiştir. Plan, sosyal, ekonomik ve çevresel hedefleri bütünleştirerek yenilenebilir enerjinin, sürdürülebilir ulaşımın ve ormanların korunmasının önemini vurgulamaktadır (Özgüven Tayfun, 2023: 202). Ülke, 2021'de elektrik üretiminin %99,98'ini yenilenebilir enerji kaynaklarından elde etmiştir (Staff,

2021). Gelişmekte olan bir ülke olmasına rağmen Kosta Rika, sürdürülebilirlik politikaları ile ön plana çıkmaktadır. Kosta Rika'nın arazi sahiplerini ormanları ve biyolojik çeşitliliği korumaya yönelik ormansızlaştırma oranlarının azaltılmasında önemli bir rol oynayan “Payments for Environmental Services Program (Çevre Hizmetleri Programı için Ödemeler)” ödüllendirme sistemi bulunmaktadır. Bu program, arazi sahiplerine arazilerinde sürdürülebilir arazi kullanımı ve orman yönetimi tekniklerini benimsediklerinde ürettikleri ekolojik hizmetler için doğrudan ödemeler yapmaktadır. Program, Kosta Rika'nın yakıt vergisi ve su ücreti gibi kaynaklarla finanse edilmektedir (UN Climate Change, 2023). Kosta Rika, ekoturizmi faaliyet tanımına ve ilkelerine göre uygulayan öncü ülkeler arasında yer almaktadır (Erdoğan, 2014: 14). Ülkenin ekoturizm, sürdürülebilir tarım ve temiz enerjiye odaklanması, karada yaşam, temiz su ve sanitasyon ile sorumlu tüketim ve üretimle ilgili sürdürülebilir kalkınma amaçlarına katkı sağlamaktadır. Ülkenin Ulusal Karbonsuzlaştırma Planı, SKA 7 ve SKA 13 amaçlarına doğrudan katkı sağlamaktadır. Evrensel sağlık hizmetleri ve eğitimdeki ilerlemeleri, SKA 3 ve SKA 4, "Ekosistem Hizmetleri için Ödeme" sistemi, SKA 15 amacıyla uyum göstermektedir. Ekoturizm ve sürdürülebilir tarım uygulamaları, SKA 12, SKA 8 ve SKA 6 amaçlarını desteklemektedir. Kosta Rika'nın bütüncül sosyal politika yaklaşımı, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 5, SKA 10, SKA 11 ve SKA 13 amaçlarına doğrudan katkı sunmaktadır.

2.2.3. Alt-Orta Gelirli Ülkeler

Bu bölümde, ILO'nun gelir düzeyi sınıflandırmasına göre alt-orta gelirli ülkeler kategorisinde yer alan ülkelerin bütünlük sosyal politika uygulamaları incelenmiştir. Bu uygulamaların hangi sürdürülebilir kalkınma amaçlarını kapsadığı ortaya konulmuştur.

2.2.3.1. Nijerya

Nijerya nüfusunun %62,6'sı uluslararası yoksulluk sınırının (PPP, günlük 1,25 ABD doları) altında yaşamaktadır. Bu oran, yaklaşık 100 milyon Nijeryalıya tekabül etmektedir. Nijerya'da yoksulluğun azaltılması, eşitsizlikle mücadele ve sosyal refahın artırılmasına yönelik Nijerya hükümeti tarafından 2016'da başlatılan “National Social Investment Programme (Ulusal Sosyal Yatırım Programı)” sosyal yatırım girişimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu programın dört ana bileşeni bulunmaktadır. Birinci bileşeni,

N-Power Programıdır. Bu program, genç mezunların yaşam boyu sürdürebilecekleri beceriler kazanmalarına ve geliştirmelerine yardımcı olmak ve istihdam yaratmak amacıyla yürütülmektedir. İkinci bileşen, Şartlı Nakit Transferidir. Bu program aracılığıyla, en düşük yoksulluk seviyesindeki yoksul hanelere mali destek sağlanarak sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimi teşvik edilmektedir. Üçüncü bileşen, Ulusal Yerel Üretimle Desteklenen Okul Beslenme Programıdır. İlkokul öğrencilerine ücretsiz yemek sağlamayı hedefleyen bir okul beslenme programıdır. Dördüncü bileşen, Devlet Girişim ve Güçlendirme Programıdır. Bu program, esnaflar, çiftçiler, kadınlar ve düşük gelirli bireyler, küçük ve orta ölçekli işletmelere kredi ve finansman desteği sunmayı amaçlamaktadır (Onah ve Olise, 2019: 20). N-Power programının genç işsizlik oranını önemli ölçüde azalttığı ancak programın sürdürülebilirliği için daha fazla kurumsal destek gerektiği ifade edilmiştir (Musa, 2023: 5). Şartlı Nakit Transferi ve Ulusal Yerel Üretimle Desteklenen Okul Beslenme Programı'nın, düşük gelirli ailelerin yaşam standartlarını artırdığı tespit edilmiştir. Eğitim ve beslenme programları sayesinde çocukların okula devam oranlarında artış gözlenmiştir. Özellikle kırsal bölgelerde daha fazla altyapı yatırımı yapılması gerektiği vurgulanmıştır (Eluwa, Eluwa, Iorwa, Daini, Abdullahi, Balogun, Yaya, Ahinkorah ve Lawal, 2025). Ulusal Sosyal Yatırım Programı'nın Nijerya'da yoksulluğun hafifletilmesine katkıda bulunduğu tespit edilmiştir. Ancak programın uygulanmasında fon yönetiminde eksiklikler ve yetersiz altyapı gibi sorunların çözülmesi gerektiği belirtilmiştir (Onah ve Olise, 2019: 20). Sosyal yatırım programları, toplumsal huzursuzlukların üstesinden gelebilmek için bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem devlet hem de devlet dışı aktörlere ve toplumdaki kurumlara destek sağlamaktadır (Lamidi ve Igbokwe, 2021: 9). Nijerya'nın bütünsel sosyal politika uygulamaları, SKA 1, SKA 2, SKA 3, SKA 4, SKA 10, SKA 5, SKA 8, SKA 10 ve SKA 11 amaçlarına doğrudan katkı sağlamaktadır.

2.2.3.2. Butan

Butan, Gross National Happiness- GNH (Brüt Ulusal Mutluluk) ilkelerine dayanan bütüncül bir kalkınma yaklaşımını benimsemiştir. GNH Endeksi, kalkınmayı yalnızca ekonomik büyüme kapsamında değil sosyal refah, çevre, kültürel koruma ve iyi yönetim açısından da ölçmektedir (Thinley ve Hartz-Karp, 2019: 3). Bhutan'ın GNH Çerçevesi, psikolojik iyi oluş, sağlık, zaman yönetimi, eğitim, kültürel farklılık ve dayanıklılık, iyi

yönetişim, toplumsal canlılık, ekolojik zenginlik ve direnç ve yaşam standartları başlıkları çerçevesinde dokuz temel alan üzerine inşa edilmiştir. Bu dokuz alan birlikte ele alınarak Bhutan'ın kalkınma süreci değerlendirilmekte ve hem maddi hem de manevi refahın sağlanmasına yönelik politikalar geliştirilmektedir (The Borgen Project, 2024). Butan, GNH felsefesini politika yapım süreçlerine Gayri Safi Ulusal Mutluluk Komisyonu aracılığıyla entegre etmektedir. Komisyon, yeni politikaların GNH hedefleriyle uyumlu olup olmadığını değerlendiren bir GNH Tarama Aracı kullanmaktadır (Rabten, 2024). Son dönemde Butan, Gelephu Mindfulness City (Gelephu Farkındalık Şehri) adlı bir proje başlatmıştır. Bu proje, ekonomik büyümeyi ekolojik uyum ve manevi tatmin ile birleştirmeyi amaçlamaktadır. Butan, bu girişimiyle “bilinçli kapitalizm” modelini benimseyerek kültürel değerleri korurken sürdürülebilir işletmeleri ülkeye çekmeyi hedeflemektedir (Campbell, 2025).

Butan, Yeşil Burun Adaları, Namibya ve Tonga yakın zamanda Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından geliştirilen bir prototip aracın pilot uygulamasını gerçekleştirmiştir. Hızlı Entegre Politika Değerlendirmesi olarak anılan bu değerlendirme, ülkelerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri uygulamasına hazır olup olmadıklarını ölçmelerine yardımcı olmaktadır. Araç, mevcut ulusal kalkınma planlarında ve stratejilerinde ve ilgili sektör stratejilerinde önceliklendirilmeyen sürdürülebilir kalkınma amaçlarının boşluk analizini yaparak 2030 Gündemi'ne uyum düzeyine ilişkin genel bir analiz sunmaktadır (UNDP, 2017). Yapılan değerlendirmede Butan, 11. Ulusal Planına SKA amaçları ve alt hedeflerinden 93 hedefe öncelik vererek politikalarını büyük ölçüde entegre etmiştir. Butan denize kıyısı olmayan bir ülke olduğundan hariç tutulan hedefler, SKA 14 ve uygulama araçlarıyla ilgili SKA 17'yi içermektedir (Kuensel, 2017). Bulgular, Butan'ın Ulusal Vizyonu ile 2030 Gündemi ilkeleri arasındaki yakın felsefi uyumu göstermektedir. Belirlenen boşluklar, 2030 Gündeminin uygulanmasına yönelik planların daha da detaylandırılması için başlangıç noktası olarak değerlendirilmektedir (UN, 2025b). Butan'ın bütüncül sosyal politika yaklaşımı, SKA 1, SKA 2, SKA 3, SKA 4, SKA 5, SKA 8, SKA 9, SKA 10, SKA 11, SKA 12, SKA 13 ve SKA 17 amaçlarını kapsamaktadır.

2.2.4. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı iSDG Modeli

The Integrated Sustainable Development Goals (iSDG) Modeli, Millennium Institute tarafından geliştirilen güçlü bir politika simülasyon aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. iSDG Modeli, politikaların bir ülkenin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma yolundaki ilerlemesi üzerindeki etkilerini göstermek için ülkeye özgü kalkınma senaryolar üretmeye yardımcı olmaktadır. Politika yapıcılar, birbirine bağlı SKA sistemini anlamak ve 2030 Gündemi ile uyumlu verimli yollar tasarlamak için bu modeli kullanabilmektedir. Model, 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefini kapsamakla birlikte, yerel kaynaklı veya uluslararası veriler kullanılarak herhangi bir ülke veya bölge için kalibre edilebilmektedir. Model, politika yapıcılara SKA sinerjilerini, takaslarını, olumlu ve olumsuz etkilerini değerlendirerek aynı anda çok çeşitli politikaları simüle etme fırsatı sunmaktadır (UNDP, 2020). Politika modelleri; gündem belirleme/sorunların tespiti, politika tasarımı/oluşturma/değerlendirme, politikanın kabul edilmesi, politikanın uygulanması ve politikanın değerlendirilmesi/izlenmesi şeklinde beş aşamalı bir süreçten geçmektedir. Ancak, iSDG modeli özellikle ikinci aşamaya (politika tasarımı) odaklanarak çok paydaşlı ve karmaşık sektörlerde politika oluşturmayı desteklemektedir (Khushik ve Diemer, 2021: 238). iSDG modeli, dünya çapında 30'dan fazla ülkeye uyarlanmış ve uygulanmış Sistem Dinamikleri tabanlı T21 modellerinin en sonucusudur (Khushik ve Diemer, 2021: 234). Sistem Dinamiği, birçok değişken arasındaki ilişkileri çözümleyerek özellikle karmaşık sosyoekonomik ortamları incelemek için önemlidir (Sterman, 2002). Örneğin, Nijerya planlamayı güçlendirmek ve sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik müdahaleleri önceliklendirmek için iSDG modelini uygulamıştır. Analiz, Ulusal Ekonomik İyileşme ve Büyüme Planının (2017-2020) birçok hedefte ilerlemeyi artırabileceğini ancak sürdürülebilir sonuçlar için iklim değişikliğine uyum ve deniz kaynaklarının korunması çabalarıyla entegre edilmesi gerektiğini ve yerel enerji yatırımlarının sosyal, ekonomik ve çevresel hedefler için güçlü bir hızlandırıcı olduğunu ortaya çıkarmıştır (Office of the Senior Special Assistant to the President on Sustainable Development Goals (OSSAP-SDGs), 2020). Yapılan bir çalışmada, Pakistan'ın SKA 4'e ulaşma konusunda beklenen ilerlemeyi gösterememesi üzerine bu amaç kapsamında iSDG modeli kullanılmıştır. Bu modelin ülkenin kapsamlı bir kalkınma gündemi oluşturmasına olanak sağlayabileceği belirtilmiştir (Khushik ve Diemer, 2021: 242).

3. BÖLÜM: SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI KAPSAMINDA BÜTÜNLEŞİK BİR REFAH MODELİ ÖNERİSİ

Çalışmada, sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında bütünleşik refah modelini uygulayan ülke örnekleri esas alınarak sistem yaklaşımı çerçevesinde sosyal politika bileşenleri ile sürdürülebilir kalkınma amaçları eşleştirilerek bütünleşik bir refah modeli ortaya konulmuştur.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında geniş perspektiften bir refah modeline sahip olmak, hükümetlerin toplum refahını çok boyutlu kurgulayabilme ve gözlemleyebilmesine olanak sağlamaktadır. Bu sayede daha etkili ve dünyaya uyumlu bir refah yapısı oluşturmak da mümkün olabilmektedir. Sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında Türkiye’de geniş perspektifli yeni bir refah politikasının uygulanabilmesi için gerekli altyapı ihtiyaçlarının keşfedilmesi, gelecekte meydana gelecek dönüşüm düzeyi, süreci, destek ve dirençleri hakkında önemli bilgiler sağlayacaktır. Çalışmanın konusu bu katkı dolayısıyla seçilmiştir.

Türkiye’de sosyal politika alanında kurumsal yaklaşımı yansıtan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bütünleşik Sosyal Yardım Sistemi (BSYS), farklı sosyal yardım programlarını koordine ederek ihtiyaç sahiplerine daha etkili ve kapsamlı destek sağlamayı hedeflemektedir. BSYS, sosyal yardım veren kurumları tek çatı altında toplayarak ortak bir veri tabanı oluşturan bir sistemdir. Sosyal yardım başvurularının alınması, hane dosyalarının oluşturulması, muhtaçlık kararının verilmesi, yardım ödemelerinin takibi ve otomatik muhasebeleştirme gibi işlemleri içermektedir. BSYS’nin işletme ve uygulama ile ilgili hususları, modül geliştirme takvimi, sistem maliyetleri, yönetim yapısı, entegre edilen kurumlar ve veriler gibi konuları kapsamaktadır. Sosyal yardımların sunulma süreci, uygulama faydalanıcı değerlendirmesi, yoksulluğun derecelendirilmesi, ödeme muhasebe ve finansal yönetim, veriden bilgiye dönüşüm, denetim, raporlama, izleme ve bilgi yönetimi gibi alanları içermektedir. BSYS, uluslararası arenada da başarılı bir sosyal politika uygulaması olarak nitelendirilmektedir. Bu sistem, yoksullukla mücadelede önemli bir adım olarak karşımıza çıkmaktadır. 2023 itibarıyla BSYS ile entegrasyon sağlanan kurum sayısı 29’dur (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023: 151).

Türkiye’de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, sosyal politikaların belirlenmesi ve uygulanması için önemli bir kurum olan çeşitli sosyal yardım programlarını, sosyal hizmetleri ve aile politikalarını koordine etmektedir. Farklı sosyal sorunlara, çeşitli destek ve hizmetleri bir araya getirmektedir. Bütünleşik ve arz odaklı hizmet sunumunu amaçlayan Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) aracılığıyla Ekim 2017’den itibaren toplam 7.081.913, 2023’te 1.565.840 haneye ulaşılmıştır. ASDEP, toplumu, aileyi ve bireyleri etkileyen problemlerini, risklerin ve ihtiyaçların belirlendiği, ihtiyaç sahiplerine sosyal hizmet ve yardımlar ile diğer kamu hizmetlerine yönlendirmelerin yapıldığı ve gerektiğinde ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla koordinasyonunun sağlandığı koruyucu, önleyici, destekleyici ve geliştirici bir programdır (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023: 64). Bununla birlikte, arz odaklı, yerinden, bütünleşik ve izlenebilir bir sosyal hizmet anlayışıyla yürütülen Sosyal Hizmet Merkezleri’nin toplam sayısı 2023’te toplam 410’a ulaşmıştır. Çocuklara yönelik sunulan hizmetlere ilişkin göstergelerin (sağlık, eğitim, güvenlik, eğitim vb.) bütüncül olarak değerlendirilmesini sağlayacak veri setinin oluşturulması, çocukların risklerden korunması ve çocuklar için iyileştirici tedbirler alınmasını sağlamaya yönelik politikalara temel teşkil edecek somut verilerin elde edilmesi amaçlayan Türkiye Çocuk Araştırması Projesi, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve UNICEF işbirliğinde yürütülmüştür (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023: 78). Araştırma sonuçları Mayıs 2023 itibariyle yayınlanmıştır (TÜİK, 2023).

Türkiye’de sosyal yardım ağırlıklı hizmetler yaygın olmakla birlikte, danışmanlık hizmetleri, okul öncesi eğitim, sağlık hizmetleri gibi faaliyetler de yürütülmektedir. Türkiye’de tek ebeveynli, çekirdek ve geniş aile olmak üzere farklı aile biçimleri mevcuttur. Bununla birlikte, yaşlı nüfus ve göç sayısındaki artışlar farklı sosyal, ekonomik ve çevresel sorunları gündeme getirmektedir. Ailelerin ve bireylerin hizmet erişimi açısından sosyal hizmet merkezleri önem arz etmektedir. Bu nedenle, aile politikalarının daha geniş bir perspektifle bütüncül bir çerçevede ele alınması gerekmektedir (Koçak ve Demir, 2023: 74). Türkiye’nin bütünleşik sosyal politika uygulamaları, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 8, SKA 10 ve SKA 11 amaçlarına doğrudan katkı sunmaktadır.

Türkiye’de SKA’ların uygulanmasını ulusal düzeyde takip edilmesini ve koordinasyonunu sağlayabilmek amacıyla Strateji ve Bütçe Başkanlığı başkanlığında; tüm bakanlıkların ilgili bakan yardımcıları, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ve Türkiye İstatistik Kurumu başkanlarından oluşan 2022/12 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesiyle “Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Koordinasyon Kurulu” kurulmuştur (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2022, No. 31897).

Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik gerçekleştirilen faaliyetlere yönelik çeşitli akademik çalışmalar yapılmıştır ancak saha araştırmaları oldukça kısıtlıdır. Buna ek olarak, yerel yönetimlerin bu alandaki olgunluk seviyesini ölçmeye ilişkin saha çalışmaları yok denecek kadar azdır. “Marmara Belediyeler Birliği (MBB) Yerel Yönetimler Sürdürülebilirlik Çalışmaları Araştırması” bu çalışmaların ilk örneklerindendir. Araştırma kapsamında 2021’de Marmara Bölgesinde yer alan belediyelerin bu alanda yaptıkları çalışmalar değerlendirilmiş ve sahadaki iyi uygulama örnekleri seçilerek referans olarak rapora eklenmiştir (Kanaat, 2022: 190). Çalışma kapsamında, belediye çalışanlarının farkındalık düzeyi ölçülmüştür. Veriler, sürdürülebilir kalkınma amaçları hakkında bilgi sahibi olan ve stratejilerin belirlenmesi noktasında bu çerçeveyi uygulayan sayısının oldukça düşük olduğu (%13,46) tespit edilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının yerelleştirilmesi ve faaliyet planlarına yansıtılması kurum içi verilecek olan eğitimler ve farkındalık çalışmaları ile gerçekleştirilebilir. Ancak araştırma verilerine göre, kurumların bu yöndeki çalışma faaliyetlerinin düşük düzeyde (%11,54) uygulandığı tespit edilmiştir. Organizasyonel açıdan kurumlarda sürdürülebilirlik faaliyetlerinden birinci seviyede sorumlu olan ve koordinasyonu sağlayan kişi ya da birimlerin genel olarak bulunmadığı gözlemlenmiştir. Sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik plan ve hedefler belediyelerin stratejik planlarında yer almaktadır. Belediyeler tarafından yürütülen uygulamaların büyük bir kısmı sürdürülebilir kalkınma amaçlarına hizmet ediyor olsa da bu uygulamalar sürdürülebilirlik perspektifinden beyan belgesi, strateji dokümanı, politika belgesi, eylem planı, SKA’lara yönelik proje veya sonuç raporu olarak sistematik şekilde sunulmamıştır. Belediyeler faaliyetlerinde başarı elde edebilmek için iş birliğinin öneminin ve katkısının farkında olmakla birlikte, ulusal veya uluslararası paydaşlarla yakın bir çalışma ilişkisi içerisine girmişlerdir. Bu anlayış ve çalışma prensibinin korunarak daha da artırılması küresel hedeflere diğer ülkeler ile birlikte ulaşma konusunda ivme kazandıracaktır.

Bununla birlikte, yapılan saha araştırması MBB üyesi belediyeler kapsamında yapılmıştır. Bu nedenle, yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik faaliyetlerinin olgunluk düzeyinin Türkiye genelinde net olarak değerlendirilebilmesi için benzer bir araştırmanın ülke genelinde periyodik olarak yapılması gerekmektedir (Kanaat, 2022: 206).

Yapılan bir diğer çalışmada, Türkiye'deki tüm iller, sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları açısından Çok Kriterli Karar Verme yöntemlerinden biri olan TOPSIS (İdeal Noktalarda Çok Boyutlu Ağırlıklandırma Yöntemi) ile analiz edilmiştir (Gazibey, Keser ve Gökmen, 2014: 3). Analizlerde, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Bölgesel Göstergeler, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ve/veya Kalkınma Bakanlığı'nın 2010-2012 dönemini kapsayan verilerinden yararlanılmıştır. Türkiye için Geliştirilen Şehir Sürdürülebilirliği İndeksi/Göstergeleri Hiyerarşisinde yer alan ekonomik (altyapı yatırımları, enerji, işgücü/istihdam, girişim, turizm, ulaştırma ve mali/finansal faaliyetler), sosyal (adalet, /güvenlik, eğitim, demografi, kültür, sağlık, trafik, barınma), çevre (su şebekesi hizmetleri, atık hizmetleri, hava kirliliği) göstergeleri esas alınmıştır. Türkiye'deki tüm illerin üç boyuttaki sürdürülebilirlik sıralamalarına bakıldığında genel olarak tüm boyutlarda baskınlığın bulunmadığı veya sıralamada üç boyutta dengenin olmadığı görülmektedir. Bu durum sürdürülebilirliğin sosyal, ekonomik ve çevresel boyutuna göre analiz edilmesinin gerekliliğini göstermektedir. Türkiye'deki tüm illerin analiz edildiği bir diğer çalışma olan Türkiye'nin Şehirleri Sürdürülebilirlik Araştırmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Gazibey, Keser ve Gökmen, 2014: 23). Mastercard Worldwide ve Boğaziçi Üniversitesi iş birliğiyle yapılan bu çalışmada, bileşik indeks yaklaşımıyla sürdürülebilirlik indeksi oluşturulmuştur. Bu indeks değeri iktisadi, sosyal ve çevresel performans olmak üzere üç ana indeksten oluşmaktadır (Mastercard Worldwide ve Boğaziçi Üniversitesi, 2011: 11).

Türkiye'de sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşma hususunda her bir bileşenin, ilgili sosyal politika uygulayıcısı kurum ve kuruluşlar belirtilmiştir. Mevcut düzende her bir bileşenden sorumlu birden fazla kurum ve kuruluşun olduğundan parçalı yapıya sahip bir sosyal politika modelinin hâkim olduğu görülmektedir (T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019). Aynı sürdürülebilir kalkınma amaçlarına sahip sosyal politika bileşenlerinin birden fazla kurum tarafından farklı politikalarla farklı süreçlerde yürütülmesi

Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma amaçlarına başarıya ulaşma ve refahın sağlanmasında engel teşkil etmektedir.

Bu çalışma, refahı en geniş anlamda tesis etmeyi hedefleyen sosyal politikanın, 2030 sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında genişletilerek bütünleşik modelini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma amaçları doğrultusunda bütünleşik bir refah modeli geliştirmek amacıyla, 17 ana amaç ve bunlara bağlı 169 alt hedef, sosyal politika bileşenleri ve akıllı uzmanlaşma stratejileri ile sistematik biçimde ilişkilendirilmiştir. Bu süreçte, sosyal politika bileşenlerinin birbirine göre önceliklendirilmesi yerine, her birinin sistemin bütünsel işleyişindeki eşit önemi vurgulanmıştır. Model, bütüncül ve dinamik bir yapıyı temsil eden helezonik bir sistem olarak tasarlanmıştır. Bu yapı, holistik bir perspektifle tüm bileşenlerin birbirine bağlı olduğunu ve sistemin genel dayanıklılığının en zayıf halkasına bağlı olarak şekillendiğini kabul eder. Eğer sürdürülebilirlik, çağımızın en kritik küresel sorunlarından biri olarak kabul ediliyorsa, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile sosyal politika bileşenleri ve akıllı uzmanlaşma stratejileri arasında güçlü ve işlevsel bağlar kurmak bir zorunluluk haline gelmektedir. Bu bağların güçlendirilmesi, hem yapısal zafiyetlerin tespit edilmesini sağlar hem de kapsayıcı ve dirençli bir sosyal politika sistemine ulaşmanın önünü açar.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş ve çalışma, keşfedici (exploratory) bir desen çerçevesinde yapılandırılmıştır.

Nitel araştırmalar, bireylerin, grupların veya sistemlerin belli olgulara, süreçlere ya da kavramlara ilişkin anlam dünyalarını, derinlikli ve bağlamsal olarak incelemeyi hedefleyen yöntemsel yaklaşımlardır (Creswell, 2013). Bu çalışmada, sosyal politika ve sürdürülebilir kalkınma gibi karmaşık, çok katmanlı ve bağlamsal değişkenleri içeren bir konunun incelenmesi hedeflendiğinden, nitel yöntem kullanımı tercih edilmiştir. Söz konusu konu, istatistiksel genellemelere değil kavramsal ilişkilerin derinlemesine anlaşılmasına, yapıların çözümlemesine ve sistem önerisi geliştirilmesine dayandığı için nicel yöntemler bu araştırma açısından sınırlayıcı olacaktır. Araştırmanın amacı bir nedensellik testi yapmak değildir. Mevcut yapılar arası ilişkileri kavramsal düzeyde

kurmak ve çözümlemektir. Bu bağlamda nitel yöntem, araştırma nesnesinin doğasına en uygun yaklaşımı sunmaktadır.

Araştırmada kullanılan keşfedici desen, özellikle yeni ve yeterince çalışılmamış alanlarda, kavramsal yapıların netleştirilmesini ve bu yapılara dair hipotez-öncesi çözümlemelerin yapılmasını mümkün kılar (Stebbins, 2001). Keşfedici araştırma, araştırmacının belirli bir konuda "neyin olup bittiğini", "hangi değişkenlerin önemli olduğunu", "ilişkilerin doğasının ne olabileceğini" anlamaya çalıştığı araştırmalardır (Stebbins, 2001). Creswell (2013), nitel araştırmalarda fenomenolojik, gömülü kuram, etnografi, narratif, durum çalışması gibi yaklaşımları sıralar ama birçok araştırma bu yapıların dışında, temel nitel ya da keşfedici nitelikte kurgulanabilir. Keşfedici desen, özellikle kavramsal modelleme, ilişki ağı oluşturma, teori üretme veya teori öncesi analiz yapma gibi durumlarda çok uygun bir çerçeve oluşturur. Sürdürülebilir kalkınma amaçları ile sosyal politika sistemleri arasında kurulan entegrasyonun, literatürde sistematik bir modeli bulunmadığı için bu araştırma keşfedici bir yaklaşımla yürütülmüş ve ampirik değil kuramsal modelleme üzerine odaklanmıştır. Keşfedici desen sayesinde, sosyal politika bileşenleri ile SKA'lar arasındaki ilişki ağları (akıllı uzmanlaşma stratejilerini de dikkate alarak) belirlenmiş, bu ağlar üzerinden bir model önerisi oluşturulmuştur.

Araştırma sürecinde kullanılan başlıca teknikler; doküman analizi (Bowen, 2009), kavramsal ilişki haritalama (Maxwell, 2013) ve bütünsel kavramsal çerçeve geliştirme yaklaşımıdır (Jabareen, 2009). Bu teknikler, sosyal politika bileşenlerinin sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla ilişkilerini ortaya koymak ve çok katmanlı bir model önerisi geliştirmek amacıyla yapılandırılmıştır. Doküman analizi, nitel araştırmalarda sıkça başvurulan bir teknik olup; politika belgeleri, strateji dökümanları, yasal metinler, resmi raporlar ve akademik literatür gibi yazılı materyallerin sistematik biçimde incelenmesini kapsar. Bu yöntem hem bağlamsal derinlik hem de kavramsal çeşitlilik sağladığı için sürdürülebilir kalkınma ve sosyal politika gibi çok düzeyli alanların analizinde etkili bir araçtır (Bowen, 2009). Kavramsal ilişki haritalama ise nitel veri analizinde, çalışmanın temel kavramları arasındaki yapısal bağları, örüntüleri ve karşılıklı etkileşimleri belirlemeyi amaçlayan bir analiz stratejisidir (Maxwell, 2013). Bu yaklaşım, özellikle sosyal politika bileşenleri ile sürdürülebilir kalkınma hedefleri arasındaki çok boyutlu ilişkileri görselleştirme ve sistematikleştirme açısından oldukça işlevseldir. Kapsamlı

kavramsal çerçeve geliştirme yöntemi, normatif modelleme çalışmalarında kullanılan, çok sayıda kavramsal ögeyi içeren ve disiplinler arası bir yapı kurmaya yönelik sistematik bir yaklaşımdır. Bu yöntem sayesinde araştırmanın teorik bileşenleri arasında tutarlı bir yapı oluşturulmuş, sosyal politika sistemine dair önerilen modelin hem kuramsal hem de uygulamalı temelleri açık biçimde inşa edilmiştir (Jabareen, 2009). Söz konusu yöntemsel çerçeve hem keşfedici nitel araştırmaların doğasına uygunluk göstermekte hem de Türkiye’ye özgü uygulanabilir ve entegre bir sosyal politika modeli önerme amacını destekleyecek analitik esnekliği sağlamaktadır. Bu yaklaşım, sosyal politika ile sürdürülebilir kalkınma arasındaki çok katmanlı ilişkiyi kuramsal düzeyde anlamaya olanak sağlamış, bu iki alan arasında sistematik bir entegrasyon önerisi geliştirilmesine imkân tanımıştır. Çalışma kapsamında geliştirilen kuramsal yapı ve ilişki zincirleri, ilerleyen dönemlerde yapılacak nicel çalışmalar için de kavramsal bir temel teşkil edebilir.

Araştırmada benimsenen yöntemsel yaklaşım, araştırma sorularının her birine sistematik ve kapsamlı biçimde yanıt verilmesini mümkün kılmaktadır. Nitel araştırma ve keşfedici desen kullanımı, özellikle “Bütüncül sosyal politika nedir?” ve “Uluslararası bütünleşik uygulama örnekleri nelerdir?” gibi tanımlayıcı soruların, kavramsal derinlikte ve bağlamsal çeşitlilikle ele alınmasını sağlamıştır. Bu tür sorular, sabit değişkenlere dayalı nicel analizlerle değil tarihsel, kurumsal ve uygulama bazlı okumalara dayalı olarak anlamlandırılabilir. Bu nedenle, doküman analizi tekniği; ülke örneklerinin, politika belgelerinin ve sosyal sistem yapılandırmalarının detaylı çözümlemelerinde etkili biçimde kullanılmıştır.

Sosyal politika bileşenleri ile sürdürülebilir kalkınma amaçları arasındaki ilişkileri sorgulayan araştırma sorularında, kavramsal ilişki haritalama ve tematik analiz stratejileri devreye girmiştir. Bu sayede, her bir sosyal politika bileşeninin ilgili SKA hedefleriyle olan etkileşimi belirlenmiş, aralarındaki yapısal örüntüler analiz edilmiştir. İlgili sorular yalnızca ilişkisel değil, aynı zamanda etkileşimsel ve sistemik düzeyde yanıtlanmıştır.

Model önerisine yönelik olarak geliştirilen sorular, nitel yöntemin sağladığı esneklik, çok boyutlu analiz imkânı ve normatif çözüm üretme kapasitesi sayesinde kapsamlı biçimde ele alınmıştır. Bütüncül kavramsal çerçevede takip edilen sistem geliştirme yaklaşımı, modelin kuramsal temellerinin oluşturulması yanında, Türkiye bağlamına uygun kurumsal ve işlevsel boyutlarının yapılandırılmasına da katkı sağlamıştır. Modelin

uygulanabilirliği, doğrudan bir uygulamaya dayanmasa da mevcut politika belgeleri ve kurumsal düzenlemeler çerçevesinde teorik düzeyde tartışılmıştır. Bu yönüyle araştırmada benimsenen nitel yaklaşım, yalnızca araştırma sorularını yanıtlamakla kalmamış, aynı zamanda uygulanabilirliği yüksek çözüm önerileri geliştirmeye uygun bir araştırma mimarisi yapılandırmaya imkân tanımıştır.

3.2.1. Araştırmanın Sürecinin Aşamaları

Araştırma sürecinde uygulanan aşamalar, kavramsal yapılandırmadan model geliştirmeye kadar sistematik bir ilerleyişe dayanmaktadır. Bu aşamalar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- **Kavramların Kuramsal Temellendirilmesi:** Araştırmanın ilk aşamasında, sürdürülebilir kalkınma, akıllı uzmanlaşma stratejileri, sosyal politika ve bütüncül sosyal politika kavramlarının tarihsel gelişim süreçleri, literatürdeki tanımları ve kapsamaları analiz edilmiştir. Bu kavramsal çerçeve, çalışmanın teorik altyapısını oluşturmak ve ilerleyen aşamalarda geliştirilecek modelin dayandığı temel varsayımları belirlemek amacıyla oluşturulmuştur.
- **Sosyal Politika Bileşenlerinin Yapılandırılması:** Sosyal politika sisteminin ana bileşenleri (istihdam, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, konut, sosyal hizmetler vb.) tanımlanmış, bu bileşenlerin bütüncül sosyal politika anlayışı içindeki yeri ve etkileşimleri değerlendirilmiştir.
- **Refah Ölçüm Çerçevesinin İnşası:** Literatürde yer alan refah düzeyi belirleyicileri ve sosyal politika göstergeleri (eğitim düzeyi, sağlık çıktıları, gelir dağılımı, konut koşulları vb.) sürdürülebilir kalkınma amaçları bağlamında analiz edilmiş; bu göstergelerin 17 SKA ile uyumluluğu değerlendirilerek, modele temel teşkil edecek ölçüt seti oluşturulmuştur.
- **Uluslararası Bütünleşik Model Örneklerinin İncelenmesi:** Uluslararası Çalışma Örgütü'nün gelir düzeyi sınıflandırması temelinde, farklı ekonomik yapıdaki ülkelerde uygulanan bütünleşik sosyal politika modelleri analiz edilmiştir. Bu modellerin sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla entegrasyon düzeyleri, kurumsal yapıları ve etki kapasiteleri değerlendirilmiş; Türkiye bağlamında modellemenin ilham alabileceği yapısal öğeler belirlenmiştir. Ayrıca, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın geliştirdiği iSDG modeli de incelenerek, SKA'ların ulusal düzeye entegre edilmesine yönelik metodolojik yaklaşımlar tartışılmıştır.

• **SKA–Sosyal Politika Eşleştirmesi ve İlişki Analizi:** Sosyal politika bileşenlerinin 17 SKA ve 169 alt hedefle ilişkileri tematik eşleştirme yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu süreçte hem doğrudan etkileşimler (Örneğin, istihdam–SKA 8), hem de dolaylı bağlantılar (Örneğin, konut–eğitim–sağlık bileşenlerinin SKA 3 ve SKA 4 ile bütünleşik etkisi) sistematik olarak değerlendirilmiştir. Eşleştirme sonucu, akıllı uzmanlaşma stratejileri ile denetlenerek eksiklikler tamamlanmıştır.

• **Çapraz Bileşen Analizleri ve İlişki Zinciri Modellemesi:** Sosyal politika bileşenleri arasındaki karşılıklı etkileşimler ve nedensel ilişkiler analiz edilerek, bileşenler arası çapraz etkileşim haritaları oluşturulmuştur. Bu yapılar üzerinden sistemin bütünleşik işleyişine dair bir “ilişki zinciri modeli” tasarlanmış, modelin teorik altyapısı söz konusu etkileşim örüntüleri üzerinden inşa edilmiştir.

• **Model Önerisinin Geliştirilmesi:** Elde edilen bulgular ışığında, sosyal politika bileşenlerinin eşgüdüm içinde çalışmasını sağlayacak, sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla bütünleşik, akıllı uzmanlaşma stratejilerine uyumlu, yapay zekâ destekli bir sosyal politika koordinasyon merkezi tasarımı önerilmiştir. Modelin hem kurumsal yapısı hem de işleyiş mekanizmaları detaylandırılmış, uygulama planlamasına dair stratejik aşamalar bir senaryo ve master planı çerçevesinde belirlenmiştir.

Bu çok aşamalı yöntemsel kurgu, yalnızca mevcut sistemin analizini değil aynı zamanda çözüm üretmeye yönelik normatif bir modelin geliştirilmesini de mümkün kılmıştır. Araştırmanın amacıyla uyumlu olarak yapılandırılan süreç, tezin kuramsal tutarlılığını ve uygulama önerisinin geçerliliğini sağlamaktadır.

3.2.2. Veri Yönetimi

Araştırmanın temel veri kaynaklarını, 2015–2023 yılları arasında yayımlanmış aşağıdaki belgeler oluşturmuştur:

- Birleşmiş Milletler, UNDP, OECD, ILO ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların SKA’ya ve Akıllı Uzmanlaşmaya ilişkin politika belgeleri
- Türkiye’deki ulusal kalkınma planları, sektörel strateji belgeleri (11. Kalkınma Planı, SBB raporları, BSYS kayıtları vb.)
- Akademik literatür: Refah modelleri, sürdürülebilir kalkınma ve sosyal politika alanlarında yayımlanmış seçili akademik çalışmalar

Bu belgeler, amaçlı örnekleme yoluyla seçilmiştir. Seçim kriterleri şunlardır:

- SKA'larla doğrudan ilişkili olması
- Sosyal politika bileşenlerini içermesi
- Güncel ve resmi/akademik olması

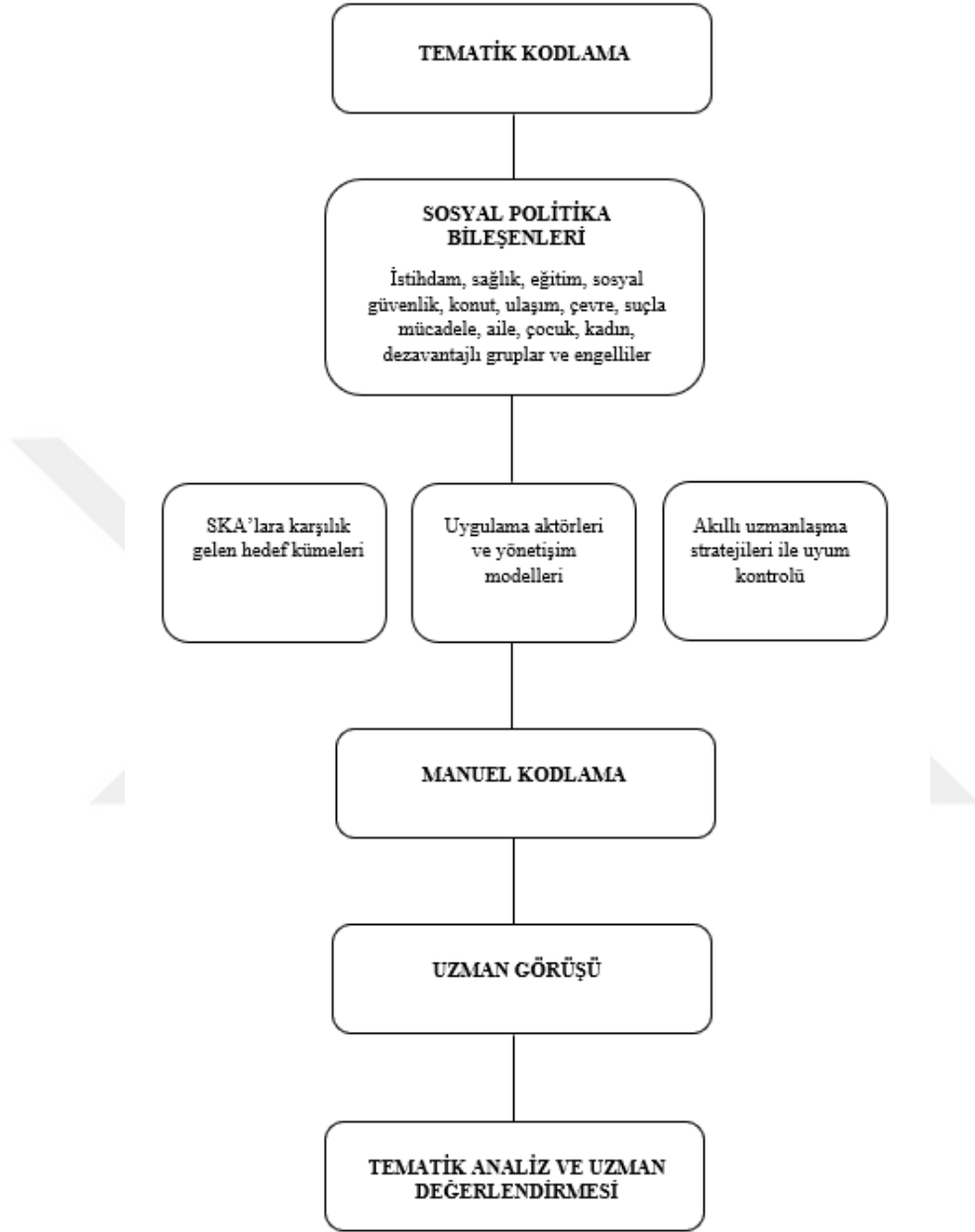
Veri çözümleme sürecinde doküman analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Belgeler, içerik analizine tabi tutulmuş ve tematik kodlama ile aşağıdaki kategorilere ayrılmıştır:

- Sosyal politika bileşenleri (İstihdam, sağlık, eğitim, konut, ulaşım, sosyal güvenlik, çevre, suçla mücadele, aile, çocuk, kadın, dezavantajlı gruplar ve engelliler)
- SKA'lara karşılık gelen hedef kümeleri
- Uygulama aktörleri ve yönetim modelleri
- Akıllı uzmanlaşma stratejileri ile uyum kontrolü

Kodlama Süreci ve Uzman Görüşü: Kodlama süreci, araştırmacı tarafından manuel olarak gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, belgelerden elde edilen içerikler sistematik biçimde temalara ayrılarak kavramsal kategorilere yerleştirilmiştir. Kategorize edilen temalar, içerdiği anlam birimlerine göre sistematik biçimde kodlanmıştır. Kodlama sürecinde önceden belirlenmiş temalar (dedüktif yaklaşım) dikkate alınmıştır. Kodların geçerliliğini artırmak amacıyla, nitel veri analizinde deneyimli iki bağımsız uzman araştırmacı ile paralel kodlama süreci yürütülmüştür. Kodlayıcılar arası tutarlılığı değerlendirmek için MAXQDA üzerinden Cohen's Kappa katsayısı hesaplanmış ve .80'in üzerinde bir uyum değeri elde edilmiştir (Guest, MacQueen ve Namey, 2012). Bu oran, sosyal bilimlerde yüksek güvenilirlik düzeyine işaret etmektedir (McHugh, 2012).

Tematik Analiz ve Uzman Değerlendirmesi: Kodlardan hareketle benzer içerikler gruplandırılarak üst temalar ve ana kategoriler oluşturulmuştur. Ardından, bu kategoriler arasındaki kavramsal bağlantılar üzerinden ilişki zincirleri oluşturulmuştur. Bu süreçte, model altyapısını oluşturabilmek için örüntüler belirlenmiş, çapraz ilişkilendirmeler yapılmıştır. Elde edilen örüntüler, sosyal politika bileşenleri ile SKA'lar arasındaki çok katmanlı ilişkilerin analiz edilmesini sağlamış ve çapraz ilişki haritalarının geliştirilmesine olanak tanımıştır. Tematik yapının geçerliliğini güçlendirmek amacıyla oluşturulan tema seti, daha önce kodlama sürecine dâhil edilen uzman araştırmacılarla birlikte tekrar gözden geçirilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda bazı temalar yeniden yapılandırılmış ve içeriksel bütünlük sağlanmıştır (Silver ve Lewins, 2014). Bu yaklaşım, bulguların iç geçerliliğini (internal validity) ve yorumlayıcı güvenilirliğini pekiştirmiştir (Nowell, Norris, White ve Moules, 2017). Bu analizlerin sonucunda geliştirilen örüntü

yapısı, önerilen modelin tasarımı için temel teşkil etmiş; model, son aşamada akıllı uzmanlaşma stratejileriyle ilişkilendirilerek nihai yapısına kavuşturulmuştur.

Şekil 4: Kodlama Hiyerarşisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Veri Yönetim Süreci:

Belge Derleme: Ulusal ve uluslararası düzeyde sürdürülebilir kalkınma amaçları (SKA) ve sosyal politika ile ilgili politika belgeleri, strateji raporları ve uygulama örnekleri toplanmıştır.

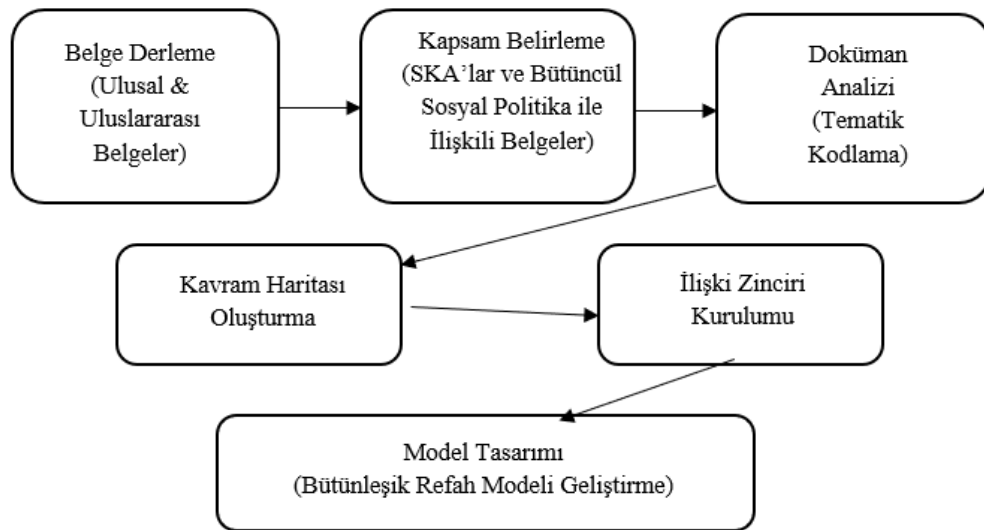
Kapsam Belirleme: Derlenen belgelerden, sürdürülebilir kalkınma ve bütünlük sosyal politika uygulamalarına dair doğrudan ve dolaylı içerikler filtrelenmiş, analiz kapsamı sistematik biçimde sınırlandırılmıştır.

Doküman Analizi: Nitel veri çözümleme tekniklerinden tematik içerik analizi uygulanmış, ana temalar ve alt temalar belirlenmiştir.

Kavram Haritası Oluşturma: Kodlanan temalar arasındaki ilişkiler görselleştirilerek kavramsal haritalar ve ilişki ağları oluşturulmuştur.

İlişki Zinciri Kurulumu: SKA'lar, sosyal politika bileşenleri ve bütünlük uygulamalar arasındaki karşılıklı etkileşimler ilişki zinciri modeliyle yapılandırılmıştır.

Model Tasarımı: Ortaya çıkan yapılar, akıllı uzmanlaşma stratejileri ile eşleştirilmiş, bu karşılaştırmalar ışığında sürdürülebilir kalkınma odaklı bütünlük bir sosyal politika modeli geliştirilmiştir.

Şekil 5: Veri Yönetimi Süreci

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.2.3. Güvenilirlik ve Geçerlilik

Veri kaynaklarının büyük bölümü resmi politika belgeleri ve saygın uluslararası kuruluşların yayınları olduğundan içerik güvenilirliği yüksektir. Araştırmacının öznelliğini sınırlandırmak adına, analiz sürecinde karşılaştırmalı kontrol ve belgeleme teknikleri kullanılmış, çıkarımlar doğrudan kaynaklarla ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Ayrıca modelin geçerliliği, uluslararası iyi uygulama örnekleri ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve Türkiye bağlamına özgü uyarlamalar yapılmıştır.

Bu çalışmada nitel yöntem benimsendiğinden, geleneksel anlamda içsel ve dışsal geçerlilik kavramları yerine, Lincoln ve Guba'nın (1985) ortaya koyduğu “güvenilirlik (credibility)”, “aktarılabirlik (transferability)”, “doğrulanabilirlik (confirmability)” ve “tutarlılık (dependability)” gibi nitel araştırmalara özgü ölçütler dikkate alınmıştır (Lincoln ve Guba, 1985).

Araştırma kapsamında kullanılan dokümanlar, uluslararası geçerliliği olan kurumsal kaynaklardan (Birleşmiş Milletler, ILO, OECD, UNDP, TÜİK, T.C. Cumhurbaşkanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı vb.) elde edilmiş, yalnızca politika belgeleri, strateji raporları, resmi istatistikler ve kurumsal değerlendirme dokümanları çalışmaya dahil edilmiştir. Popüler medya içerikleri, yorum yazıları ve akademik denetimden geçmemiş raporlar dışlama ölçütü olarak belirlenmiş ve analize dahil edilmemiştir. Doküman seçiminde amaçlı örnekleme kullanılmış; sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla ilişkili olan, sosyal politika bileşenlerine doğrudan referans içeren ve modelleme açısından analitik değer taşıyan içerikler kapsama alınmıştır.

Ayrıca doküman analizi süreci boyunca tüm içerikler kodlanmış, ilişkilendirme tabloları aracılığıyla tekrarlı örüntüler gözlemlenmiş ve modelin temelleri bu yapısal örüntülere dayandırılmıştır. Kavramsal geçerlilik sağlamak amacıyla ilişki zincirleri her bir SKA hedefi ile karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş ve elde edilen bulgular literatürle uyumlu şekilde yorumlanmıştır. Araştırma süreci boyunca elde edilen verilerin yorumlanmasında şeffaflık ve izlenebilirlik ilkelerine dikkat edilmiş, elde edilen çıkarımların bağımsız araştırmacılar tarafından yeniden değerlendirilebilecek düzeyde yapılandırılmasına özen gösterilmiştir.

3.2.4. Yöntem Sınırlılıkları

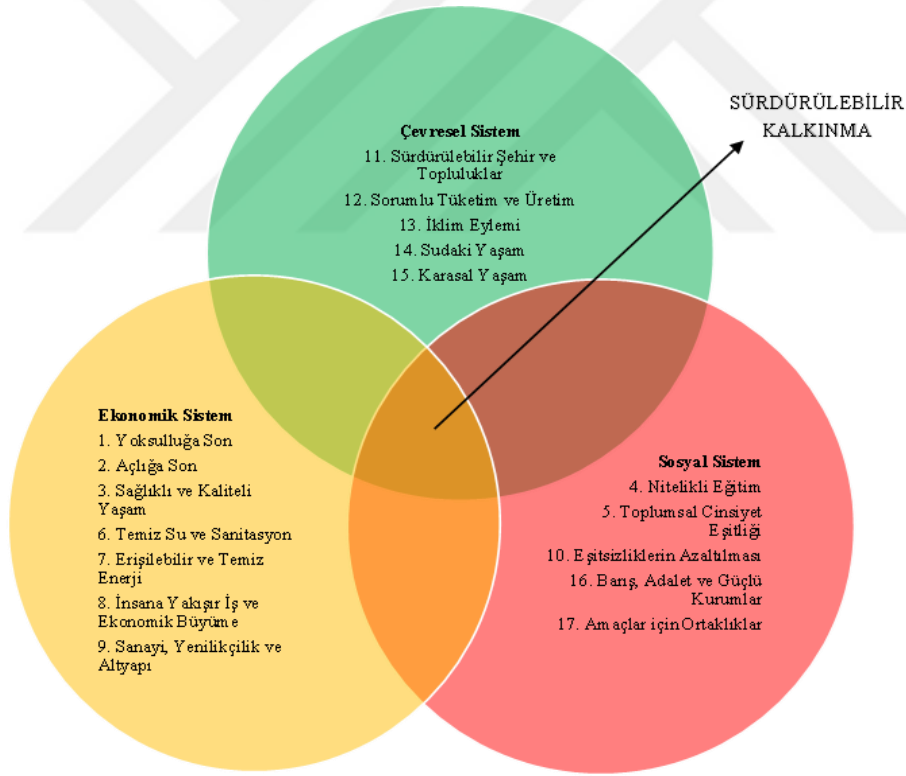
Bu çalışma, nicel veri analizine dayalı etkisel testler içermemektedir. Dolayısıyla, önerilen modelin etki büyüklüğüne ilişkin nedensel çıkarımlar yapılmamaktadır. Ancak bu sınırlılık, modelin normatif ve kurumsal düzeyde yapılandırılmış olmasını engellememektedir. Gelecekte, modelin saha testleri yoluyla uygulanabilirliğinin nicel analizlerle desteklenmesi mümkündür.

Çalışma kuramsal model geliştirme amacı taşıdığından, doğası gereği soyutlama düzeyi yüksektir ve belirli düzeyde genelleiyici eğilimler içermektedir. Nitel araştırma yönteminin temel özelliğı olan bağlamsallık, çalışmanın avantajı olduğı kadar sınırlayıcı yönlerinden biridir. Araştırma sürecinde kullanılan dokümanlar zaman içinde güncellenebilen ve politika bağlamına göre değışebilen içerikler olduğundan, elde edilen analizler belirli bir tarihsel kesite aittir. Bu nedenle model önerisi, dinamik bir izleme ve güncelleme mekanizmasıyla desteklenmediğı sürece uzun vadede uygulama esnekliğini yitirebilir. Diğer yandan, nitel analiz sürecinde araştırmacının yorumlayıcı rolü önemli bir yer tutmaktadır. Kodlama, tema oluşturma ve ilişki analizi gibi adımlar, araştırmacının bilgi birikimi, kuramsal çerçeveye hâkimiyeti ve analitik sezgileri doğrultusunda şekillenmiştir. Bu bağlamda, araştırmanın yorumlayıcı doğası bazı çıkarımların başka uzmanlar tarafından farklı şekilde yorumlanmasına açık olabilir. Bu durum, çalışmanın güvenilirliğini azaltmamakla birlikte, akademik çoğulluk açısından dikkate alınması gereken bir sınırlılık olarak değerlendirilmelidir.

3.3. Modelin Teorik Altyapısı Hakkında Açıklamalar

Modelde, literatür çalışmaları ve ülke örnekleri doğrultusunda 17 sürdürülebilir kalkınma hedefine uygulanan sürdürülebilirliğe yönelik sistem yaklaşımı benimsenmiştir. Sistem yaklaşımı, sürdürülebilir kalkınmayı birbiriyle bağlantılı üç sisteme (çevresel, ekonomik ve sosyal) atfedilen hedeflerin kesişimi olarak tasvir eden bir Venn şemasında tasvir edilmiştir. Literatürde, sürdürülebilirliğin Venn şemasının tasviri ilk kez Barbier (1987) tarafından kullanılmıştır. Bu yaklaşıma göre, diğer sistemler üzerindeki etkiler göz ardı edildiğinden tek bir sisteme yönelik hedefleri en üst düzeye çıkarmak ile sürdürülebilirlik sağlamayacaktır (Barbier, 1987: 104). Örneğin, ekonomik sistemlerde daha fazla verimlilik, eşitlik ve yoksulluğun azaltılması yönünde olumlu etkiler yaratırken istenmeyen çevresel etkiler yaratabilir. Sistem yaklaşımına göre çevresel, ekonomik ve sosyal sistemler birbiriyle bağlantılıdır ve yalnızca bir sistemin hedeflerine odaklanan ilerlemeler diğer sistemler için sonuçlar doğurmayacaktır. Sürdürülebilir kalkınma ancak üç sistemin çeşitli hedefleri arasındaki ödünleşimlerin dengelenmesiyle başarılabilir (Barbier ve Burgess, 2017: 3). Entegre analiz veya sistem dinamikleri olarak da ifade edilen sistem yaklaşımı, sürdürülebilirlik sorunlarını anlamak ve çözümleri başarılı bir şekilde planlayıp uygulamak için gereklidir. Sistem yaklaşımı, unsurların ve aralarındaki

ilişkilerin çeşitli boyutlardan (sektörel, yönetim düzeyleri, mekânsal ölçekler, zamansallık) ve aktörlerin (bireyler, kurumlar, kolektifler) bakış açısından değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Bu çerçevede, sistemik bir analiz esasen her bir paydaşın çıkarlarını süreklilik veya değişim faktörü olarak aralarındaki ilişkiyi iş birliği içinde araştırmaktadır. Faktörlerin doğası ve ilişkilerin varlığına ek olarak, bu ilişkilerin her birini tanımlayan ve motive eden gücü de ortaya koymaktadır. Bu güç, dinamiklerinin anlaşılması için gerekli olan bir sistemin politik ekonomisini oluşturan çatışmalar, değiş tokuşlar ve sinerjilerin davranış kalıpları aracılığıyla ifade edilmektedir. Gündemin bütüncül bir şekilde uygulanmasını sağlamak, çeşitli seçeneklerin müttefiklerini ve karşıtlarını belirlemeyi, çatışmaları yönetmek için ilişkilerini haritalandırmayı, değiş tokuşları müzakere etmeyi ve sinerjileri beslemeyi gerektirmektedir (Nilsson, 2017: 39). Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uygulanan sürdürülebilirliğe yönelik sistem yaklaşımı Şekil 6'da gösterilmiştir.

Şekil 6: 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefine Uygulanan Sürdürülebilirliğe Yönelik Sistem Yaklaşımı

Kaynak: Barbier, E. B., & Burgess, J. C. (2017). The Sustainable Development Goals and The Systems Approach to Sustainability. Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal, 11(2017-28), 1–23.

Gerçekliği sistemik bağlantılar aracılığıyla anlamak (Nedensel Döngü Diyagramları aracılığıyla) değişim süreçlerini kolaylaştırmakla birlikte, paydaşların mevcut bir sistemin sorunlarını anlamalarına yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra, süreçlerin hedeflere ulaşmayı nasıl engelleyebileceğini ve hangi alternatiflerin engellerin üstesinden gelebileceğini göstermektedir (Stroh, 2015: 145). Bu yaklaşım, aynı zamanda ortak hedeflerin tanımlanmasını, üzerinde mutabık kalınan ölçümlerin yapılmasını ve paydaşlar arasında sürekli iletişim kurulmasını kolaylaştırmaktadır (Stroh, 2015: 28). Diğer bir ifadeyle, sistem yaklaşımı, itici güçler ve aktörler ile hedefler ve müdahale stratejileri arasındaki çatışmaları öngörüp hafifletirken sinerjileri teşvik ederek belirli bir hedefe ulaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Sistem yaklaşımının 2030 Gündemine uygulanmasının faydalarına ilişkin birçok örnek bulunmaktadır. Örneğin, Ruanda'daki kırsal kalkınma bağlamında tarım ve en az 9 SKA arasındaki kapsamlı bağlantılar, tarımsal yatırımların yoksulluk üzerinde diğer sektörlerden daha yüksek bir etkiye sahip olduğunu ancak bunun eşitsiz arazi kullanımı ve diğer farklılaşma süreçleri pahasına olduğunu göstermektedir (Bueb, Peters ve Yepes, 2017). Bu çalışma, detaylı sistem analizinin olumlu ve olumsuz dalgalanma etkilerini ortaya çıkarabileceğini ve optimum sinerjik etki için sistem temelli planlamayı mümkün kılabileceğini göstermektedir. İklim-akıllı tarımın çeşitli SKA'lar üzerindeki etkisini inceleyen bir başka çalışma, iklim adaptasyonu ve azaltımına odaklanan yeni tekniklerin dolaylı olarak yoksulluğun azaltılmasının yanı sıra toplumsal cinsiyet ve sosyal eşitsizlik üzerinde nasıl önemli ödünleşmeler yaratabileceğini göstermiştir. Dolayısıyla, bu tür ödünleşimlerin iklim-akıllı programlar tarafından özellikle de tarım dışı alternatif geçim kaynakları yoluyla yönetilmesi gerekmektedir (Hellin ve Fisher, 2019: 5). Bu nedenle 2030 Gündemine yönelik bir sistem yaklaşımı, "çok disiplinli ve çok sektörlü geniş çaplı görüşmelere olanak tanıyan, bilginin sentezlenmesini ve bilgi ihtiyaçlarının kapsamının belirlenmesini mümkün kılan, uygulama ve izlemeye yönelik entegre bir yaklaşım için rasyonel ve somut odak noktaları (birlikte ele alınması gereken hedef kümeleri) sağlayan eşsiz bir fırsat olabilir (Griggs, Måns, Anne-Sophie ve David, 2017: 8). Ayrıca, SKA'lar ve hedefleri arasındaki bağlantıları ortaya çıkarmak ve bu bağlantılar üzerinde çalışmak "ülkelerin ve sektörlerin çıkarlarının nerede çakıştığını, nerede ayrıştığını ve farklılıklarını nasıl uzlaştırabileceklerini daha net görmelerini sağlayarak daha etkili müzakereleri destekleyebilir (Weitz, Nilsson ve Davis, 2014: 49). Böyle bir yaklaşım,

farklı ve ortak çıkarlar etrafında paydaş koalisyonları oluşturmada gerekli taktiksel bilgileri sağlayarak ve çoklu etkiler yaratarak ortak bir değişim stratejisinde müttefikleri bir araya getirebilir (Sawin, 2018). Sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyen yönetim, etkili idari yürütme organları ve olanak sağlayan çerçeveler gerektirmektedir (Zeijl-Rozema, Cörvers ve Kemp, 2007: 7). Sürdürülebilirliğe yönelik organizasyonel dönüşümün gerçekten sürdürülebilir olabilmesi için güç ve otoritenin paydaşlar arasında etkili bilgi paylaşımı, karar alma ve kaynak tahsis mekanizmaları yoluyla ustaca dağıtılması gerektiği belirtilmektedir (Doppelt, 2003: 6).

Sürdürülebilir, tutarlı politikalar için bir sistem yaklaşımının gerekliliğinin güncel bir örneği Covid-19 pandemisidir. Covid-19, halk sağlığı politikaları ve hizmetlerinin yanı sıra sağlığın sosyal belirleyicileri üzerinde derin kökleri olan ve tümü SKA 3 ile ilgili olan güçlendirici faktörlere sahip tıbbi bir durum olmakla kalmayıp aynı zamanda yoksulluk, gıda güvenliği, beslenme, istihdam, cinsiyet ve ırk eşitliği (SKA 1, SKA 2, SKA 5, SKA 8, SKA 10) ve insanların doğal yaşam alanlarını tahribi ve iklim değişikliği nedeniyle artan zoonik virüsler ve diğer patojenlerden kaynaklanan riskler dolayısıyla SKA 13 ve SKA 15 amaçlarını da içermektedir. Bir sistem yaklaşımı, bu faktörler kombinasyonunun pandemi gibi karmaşık bir dinamiği nasıl yönlendirebileceğini ortaya koymak, aktörlerin kriz yönetimi konusundaki etkileşimlerini dengelemek ve iyileştirme sunmak için gereklidir. Daha da önemlisi, böyle bir yaklaşım beklenmedik geri bildirim döngüleri yoluyla durumu daha da kötüleştirebilecek zarar verici faaliyetlere veya verimsiz müdahalelere karşı da uyarıda bulunmaktadır. Örneğin, SKA 9'un hedeflerine ulaşmak için altyapı geliştirirken doğal yaşam alanlarının korunmasına ve yeniden inşasına gereken önemin verilmemesi, dolayısıyla zoonik bulaşma ve gelecekteki pandemi risklerinin artması gibi durumlar söz konusu olabilir (Naidoo ve Fisher, 2020: 201).

SKA temelli yerel yönetişimin önündeki zorluklara rağmen, sistem düşüncesi ve uygulama biliminden türetilen kanıta dayalı yaklaşımlara dayanan SKA 360° Düşünce Analizi ortaya çıkmıştır. SKA 360° Düşünce Analizinde ortak faydaların belirlenmesine, zarar, israf ve hataların azaltılmasına ve eşitlik dengelerine odaklanmak için bütüncül bir sistematik yaklaşım kullanılmaktadır. SKA 360° Düşünce Analizi, insan, ekosistem ve gezegenin varlığını ve refahını içeren belirli bir politikayı sistematik olarak incelemek için SKA amaçlarını, hedeflerini ve göstergelerini bir başlangıç noktası olarak kullanan

sürdürülebilirliğe yönelik yeni bir sistem bilimi yaklaşımıdır. Yaklaşım, bir geliştirme çabasının sonucu olmaktan ziyade, farklı ortamlarda yapılan çalışmalardan elde edilen gözlem ve sentezlerden ortaya çıkmıştır. Bu analiz, SKA'lar arasındaki bağlantıların tanımlandığı ve SKA'ların ortak noktalarının gösteriminde hedef düzeyinde spesifikliğe de içeren dairesel bir sunumunun kullanıldığı bir yöntem çeşididir. Analizin alt yapısı SKA gündeminin nasıl ilerletileceği konusunda rehberlik sağlayan sistem düşüncesi ve uygulama bilimi yöntemleriyle uyumludur ve bu yöntemlerden beslenmektedir (DiPrete Brown, 2023: 18). 17 SKA'nın her biri daha spesifik olan 5-10 alt hedefe sahiptir (UN, 2020). SKA 360° Düşünce Analizi genellikle hedef düzeyinde çalışmakla birlikte, eylem için etkileri olan bağlantıları, etkileşimleri ve geri bildirim döngülerini ortaya çıkarmaya odaklanmaktadır. Örneğin, SKA 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar) 10 alt hedefe sahiptir. Bu hedefler arasında güvenli ve uygun fiyatlı temel hizmetler, erişilebilir ulaşım ve katılımcı kentsel planlama gibi konular yer almaktadır. Diğer SKA 11 hedefleri, kültür ve doğal mirasın korunması, afetlere karşı dayanıklılık ve şehir sınırları dışındaki alanlarda çevresel etkilerin azaltılması konularını kapsamaktadır (DiPrete Brown, 2023: 18).

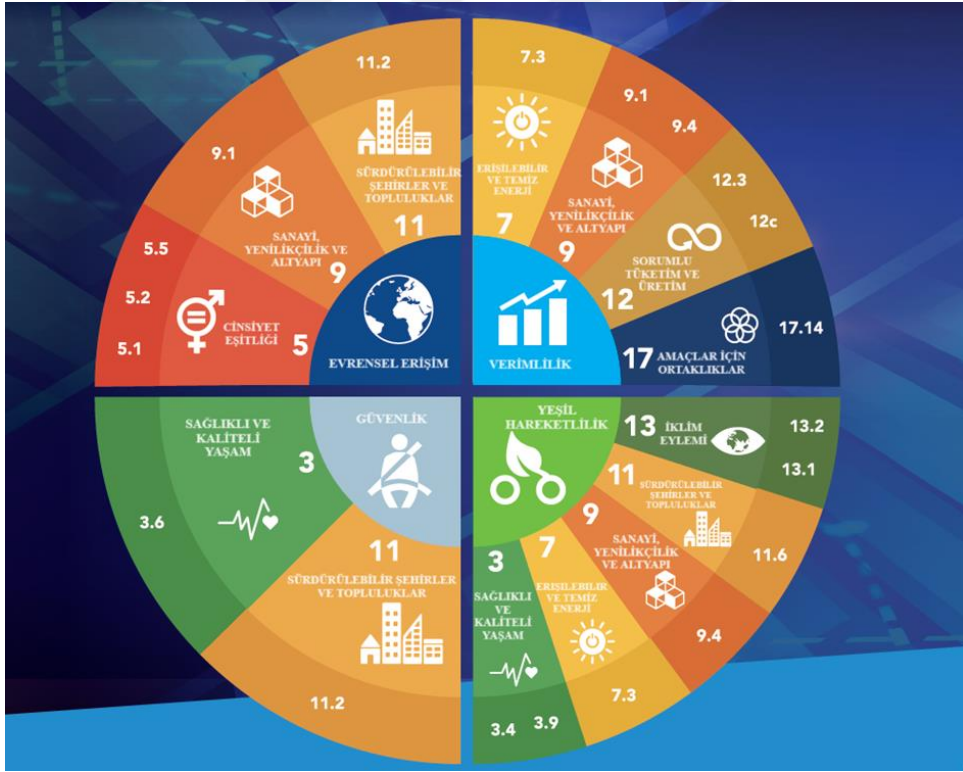
SKA 360° Düşünce Analizi, doğrusal bir şekilde basitleştirmeye (daha az hedef) odaklanmak yerine, bilgiyi yönetilebilir hale getiren ve değişim için büyük resim perspektiflerinden ayrıntılara kolaylıkla yakınlaşmasına ve uzaklaşmasına olanak tanıyan görselleştirmelere odaklanarak netlik sağlamaktadır. Bu netliği sağlamak için de tekerlek görselleştirme ve dal analizi gibi yöntemler kullanılmaktadır. SKA logoları ve simgelerine yer vererek amaçlar arasındaki bağlantıları görselleştirme yoluyla basitleştirmeye çalışmaktadır. SKA amaçlarının ortak noktalarının görselleştirilmesi, hedeflerin, faydaların, zararların ve ödünleşimlerin ve değişim yaratmaya yönelik çıkarımların ön analizinin temsil edilmesini sağlamaktadır. Bu analiz, SKA çerçevesini kullanarak birbirine bağlı nedenleri ve etkileri kapsamlı bir şekilde görselleştirmemize olanak sağladığından teknik uzmanlar, şehir liderleri, vatandaşlar ve diğer paydaşlar için faydalı ve uygulanabilir bir uygulama olarak ortaya çıkmaktadır. Eş fayda ve sinerjileri belirlemek, her türlü uygulamadan önce planları hatadan arındırmak ve iyileştirmek ve maliyet ve faydaların adil bir şekilde dağıtılmasına yönelik stratejilerin geliştirilebilmesi için değiş tokuşları açık hale getirmek için aşamalı bir süreçte kullanılabilir. Böylelikle, bağlantıların sistematik analizine olanak sağlamanın yanı sıra eşitliği merkeze alma ve

yerel ekonomik analizi destekleme sürecini başlatmamıza yardımcı olabilir (DiPrete Brown, 2023: 24).

2016 BM Konut ve Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Konferansı (Habitat III), SKA 360° Düşünce Analizinin temsili olarak karşımıza çıkmaktadır (Consortium for Sustainable Urbanization, 2016; UN, 2016b). Kentlerle ilişkili olan toplantının merkezinde SKA 11'i merkeze alan ve bunu diğer 8 SKA (SKA 1, SKA 3, SKA 5, SKA 6, SKA 9, SKA 10, SKA 12 ve SKA 16 ile ilişkilendiren bir model yer almaktadır. Modelde, SKA 11 hedefleri ile diğer SKA'lar arasındaki bağlantıları ortaya koymaktadır (Ramirez-Rubio, Daher, C, Fanjul, Gascon, Mueller, Pajín, Plasencia, Rojas-Rueda, Thondoo ve Nieuwenhuijsen, 2019: 3). Örneğin, SKA 11 alt hedefleri (sırasıyla SKA 11.1, SKA 11.2 ve SKA 11.5) gecekonduların, ulaşım sistemlerinin iyileştirilmesi ve yoksullara odaklanarak ölüm ve hastalıkların azaltılması hedefleriyle yoksulluğun azaltılması hedefi ile ilişkilidir. Toplu taşıma ve kamusal alanların erişilebilirliğine ilişkin sırasıyla SKA 11.2 ve SKA 11.7 hedefleri, SKA 5 hedefiyle ilişkilidir. Bütüncül bir yaklaşımla, görselleştirme yoluyla bir SKA'nın alt hedefleri ile diğer SKA'lar arasındaki bağlantıları tanımlamaktadır. Bu model, kent sağlığına yönelik bir “tüm politikalarda sağlık” yaklaşımı geliştirmek ve modellemek için kullanılmıştır. Bu örnekte, belirli bir SKA yerine daha spesifik bir konu olan kent sağlığını merkeze alınmış ve bununla ilgili tüm hedefler not edilmiştir. Analiz, SKA'ları kent sağlığıyla ilişkilendiren 50'den fazla hedefin yanı sıra dört ek konu daha belirlemiştir. Bu geniş ve kapsayıcı haritalama, öncelik belirleme, planlama ve inovasyon için etkili bir zemin hazırlamaktadır (Ramirez-Rubio vd, 2019: 3).

Dünya Bankası'nın Sürdürülebilir Hareketlilik çalışması, evrensel erişim, verimlilik, güvenlik ve yeşil hareketlilik hedefleriyle ilişkili olarak ulaşımın benzer bir bütüncül analizini sunmaktadır. Analiz, ulaşım ile doğrudan ilişkili 2 SKA hedefi toplu taşımaya erişim ve karayolu trafik ölümleri ve ulaşım açısından kritik olan ancak dolaylı olarak ilişkili 15 hedef daha belirlemiştir (Sustainable Mobility for All, 2021). Kritik unsurlar daha sonra sürdürülebilir hareketlilik amaçları, SKA'lar ve hedefleri ilişkilendiren bir çarkta temsil edilmiştir. Analiz karmaşık bağlantıların daha açık hale getirilmesini sağlayarak bağlantıları anlaşılır kılmış, politika geliştirme ve uygulama için temel sağlamıştır (Vandycke ve Viegas, 2022: 83).

Gıda ve Tarım Örgütü, SKA’ların her biriyle ilgili kritik konuları haritalamak için tekerlek benzeri bir görsel grafik kullanmıştır. Modelde, spesifik bir hedefe odaklanmak yerine, gıda ve tarım konusu her bir SKA ile ilişkilendirilmiştir. Örneğin, SKA 8’in tarım sektörüyle ilişkisi baz alınarak düşük gelirli ekonomilerde tarımsal büyümenin yoksulluğu yarı yarıya azaltılabileceği belirtilmiştir. SKA 1 ile ilgili olarak, yoksul insanların neredeyse %80’inin kırsal alanlarda yaşadığı belirtilmekte ve gıda ve tarım sektörüne olan yakınlıklarının altı çizilmektedir. SKA 12 kapsamında, üretilen gıdanın üçte birinin kaybolduğu veya israf edildiği belirtilmektedir. Bu model sektördeki diğer aktörler tarafından da kullanılmıştır. Dolayısıyla SKA 360° Düşünce Analizi yaklaşımı haritalamayı mümkün kılmakta ve amaçlar arasındaki belirli bağlantıları keşfetme ihtiyacını dengelemektedir. Gıda ve Tarım Örgütü’nün analiz çalışmasında, gıda ve tarım çabalarının sürdürülebilir kalkınma için gıda ve beslenmenin ötesinde geniş etkileri olduğu ortaya konulmaktadır (DiPrete Brown, 2023: 17).

Şekil 7: SKA 360° Düşünce Analizi: Herkes İçin Sürdürülebilir Hareketlilik

Kaynak: Sustainable Mobility for All. (2021). Implementing the SDGs.

Her bir sürdürülebilir kalkınma amacının birbiriyle ilişkili olduğu içerisinde diğer amaçları da barındırdığı yapılan araştırmalar sonucunda ortaya konulmuştur. Diğer bir ifadeyle “SKA sinerjileri” olarak da adlandırılan bu ilişki, bir amacın içerisinde hangi

amaçların yer aldığını ve etkileşimli olduğunu görmemize olanak tanımaktadır (Stockholm Environment Institute (SEI), 2020). SKA sinerjileri, birden fazla hedefin belirli bir bağlamda nasıl etkileşime girebileceğini kaydetmek, görselleştirmek ve analiz etmek, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve uygulama çabaları arasındaki derin kalıpları ve ilişkileri ortaya çıkarmak için tasarlanmıştır. SKA sinerjileri, sistem düşüncesini kullanarak politika alanları ve hedef grupları arasındaki bağlantıları görebilmemize olanak sağlamaktadır. Bu sinerjiler, tüm hedefler arasında çapraz etki matrisi geliştirerek birindeki ilerlemenin diğerindeki ilerlemeyi nasıl etkileyebileceğini göstermektedir (Fortier, 2020: 3).

Çalışma kapsamında sürdürülebilir kalkınma amaçları arasındaki ilişkinin ortaya koyulabilmesi için SKA sinerjileri kullanılmıştır. SKA sinerjilerinin sürdürülebilir kalkınma amaçlarının yerelleştirilmesi sürecinde etkin rol oynadığı görülmektedir. Ülkeler sürdürülebilir kalkınma amaçlarına erişme noktasında nerede olduğunun değerlendirmesini yapmak, ilerlemeyi ölçmek, öncelikleri belirlemeye yardımcı olmak ve aralarındaki bağlantıları ve ödünleşimleri ele almak için güvenilir bir kanıt tabana ihtiyacı duymaktadır. SKA sinerjilerini sosyal politikalarına entegre eden ülke örneği olarak Moğolistan gösterilebilir. Moğolistan Sürdürülebilirlik Görünümü (SOM), yeşil ve sürdürülebilir kalkınma süreçlerine genel bir bakış sağlayan, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin uygulanmasındaki ilerlemeyi analiz eden ve öncelikli eylem alanlarını belirleyen, ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına ilişkin kapsamlı bir kanıt tabanıdır. Raporun, ulusal hedefleri ve öncelikleri Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile uyumlu hale getirmek ve daha sonraki politika diyalogları ve ilgili eylemlerde entegre eylem için bazı öncelikli alanların belirlenmesine yardımcı olmak için yararlı bir araç olacağı düşünülmektedir. SOM'da, ulusal düzeyde ilk kez kullanılan "SDG Baseline" değerlendirmesinin yanı sıra yenilikçi bir sistem düşüncesi yaklaşımı da dahil olmak üzere karmaşık veri ve bilgileri analiz etme ve görselleştirme yolları ve araçları yer almaktadır. Bununla birlikte, metodolojinin de ötesinde, çok paydaşlı katılımcı süreç, SOM'un, daha güçlü sektörler arası iş birliğinin temelini oluşturan ortak ilerlemeler, zorluklar, öncelikler ve ileriye yönelik yollar sunmasını sağlamıştır. Moğolistan, Sürdürülebilirlik Görünümü metodolojisinin pilot uygulamasına liderlik etmektedir (Economic and Social Commission for Asia and Pacific (ESCAP), 2018: 3).

Temelinde sistem yaklaşımının yer aldığı SKA 360° Düşünce Analizinde bağlantıların ortaya konulması noktasında SKA sinerjileri önemli rol oynamaktadır. Örneğin, SKA 1 amacının en güçlü ilişkili olduğu SKA 8, SKA 3, SKA 10, SKA 2, SKA 4, SKA 9 amaçlarıdır. İstihdam fırsatlarının artırılması, yoksulluğun azaltılması, sürdürülebilir iş imkânları, insanların kendi kendilerine yetebilmelerine ve yaşamlarını iyileştirebilmesine olanak tanınması yönüyle SKA 8, sağlık hizmetlerine erişimin artırılması, iyi yaşam koşulları ve sağlık hizmetlerine erişim sağlaması yönüyle yoksullukla mücadelede etkin rol oynayan yönüyle SKA 3, fırsat eşitliğini artırarak insanların temel ihtiyaçlarına erişimini sağlaması yönüyle SKA 10, Yeterli ve dengeli beslenme için erişilebilir gıda sistemleri oluşturulması yönüyle SKA 2, eğitime erişim ve kaliteli eğitim, bireylerin ve toplulukların ekonomik refahın arttırması yönüyle SKA 4, ekonomik büyüme sağlanması, iş olanakları arttırabilmesi ve gelir eşitsizlikleri azaltabilmesi yönüyle SKA 9 amacıyla doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, SKA sinerjileri sistem yaklaşımı bakış açısıyla bütüncül bir analiz yapabilmemize olanak sağlamaktadır (ESCAP, 2018: 9-46).

3.4. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile Sosyal Politika Bileşenlerinin İlişki Analizi

Çalışmada, sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında bütünleşik refah modelini uygulayan ülke örnekleri esas alınarak sistem yaklaşımı çerçevesinde sosyal politika bileşenleri ile sürdürülebilir kalkınma amaçları eşleştirilerek bütünleşik bir refah modeli ortaya konulmuştur. Eşleştirmede sürdürülebilir kalkınma amaçları ve alt amaçları ile sosyal politika bileşenleri esas alınmıştır. Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının tüm sosyal politika bileşenlerini içerdiği görülmektedir. Amaç ve bileşenlerin ortak kesişim kümelerinin belirlenebilmesi için her bir sosyal politika bileşeni incelenmiş, bileşenlerin hangi sürdürülebilir kalkınma amaçlarını kapsadığı tespit edilmiştir. Eşleşme sağlanan hedef ve alt hedefler bileşenlerin ortak noktalarını da görmemize olanak sağlamıştır. Ortak hedefler bütünleşik bir sosyal politika modelinin oluşturulmasında yol gösterici olmuştur. Ortak hedefler sosyal politika bileşenleri arasındaki bağlantıyı, kesişim kümelerini ve ortak amaçları göstermektedir.

İlişki analizlerinde ilk aşamada, bütünleşik sosyal politika modelini benimseyen ülke uygulamaları incelenmiştir. Ülke uygulamalarının sürdürülebilir kalkınma amaçları ve sosyal politika bileşenleri ile ilişki analizi yapılmıştır. Ülke örnekleri doğrultusunda

benimsenen yaklaşımlar ve analizler esas alınarak sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında bütünlük refah modelinde yer alan bileşenler ve hedefler arasında ilişkiler ortaya konulmuştur. Bütünlük sosyal politika modelini benimseyen ülkelerin uygulamaları incelendiğinde, sürdürülebilir kalkınma amaçları ile sosyal politika bileşenleri arasındaki ilişkilerin kapsamlı bir analizi yapılabilmektedir. Söz konusu uygulamaların, belirli sürdürülebilir kalkınma amaçlarını ve bu amaçlarla ilişkili sosyal politika bileşenlerini kapsarken bu ilişkilerin tüm hedeflere ve bileşenlere yönelik eşit bir dağılım sergilemediği görülmektedir. Bu durum, ülkelerin önceliklendirdiği politika alanlarının yerel ihtiyaçlara, kaynaklara ve ulusal kalkınma stratejilerine bağlı olarak şekillendiğini göstermektedir. Dolayısıyla, bütünlük sosyal politika modelini benimseyen ülkelerin sürdürülebilir kalkınma amaçlarına katkıları geniş kapsamlı olmakla birlikte, bu katkıların homojen bir yapıya sahip olmadığı ve uygulamaların farklı amaçlara ve bileşenlere odaklandığı tespit edilmiştir (Tablo 3).

Yüksek Gelirli Ülkeler	Bütünlük Sosyal Politika Uygulamaları	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	Sosyal Politika Bileşenleri
Finlandiya	Kansaneläkelaite-KELA	SKA 1 SKA 3 SKA 4 SKA 5 SKA 8 SKA 10 SKA 11	İstihdam Sosyal Güvenlik Sağlık Eğitim Konut Aile Kadın Çocuk Dezavantajlı Gruplar Engelliler

Norveç	Early Childhood Education and Care System	SKA 1 SKA 3 SKA 4 SKA 5 SKA 8 SKA 10 SKA 11	İstihdam Eğitim Sosyal Güvenlik Sağlık Aile Kadın Çocuk Dezavantajlı Gruplar
İsveç	Sweden's Maternity and Paternity Leave, Active Labor Market Policies	SKA 1 SKA 3 SKA 4 SKA 5 SKA 8 SKA 10	İstihdam Eğitim Sosyal Güvenlik Sağlık Aile Kadın Çocuk Dezavantajlı Gruplar
Avustralya	National Disability Insurance Scheme-NDIS	SKA 1 SKA 3 SKA 4 SKA 5 SKA 8 SKA 10	İstihdam Sağlık Eğitim Sosyal Güvenlik Kadın Çocuk Dezavantajlı Gruplar Engelliler

Danimarka	The Danish Flexicurity Model	SKA 1 SKA 4 SKA 5 SKA 8 SKA 10	İstihdam Eğitim Sosyal Güvenlik Aile Kadın Çocuk Dezavantajlı Gruplar Engelliler
Hollanda	Jeugdzorg	SKA 1 SKA 3 SKA 4 SKA 5 SKA 10 SKA 16	Eğitim Sosyal Güvenlik Sağlık Aile Çocuk Dezavantajlı Gruplar Engelliler Suçla Mücadele
Almanya	Duales Ausbildungssystem	SKA 1 SKA 4 SKA 5 SKA 8 SKA 10	İstihdam Eğitim Sosyal Güvenlik Aile Çocuk Kadın Dezavantajlı Gruplar Engelliler
Singapur	Workfare Income Supplement	SKA 1 SKA 5 SKA 8 SKA 10	İstihdam Sosyal Güvenlik Aile Kadın Dezavantajlı Gruplar Engelliler

Yeni Zelanda	Whānau Ora	SKA 1 SKA 3 SKA 4 SKA 8 SKA 9 SKA 10 SKA 11	İstihdam Eğitim Sağlık Sosyal Güvenlik Konut Ulaşım Aile Çocuk Kadın Dezavantajlı Gruplar Engelliler
ABD	Head Start Program	SKA 1 SKA 3 SKA 4 SKA 5 SKA 8 SKA 10	Eğitim Sosyal Güvenlik İstihdam Sağlık Aile Çocuk Kadın Dezavantajlı Gruplar Engelliler
Kanada	Employment Insurance Canada Pension Plan-CPP Canada Student Financial Assistance Program Registered Education Savings Plan National Housing Strategy	SKA 1 SKA 3 SKA 4 SKA 5 SKA 8 SKA 11 SKA 10	İstihdam Sosyal Güvenlik Sağlık Eğitim Konut Aile Çocuk Kadın Dezavantajlı Gruplar, Engelliler

İsviçre	Intimate Partner Violence- IPV Bundesgesetz über die Krankenversicherung Arbeitslosenversicherung Swiss VPET System	SKA 1 SKA 3 SKA 5 SKA 4 SKA 8 SKA 10 SKA 16	Sağlık Eğitim Sosyal Güvenlik Aile Çocuk Kadın Dezavantajlı Gruplar Engelliler Suçla Mücadele
Güney Kore	Korea Family Support Program	SKA 1 SKA 3 SKA 4 SKA 5 SKA 8 SKA 10 SKA 11	İstihdam Eğitim Sosyal Güvenlik Sağlık Konut Aile Çocuk Kadın Dezavantajlı Gruplar Engelliler
Uruguay	Integrated Information System for the Social Area Asignaciones Familiares – Plan de Equidad -AFAM- PE Sistema Nacional Integrado de Cuidados-SNIC	SKA 1 SKA 3 SKA 4 SKA 5 SKA 8 SKA 10	İstihdam Sağlık Eğitim Sosyal Güvenlik Aile Kadın Çocuk Dezavantajlı Gruplar Engelliler

Üst-Orta Gelirli Ülkeler	Bütünleşik Sosyal Politika Uygulamaları	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	Sosyal Politika Bileşenleri
Arjantin	Plan Nacional de Primera Infancia	SKA 1 SKA 2 SKA 3 SKA 4 SKA 5 SKA 10 SKA 11	Eğitim Sosyal Güvenlik Sağlık Konut Ulaşım Aile Çocuk Kadın Dezavantajlı Gruplar, Engelliler Suçla Mücadele
Brezilya	Bolsa Familia	SKA 1 SKA 3 SKA 4 SKA 5 SKA 10	Sosyal Güvenlik Eğitim Sağlık Aile Kadın Çocuk Dezavantajlı Gruplar, Engelliler
Kosta Rika	Caja Costarricense de Seguro Social-CSSS	SKA 1 SKA 3 SKA 4 SKA 5 SKA 10 SKA 11 SKA 13	Sosyal Güvenlik Sağlık Eğitim Çevre Konut Aile Kadın Çocuk Dezavantajlı Gruplar, Engelliler

Alt-Orta Gelirli Ülkeler	Bütünleşik Sosyal Politika Uygulamaları	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	Sosyal Politika Bileşenleri
Nijerya	National Social Investment Programme	SKA 1 SKA 2 SKA 3 SKA 4 SKA 5 SKA 8 SKA 10 SKA 11	İstihdam Eğitim Sosyal Güvenlik Sağlık Konut Aile Kadın Çocuk Dezavantajlı Gruplar Engelliler
Butan	Gross National Happiness- GNH	SKA 1 SKA 2 SKA 3 SKA 4 SKA 5 SKA 8 SKA 9 SKA 10 SKA 11 SKA 12 SKA 13 SKA 16 SKA 17	İstihdam Eğitim Sosyal Güvenlik Sağlık Çevre Konut Ulaşım Aile Kadın Çocuk Dezavantajlı Gruplar Engelliler Suçla Mücadele

Tablo 3: Bütünleşik Refah Modeli Uygulama Örneklerinin Sürdürülebilir Kalkınma ve Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişki Analizi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sürdürülebilir kalkınma amaçlarını sosyal politika sistemlerine entegre etme düzeyleri açısından farklı gelir gruplarından seçilen ülke örneklerinin karşılaştırmalı bir değerlendirmesi görsel olarak sadeleştirilen ve karşılaştırılabilirliği artıran renklendirilmiş bir biçimde sunulmuştur (Tablo 4).

Ülke	Gelir Düzeyi	SKA Entegrasyonu	Sosyal Politika Kapsamı	Kurumsal Eşgüdüm
Finlandiya	Yüksek	Yüksek	Kapsamlı	Gelişmiş
Norveç	Yüksek	Yüksek	Kapsamlı	Gelişmiş
İsveç	Yüksek	Yüksek	Kapsamlı	Gelişmiş
Avustralya	Yüksek	Yüksek	Kapsamlı	Orta
Danimarka	Yüksek	Orta	Kapsamlı	Gelişmiş
Hollanda	Yüksek	Yüksek	Kapsamlı	Gelişmiş
Almanya	Yüksek	Orta	Kapsamlı	Gelişmiş
Yeni Zelanda	Yüksek	Yüksek	Kapsamlı	Gelişmiş
ABD	Yüksek	Yüksek	Kapsamlı	Orta
Birleşik Krallık	Yüksek	Yüksek	Kapsamlı	Gelişmiş
Kanada	Yüksek	Yüksek	Kapsamlı	Gelişmiş
İsviçre	Yüksek	Yüksek	Kapsamlı	Orta
Singapur	Yüksek	Orta	Orta	Orta
Güney Kore	Yüksek	Yüksek	Kapsamlı	Gelişmiş
Uruguay	Yüksek	Yüksek	Kapsamlı	Gelişmiş
Arjantin	Üst-Orta	Orta	Sınırlı	Yetersiz
Brezilya	Üst-Orta	Orta	Sınırlı	Yetersiz
Kosta Rika	Üst-Orta	Yüksek	Kapsamlı	Gelişmiş
Nijerya	Alt-Orta	Orta	Sınırlı	Yetersiz
Butan	Alt-Orta	Yüksek	Kapsamlı	Gelişmiş

Tablo 4: Ülke Örneklerinin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını Sosyal Politika Sistemlerine Entegre Etme Düzeyleri

- Mavi Ton: ILO sınıflandırmasına göre gelir düzeyi
- Yeşil Ton: Yüksek düzeyde entegrasyon veya gelişmişlik
- Sarı Ton: Orta düzey
- Kırmızı/Gri Tonlar: Düşük veya sınırlı yapılar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4, hem SKA entegrasyonu hem de sosyal politika kapsamı ve kurumsal eşgüdüm düzeyleri arasında belirgin bir gelir grubu farkı olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle yüksek gelirli ülkelerin (Örneğin, Finlandiya, Almanya) sürdürülebilir kalkınma ilkelerini sosyal politika sistemlerine daha senkronize biçimde entegre ettikleri

görülmektedir. Alt ve üst-orta gelirli ülkelerde ise kurumsal eşgüdüm zayıf kalmakta, sosyal politika kapsayıcılığı sınırlı düzeyde seyretmektedir. Bu durum, Türkiye bağlamında geliştirilecek bütünselik refah modelinde yalnızca kavramsal düzeyde değil kurumsal kapasite ve yönetim reformları bağlamında da çok boyutlu bir entegrasyon ihtiyacını göstermektedir. Yüksek gelirli ülkelerde genel olarak kurumsal eşgüdüm ve sosyal koruma araçlarının (SKA) entegrasyonu yüksek düzeydedir. İsveç, Almanya ve Fransa gibi ülkeler bu anlamda iyi yapılandırılmış sistemlere sahiptir. Ancak bu grubun tamamı için durum homojen değildir. Örneğin, ABD ve Avustralya gibi ülkelerde gelir düzeyi yüksek olmasına rağmen federal yönetim yapısı, kurumlar arası yetki dağınıklığı ve merkezi koordinasyonun sınırlı etkinliği nedeniyle kurumsal eşgüdüm orta düzeydedir. Öte yandan, Arjantin ve Brezilya gibi üst-orta gelir grubundaki ülkelerde sosyal politika kapsamı daha sınırlı olup, kurumsal eşgüdüm yetersizdir. Bu durum, kurumsal parçalanma, ekonomik kırılganlıklar ve yapısal sorunlardan kaynaklanmaktadır. Bu ülkelerde, sosyal koruma sistemleri farklı kurumlar ve düzeyler arasında dağınık bir şekilde yürütülmekte, özellikle Brezilya'da federal yapı nedeniyle yerel yönetimlerin farklı uygulamaları bölgesel eşitsizliklere yol açmaktadır. Sık yaşanan ekonomik krizler sosyal politikalara ayrılan kaynakları kısıtlamakta, kayıt dışı istihdamın yaygınlığı ise sosyal güvenlik sistemlerinin kapsayıcılığını sınırlandırmaktadır. Ayrıca kurumlar arası veri paylaşımının zayıf olması ve entegre bilgi sistemlerinin eksikliği, hizmet sunumunun eşgüdümlü ve bütünselik olmasını engellemektedir. Üst-orta gelir grubunda yer alan Kosta Rika, güçlü anayasal sosyal haklara ve kapsamlı sosyal güvenlik sistemlerine sahip olmaları nedeniyle modellemede referans olarak değerlendirilebilir. Alt-orta gelir düzeyinde yer alan Butan, ekonomik büyümeden ziyade toplumsal refahı merkeze alan “Brüt Ulusal Mutluluk” yaklaşımıyla kalkınma politikalarını şekillendiren istisnai bir örnektir. Bu çerçevede sosyal, çevresel ve kültürel boyutları bütüncül bir şekilde ele alan Butan, SKA’ların uygulanmasında yüksek bir kurumsal eşgüdüm ve entegrasyon kapasitesine sahiptir. Sınırlı ekonomik kaynaklara rağmen güçlü siyasal irade, yerel katılım ve iyi yönetim pratikleri, sürdürülebilir kalkınmanın kurumsallaşmasını mümkün kılmıştır. Bu karşılaştırmalı yapı, önerilen modelin yalnızca normatif değil aynı zamanda farklı bağlamlara adapte edilebilir esneklikte olması gerektiğini göstermektedir (Tablo 4).

İkinci aşamada, çalışma kapsamında refah bileşenleri olarak sosyal politika bileşenleri esas alınmıştır. Bu doğrultuda, sosyal politika bileşenlerinin hangi amaç ve alt hedefleri kapsadığı tespit edilerek sürdürülebilir kalkınma amaçları ile arasındaki ilişki analizi yapılmıştır (Tablo 5).

Sosyal Politika Bileşenleri	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Alt Hedefleri
İstihdam	• Yoksulluğa Son hedefinin 1.1.,1.1.1.,1.A. alt hedefleri • Nitelikli Eğitim hedefinin tüm alt hedefleri • İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme hedefinin tüm alt hedefleri • Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı hedefinin 9.2. alt hedefi • Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam hedefinin 3.2. alt hedefi • Toplumsal Cinsiyet Eşitliği hedefinin 5.4.,5.5.,5.A.,5.B.,5.C. alt hedefleri • Açlığa Son hedefinin 2.3. alt hedefi
Sosyal Güvenlik	• Yoksulluğa Son hedefinin 1.3.,1.3.1.,1.4.,1.4.1.,1.4.2.,1.5.,1.5.1.,1.5.2.,1.5.3.,1.A.,1.A.1.,1.A.2.,1.B.,1.B.1. alt hedefleri • Açlığa Son hedefinin 2.1.,2.2.,2.3. alt hedefleri • Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam hedefinin 3.7.,3.8.,3.B.,3.C. alt hedefleri • İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme hedefinin 8.5.,8.7.,8.8. alt hedefleri • Eşitsizliklerin Azaltılması hedefinin 10.2.,10.3.,10.5. alt hedefleri
Konut	• Yoksulluğa Son hedefinin 1.4.,1.4.1.,1.4.2.,1.5.,1.5.1.,1.5.2.,1.5.3. alt hedefleri • Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı hedefinin 9.1.,9.4.,9.A. alt hedefleri • Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar hedefinin tüm alt hedefleri

Sağlık	• Yoksulluğa Son hedefinin 1.A.,1.A.2. alt hedefleri • Açlığa Son hedefinin 2.1.,2.2. alt hedefleri • Sağlık ve Kaliteli Yaşam hedefinin tüm alt hedefleri • Temiz Su ve Sanitasyon hedefinin tüm alt hedefleri • İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme hedefinin 8.5.,8.5.1.,8.5.2.,8.6.,8.6.1.,8.7.,8.7.1.,8.8.,8.8.1.,8.8.2. alt hedefleri • Erişilebilir ve Temiz Enerji hedefinin 7.1.,7.1.1.,7.1.2. alt hedefleri • Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar hedefinin 11.1.,11.1.1.,11.1.2.,11.2.,11.2.1.,11.3. alt hedefleri • İklim Eylemi hedefinin 13.1.,13.1.1.,13.1.2.,13.2.,13.2.1.,13.3. alt hedefleri
Eğitim	• Yoksulluğa Son hedefinin 1.A.,1.A.2. alt hedefleri • Nitelikli Eğitim hedefinin tüm alt hedefleri • İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme hedefinin 8.6.,8.9. alt hedefleri • Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam hedefinin 3.7.,3.C. alt hedefleri • İklim Eylemi hedefinin 13.3. alt hedefi • Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar hedefinin 16.10. alt hedefi
Ulaşım	• Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar hedefinin 11.1.,11.2.,11.7. alt hedefleri • Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı hedefinin 9.1. alt hedefi
Çevre	• Yoksulluğa Son hedefinin 1.5.,1.5.1.,1.5.2.,1.5.3. alt hedefleri • Temiz Su ve Sanitasyon hedefinin 6.2.,6.3.,6.5.,6.6.,6.A. alt hedefleri • İklim Eylemi hedefinin tüm alt hedefleri • Sudaki Yaşam hedefinin tüm alt hedefleri • Karasal Yaşam hedefinin 15.1.,15.2.,15.3.,15.4.,15.9.,15.A.,15.B. alt hedefleri • Sorumlu Üretim ve Tüketim hedefinin tüm alt hedefleri • İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme hedefinin 8.4.,8.9. alt hedefleri • Erişilebilir ve Temiz Enerji hedefinin tüm alt hedefleri

	• Amaçlar için Ortaklıklar hedefinin 17.7., 17.9., 17.16. alt hedefleri • Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı hedefinin 9.4.,9.4.1. alt hedefleri • Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar hedefinin 11.A.,11.A.1.,11.B.,11.B.1.,11.B.2. alt hedefleri
Suçla Mücadele	• Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar hedefinin tüm alt hedefleri • Eşitsizliklerin Azaltılması hedefinin 10.2.,10.3.,10.3.1.,10.4.,10.7. alt hedefleri • Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar hedefinin 11.1.,11.1.1.,11.2.,11.2.1.,11.3.2.,11.7.,11.7.2. alt hedefleri
Aile	• Yoksulluğa Son hedeflerinin 1.1.,1.2.,1.3.,1.3.1.,1.4. alt hedefleri • Açlığa Son hedefinin 2.1.,2.2.,2.3. alt hedefleri • Sağlık ve Kaliteli Yaşam hedefinin 3.1.,3.2.,3.3.,3.4.,3.5.,3.6.,3.7.,3.8.,3.9.3.A.1.,3.B.1. alt hedefleri • Toplumsal Cinsiyet Eşitliği hedefinin 5.3.,5.4.,5.6.,5.6.1.,5.6.2. alt hedefleri
Çocuk	• Yoksulluğa Son hedefinin 1.2.,1.3.,1.4.,1.5. alt hedefleri • Açlığa Son hedefinin 2.1.,2.2. alt hedefleri • Sağlık ve Kaliteli Yaşam hedefinin 3.1.,3.2.,3.3.,3.4.,3.5.1,3.6.,3.8.,3.9.,3.B.1. alt hedefleri • Nitelikli Eğitim hedefinin 4.1.,4.2.,4.5.,4.A. alt hedefleri • Toplumsal Cinsiyet Eşitliği hedefinin 5.1.,5.2.,5.3.,5.C. alt hedefleri • İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme hedefinin 8.7. alt hedefi • Eşitsizliklerin Azaltılması hedefinin 10.2. alt hedefi • Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar hedefinin 11.1.,11.2.,11.5.,11.7. alt hedefleri • Barış, Adalet ve Kurumlar hedefinin 16.1.,16.1.1.,16.1.2.,16.1.3.,16.2.,16.2.1.,16.2.2.,16.2.3.,16.3. alt hedefleri

	• Temiz Su ve Sanitasyon hedefinin 6.1.,6.2. alt hedefleri • İklim Eylemi hedefinin 13.B. alt hedefi
Kadın	• Yoksulluğa Son hedefinin 1.2.,1.3.,1.4.,1.5. alt hedefleri • Açlığa Son hedefinin 2.1,2.2. alt hedefleri • Sağlık ve Kaliteli Yaşam hedefinin 3.1.,3.2.,3.3.,3.4.,3.5.,3.6.,3.7.,3.8.,3.9.,3.A.1.,3.B.1. alt hedefleri • Nitelikli Eğitim hedefinin 4.1.,4.2.,4.3.,4.4.,4.5.,4.6.,4.7.,4.A. alt hedefleri • Toplumsal Cinsiyet Eşitliği hedefinin 5.1.,5.2.,5.3.,5.C. alt hedefleri • Temiz Su ve Sanitasyon hedefinin 6.1.,6.2. alt hedefleri • İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme hedefinin 8.5.,8.6.,8.8. alt hedefleri • Eşitsizliklerin Azaltılması hedefinin 10.2. alt hedefi • Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar hedefinin 11.1.,11.2.,11.5.,11.7. alt hedefleri • İklim Eylemi hedefinin 13.B alt hedefi • Barış, Adalet ve Kurumlar hedefinin 16.1.,16.1.1.,16.1.2.,16.1.3.,16.2.,16.2.1.,16.2.2.,16.2.3.,16.3. alt hedefleri
Dezavantajlı Gruplar	• Yoksulluğa Son hedefinin 1.3.,1.4.,1.5. alt hedefleri • Açlığa Son hedefinin 2.1.,2.2. alt hedefleri • Sağlık ve Kaliteli Yaşam hedefinin 3.1.,3.2.,3.3.,3.4.,3.5.,3.6.,3.7.,3.8.,3.9.,3.A.1.,3.B.1. alt hedefleri • Temiz Su ve Sanitasyon hedefinin 6.1.,6.2. alt hedefleri • Nitelikli Eğitim hedefinin 4.1.,4.2.,4.3.,4.4.,4.5.,4.6.,4.7.,4.A. alt hedefleri • İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme hedefinin 8.5.,8.6.,8.8. alt hedefleri • Eşitsizliklerin Azaltılması hedefinin 10.1.,10.2.,10.3.,10.7.,10.C. alt hedefleri

	• Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar hedefinin 11.1.,11.2.,11.5.,11.7. alt hedefleri • İklim Eylemi hedefinin 13.B. alt hedefi • Barış, Adalet ve Kurumlar hedefinin 16.1.,16.1.1.,16.1.2.,16.1.3.,16.2.,16.2.1.,16.2.2.,16.2.3.,16.3. alt hedefleri
Engelliler	• Yoksulluğa Son hedefinin 1.3.,1.4.,1.5. alt hedefleri • Açlığa Son hedefinin 2.1,2.2. alt hedefleri • Sağlık ve Kaliteli Yaşam hedefinin 3.1.,3.2.,3.3.,3.4.,3.5.,3.6.,3.7.,3.8.,3.9.,3.A.1.,3.B.1. alt hedefleri • Temiz Su ve Sanitasyon hedefinin 6.1.,6.2. alt hedefleri • Nitelikli Eğitim hedefinin 4.1.,4.2.,4.3.,4.4.,4.5.,4.6.,4.7.,4.A. alt hedefleri • İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme hedefinin 8.5.,8.6.,8.8. alt hedefleri • Eşitsizliklerin Azaltılması hedefinin 10.2.,10.3.,10.7. alt hedefleri • Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar hedefinin 11.1.,11.2.,11.5.,11.7. alt hedefleri • İklim Eylemi hedefinin 13.B. alt hedefi • Barış, Adalet ve Kurumlar hedefinin 16.1.,16.1.1.,16.1.2.,16.1.3.,16.2.,16.2.1.,16.2.2.,16.2.3.,16.3.,16.7.1.,16.7.2. alt hedefleri

Tablo 5: Sosyal Politika Bileşenleri ve SKA'lar Arasındaki İlişki Analizi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıdaki analiz hem sosyal politika bileşenlerini kendi içsel etkileriyle hem de SKA'larla olan çok boyutlu ilişkileri ve karşılıklı etkileşimleri bağlamında değerlendiren holistik bir yapı¹ anlayışına dayanmaktadır. Bu yaklaşım, bir bileşende meydana gelen bir gelişmenin diğer alanlara doğrudan veya dolaylı yansımalarını dikkate alarak politika yapım sürecine entegre etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, her bir sosyal politika

¹Burada kullanılan Holistik (bütüncül) yapı kavramı, sosyal politika bileşenlerinin yalnızca tekil etkilerini değil aralarındaki çapraz ilişkilerle birlikte bütünleşik bir refah üretim sistemine nasıl katkı sağladığını tanımlamaktadır.

bileşeninin sadece bir SKA ile değil çok sayıda SKA ile kurduğu bağlantılar görülebilmektedir. Bu yaklaşım tezde ilişki zinciri² olarak adlandırılmıştır. İlişki zinciri, örneğin, çocuk politikalarının yalnızca toplumsal cinsiyet eşitliği (SKA 5) ile değil kadın istihdamı (SKA 8), erken çocukluk gelişimi ve eğitim (SKA 4) ve eşitsizliklerin azaltılması (SKA 10) ile olan çok yönlü ve çapraz ilişkilerini görünür kılmaktadır.

Sosyal politika bileşenleri, sürdürülebilir kalkınma amaçlarını doğrudan şekillendiren temel unsurlardır. İstihdam, bireylerin gelir elde etmesini sağlayarak yoksulluğun azaltılmasına (SKA 1), insana yakışır iş ilkesiyle ekonomik büyümeye (SKA 8) katkı sağlamaktadır. Eğitim düzeyinin artırılması (SKA 4) ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması (SKA 5) açısından da önemli bir rol oynamaktadır. Bu çok yönlü bağlar, istihdam politikalarının sosyal refahı artırmadaki çapraz etkilerini açıkça ortaya koymaktadır. Sosyal güvenlik, gelir güvencesi ve sosyal koruma yoluyla sosyal dışlanmayı azaltmakta; bu yönüyle yoksulluğun önlenmesi (SKA 1), eşitsizliklerin azaltılması (SKA 10), sağlıklı yaşamın tesisi (SKA 3) ve çalışma yaşamının güvenceli hale gelmesi (SKA 8) gibi birçok amaca hizmet etmektedir. Konut politikaları, güvenli ve erişilebilir yaşam alanlarının sağlanmasıyla sürdürülebilir şehirleşmeyi (SKA 11) ve altyapı iyileştirmelerini (SKA 9) mümkün kılarak mekânsal adaleti güçlendirmektedir. Sağlık hizmetlerinin kapsayıcı, nitelikli ve erişilebilir hale gelmesi, başta sağlıklı yaşamın güvence altına alınması (SKA 3) olmak üzere temiz suya erişim (SKA 6), enerjiye ulaşım (SKA 7) ve iklim değişikliğiyle mücadele (SKA 13) gibi çevresel ve yapısal faktörlerle doğrudan bağlantılıdır. Eğitim, bireylerin bilgi, beceri ve farkındalık düzeyini artırarak hem istihdam olanaklarını (SKA 8) hem de yaşam kalitesini yükseltmektedir. Bu yönüyle SKA 4'ün yanı sıra SKA 3, 13 ve 16 ile de ilişkilidir. Ulaşım politikaları, erişilebilirliğin artırılması yoluyla şehir yaşamını sürdürülebilir hale getirir (SKA 11) ve altyapının güçlendirilmesine katkı sunmaktadır (SKA 9). Çevre politikaları, doğal kaynakların korunması, iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması ve sürdürülebilir üretim ve tüketim uygulamalarının geliştirilmesi açısından SKA 6, 12, 13, 14 ve 15 ile doğrudan bağlantılıdır. Suçla mücadele politikaları, toplumsal güvenliği artırarak barış ve adaletin sağlanmasına (SKA 16) ve eşitsizliklerin azaltılmasına (SKA 10) katkı sunmaktadır. Aile, çocuk, kadın, engelli ve dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politikalar, sosyal eşitliği,

² İlişki zinciri kavramı, bir sosyal politika bileşeninin birden fazla SKA ile olan çok yönlü ve bazen dolaylı bağlantılarını ifade etmektedir.

kapsayıcılığı ve insan onuruna yakışır yaşam koşullarını destekleyerek SKA 1, 2, 3, 4, 5, 10, 11, 13 ve 16 gibi çok sayıda hedefle bütünleşmektedir (Tablo 5).

Üçüncü aşamada, sosyal politika bileşenlerinin aralarındaki bağlantı ve kesişim kümelerini göstermek amacıyla sinerjilerden faydalanılmıştır. Sinerjiler, bileşenler arasındaki ilişkileri ortaya koymaktadır. Sinerjiler, bütünleşik sosyal politika modelimizdeki bileşenler arasındaki bütüncül yapıyı gösterebilmemize olanak tanımaktadır. Sosyal politika bileşenlerinin birbiriyle olan ilişkisini ortaya koyan bilimsel çalışmalar doğrultusunda sosyal politika bileşenlerinin aralarındaki ilişkiler ve bağlantılar gösterilmiştir (Şekil 8). Çocuk, kadın, dezavantajlı gruplar ve engellilere yönelik sosyal politika bileşenine her bir sosyal politika bileşeninin diğer sosyal politika bileşenleri ile ilişkisi kapsamında yer verilmiş ve her bir bileşenle ilişkisi ortaya konulmuştur. Bu nedenle ayrı bir başlıklandırma yapılmamıştır.

3.4.1. İstihdam Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi

İstihdam ile sosyal güvenlik arasındaki güçlü bir bağ bulunmaktadır. Bu noktada, aktif işgücü piyasası politikalarının işsizlik oranlarını azaltma ve istihdamı teşvik etme rolü öne çıkmaktadır. İstihdam politikaları, işgücüne katılımı arttırarak sosyal güvenliğin uzun vadeli sürdürülebilirliğine katkıda bulunmaktadır. Yapılan bir araştırmada, sosyal güvenlik sisteminin istihdam sonuçlarını iyileştirmedeki rolü ve bu etkilerin sosyal güvenlik sistemleriyle nasıl tamamlayıcı bir ilişki oluşturduğu incelenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, istihdama yönelik sosyal yatırımların (eğitim, mesleki beceri geliştirme ve işgücü piyasasına entegrasyon programları) etkin olduğu ülkelerde, sosyal güvenlik sistemlerinin de sorunsuz ilerlediği görülmektedir. Sosyal güvenlik sistemlerinin güçlü olduğu ülkelerde, işsizlik ve iş güvencesizliği ile mücadelede daha etkili politikalar uygulanmaktadır. Bu durum, iş arayan bireylerin işgücü piyasasına daha güvenli bir geçiş yapmalarına ve istihdam sürekliliği sağlamalarına olanak sağlamaktadır. Ayrıca yapılan çalışmada, sosyal yatırım ve sosyal güvenlik politikalarının birbirini desteklemesi gerektiği, zayıf sosyal güvenlik sistemlerinin sosyal yatırım politikalarının etkinliğini sınırladığı ve bu iki politikanın koordineli bir şekilde uygulanmasının ülkelerin istihdam performansını arttırmada önemli bir rol oynayabileceğini vurgulanmaktadır (Bakker ve Van Vliet, 2019: 6). Özellikle OECD ülkelerinde ekonomik büyüme ile sosyal güvenliğin uyum içerisinde ilerlemesi hedefiyle sosyal güvenlik politikaları bireyleri ekonomik

risklere karşı korumanın yanı sıra iş bulmalarını kolaylaştıran bir araç görevi de görmektedir (Arpa ve Kolçak, 2017: 657).

İstihdam politikaları ile konut politikalarının ilişkisi sosyal ve ekonomik bağlamda bilimsel araştırmalarda ortaya konulmuştur. Araştırmalar, düşük gelirli veya işsiz bireylerin konut güvenliğini sağlamakta zorlandığını ve bu nedenle iş fırsatlarına erişimlerinin kısıtlandığını göstermektedir. Özellikle sosyal konut projeleri, konut stabilitesi ile işgücüne katılım oranları arasında doğrudan bir ilişki kurulmaktadır. Bu tür projelerin istihdamı desteklemek amacıyla iş bulma hizmetleri ve eğitim olanakları bulunduğu vurgulanmaktadır. Örneğin, ABD'deki HOPE VI programının sosyal konut projelerine yerleşen bireylerin istihdam sonuçlarını iyileştirmeye yönelik destekleyici hizmetlerin etkisini inceleyen araştırmada, bu tür programların işsizlik oranlarını düşürme açısından önemini ortaya konulmuştur (Jansen-van Vuuren, Rijal, Bobbette, Lysaght, Krupa ve Aguilar, 2024: 14-15). Yapılan bir araştırmada, düşük gelirli bireylerin yaşam koşullarındaki yoksunluğun yalnızca gelir düzeylerine değil konut erişimi ve kalitesine de bağlı olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, düşük gelirli bireylerin istikrarlı ve uygun fiyatlı konutlara erişimde yaşadığı zorluklar, yaşam koşullarını olumsuz etkileyerek onların iş güvencesini de tehdit etmektedir. Özellikle yüksek kira maliyetleri, bireylerin ekonomik hareket alanını daraltarak düşük ücretli veya geçici işlerde çalışmaya razı olmalarına neden olabilmektedir. Bunun yanı sıra, konut güvencesinin istihdam sürdürülebilirliği açısından kritik olduğu, konut istikrarının iş bulma ve işte kalma şansını artırdığı tespit edilmiştir. Avrupa'da sosyal konut projelerinin ve konut destek politikalarının güçlü olduğu ülkelerde, düşük gelirli bireylerin konut yoksunluğu yaşama olasılığının azaldığı görülmektedir. Bu nedenle, konut politikalarının istihdam politikaları ile eşgüdümlü bir biçimde geliştirilmesinin, yoksulluk ve iş güvencesizliği sorunlarını azaltmada önemli bir araç olabileceği sonucuna ulaşılmaktadır (Dewilde, 2021: 394-395).

Düşük gelirli çalışanların konut ve iş güvencesizliği arasındaki karşılıklı bağımlı ilişkisi incelendiği bir çalışmada, istihdam ve konut politikaları arasındaki kritik bağlantı ortaya konulmuştur. Çalışmanın bulgularına göre, düşük gelirli bireyler iş güvencesinden yoksun olduklarında kira veya ipotek ödemelerini sürdürememe riskiyle karşı karşıya kalmakta ve konut istikrarı olmayan bireyler iş bulma ve mevcut işlerini koruma konusunda zorluk yaşamaktadır. Konut güvencesinin eksikliği, düşük gelirli çalışanların

ekonomik güvencelerini zayıflatarak geçici ve düşük ücretli işlerde çalışma oranlarını artırmaktadır. Çalışma, konut ve istihdam politikalarının birbirini destekleyecek şekilde entegre edilmesinin, özellikle düşük gelirli çalışanlar için sürdürülebilir iş olanakları ve yaşam kalitesini iyileştirmek açısından stratejik bir rol oynayabileceğini vurgulamaktadır (Desmond ve Gershenson, 2016: 16-17).

İstihdam politikaları ve sağlık politikaları arasındaki ilişki, aktif işgücü piyasası politikalarının sağlık üzerindeki etkileri üzerinden incelenmiştir. Yapılan bir çalışmaya göre, işsizlik dönemlerinde bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarında olumsuz etkiler görülmektedir. Özellikle, mesleki eğitim, iş rehberliği ve istihdam destek programları bireylerin iş bulma şansını artırırken kendilerini ekonomik ve sosyal olarak daha güvende hissetmelerine katkı sağlamakta ve böylece sağlık durumlarını iyileştirici etkide bulunmaktadır. Aktif işgücü piyasası politikalarının sağlık üzerindeki olumlu etkilerinin yanı sıra toplumsal refahı artırıcı bir rol oynadığı da vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, işgücü politikalarının sağlık ve refah üzerindeki potansiyel etkilerini dikkate alarak tasarlanması, toplum sağlığını iyileştirme ve uzun vadeli sağlık maliyetlerini düşürme açısından stratejik bir önem taşımaktadır (Puig-Barrachina, Giro, Artazcoz, Bartoll, Corte's-Franch, Ferná'ndez, Gonza'lez-Marí'n ve Borrell, 2019: 41). Yapılan bir diğer çalışmada, işgücü piyasası ve istihdam politikalarının sağlık üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, işe erişim, iş güvencesi ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, bireylerin ruhsal ve fiziksel sağlıklarını doğrudan olumlu yönde etkilemektedir. Özellikle, aktif işgücü piyasası politikaları (mesleki eğitim, iş arama destek programları, vb.) işsizlikten kaynaklanan sağlık risklerini azaltırken sağlıklı çalışma koşulları da işgücü verimliliğini artırmaktadır. Çalışma, istihdam politikalarının sağlık üzerindeki uzun vadeli etkilerinin önemli olduğunu ve istihdam güvencesinin güçlendirilmesinin sağlık eşitsizliklerini azaltmaya yardımcı olabileceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, işgücü piyasası politikalarının sağlıkla ilgili politikalarla entegre edilmesinin, toplumsal refahı ve bireylerin yaşam kalitesini artırmada kritik bir rol oynayacağı sonucuna varılmaktadır (Avendano ve Berkman, 2014: 230-231).

Eğitim ve istihdam politikalarının karşılıklı etkileşimi ve birbirini nasıl desteklediği detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bulgulara göre, kaliteli ve erişilebilir eğitim, bireylerin işgücü piyasasına entegrasyonunu kolaylaştırmakta ve istihdam olanaklarını artırmaktadır. Eğitimdeki beceri odaklı reformlar, özellikle dijital beceriler ve mesleki

eğitim, işgücü piyasasının taleplerine daha uygun yeteneklere sahip bireylerin yetişmesini sağlamaktadır. Eğitimdeki eşitlikçi politikalar, işgücü piyasasındaki eşitsizlikleri azaltarak özellikle gençler ve düşük gelirli bireylerin ekonomik mobilitesini artırmaktadır. Eğitim ve istihdam politikalarının birbirini destekleyecek şekilde entegre edilmesinin, işsizlik oranlarını düşürme ve ekonomik büyümeyi teşvik etme açısından önemli olduğunu vurgulanmaktadır (OECD, 2023b). Eğitim düzeyinin istihdam sonuçları üzerindeki etkisini ve bu ilişkinin gelişmekte olan ülkelerde nasıl şekillendiği inceleyen bir araştırmada, eğitim seviyesinin yükseldikçe bireylerin istihdam olasılıklarını ve işgücüne katılım oranlarını arttığı gözlemlenmiştir. Ancak, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, eğitimle işgücü piyasasının uyumu ve kaliteli işlerin erişilebilirliği önemli bir faktördür. Üniversite mezunu ve mesleki becerilere sahip bireylerin daha yüksek gelirli ve istikrarlı işlerde, düşük eğitim seviyesine sahip bireylerinde genellikle düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalıştığı görülmektedir. Araştırmada, eğitim ve istihdam politikalarının entegre edilmesinin eğitilmiş bireylerin işgücü piyasasında yer almasını sağlayarak ekonomik kalkınmayı teşvik edeceği vurgulanmaktadır (Understanding Children's Work (UCW) Programme, 2013: 1-11).

İstihdam politikalarının ulaşım politikalarıyla ilişkisi toplumsal eşitlik bağlamında incelenmektedir. Yapılan bir araştırmada, toplu taşıma erişiminin bireylerin işgücü piyasasına entegrasyonu açısından önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Ulaşım altyapısının yetersiz olduğu bölgelerde, bireyler iş arama ve mevcut işlerini sürdürme konusunda zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu durum, özellikle düşük gelirli ve dezavantajlı gruplar için daha belirgindir. Toplu taşıma ağlarının güçlendirilmesi, bu grupların daha geniş bir iş fırsatına erişmesini sağlayarak işgücüne katılımı artırmakta ve ekonomik eşitsizlikleri azaltmaktadır. Ayrıca, yerleşim düzenleri ve ulaşım politikalarının uyumsuzluğu, işgücü piyasasında bölgesel eşitsizliklere yol açabilmektedir. Araştırmada, istihdam politikalarının ulaşım politikalarıyla entegre edilmesinin bireylerin ekonomik fırsatlara erişimini iyileştirerek sosyal mobilitiyi artırabileceğini vurgulanmaktadır (Giuliano, 2012: 562-579). Ulaşımın ekonomik kalkınma ve istihdam üzerindeki rolü inceleyen bir araştırmada, özellikle gelişmekte olan bölgelerde ulaşım altyapısının güçlendirilmesinin işgücü piyasasına erişimini artırarak ekonomik fırsatları yaygınlaştırdığı ortaya konulmuştur. Etkin ulaşım politikaları, bireylerin işyerlerine daha kolay erişmesini sağlamaktadır. Bu durum, bireylerin işgücüne katılımı teşvik etmektedir.

Bunun yanı sıra, ulaşım ağlarının genişlemesi, kırsal ve kentsel alanlar bölgeler arasındaki ekonomik fırsat eşitsizliklerini azaltarak istihdam yaratma potansiyelini artırmaktadır. Ulaşım sistemlerinin geliştirilmesi, iş arama süreçlerini hızlandırmanın yanı sıra işyerlerinin çeşitliliğini ve işgücü piyasasının esnekliğini artırarak daha sürdürülebilir bir ekonomik büyüme sağlayabilmektedir. Araştırma, ulaşım politikalarının istihdam politikalarıyla uyumlu hale getirildiğinde ekonomik kalkınmayı hızlandırdığını ve toplumsal eşitsizlikleri azaltmak adına kritik bir öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır (Berg, Deichmann, Liu ve Selod, 2015: 23-25).

İstihdam politikalarının çevre politikalarıyla ilişkisi, çevre dostu düzenlemelerin işgücü piyasasıyla etkileşimi açısından incelenmiştir. Yapılan bir araştırmada, yeşil ekonomi ve sürdürülebilir üretim yöntemlerine geçişin bazı sektörlerde iş yaratma potansiyelini artırdığı ortaya konulmuştur. Ancak, çevre politikalarının işgücü piyasası üzerindeki etkileri sektöre özgü farklılıklar gösterebilmektedir. Bazı sektörlerde iş kayıpları gerçekleşirken çevre dostu teknolojilere yatırım yapan firmalarda yeni iş olanakları ortaya çıkmaktadır. Çalışmada, çevre politikalarının istihdam üzerindeki potansiyel olumlu etkilerini en üst düzeye çıkarmak için çevre ve işgücü politikalarının entegrasyonunun önemini vurgulanmaktadır. Çevre dostu dönüşüm sürecinde, işgücünün yeni becerilerle desteklenmesi ve yeşil sektörlerle geçişin teşvik edilmesi, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve istihdam yaratma açısından kritik bir öneme sahiptir (Mohammad, 2021: 19-20). Avrupa Birliği'nde çevre dostu bir ekonomi oluşturulması için istihdam politikalarının nasıl şekillendirilebileceğine dair önemli bulgular sunulmuştur. Bulgulara göre, yeşil ekonomi politikalarının çevreyi koruma ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda yeni iş olanakları yaratma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle, yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, sürdürülebilir tarım ve yeşil teknolojiler gibi sektörlerde iş yaratma fırsatları artmaktadır. Bu süreç, işgücünün çevre dostu sektörlerle entegrasyonunu sağlamak için eğitim ve beceri geliştirme politikalarının önemini vurgulamaktadır. Yeşil dönüşüm, işgücü piyasasında yeni istihdam fırsatları yaratırken mevcut işgücünü bu dönüşüme uyumlu hale getirme ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, yeşil ekonomi politikalarının başarılı olabilmesi için çevre ve istihdam politikalarının bir arada ve stratejik bir şekilde tasarlanmasının önemine dikkat çekilmektedir (Pociovălișteanu, Novo-Corti, Aceleanu, Șerban ve Grecu, 2015: 9245-9246).

İstihdam politikalarının suçla mücadele politikalarıyla ilişkisi, işgücü piyasasına yönelik eğitim programlarının suç oranlarını azaltmadaki potansiyeli açısından incelenmiştir. Yapılan bir çalışmada, bireylerin nitelikli işlere erişimini artıran mesleki eğitim programlarının suç işleme olasılıklarını düşürebileceği tespit edilmiştir. Düşük gelirli ve düşük eğitilmiş bireylerin, iş güvencesinin olması ve düzenli bir gelire sahip olması suç işleme oranlarını azaltmaktadır. Çalışma, işgücü eğitim programlarının suç oranlarını düşürmek için etkili bir strateji olabileceğini, bu tür programların bireylerin ekonomik ve sosyal fırsatlara erişimini artırarak suçla mücadelede önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Bu bağlamda, istihdam politikalarının suçla mücadele stratejileriyle entegre edilmesi, toplumsal güvenliği ve bireylerin yaşam kalitesini iyileştirme açısından önemlidir (Bolter, 2022). İşgücü piyasası ile suç oranları arasındaki ilişkiyi inceleyen ve istihdam politikalarının suçla mücadeledeki rolünü analiz eden bir çalışmada, istihdamın suç oranlarını azaltmada önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir. İşsizlik oranlarının yüksek olduğu bölgelerde suç oranlarının arttığı gözlemlenmektedir. Çalışmada, bireylerin ekonomik güvenceye sahip olmalarının suçu caydırıcı bir etki yarattığı ve istihdam politikalarının suçla mücadelede etkin bir araç olabileceği ortaya konulmuştur. Bu bağlamda, işgücü piyasasının iyileştirilmesi ve istihdam olanaklarının artırılması, suçla mücadele stratejilerinin önemli bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Crutchfield, 1997).

İstihdam politikalarının aile politikaları ile güçlü ilişkisi çeşitli çalışmalarla ortaya konulmuştur. Birleşik Krallıkta, aile dostu istihdam politikalarının aile politikalarıyla nasıl bir ilişkisi olduğu ve bu politikaların işgücü piyasasında nasıl uygulandığı incelenmiştir. Aile dostu istihdam politikalarının, ailelerin iş-yaşam dengesini sağlamada kritik bir rol oynadığı ve bu politikaların devletin aileye yönelik sosyal destekleri ile uyumlu bir şekilde ilerlediği gözlemlenmiştir. Aile dostu politikalar, ebeveyn izni, esnek çalışma saatleri, çocuk bakımı desteği gibi uygulamalarla ailelerin ekonomik güvencelerini artırırken işgücüne katılımını da teşvik etmektedir. Bu tür politikalar, özellikle kadınların işgücüne katılımını kolaylaştırmakta ve aile içindeki bakım sorumluluklarının daha eşit bir şekilde dağıtılmasına olanak tanımaktadır. Çalışma, aile politikalarının, aile dostu istihdam düzenlemeleri ile entegre edilmesinin daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir işgücü piyasası yaratılmasında önemli olduğunu vurgulamaktadır. Aile dostu istihdam politikalarının ailelerin yaşam standartlarını iyileştirirken toplumsal

cinsiyet eşitliğine ve çocukların refahına da katkı sağladığı sonucuna varılmaktadır (Dex ve Smith, 2002: 42).

İstihdam politikaları çocuk, kadın, dezavantajlı ve engellilere yönelik politikaları doğrudan etkilemektedir. Yapılan bir çalışmada, kadınların işgücü piyasasına katılımını desteklemek amacıyla cinsiyet eşitliğine dayalı istihdam politikalarının çocuk, kadın, dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politikalarla nasıl etkileşime girdiğini incelenmiştir. Araştırmada, kadınların işgücüne daha etkin şekilde katılabilmesi için istihdam politikalarının çalışma saatleri, izin ve çocuk bakımı ile ilgili düzenlemelerle desteklenmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu politikalar, kadınların bakım sorumluluklarını iş hayatıyla daha uyumlu bir şekilde yürütebilmelerine olanak sağlarken düşük gelirli, tek ebeveynli veya kırılgan durumdaki kadınların işgücü piyasasında kalıcılığını artırmaktadır. Dezavantajlı gruplara yönelik uyarlanmış iş-aile desteklerinin entegrasyonu, toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirmekte ve kadınların ekonomik bağımsızlıklarını desteklemektedir. Çalışma, cinsiyete duyarlı istihdam politikalarının, sadece kadınların değil geniş anlamda dezavantajlı grupların yaşam kalitesini artırarak toplumsal uyum ve eşitliğe katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır (ILO, 2017). OECD ülkelerinde dezavantajlı grupların işgücüne katılımını desteklemek amacıyla uygulanan istihdam politikalarının çocuk, kadın ve marjinal gruplara yönelik sosyal politikalarla nasıl bir ilişki içinde olduğunu inceleyen bir araştırmada, özellikle kadınlar, engelliler, göçmenler ve düşük gelirli bireyler gibi kırılgan gruplar için işgücü piyasasına erişimi kolaylaştıran politikaların, sosyal eşitliği ve ekonomik bağımsızlığı teşvik ettiği belirtilmektedir. Esnek çalışma düzenlemeleri, çocuk bakımı desteği, mesleki eğitim programları ve istihdam teşvikleri gibi politikalar, bu grupların işgücüne entegrasyonunu sağlarken sosyal dışlanmayı azaltmakta ve ailelerin ekonomik istikrarını güçlendirmektedir. Bu tür politikalar, kadınların çalışma hayatında daha fazla yer almasını sağlarken düşük gelirli ailelerin çocuklarına daha iyi imkanlar sunmalarına da katkıda bulunmaktadır. Araştırmada, istihdam ve sosyal politika alanlarının entegrasyonunun dezavantajlı grupların topluma tam katılımını sağlamak ve toplumsal refahı artırmak için kritik öneme sahip olduğunu vurgulanmaktadır (Acar ve Afacan Fındıklı, 2020: 340-341). Bununla birlikte, engelli bireylerin istihdamına yönelik politikalar, onların ekonomik bağımsızlığı ve topluma entegrasyonu açısından önem arz etmektedir. Engelli bireylerin işgücüne katılımı, sosyal dışlanmayı engellemekle birlikte,

sağlıklı bir aile yaşamı kurabilmelerine yardımcı olmaktadır (Genç ve Çat, 2013: 363). Engelli bireylerin iş bulma oranının diğer bireylere göre daha düşük olması ve işverenlerin yasal bir zorunluluk olmadan engelli istihdam etmek istememesi gibi nedenlerden dolayı engellilere yönelik istihdam politikaları, çoğunlukla yasal düzenlemeler ve uygulamalarla desteklenmektedir. İşverenlerin yasal zorunluluk dışında engelli istihdamına yönelik kullandığı yöntemler; korumalı işyerleri, kooperatif çalışma yöntemi, evde çalışma, yalnızca engellilerin istihdam edilebileceği işler, kota sistemi ve kişisel çalışma yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır (Selek Öz ve Orhan, 2012: 38-39). Türkiye’de engelli istihdamı yöntemlerinden en çok kota sistemi tercih edilmektedir (Şen, 2018: 146).

3.4.2. Sosyal Güvenlik Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi

Sosyal güvenlik politikalarının ve sağlık politikaları arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Bulgulara göre, sosyal güvenlik politikalarının ekonomik istikrar, barınma güvencesi, işsizlik yardımları ve eğitim gibi alanlarda sağladığı desteklerin, bireylerin sağlık düzeyini doğrudan etkilediği gözlemlenmektedir. Özellikle düşük gelirli ve dezavantajlı gruplara yönelik sosyal yardımlar, sağlık eşitsizliklerini azaltmada kritik bir rol oynamaktadır. Sosyal güvenlik önlemleri, bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılama kapasitelerini artırarak stres, yetersiz beslenme ve kötü yaşam koşullarından kaynaklanan sağlık risklerini azaltmakta ve genel sağlık durumunu iyileştirmektedir. Bu bağlamda, sosyal güvenlik politikalarının toplum sağlığını iyileştirme hedefiyle uyum içinde tasarlanması, daha adil ve sağlıklı bir toplum inşa etmek için önem arz etmektedir (Raphael, 2020). Sosyal güvenlik politikalarının toplum sağlığı üzerindeki etkilerini analiz eden kapsamlı bir çalışma yapılmıştır. Ekonomik güvence sağlayan sosyal yardımların yaşam kalitesini ve sağlık sonuçlarını iyileştirdiği vurgulanmaktadır. Sosyal politikaların bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamada sağladığı destek strese bağlı sağlık sorunlarını azaltmakla birlikte, bireylerin sağlık hizmetlerine erişimini kolaylaştırmakta ve genel sağlık eşitsizliklerini azaltmaktadır. Çalışmada, sosyal politikaların, sağlık politikasının bir parçası olarak görülmesi gerektiğini ve sosyal güvenlik önlemlerinin halk sağlığını iyileştirmeye yönelik bir araç olarak değerlendirilmesinin önemini ortaya konulmuştur (Institute of Medicine, 2014: 5-12).

Sosyal güvenlik politikaları ve konut politikaları arasındaki ilişki, konut desteklerinin dağılımı ve erişilebilirliği üzerindeki etkisi açısından ele alınmıştır. Sosyal güvenlik sistemleri düşük gelirli bireyler ve dezavantajlı gruplara yönelik ekonomik güvenliğe katkı sunan konut yardımlarını sağlamada temel bir araçtır. Bununla birlikte, konut yardımlarının miktarı ve kapsamı, ülkelerin politik önceliklerine hükümetin ideolojik duruşuna ve sosyal refah harcamalarına ayrılan bütçelere göre büyük farklılık göstermektedir. Özellikle sosyal harcamaları artıran hükümetler konut yardımlarının kapsamını genişletmektedir. Böylelikle, düşük gelirli ailelerin barınma güvenliğini güçlendirildiği ve yaşam standartlarını iyileştirildiği belirtilmektedir. Konut yardımlarının, ekonomik istikrarı sağlamada ve toplumsal eşitsizlikleri azaltmada sosyal güvenlik politikalarının ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgulanmaktadır (Nelson, Borg, Nieuwenhuis ve Alm, 2023: 113-114). Sosyal güvenlik politikaları kapsamında sunulan sosyal konut desteği ile istihdam arasındaki ilişkiyi ve bu politikaların bireylerin ekonomik katılımına nasıl katkı sağladığını inceleyen bir araştırmada, sosyal konut yardımlarının düşük gelirli bireylerin ekonomik güvenliklerini artırarak istihdam arayışında daha istikrarlı olmalarını sağladığı tespit edilmiştir. Sosyal konut desteği, kira maliyetlerini düşürerek bireylerin maddi yüklerini hafifletmekte, eğitim veya beceri geliştirme gibi iş olanaklarını artıracak faaliyetlere yönlendirmektedir. Bu durum, özellikle düşük gelirli ailelerin işgücüne katılımını teşvik etmekte ve uzun vadede ekonomik bağımsızlık kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Araştırma, sosyal güvenlik politikalarının bir parçası olan konut yardımlarının istihdamı teşvik etme potansiyeline dikkat çekerek sosyal konutun işgücüne erişim ve sosyal refahı artırma açısından stratejik önemini vurgulamaktadır (Jansen-van Vuuren, Rijal, Bobbette, Lysaght, Krupa ve Aguilar, 2024: 24).

Sosyal güvenlik politikaları ile eğitim arasındaki ilişki, eğitim düzeyinin gelir eşitsizliği ve sosyal güvenlik yardımları üzerindeki etkisi üzerinden incelenmiştir. Eğitim düzeyinin uzun vadeli gelir potansiyelini arttırdığı gözlemlenmiştir. Yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin işgücü piyasasında daha yüksek ücretli işlerde çalışması emeklilikte alacakları sosyal güvenlik ödeneklerini de arttıracaktır. Bu durum, düşük eğitim düzeyindeki bireylerin emeklilik döneminde yoksulluk riskinin yükselmesine yol açmaktadır. Bu bağlamda, eğitimde eşitliği sağlayıcı önlemlerin sosyal güvenlik sistemindeki adaleti artırabileceğine dikkat çekilmiştir. Sosyal güvenlik politikaları ile eğitim politikalarının

uyumlu bir şekilde planlanmasının toplumsal eşitsizlikleri azaltma ve ekonomik güvenliği sağlama açısından önemli olduğu belirtilmektedir (Purcell, Iams ve Shoffner, 2015: 30-31). ABD ve Almanya’da eğitim ve sosyal güvenlik politikalarının nasıl şekillendiğini ve bu iki politika alanının birbiriyle nasıl etkileşime girdiğini karşılaştırmalı olarak analiz eden bir çalışmada, her iki ülkede de eğitim seviyesinin bireylerin işgücü piyasasına katılımını dolayısıyla da sosyal güvenlik sistemine katkı düzeylerini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Almanya’da devletin eğitime ve sosyal güvenliğe daha kapsamlı destek sağlaması, düşük gelirli bireyler için ekonomik güvenliği güçlendirmekte ve toplumsal eşitsizlikleri azaltmaktadır. ABD’de, eğitim ve sosyal güvenlik politikalarının daha piyasa odaklı olması, bireylerin emeklilik dönemi gelirlerinde ve ekonomik güvenliklerinde daha fazla farklılık yaratmaktadır. Araştırmada, eğitim sistemine yapılan yatırımların sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği ve sosyal adalet için kritik olduğunu, bu nedenle eğitim ve sosyal güvenlik politikalarının birbirini tamamlayıcı şekilde düzenlenmesi gerektiğini vurgulanmaktadır (Hokenmaier, 2002: 323-344).

Sosyal güvenlik politikaları ile ulaşım politikaları arasındaki ilişki, yaşlanan nüfusun ulaşım ve hareketlilik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik sosyal güvenlik politikalarının önemini açısından ele alınmıştır. Yaşlı bireylerin bağımsızlıklarını ve yaşam kalitelerini sürdürebilmeleri için güvenli, erişilebilir ve uygun maliyetli ulaşım çözümlerine ihtiyaç duyduğu tespit edilmiştir. Yaşlılar için erişimi kolay toplu taşıma, indirimli veya ücretsiz bilet uygulamaları gibi sosyal güvenlik temelli ulaşım desteklerinin genişletilmesi, toplumsal katılımı artırmakta ve genel refah düzeyine katkıda bulunmaktadır. Yaşlanan nüfusun mobilite gereksinimlerini dikkate alarak ulaşım politikalarının sosyal güvenlik politikalarıyla uyumlu hale getirilmesinin sosyal bütünleşme ve yaşlı bireylerin refahını destekleme açısından kritik olduğunu vurgulanmaktadır (Lin ve Cui, 2021: 12-13). Avrupa Birliği’nde karayolu taşımacılığı sektörünün sosyal güvenlik ve iş hukuku açısından yarattığı zorlukları inceleyen bir araştırmada, taşımacılık sektöründe özellikle sınır ötesi çalışan sürücülerin sosyal güvenlik kapsamına erişiminde ve haklarının korunmasında önemli boşluklar olduğu gözlemlenmiştir. Karayolu taşımacılığı, çalışanların sıklıkla birden fazla ülkede hizmet vermesini gerektirdiğinden sosyal güvenlik primlerinin hangi ülke tarafından toplanacağı, emeklilik ve sağlık sigortası gibi sosyal güvence haklarının nerede sağlanacağı gibi konularda belirsizlikler doğmaktadır.

Bu durum, sosyal güvenlik politikaları ile işgücü hareketliliği arasındaki uyumsuzlukların işçi haklarının korunmasını zorlaştırdığını ve sosyal güvenlik sistemleri üzerinde sınır ötesi düzenlemeler gerektiren karmaşık talepler yarattığını göstermektedir. Araştırmada, sosyal güvenlik politikalarının bu tür uluslararası taşımacılık sektöründe çalışan işçilerin haklarını koruyacak şekilde uyumlaştırılmasının iş güvencesi ve sosyal güvenliğin sağlanması açısından kritik olduğunu vurgulanmaktadır (Guariso, 2023).

Sosyal güvenlik politikaları ile çevre politikalarının ilişkisi, iklim krizi bağlamında sosyal güvenlik politikalarının çevreyle nasıl etkileşime girdiğini inceleyerek eko-sosyal bir araştırma perspektifi sunmaktadır. İklim değişikliğinin sosyal eşitsizlikleri derinleştirici etkisine dikkat çekilerek sosyal güvenlik politikalarının çevresel risklerle mücadelede önemli bir araç olarak kullanılabileceği vurgulanmaktadır. İklim krizinden en fazla etkilenen düşük gelirli ve kırılgan gruplara yönelik sosyal desteklerin artırılması, iklim değişikliğiyle başa çıkabilme kapasitelerini güçlendirebilir. Çevre dostu istihdam olanaklarının yaratılması ve yeşil beceri eğitimlerinin teşvik edilmesinin sosyal güvenlik politikaları kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Sosyal güvenlik politikalarının çevresel sürdürülebilirlik hedefleriyle uyumlu hale getirilmesi hem toplumsal refahın hem de ekolojik dengenin korunmasına katkıda bulunarak daha dirençli bir toplum inşa edilmesine olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda, sosyal güvenlik politikalarının iklim değişikliğinin etkilerini azaltma ve sürdürülebilir kalkınmayı destekleme yönünde dönüştürülmesi önerilmektedir (Hilvilammi, Häikiö, Johansson, Koch ve Perkiö, 2023: 15-16). Sosyal güvenlik politikalarının çevresel sürdürülebilirlik hedefleriyle nasıl entegre edilebileceğini ve bu entegrasyonun adil bir geçişe nasıl katkıda bulunabileceği ele alan bir çalışmada, net sıfır emisyon hedeflerine ulaşılrken sosyal güvenlik politikalarının yoksul ve kırılgan kesimler için bir güvence mekanizması sağlaması gerektiği vurgulanmaktadır. Özellikle fosil yakıtlardan yenilenebilir enerjiye geçişin, iş kayıpları ve bölgesel ekonomik dengesizlikler gibi sosyal maliyetler doğurabileceğine işaret eden çalışma, sosyal güvenlik politikalarının bu geçiş sürecinde istihdamı destekleyen, yeniden eğitim ve beceri geliştirme programları sunan bir çerçeveye ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir. Böylelikle, çevre politikalarının sosyal güvenlikle uyumlu bir şekilde yeniden düzenlenmesi hem iklim değişikliğiyle mücadeleyi hızlandırabilir hem de geçiş sürecinin toplumsal olarak adil ve kapsayıcı olmasını sağlayabilir. Bu bağlamda, çevre ve sosyal güvenlik politikalarının

bütünleştirilmesi, toplumsal refahı koruyan ve ekolojik sürdürülebilirliği destekleyen kapsamlı bir "adil geçiş" stratejisi olarak değerlendirilmektedir (Middlemiss, Snell, Morrison, Chzhen, Owen, Kennedy, Themini, ve Carregha, 2023: 776-777).

Sosyal güvenlik politikalarının suçla mücadele politikaları ile ilişkisi, sosyal güvenlik politikalarının yerel suç önleme stratejileriyle olan ilişkisi ve topluluk düzeyinde sosyal desteklerin suç oranlarını azaltmadaki rolü açısından incelenmiştir. Yoksulluk ve toplumsal dışlanmanın yoğun olduğu yerlerde sosyal güvenlik politikalarının suçla mücadelede kritik bir unsur olduğu ileri sürülmektedir. Sosyal güvenlik politikaları kapsamında sağlanan gelir desteği, istihdam fırsatları ve gençlere yönelik eğitim programları gibi önlemler, özellikle dezavantajlı bölgelerde ekonomik istikrarı güçlendirerek suçun temel nedenlerini azaltma potansiyeline sahiptir. Ayrıca, yerel topluluklarda sosyal bağların güçlendirilmesi ve sosyal destek hizmetlerine erişimin artırılması, bireylerin suça yönelme riskini düşürmekte ve toplumsal uyumu sağlamaktadır. Sosyal güvenlik politikalarının, yerel düzeyde suçun önlenmesi için uygulanabilecek geniş çaplı bir stratejinin parçası olması gerektiği ve bu tür politikaların suç oranlarını düşürmede etkili bir araç olduğu vurgulanmaktadır (Eck ve Guerette, 2012: 27-53).

Sosyal güvenlik politikalarını aile politikaları arasında güçlü bir etkileşim bulunmaktadır. Sosyal güvenlik politikalarının, ailelerin ekonomik istikrarını sağlamada ve çocuk yetiştirme süreçlerinde önemli bir destek sunmaktadır. Gelir desteği, çocuk bakımı hizmetleri ve ebeveyn izni gibi sosyal yardımlar, ailelerin mali yüklerini hafifletmekle birlikte, ebeveynlerin iş ve aile sorumlulukları arasında denge kurmalarına yardımcı olmaktadır. Özellikle düşük gelirli aileler için sosyal güvenlik desteği, çocukların sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasını kolaylaştırmakta ve uzun vadede çocukların yaşam kalitesini artırmaktadır. Bu bağlamda, sosyal güvenlik politikalarının aile politikalarıyla entegre bir yapıda uygulanmasının aile refahını artırma ve toplumsal eşitsizlikleri azaltma açısından kritik olduğu vurgulanmaktadır (The Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC) ve UNICEF, 2020: 17). Sosyal güvenlik politikalarının bireylerin ruh sağlığı üzerindeki etkileri açısından aile politikalarıyla bir ilişki kurulmuştur. Sosyal güvenlik yardımlarındaki değişikliklerin özellikle düşük gelirli aileler üzerindeki psikolojik etkileri üzerinde durulmaktadır. Sosyal güvenlik desteklerinin artırılması, aile bireylerinin ekonomik güvencelerini

güçlendirerek stres ve kaygı seviyelerini azaltabilmekte ve ailelerin daha iyi bir yaşam kalitesine ulaşmalarını sağlayabilmektedir. Aile politikalarıyla uyumlu sosyal güvenlik programları, ebeveynlerin çocuk bakımı ve eğitim gibi sorumluluklarını daha rahat üstlenmelerine olanak tanırken aile içindeki duygusal destek yapısını güçlendirebilmektedir. Bununla birlikte, sosyal güvenlik yardımlarındaki azalma, ailelerin ekonomik olarak zorlanmasına neden olabilmektedir. Bu durum, aile bireylerinin ruhsal sağlık sorunları yaşama riskinin artmasına yol açabilmektedir. Sosyal güvenlik politikalarının ailelerin ruh sağlığını koruyacak şekilde tasarlanması, toplumsal refahı artırma ve psikolojik iyilik halini destekleme açısından kritik bir rol oynamaktadır (Simpson, Brown, Bell, Albani ve Bamba, 2020: 4-5).

Sosyal güvenlik politikalarının çocuk, kadın, marjinal ve dezavantajlı gruplara yönelik politikalar ile ilişkisi açısından evrensel sosyal koruma sistemlerinin bu gruplar üzerindeki kritik etkileri vurgulanmıştır. Sosyal güvenlik sistemlerinin, özellikle ekonomik güvenliği sağlayarak toplumsal eşitsizlikleri azaltmada önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Kadınlar için sosyal koruma, aile içindeki rolünü güçlendirirken çocuklar için sağlık, eğitim ve beslenme hizmetlerine daha iyi erişim sağlamaktadır. Dezavantajlı gruplar, sosyal güvenlik yardımlarının sağladığı temel güvenceler sayesinde ekonomik ve sosyal dışlanmadan korunmaktadır. Bu grupların, işgücü piyasasına erişimlerinin sınırlı olması ve gelir eşitsizliklerinin derinleşmesi nedeniyle sosyal güvenlik sistemleri onların toplumsal entegrasyonunu ve refahını sağlamada hayati bir öneme sahiptir (ILO ve UNICEF, 2023: 67 – 74). Sosyal güvenlik politikalarının özellikle çocuklar, kadınlar ve marjinal ile dezavantajlı gruplar üzerindeki etkisi inceleyen bir çalışmada, çocuklara yönelik sosyal güvenlik politikalarının temel haklarını güvence altına alarak sağlıklı gelişimlerini desteklediği ortaya konulmuştur. Sosyal koruma sistemleri, çocukların sağlık hizmetlerine, eğitim imkanlarına ve beslenmeye erişimini sağlayarak erken dönem eşitsizliklerinin giderilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal güvenlik politikaları, işgücü piyasasında daha eşit fırsat elde etmelerini mümkün kılarak toplumsal dışlanma risklerini azaltmaktadır (Altangerel, 2019). Sosyal güvenlik politikaları, toplumda yer alan diğer bireyler ile eşit şartlarda yaşamını sürdürmek için desteğe ihtiyacı duyan engelli bireyler açısından ayrı bir öneme sahiptir (Buluş, 2022: 835). Engelli bireylerin, engel oranı dikkate alınarak sigortalılık kapsamında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası, malullük aylığı ve yaşlılık ve ölüm sigortası hakları

sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra engelli bireylere yönelik kamu ve özel sektörde indirim ve muafiyet hakları (gelir vergisi indirimi, ÖTV indirimi, otobüs şirketleri, THY ve Türk Telekom tarafından sağlanan engelli indirimleri vb.) tanınmaktadır (Evlice, 2019: 91). Sosyal sigortalardan yararlanamayan engelli kişiler için de sosyal yardım ve sosyal hizmet düzenlemeleri bulunmaktadır (Buluş, 2022: 835).

3.4.3. Konut Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi

Konut politikalarının sağlık politikaları ile ilişkisi, bireylerin sağlığı üzerinde doğrudan ve dolaylı etkiler açısından incelenmiştir. Sağlıklı yaşam ortamlarının oluşturulmasında konutun rolü vurgulanmıştır. Kötü koşullarda yaşamamanın, solunum hastalıkları, ruh sağlığı sorunları ve bulaşıcı hastalıkların yayılma riski gibi çeşitli sağlık problemlerini tetiklediği ortaya konulmuştur. İyi tasarlanmış konut politikaları, uygun havalandırma, ısı yalıtımı ve güvenli su kaynaklarına erişim gibi temel unsurları sağlayarak halk sağlığını koruyabilmekte ve sağlık sistemine olan talebi azaltabilmektedir. Özellikle düşük gelirli ve kırılgan gruplar için konut kalitesinin yükseltilmesi, sağlık eşitsizliklerini gidermede kritik bir adım olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda WHO'nun önerileri, sağlıklı konut politikalarının geliştirilmesini ve bu politikaların sağlık politikaları ile uyumlu hale getirilerek toplumun genel sağlık düzeyinin artırılmasını amaçlamaktadır (WHO, 2018). Konut politikalarının düşük gelirli çocukların eğitim sonuçlarını iyileştirmede temel bir platform olarak nasıl kullanılabileceği analiz edilmiştir. İstikrarlı, güvenli ve sağlıklı konutların çocukların eğitim başarısı üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu ve özellikle düşük gelirli aileler için bu durumun kritik bir önem taşıdığı gözlemlenmiştir. Sağlıklı ve sürekli bir konut ortamında büyüyen çocukların okul devamsızlık oranlarının düştüğü, daha yüksek akademik başarı sağladığı ve genel olarak öğrenmeye daha fazla odaklanabildiği tespit edilmiştir. Konut politikalarının eğitim sonuçlarını destekleyecek şekilde tasarlanması, çocukların eğitim başarısını artırmakla birlikte, sosyal fırsatlara erişimini de güçlendirmektedir (Cunningham ve MacDonald, 2012: 11). Konut politikalarının çocukların eğitim başarısı üzerindeki kritik etkisini inceleyen bir araştırmada, evsizlik veya konut istikrarsızlığı yaşayan çocukların akademik başarıda geride kaldığı, devamsızlık oranlarının arttığı ve okula uyum sağlamakta zorlandığı tespit edilmiştir. Konut istikrarsızlığı, çocukların sık sık okul değiştirmesine, öğrenim sürecinde kopukluk yaşamasına ve güvenli bir öğrenme ortamından yoksun kalmasına neden

olmaktadır. Bu durum, çocukların uzun vadeli eğitim başarılarını ve sosyal gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda, çocukların eğitimde sürdürülebilir başarıya ulaşmaları için konut politikalarının güvenli, istikrarlı ve uygun yaşam alanları sağlamayı hedeflemesi gerekmektedir. Eğitim ve konut politikalarının entegre edilmesi, özellikle dezavantajlı çocuklar için eğitimde fırsat eşitliği sağlamada etkili bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (Galvez ve Luna, 2014: 5).

Konut politikalarının ve ulaşım politikalarının arasındaki ilişki konut ve ulaşım maliyetlerinin çalışan hanelerin bütçesi üzerindeki baskısı üzerinden incelenmiştir. Bu iki maliyet kalemi arasındaki zorlayıcı denge vurgulanmıştır. Büyükşehirlerde yaşayan çalışan hane halkı, uygun fiyatlı konut bulmak için şehir merkezinden uzak bölgelerde yaşamayı tercih etmekte ancak bu tercihin bir sonucu olarak ulaşım maliyetlerinde artışla karşı karşıya kalmaktadır. Uzak bölgelerde yaşamak, iş ve temel hizmetlere ulaşmak için daha uzun yolculuklar gerektirirken artan ulaşım masrafları toplam yaşam maliyetlerini yükseltmektedir. Bu durum, düşük ve orta gelirli hanelerin bütçelerinde ciddi bir yük oluşturarak mali istikrarlarını zorlamaktadır. Konut politikalarının, uygun fiyatlı konutları toplu taşıma ağlarına entegre etme gerekliliği vurgulanmaktadır. Konut ile ulaşım politikalarının uyumlu bir şekilde planlanması, çalışan hane halklarının yaşam kalitesini iyileştirmede kritik bir role sahiptir (Haas, Makarewicz, Benedict, Sanchez ve Dawkins, 2006: 70).

Konut politikalarının çevre politikaları ile olan ilişkisi, gelişmekte olan ülkelerde çevresel sürdürülebilirliği teşvik eden konut politikalarının önemi açısından incelenmiştir. Sürdürülebilir konut uygulamalarının enerji ve su verimliliğini artırarak doğal kaynakların korunmasına katkı sağladığı, ekonomik olarak da düşük maliyetli çözümler sunduğu ortaya konulmuştur. Gelişmekte olan ülkelerde konutların yerel malzemeler kullanılarak ve çevresel etkiyi en aza indirecek şekilde tasarlanması hem ekonomik sürdürülebilirliği hem de çevre sağlığı desteklemektedir. Yeşil konut politikaları, bu ülkelerdeki karbon salınımını azaltarak küresel iklim değişikliği ile mücadeleye katkı sunmakta ve düşük gelirli hanelerin yaşam maliyetlerini düşürmektedir (United Nations Human Settlements Programme (UN-HABITAT), 2012). Çevresel düzenlemelerin konut piyasası üzerindeki etkileri, çevre koruma ve konut arzı arasındaki denge incelenmiştir. Literatürde, çevresel düzenlemelerin, sürdürülebilir kentleşmeyi teşvik ederek doğal kaynakları korumak ve karbon emisyonlarını azaltmak gibi olumlu çevresel etkiler

sunduğu vurgulanmaktadır. Ancak bu düzenlemeler, konut inşa maliyetlerini arttırmakla birlikte, özellikle düşük gelirli hanelerin uygun fiyatlı konutlara erişimini zorlaştırabilmektedir. Çevresel koruma hedefleri ile konut maliyetleri arasındaki bu ikilemin, konut piyasasının düzenlenmesi ve sürdürülebilirlik politikalarının bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasının gerektiği belirtilmektedir. Bu bağlamda, çevresel düzenlemelerin konut piyasasında dengeli ve sosyal olarak kapsayıcı bir şekilde uygulanması hem çevre koruma hem de konut erişilebilirliğinin birlikte sağlanması için kritik bir strateji olarak değerlendirilmektedir (Kiel, 2005: 204).

Enerji verimliliği yüksek konut tasarımlarının çevresel etkilerini ve bu tür tasarımların konut politikaları üzerindeki önemini inceleyen bir araştırmada, yeşil konutların enerji tüketimini azaltarak karbon emisyonlarını önemli ölçüde düşürdüğü ve doğal kaynakların daha verimli kullanımını sağladığı tespit edilmiştir. Enerji verimli binalar, sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlarken hane halklarının enerji faturalarını düşürerek ekonomik fayda sağlamaktadır. Bu tür tasarımlar, konut politikalarının çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasına yardımcı olurken toplum sağlığına da olumlu etkilerde bulunmaktadır. Çevre dostu konut politikalarının uygulanması, enerji tasarrufu sağlayarak iklim değişikliğiyle mücadelede önemli bir adım atılmasına olanak tanımaktadır. Bu bulgular, çevre dostu ve enerji verimli konutların yalnızca çevresel değil ekonomik ve toplumsal sürdürülebilirlik açısından da kritik bir rol oynadığını göstermektedir (Pavate, Deshmukh, Kolekar, Mendapara, Patil ve Amrutatti, 2024: 51-52).

Konut politikaları ile suçla mücadele politikaları arasındaki ilişki, "Housing First" modeli üzerinden incelenmiştir. Bu modelin, ruhsal hastalık yaşayan ve evsiz bireylerde suçla mücadele üzerindeki etkileri ortaya konulmuştur. "Housing First" modeli, bireylere öncelikle güvenli ve kalıcı bir konut ardından sağlık ve sosyal hizmetlere erişim sağlamayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, konut politikalarının yalnızca barınma sağlamakla kalmayıp suçla mücadelede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Barınma güvencesi sağlanan bireyler, daha az stresle yaşamlarını sürdürebilmekte, psikolojik sağlıklarını iyileştirebilmekte ve toplumsal uyum sağlama konusunda daha fazla fırsata sahip olmaktadır. Barınma sağlama yaklaşımının, evsiz bireylerin suç işleme oranlarını düşürmeye yardımcı olduğu ve ceza adaleti sistemine dahil olma sıklığını azalttığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, konut politikalarının suçla mücadelede etkili bir

araç olabileceğini ve ceza adaleti sistemine müdahalelerin toplumsal bütünleşmeyi desteklemek için barınma temelli stratejilere odaklanması gerektiğini vurgulamaktadır (Leclair, Deveau, Roy, Goulet, Latimer ve Crocker, 2019: 2). Konut politikalarının toplumsal düzensizlik ve suç oranları üzerindeki etkileri inceleyen bir araştırmada, düşük gelirli bölgelerde uygulanan konut politikalarının, toplumsal yapıyı zayıflatabileceği ve bunun da suç oranlarını artırabileceği öne sürülmektedir. Özellikle, yetersiz barınma koşulları ve konut yetersizliği, bireylerin sosyo-ekonomik izolasyonunu derinleştirerek suçla mücadelede etkinlik kaybına yol açabilmektedir. Ayrıca, konut politikalarının kötüleşen yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik stratejiler geliştirmemesi suç oranlarını artırabilmektedir. Bununla birlikte, toplumsal bütünleşmeyi teşvik eden, güvenli ve erişilebilir konut projelerinin toplumsal düzene katkı sağlayarak suçun azaltılmasına yardımcı olabileceği de vurgulanmaktadır. Bu bulgular, konut politikalarının toplumsal düzeni sağlama ve suçla mücadele etme açısından önemli bir araç olduğunu ve bu politikaların sosyal yapıyı güçlendirici şekilde tasarlanmasının gerekliliğini göstermektedir (Sampson, 1990: 531-532).

Konut politikalarının aile politikaları ile ilişkisi, konut politikalarının aile refahı üzerindeki etkileri bakımından incelenmiştir. Güvenli, kaliteli ve uygun fiyatlı konutlarının, ailelerin ekonomik güvenliğini ve psikolojik iyilik halini destekleyerek aile içi ilişkilerin güçlenmesine ve çocukların gelişimine olumlu katkı sağladığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, barınma koşullarının aile sağlığı, eğitim ve sosyal ilişkiler üzerinde doğrudan etkisi olduğu belirtilmiştir. Aile dostu konut politikaları, özellikle dezavantajlı gruplar için önemli bir araç olarak ailelerin istikrarlı yaşam koşullarına sahip olmasına ve toplum içinde daha iyi entegrasyon sağlamalarına olanak tanımaktadır. Öte yandan, yetersiz ve güvensiz konutlar, aile içindeki stres düzeyini artırarak aile üyelerinin sağlıklarını ve toplumsal uyumlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu bulgular, konut politikalarının, ailelerin refahını artırmak ve sosyal eşitsizlikleri azaltmak için kritik bir rol oynadığını ve ailelerin ihtiyaçlarına uygun çözümler üreten politikaların geliştirilmesinin önemini göstermektedir (Bratt, 2002: 13). Konut politikaları ile aile politikaları arasındaki bağı hem kavramsal hem de ampirik açıdan ele alan bir çalışmada, ailelerin barınma koşullarının aile içindeki ilişkiler, çocukların gelişimi ve genel yaşam kalitesi üzerinde önemli bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Ailelere güvenli ve sağlıklı yaşam alanları sağlayan konut politikaları, aile içindeki stresin azalmasına, sağlıklı

ilişkilerin kurulmasına ve daha güçlü bir aile yapısının oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Ancak, yetersiz ve güvensiz barınma koşulları, aile içi çatışmaları artırarak ebeveynlerin psikolojik ve fiziksel sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durum, çocukların gelişiminde ve eğitim başarılarında olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Ampirik bulgular, konut politikalarının ailelerin ekonomik güvenliğini sağlamada ve sosyal uyumlarını desteklemede kritik bir rol oynadığını ve aile odaklı politikaların geliştirilmesinin aile yapıları üzerinde uzun vadeli olumlu etkiler yaratabileceğini göstermektedir. Bu sonuçlar, konut politikalarının ailelerin refahını artırmak için sosyal güvenlik ve aile politikalarıyla uyumlu bir şekilde tasarlanması gerektiğini ortaya koymaktadır (Mulder, 2013: 370).

Konut politikalarının çocukların gelişimi ve refahı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Güvenli ve uygun fiyatlı barınma koşullarının, çocukların sağlıklı büyüme, eğitim başarıları ve genel yaşam kaliteleri üzerinde doğrudan olumlu etkiler yarattığı tespit edilmiştir. Çocukların barınma koşulları, aile içindeki stres düzeylerini ve sosyal uyumlarını da etkileyerek ruhsal sağlıkları üzerinde uzun vadeli etkiler oluşturmaktadır. Ayrıca, dezavantajlı grupların çocukları, konut yetersizliği ve güvensiz yaşam alanlarıyla daha fazla karşılaşmaktadır. Bu durum, bu grubun sosyal ve ekonomik fırsatlara erişimini kısıtlamaktadır. Kadınlar açısından konut politikaları, özellikle tek ebeveynli ailelerde, ekonomik güvenliğin ve aile içi istikrarın sağlanması açısından kritik bir öneme sahiptir. Konut politikaları, bu gruplara yönelik barınma çözümleri sunarak çocukların gelişimini desteklemek ve kadınların ekonomik bağımsızlıklarını güçlendirmek için önemli bir araç olabilmektedir. Bu bulgular, konut politikalarının sadece ailelerin yaşam kalitesini değil çocukların eğitim ve sağlık gibi uzun vadeli gelişimsel ihtiyaçlarını da göz önünde bulunduracak şekilde tasarlanması gerektiğini ortaya koymaktadır (Fu, 2015: 14-15). Göçmenler ve mülteciler gibi dezavantajlı grupların konut erişimindeki zorlukları ve bu gruplara yönelik politikaların etkinliği incelenmiştir. Mülteciler ve göçmenler, konut piyasasına entegre olma konusunda ciddi engellerle karşılaşırken bu engellerin kadınlar ve çocuklar için daha da belirginleştiği vurgulanmaktadır. Mültecilerin ve göçmenlerin konut erişimindeki zorluklar, eğitim, sağlık ve sosyal entegrasyon gibi diğer önemli alanlarda da olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu bağlamda, konut politikalarının topluma entegrasyonu destekleyici, cinsiyet ve yaş bazlı ihtiyaçlara duyarlı bir şekilde tasarlanması gerektiği sonucuna varılmaktadır. Özellikle kadınlar, çocuklar ve

dezavantajlı gruplar açısından konut politikalarının daha kapsamlı ve eşitliğe dayanan bir yaklaşıma sahip olması gerekmektedir (United Nations Economic Commission For Europe (UNECE), 2021). Konut politikaları, engelli bireylerin yaşam kalitesini ve toplumsal katılımını arttırmada kritik bir rol oynamaktadır. Konut politikalarının erişilebilirlik ve engelsiz tasarım ilkelerini esas alarak engelli bireylerin ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanması gerekmektedir. Yapılan bir araştırmada, Diyarbakır'daki TOKİ binalarının ve çevresinin engelli tasarım standartlarına yeterince uygun olmadığı, bu durumun engelli bireylerin günlük yaşamlarını olumsuz etkilediği ortaya konulmuştur. Araştırmada, gelecekteki konut projelerinde engelli erişilebilirliğine daha fazla önem verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Özyılmaz, 2022: 65). Engelli bireylerin de yaşadığı çevrede tüm bireyler gibi eşit derecede hareket özgürlüğüne sahip olma hakkı bulunmaktadır. Kısıtlayıcı ve engelleyici düzenlemelerden ve planlamalardan kaçınılması, konut tasarımlarında farklı kullanıcıları da kapsayan ve engel oluşturmeyen ulaşılabilir mekânların hedeflenmesi gerekmektedir. (Bilge, 2017: 164).

3.4.4. Sağlık Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi

Sağlık politikalarının eğitim politikalarıyla ilişki, sağlık ve sağlık davranışlarının öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkileri bakımından incelenmiştir. Öğrencilerin fiziksel ve psikolojik sağlık durumlarının, okulda başarılarını doğrudan etkileyebileceği tespit edilmiştir. Sağlık sorunları, devamsızlıkları artırarak öğrencilerin öğrenme süreçlerini aksatmakla birlikte, düşük sağlık davranışları (yetersiz uyku, kötü beslenme veya fiziksel aktivite eksikliği vb.) öğrencilerin bilişsel işlevlerini ve genel performanslarını olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda, sağlık politikalarının eğitimi destekleyici bir rol oynaması gerektiği vurgulanmaktadır. Sağlıklı yaşam alışkanlıkları ve erişilebilir sağlık hizmetleri, öğrenci başarısını artıran önemli faktörlerdir. Eğitimde başarı için sağlık hizmetlerine erişim, dengeli beslenme ve mental sağlık desteği gibi unsurlar, öğrencilerin öğrenme potansiyelini en üst düzeye çıkarmak adına kritik öneme sahiptir. Bu bulgular, eğitim ve sağlık politikalarının birbirini tamamlayıcı olarak ele alınmasının, özellikle yüksek gelirli ülkelerde eğitim başarısını artırma yolunda önemli bir strateji olduğunu ortaya koymaktadır (Suhrcke ve de Paz Nieves, 2011: 29). Eğitim ve sağlık arasındaki ilişkiyi, bireylerin sağlıklı yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli temel bilgi ve becerilerin kazandırılması açısından ele alan bir araştırmada, temel eğitim,

sağlık ve refah için temel becerilerin geliştirilmesinde kritik bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Sağlıklı yaşam biçimlerinin benimsenmesi, sağlık okuryazarlığının artırılması ve hastalıkların önlenmesi gibi unsurların eğitimle doğrudan ilişkili olduğu ortaya konulmuştur. Eğitim, bireylerin sağlık hizmetlerine erişimlerini etkilemekle birlikte, sağlıklı davranışların teşvik edilmesinde önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, eğitim sistemleri aracılığıyla verilen sağlık bilgileri, bireylerin kişisel sağlıklarını iyileştirmelerinin yanı sıra toplumsal sağlık düzeyine de katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, eğitim ve sağlık politikalarının entegrasyonu, bireylerin ve toplumların genel sağlık düzeyinin artırılmasına yönelik önemli bir strateji olarak değerlendirilmektedir (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) ve UNICEF, 2024). Sağlık ve eğitim arasındaki ilişkiye dair bağlamsal bir yaklaşım sunan bir çalışmada, bu iki alanın birbirini nasıl tamamladığı ve toplumsal eşitsizlikleri nasıl azaltabileceği tartışılmıştır. Çalışmada, eğitim seviyesinin arttıkça bireylerin sağlık bilgisi, sağlık davranışları ve genel sağlık durumunun iyileştiği, dolayısıyla daha yüksek eğitim seviyelerine sahip bireylerin daha sağlıklı yaşam tarzları benimseme eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişkiyi yalnızca bireysel düzeyde değil toplumsal ve çevresel bağlamda da değerlendiren çalışma, sağlık ve eğitimdeki eşitsizliklerin, düşük gelirli gruplar ve dezavantajlı bölgelerde yaşayanlarda daha belirgin hale geldiğini vurgulamaktadır. Sağlık politikaları, bu eşitsizlikleri hedef alarak daha iyi eğitim fırsatlarına erişimi teşvik edebilir. Böylelikle, sağlık ve eğitim arasındaki olumlu etkileşimden daha geniş bir toplumsal fayda sağlanabilir. Bu bağlamda, sağlık ve eğitim politikalarının bağlamsal faktörleri göz önünde bulundurarak tasarlanması gerektiği sonucuna varılmaktadır (Zajacova ve Lawrence, 2018: 283).

Ulaşım politikaları, insanların fiziksel aktivite düzeylerini, çevresel maruziyetlerini ve genel yaşam kalitelerini doğrudan etkilemektedir. Hava kirliliği ve gürültü gibi çevresel faktörler, sağlık üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Dolayısıyla toplum sağlığı üzerinde büyük bir rol oynamaktadır. Özellikle sürdürülebilir ulaşım çözümleri, yürüyüş, bisiklet gibi sağlıklı ulaşım seçeneklerini teşvik ederek obezite, kalp hastalıkları ve diğer kronik hastalıkların önlenmesine yardımcı olmaktadır. Ulaşım altyapısının ve erişilebilirliğinin iyileştirilmesi, özellikle dezavantajlı gruplar için sağlık eşitsizliklerini azaltma potansiyeline sahiptir. Ayrıca, ulaşım sistemlerinin daha sağlıklı hale getirilmesi, toplum genelinde sağlık harcamalarını da azaltabilmektedir. Ulaşım ve sağlık arasındaki

bu etkileşim, sağlık politikalarının şekillendirilmesinde önemli bir bileşen olarak görülmelidir (Litman, 2013: 2213). Ayrıca, ulaşım altyapısının yetersizliği, düşük gelirli gruplar ve dezavantajlı kesimler için sağlık eşitsizliklerini derinleştirebilmektedir. Bu durum, ulaşımın erişilebilirliğini ve eşitliğini göz önünde bulundurmanın önemini artırmaktadır. Ulaşımın, toplumsal ilişkiler ve psikolojik sağlık üzerinde de etkisi bulunmaktadır. Toplu taşıma, bireylerin sosyal etkileşime girmelerini ve yalnızlıklarını azaltmalarını sağlayarak ruhsal sağlıklarını iyileştirebilmektedir. Sonuç olarak, ulaşım politikalarının sağlık üzerinde olumlu etkiler yaratacak şekilde tasarlanması, toplumun genel sağlık düzeyini iyileştirerek ve sağlık harcamalarını düşürerek uzun vadeli ekonomik faydalar sağlamaktadır (Khreis, Glazener, Ramani, Zietsman, Nieuwenhuijsen, Mindell, Winfree ve Burke, 2019: 1-12).

Sağlık politikaları ve çevre politikalarının sürdürülebilir kalkınma hedefleri çerçevesinde entegre edilmesi gerekmektedir. Yapılan bir araştırmada, çevresel faktörlerin sağlığa olan etkilerini belirlemek ve bu etkileri en aza indirecek politika önerileri geliştirmek amacıyla sağlık ve çevre arasındaki temel bağlantılara odaklanılmıştır. Araştırma kapsamında belirlenen göstergeler, özellikle iklim değişikliği, hava ve su kirliliği gibi çevresel tehditlerin toplum sağlığı üzerinde oluşturduğu risklere ışık tutmakta ve bu riskleri azaltmaya yönelik politikaların önemini ortaya koymaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için çevre sağlığını destekleyen politikalara yatırım yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Bu politikaların hem kısa vadeli sağlık iyileşmeleri sağladığı hem de uzun vadede sağlık harcamalarını azaltarak ekonomik sürdürülebilirliğe katkıda bulunduğu belirtilmektedir. Sağlık ve çevre arasındaki karşılıklı bağı göz önünde bulunduran bu çalışma, politika yapıcılarını sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda daha entegre yaklaşımlar geliştirmeye teşvik etmektedir (Corvalán, Kjellström ve Smith, 1999: 659). Sağlık ve çevre politikalarının entegrasyonunda ekonomik araçların ve politikaların etkisi inceleyen bir araştırmada, çevresel tehditlerin sağlık üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla ekonomik teşviklerin ve düzenlemelerin önemine dikkat çekilmektedir. Özellikle hava kirliliği, su kalitesi ve toksik madde maruziyetinin önlenmesi gibi konularda uygulanan vergilendirme, sübvansiyonlar ve ticaret programları gibi ekonomik araçların, çevreyi koruma ve halk sağlığını geliştirme açısından stratejik bir öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır. Araştırmada, bu araçların etkili kullanımı sayesinde sürdürülebilir kalkınma hedeflerine

ulaşmanın mümkün olduğunu öne sürerken, sağlıklı bir çevrenin ekonomik gelişme ve toplumsal refah açısından kritik bir bileşen olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda, çevre koruma ve halk sağlığı hedeflerinin ekonomik politikalarla desteklenmesi gerektiği ve bu entegre yaklaşımın uzun vadede hem sağlık maliyetlerini azaltacağı hem de çevreyi koruyacağı belirtilmektedir (Warford, 1995: 393-394).

Suçun bireyler üzerinde hem fiziksel hem de psikolojik sağlık sorunlarına yol açtığı, uzun vadede sağlık hizmetleri üzerinde ciddi bir yük oluşturduğu tespit edilmiştir. Özellikle şiddet içeren suçların neden olduğu travma, stres ve anksiyete gibi durumların ruh sağlığı hizmetlerine olan talebi arttırdığı, acil servis ve rehabilitasyon gibi sağlık hizmetlerinin maliyetlerini yükselttiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, suçla mücadele politikalarının sağlık sisteminin sürdürülebilirliği açısından önem taşıdığı vurgulanmaktadır. Suç oranlarının azaltılmasının sağlık hizmetlerine olan yükü hafifleteceği, bu nedenle de sağlığı koruyucu politikaların, suçun önlenmesine yönelik stratejilerle entegre edilmesi gerektiği önerilmektedir. Bu entegre yaklaşımın, toplum sağlığını geliştirme ve sağlık hizmetlerinin verimliliğini artırma potansiyeli taşıdığı sonucuna varılmaktadır (Robinson ve Keithley, 2000: 259-261).

Aile yapısının ve aile içi ilişkilerin bireylerin sağlık durumu üzerindeki etkisi ele alınarak sağlık politikaları ve aile politikaları arasındaki ilişki incelenmiştir. Aile içi destek sistemlerinin özellikle çocuklar, yaşlılar ve hasta bireyler için sağlık davranışlarını ve genel sağlık durumlarını iyileştirmede önemli bir rol oynadığı ortaya konulmuştur. Ebeveynlerin ve partnerlerin sağlıklı yaşam tarzlarını destekleyici davranışlarının, aile üyelerinin fiziksel ve ruhsal sağlıklarını doğrudan etkilemektedir. Aileden alınan duygusal ve fiziksel desteğin, hastalık yönetimi ve sağlık hizmetlerine erişim sürecinde büyük bir avantaj sağladığı vurgulanmaktadır. Sağlık politikalarının aileyi destekleyici düzenlemeler içermesi gerektiği, aile sağlığını destekleyen politikaların bireylerin uzun vadeli sağlık sonuçlarını iyileştirerek genel toplum sağlığı üzerinde olumlu etkiler yaratabileceği ileri sürülmektedir. Bu bağlamda, aileye yönelik sağlık politikalarının toplum sağlığını artırmada stratejik bir rol oynamaktadır (Hank ve Steinbach, 2018: 32-33). Sağlık politikaları ile ailelerin finansal ve sağlık durumları arasındaki ilişki ele alan bir çalışmada, sağlık hizmetlerinin gelirle entegrasyonunun, ailelerin sağlık durumu üzerinde olumlu etkiler yaratarak ekonomik yüklerini hafifletebileceği, böylelikle daha sağlıklı bir yaşam kalitesi sağlamalarına katkıda bulunabileceği öne sürülmektedir. Bu

model, ailenin ekonomik durumunun sağlık üzerindeki etkilerini azaltma ve ailelerin genel iyilik hallerini iyileştirme potansiyeline sahip entegre bir politika yaklaşımı sunmaktadır. Ailelerin sağlık ve ekonomik ihtiyaçlarına bütüncül bir çözüm sunmak sağlık eşitsizliklerinin azaltılmasına da yardımcı olabilmektedir (Burley, Price, Parker, Samir, Zhu, Eapen, Contreras-Suarez, Schreurs, Lawson, Lingam, Grace, Raman, Kemp, Chota, Goldfeld ve Woolfenden, 2021: 4).

Sağlık politikalarının kadınlar, çocuklar, marjinal gruplar ve dezavantajlı gruplar üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Sağlık hizmetlerine erişim, kalitesi ve dağılımı konusunda bu grupların karşılaştığı eşitsizlikleri ve sağlık politikalarının bu eşitsizliklere nasıl yanıt verdiğini analiz edilmiştir. Bulgular, sağlık politikalarının, dezavantajlı grupların özel ihtiyaçlarına göre şekillendirildiğinde bu grupların sağlık sonuçlarında iyileşmeler sağladığını göstermektedir. Kadınlar ve çocuklar gibi gruplar için özel sağlık programlarının ve hizmetlerin geliştirilmesi doğrudan sağlık hizmeti erişimini artırarak sağlık düzeyini iyileştirebilmektedir. Bunun yanı sıra, marjinal ve dezavantajlı gruplara yönelik sağlık politikalarının, sosyal hizmetlere ve ekonomik desteğe yönelik daha bütünsel bir yaklaşımı içermesi gerektiği vurgulanmaktadır (Amin, MacLachlan, Mannan, El Tayeb, El Khatim, Swartz, Munthali, Van Rooy, McVeigh, Eide ve Schneider, 2011: 14-16). Farklı ülkelerde uygulanan sağlık politikalarının kadınlar ve çocuklar üzerindeki etkilerini ve bu gruplara yönelik stratejilerin küresel sağlık hedeflerine ulaşmadaki rolü incelenmiştir Sağlık hizmetlerinin erişilebilirliği, kalitesi ve sürdürülebilirliğinin, kadınlar ve çocuklar gibi savunmasız grupların sağlık sonuçları üzerinde belirleyici bir etkisi olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca, sağlık politikalarının kadınların ve çocukların özel ihtiyaçlarını dikkate alarak özellikle hamilelik, doğum ve çocuk sağlığı alanlarında önemli iyileşmeler sağladığı vurgulanmaktadır. Dezavantajlı gruplar açısından sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin azaltılması, sağlık hizmetlerine adil erişim ve entegre sağlık sistemlerinin geliştirilmesi gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Çalışmanın bulguları, ülkeler arası farklılıkları göz önünde bulundurarak kadın ve çocuk sağlığını iyileştirmeye yönelik sağlık politikalarının daha kapsayıcı ve etkili bir şekilde tasarlanması gerektiğini göstermektedir (Ahmed, Rawal, Chowdhury, Murray, Arscott-Mills, Jack, Hinton, Alam ve Kuruvilla, 2016: 358). Engelli bireylerin sağlık tesislerine ulaşımında ve tesis içindeki hareketlerinde zorluklar yaşadığı gözlemlenmiştir (Özata ve Karip, 2017: 409). Yapılan araştırmalarda, engelli

bireylerin en fazla sağlık personellerinin tutumlarından rahatsızlık duyduğu tespit edilmiştir. Engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişim engelleri arasında, yapısal engeller (hastanelerin mimari yapısı vb.), sağlık hizmeti materyalleri- teknolojindeki eksiklik ve yetersiz sağlık okuryazarlığı, çevresel, mali ve kültürel yetersizlik gelmektedir (Karatana ve Gür, 2019: 43-50). Sağlık politikalarının engelli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik düzenlenmesi ve erişilebilirliklerinin artırılması gerekmektedir.

3.4.5. Eğitim Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi

Eğitim politikaları ve ulaşım politikaları arasındaki ilişki okul seçimi bağlamında incelenmiştir. Öğrenci ulaşımının eğitim fırsatlarına erişimdeki kritik rolünü vurgulanmıştır. Yetersiz ulaşım seçenekleri, düşük gelirli ve dezavantajlı gruplardan gelen öğrencilerin daha iyi okullara erişimlerini sınırlayarak eğitimdeki eşitsizlikleri derinleştirebilmektedir. Ulaşımın eğitim eşitliği üzerindeki etkisi, özellikle okul seçimi politikaları ile doğrudan ilişkilidir. Okul seçimi, ailelerin çocukları için daha kaliteli eğitim olanakları ararken ulaşım zorlukları bu fırsatlara ulaşmayı zorlaştırabilir. Bulgulara göre, ulaşım hizmetlerinin eğitim politikaları ile entegre edilmesinin, öğrencilerin okullara erişimini artırabileceği ve eğitimdeki eşitsizlikleri azaltabileceği gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, ulaşım hakkı, eğitim eşitliğinin sağlanmasında önemli bir araç olarak görülmekte ve ulaşım politikalarının eğitim politikaları ile uyumlu hale getirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Bierbaum, Karner ve Barajas, 2021: 197-205). Okul ulaşımının akademik başarı ile olan ilişkisini ele alan bir araştırmada, okul ulaşımının öğrencilerin eğitim deneyimlerini nasıl şekillendirdiği konusunda önemli bulgular elde edilmiştir. Ulaşımın, öğrencilerin okula zamanında ve düzenli katılımlarını sağlamak, okula erişimlerini artırmak ve genel eğitim performanslarını iyileştirmek üzerindeki etkileri vurgulanmaktadır. Ulaşım zorlukları, özellikle düşük gelirli ve kırsal alanlarda yaşayan öğrenciler için eğitimdeki eşitsizlikleri derinleştirmektedir. Okula ulaşım imkânlarının kısıtlı olması, öğrencilerin okula devamlılıklarını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, ulaşım hizmetlerinin eğitim politikalarıyla entegrasyonu, öğrencilerin okula erişimini artırarak akademik başarılarını destekleyebilmektedir. Araştırmanın bulguları, ulaşımın eğitimde fırsat eşitliği sağlamadaki kritik rolünü ortaya koyarak ulaşım altyapısının iyileştirilmesinin, öğrenci başarıları üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, eğitim

politikalarının ulaşım politikalarıyla uyumlu bir şekilde tasarlanması gerekmektedir (Hopson, Lidbe, Jackson, Adanu, Li, Penmetsa, Lee, Anderson, Obuya ve Abura-Meerdink, 2022: 662-665).

Eğitim politikalarının çevre politikaları ile ilişkisi, çevresel sürdürülebilirlik açısından ele alınmıştır. Çevre bilincinin geliştirilmesinin sadece teorik bilgi vermekle sınırlı kalmaması, bireylerin çevresel sorunlara karşı duyarlılık geliştirmeleri ve sürdürülebilir yaşam tarzlarını benimsemelerinin sağlanması gerekmektedir. Eğitim politikalarının, çevre eğitiminin sadece okul müfredatına entegre edilmesi değil günlük yaşamda çevresel sorumlulukları teşvik eden bir yaklaşım benimsemesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, çevre eğitimi, öğrencilere sadece çevresel sorunları tanıtmakla kalmayıp bu sorunlara karşı aktif çözümler üreten bireyler olarak yetiştirmeyi amaçlamalıdır. Eğitim politikalarının çevre dostu değerleri içselleştiren bir toplum yaratma sürecinde kritik bir rol oynaması ve çevre eğitiminin, toplumsal farkındalık ve sürdürülebilirlik hedeflerinin gerçekleştirilmesinde temel bir araç olarak kullanılması gerektiği ortaya konulmuştur (Jickling ve Spork, 1998: 322-325). Çevre eğitiminin ilkökul öğretmen eğitimiindeki rolünü ve bu eğitim politikalarının sürdürülebilirlik ile nasıl bir ilişkisi olduğunu inceleyen bir araştırmada, çevre eğitiminin öğretmen adaylarının müfredatına entegre edilmesinin, gelecekteki eğitimcilere çevresel sürdürülebilirlik konusunda bilgi ve farkındalık kazandırarak öğrencilerine çevre dostu davranışları ve sürdürülebilir yaşam pratiklerini öğretme kapasitesini geliştirdiği vurgulanmaktadır. İspanya'daki öğretmen yetiştirme programlarında çevre eğitiminin dahil edilmesi yalnızca çevresel bilincin artırılmasına değil öğretmenlerin kendi sınıflarında çevreye duyarlı yaklaşımlar sergileyebilmelerine olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda, eğitim politikaları, çevresel sürdürülebilirliği sağlamak için öğretmen eğitimi bir araç olarak kullanmakta ve öğretmen adaylarının gelecekte çevresel konularda bilinçli ve çözüm odaklı bireyler olmalarını teşvik etmektedir. Çalışma, çevre eğitiminin öğretmen eğitimine entegre edilmesinin hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin çevresel sürdürülebilirliğe dair daha aktif bir rol üstlenmelerine yardımcı olacağını göstermektedir (Sureda-Negre, Oliver-Trobat, Catalan-Fernandez ve Comas-Forgas, 2014: 286-290).

Eğitim politikaları ile suçla mücadele politikaları arasındaki ilişki, bireylerin yaşam boyu eğitim deneyimleri ve suç işleme olasılıkları üzerinden incelenmiştir. Eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte suç oranlarının düştüğü ve daha yüksek eğitim almış bireylerin suç

işlemeye daha az meyilli olduğu tespit edilmiştir. Eğitim, bireylere sadece mesleki beceriler kazandırmakla değil toplumsal normları öğrenme, öfke kontrolü ve problem çözme gibi sosyal becerileri geliştirme konusunda da önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, eğitim politikalarının suçla mücadelede önleyici bir araç olarak kullanılabileceği vurgulanmaktadır. Çalışmanın bulguları, özellikle düşük gelirli ve dezavantajlı gruplar için eğitim fırsatlarının artırılmasının, suç oranlarını düşürebileceği ve daha güvenli toplumların oluşmasına katkı sağlayabileceği yönünde güçlü bir argüman sunmaktadır (Fella ve Gallipoli, 2014: 1514-1515). Eğitim politikalarının suçla mücadeledeki etkisini, hapisane mahkumları, gözaltı oranları ve bireylerin suçla ilgili kendilik beyanları üzerinden analiz eden bir çalışmada, eğitim düzeyinin suç işleme olasılığını azalttığı ve eğitim almış bireylerin suç işlemek yerine daha yapıcı ve topluma katkı sağlayıcı yollar seçme eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir. Mahkumlar arasında yapılan analizler, eğitim seviyesi arttıkça suç işleme oranlarının düştüğünü ve özellikle genç suçlular için eğitimin, suçtan uzaklaşmalarına yardımcı olan önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, eğitilmiş bireylerin cezai işlemlerden önce suçlu olma eğilimlerinin daha düşük olduğunu ve suçların önlenmesinde eğitim politikalarının güçlü bir rol oynadığını göstermektedir. Bulgulara göre, eğitim politikalarının suçla mücadelede erken müdahale stratejileri olarak işlev görebileceği ve suçun önlenmesinde uzun vadeli etkiler yaratabileceği vurgulanmaktadır. Eğitim, suçun kök nedenlerine yönelik çözüm sağlayan ve toplumsal güvenliği artıran bir araç olarak değerlendirilmektedir (Lochner ve Moretti, 2004: 155-189).

Eğitim politikaları ile aile politikaları arasındaki ilişki, ebeveynlerin eğitim düzeylerinin ve farkındalıklarının çocukların gelişimleri üzerindeki etkileri açısından incelenmiştir. Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin, çocukların akademik başarıları, sosyal becerileri ve genel yaşam kalitesi üzerinde belirleyici bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Eğitilmiş ebeveynlerin, çocuklarının eğitimine daha fazla yatırım yaptığı, onları daha iyi desteklediği ve daha yüksek eğitim hedefleri belirledikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca, ebeveynlerin eğitim seviyeleri, çocukların gelecekteki eğitim düzeyleri ve mesleki başarıları üzerinde de uzun vadeli etkiler yaratmaktadır. Çalışmanın bulguları, eğitim politikalarının sadece okul düzeyinde değil ailelerin eğitim düzeyini ve bilinçli ebeveynlik uygulamalarını destekleyen stratejilerle de şekillendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, ailelerin eğitimine yönelik politikalar, çocukların

eğitimsel ve gelişimsel sonuçlarını iyileştirme potansiyeline sahip olup toplumsal eşitliği artırma adına kritik bir araç olarak değerlendirilmektedir (Hortaçsu, 1995: 373-383).

Eğitim politikalarının çocuk, kadın, dezavantajlı gruplara yönelik politikalar ile ilişkisi, finansal okuryazarlık eğitimlerinin kadınların üzerindeki rolü üzerinden incelenmiştir. Kadınların finansal okuryazarlıklarını arttırmak, ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına ve toplumsal eşitsizliklerle mücadele etmelerine yardımcı olmaktadır. Eğitim politikalarının, kadınların finansal beceriler kazanmalarını teşvik ederek kişisel ve ailevi mali kararlarını daha bilinçli ve etkili bir şekilde alabilmelerini sağladığı vurgulanmaktadır. Ayrıca finansal eğitim, kadınların işgücüne katılımını artırarak ekonomik fırsatlara erişimlerini genişletmekte ve toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemektedir. Çalışmanın bulguları, eğitim politikalarının yalnızca akademik beceriler değil finansal bilgi ve beceriler üzerine de odaklanması gerektiğini ve bu tür bir eğitimin kadınların güçlenmesinde temel bir araç olarak kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Eğitim, kadınların toplumda daha etkin ve bağımsız bireyler olmalarını sağlayan önemli bir faktördür (Hung, Yoong ve Brown, 2012: 32-34). Çeşitlilik temalı derslerin, özellikle dezavantajlı gruplardan gelen öğrencilerin toplumsal farkındalıklarını, eleştirel düşünme becerilerini ve kültürel anlayışlarını geliştirdiği ortaya konulmuştur. Bu dersler, öğrencilerin farklılıkları daha iyi anlamalarına, empati geliştirmelerine ve toplumsal eşitsizliklere karşı duyarlı olmalarına olanak tanımaktadır. Ayrıca, dezavantajlı gruplar açısından çeşitlilik dersleri toplumsal normlara ve eşitsizliklere dair daha derinlemesine bir kavrayış geliştirmelerini sağlamaktadır. Eğitim politikalarının dezavantajlı gruplarda yer alan öğrencilere eşit fırsat ve bilişsel gelişim sağlama adına çeşitlilik ve kapsayıcılığı içeren müfredatlara yer vermesinin önemi vurgulanmaktadır. Bu tür dersler, öğrencilerin toplumsal eşitlik, adalet ve çeşitlilik anlayışlarını derinleştirerek daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir toplumun inşasına katkı sağlamaktadır (Bowman, 2009: 188-192). Engelli bireylerin eğitim hakkı, anayasal ve yasal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. Ancak uygulamada çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Engelli bireylerin çoğu temel eğitim süreçlerinin dışında kalmaktadır (Şişman, 2014: 80). Yapılan bir araştırmada, engelli bireylerin ve ailelerinin eğitim alanında ulaşım, dışlanma, akran zorbalığı ve çevre baskısı gibi sorunlar yaşadığı ve okul sosyal hizmet modeline ihtiyaç duyduğu tespit edilmiştir (Çakır, Özkan, Arıcı ve Bolat, 2021: 189). Eğitim politikaları engelli bireylerin eğitim süreçlerine katılımını doğrudan

etkilemektedir. Mevcut politikaların uygulama aşamasında karşılaşılan sorunların giderilmesi ve engelli bireylerin eğitim haklarına tam erişiminin sağlanması için daha kapsayıcı ve etkin politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

3.4.6. Ulaşım Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi

Ulaşım politikalarının çevre politikaları ile ilişkisi, çevresel sürdürülebilirlik ve ulaşım arasındaki ilişki üzerinden incelenmiştir. Ulaşım sistemlerinin çevreyi doğrudan etkileyen en önemli faktörlerden biri olduğunu vurgulanmaktadır. Özellikle fosil yakıtlarla çalışan taşıma araçları, hava kirliliği, sera gazı emisyonları ve iklim değişikliği gibi çevresel sorunlara yol açmaktadır. Bu bağlamda, ulaşım politikalarının çevreyi koruma amacıyla yenilikçi ve sürdürülebilir çözümler içermesi gerekmektedir. Toplu taşıma, bisiklet yolları ve elektrikli araçlar gibi çevre dostu ulaşım alternatiflerinin teşvik edilmesi, ulaşım sektörünün çevresel etkilerini azaltmaya yardımcı olabilmektedir. Ulaşım altyapılarının çevre dostu alternatiflere yönlendirilmesinin yalnızca çevreyi korumakla kalmayıp halk sağlığını da iyileştirerek şehirlerin daha sürdürülebilir hale gelmesine katkıda bulunabileceği gözlemlenmiştir. Ulaşım ve çevre arasındaki bu etkileşim, politika yapıcılarının çevresel sürdürülebilirliği sağlamak için ulaşım sistemlerini yeniden şekillendirme gerekliliğini ortaya koymaktadır (Banister, Anderton, Bonilla, Givoni ve Schwanen, 2011: 16-17). Sürdürülebilir kentsel ulaşım politikalarının çevre üzerindeki etkileri inceleyen ve dört yenilikçi yönü ele alan bir çalışmada, ulaşım altyapılarının çevre dostu hale getirilmesinin önemli bir öncelik olduğunu vurgulamaktadır. Bu dört yenilikçi yön, elektrikli ve düşük emisyonlu araçların yaygınlaştırılması, toplu taşımanın entegrasyonu, bisiklet ve yaya yollarının geliştirilmesi ve ulaşımın dijitalleştirilmesidir. Çalışmanın bulguları, bu stratejilerin çevresel etkileri azaltmanın yanı sıra şehir içindeki trafik sıkışıklığını azaltmaya hava kalitesini iyileştirmeye ve enerji verimliliğini artırmaya katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, sürdürülebilir ulaşım politikalarının, çevre üzerindeki olumsuz etkileri azaltırken şehirlerdeki yaşam kalitesini artırmayı amaçladığı belirtilmektedir. Bu bağlamda, ulaşım politikalarının çevre dostu alternatiflere yönlendirilmesi, toplumsal fayda sağlayan, erişilebilir ve etkili ulaşım sistemlerinin oluşturulmasına da olanak tanımaktadır (Goldman ve Gorham, 2006: 271-272).

Ulaşım politikalarının suçla mücadele politikaları ile ilişkisi, toplu taşıma sistemlerinin suç oranlarına etkisi üzerinden incelenmiştir. Toplu taşımanın güvenliğini artırmak için yapılan iyileştirmelerin, suç oranlarını düşürmede etkili bir araç olabileceğini ve ulaşım politikalarının suçla mücadelede önemli bir bileşeni olabileceği ortaya konulmuştur. Bu bağlamda, ulaşım sistemleri, sadece bireylerin hareketliliğini sağlamakla kalmayıp suçların önlenmesi ve toplum güvenliğinin artırılması için stratejik bir araç olarak kullanılmalıdır. Ulaşım politikalarının, suç öncesi ve sonrası durumları dikkate alarak şekillendirilmesi gerektiği bu çalışmanın bulguları arasında öne çıkmaktadır (Smith ve Clarke, 2000: 219-220). Toplu taşıma sistemlerinde suç önleme stratejilerinin etkinliğini ve ulaşım politikalarının suçla mücadeledeki rolünü inceleyen bir çalışmada, özellikle toplu taşıma hatları üzerinde uygulanan güvenlik önlemlerinin, suç oranlarını azaltmadaki etkileri üzerinde durulmuştur. Zwolle-Emmen hattı örneği, toplu taşıma araçlarında ve istasyonlarında güvenlik denetimlerinin artırılmasının suçları engellemede önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Çalışmada, güvenlik kameraları, güvenlik görevlilerinin varlığı ve toplum temelli güvenlik stratejilerinin, suçları önlemede etkili olduğu ve suçluların toplu taşıma araçlarını hedef almasını engellediği vurgulanmaktadır. Bu bulgular, ulaşım politikalarının yalnızca ulaşımı kolaylaştırmakla kalmayıp toplumun güvenliğini sağlamak için suç önleme önlemleriyle entegre edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ulaşım altyapılarının güvenliğinin artırılması, suç oranlarının azaltılmasına katkı sağlarken toplu taşımanın daha güvenli ve erişilebilir hale gelmesini sağlayarak toplumsal güvenliği güçlendiren önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir (Umans, 2020: 48-52).

Ulaşım politikalarının aile politikaları ile ilişkisi, ebeveynlerin ulaşım alışkanlıklarının ailelerin araç sahipliğini ve günlük işe gitme biçimlerini şekillendirmesi açısından ele alınmıştır. Ebeveynlerin ulaşım davranışlarının, ailelerin araç kullanımını ve toplu taşıma gibi alternatif ulaşım modlarını tercih etme biçimlerini etkileyen önemli bir faktör olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin bireysel ulaşım tercihlerinin, aile üyelerinin seyahat alışkanlıklarına ve ulaşım tercihlerine dolaylı olarak yansıdığı ve bu durumun özellikle çocukların gelecekteki ulaşım tercihlerini de etkileyebileceği belirtilmektedir. Ayrıca, ebeveynlerin araç sahipliği ve ulaşım modlarını seçme biçimleri, ailelerin yaşam standartlarını ve çevresel sürdürülebilirlik üzerindeki etkilerini belirleyen önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Ulaşım politikalarının sadece bireysel değil aile

dinamiklerini göz önünde bulundurarak şekillendirilmesi gerektiği ve ailelerin ulaşım ihtiyaçlarını karşılayan çözümlerin, toplu taşıma erişimi, araç paylaşımı veya alternatif ulaşım modlarını içerecek şekilde tasarlanmasının önemi vurgulanmaktadır. Böylelikle, ulaşım politikaları ailelerin mobilite ihtiyaçlarını daha sürdürülebilir ve verimli bir şekilde karşılamalarına olanak tanımaktadır (Döring, Kroesen ve Holz-Rau, 2019: 983-988). Ulaşım politikalarının aile yaşamı üzerindeki etkileri, işe gidip gelme sürelerinin iş-aile çatışması ve yaşam tatmini üzerindeki etkileri bağlamında inceleyen bir araştırmada, işe gidip gelme sürelerinin hem mutlak (toplam süre) hem de göreceli (diğer aile üyelerinin işe gitme süreleriyle kıyaslandığında) olarak uzun olmasının aile bireylerinin iş ve aile sorumlulukları arasında denge kurmalarını zorlaştırdığı ve yaşam tatminlerini olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca, işe gidip gelme süreleri ile çocuk bakım saatleri arasında bir ilişki olduğu ve uzun mesafelerin çocuk bakımı için daha az zaman ayırmaya neden olabileceği vurgulanmıştır. Bu bulgular, ulaşım politikalarının, aile yaşamını destekleyici ve iş-aile çatışmalarını azaltıcı çözümler sunması gerektiğini göstermektedir. Toplu taşıma altyapısının iyileştirilmesi, ulaşım sürelerinin kısaltılması ve esnek çalışma düzenlemelerinin teşvik edilmesi, ailelerin yaşam kalitesini artıran önemli stratejiler olarak öne çıkmaktadır (Bai, Gopalan, Beutell ve Ren, 2021: 597).

Ulaşım politikalarının dezavantajlı gruplar üzerinde nasıl sosyal dışlanmaya yol açabileceği ele alınmıştır. Kentsel alanlarda toplu taşıma erişimindeki yetersizliklerin, düşük gelirli veya hareketlilik sorunları yaşayan bireylerin iş, eğitim, sağlık hizmetleri ve sosyal faaliyetlere erişimini zorlaştırdığı ve bunun sosyal dışlanmayı derinleştirdiği gözlemlenmiştir. Ulaşım sistemlerinde yaşanan bu eşitsizlikler, özellikle yaşlılar, engelliler, işsizler ve düşük gelirli aileler gibi kırılgan grupları daha fazla etkilemektedir. Bu durum, bu grupları sosyal ve ekonomik olarak izole etmektedir. Ulaşım politikalarının yalnızca fiziksel hareketliliği değil sosyal erişimi ve kapsayıcılığı artıracak şekilde planlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Daha erişilebilir ve ekonomik toplu taşıma çözümleri sunmak, dezavantajlı grupların toplumla daha bütünleşik bir şekilde yaşamalarına olanak tanıyarak sosyal dışlanmayı azaltmada kritik bir rol oynamaktadır (Hine ve Mitchell, 2016: 11-12).

Ulaşım politikalarının dezavantajlı gruplar üzerindeki etkisini inceleyen bir araştırmada, toplu taşıma sistemlerinde otobüs, tren, bisiklet ve yaya yolları gibi çeşitli ulaşım modlarının bir arada ve entegre bir şekilde sunulmasının düşük gelirli bireyler, yaşlılar ve

engelliler gibi kırılgan grupların erişim ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabileceği ortaya konulmuştur. Çok modlu entegrasyon, bu grupların iş, sağlık hizmetleri ve sosyal etkinliklere ulaşımını kolaylaştırarak toplu taşımaya daha uygun maliyetli, erişilebilir ve güvenilir seçenekler sunmaktadır. Araştırmanın bulguları, ulaşım politikalarının dezavantajlı grupların toplumla bütünleşmesini desteklemek amacıyla ulaşım sistemlerini daha kapsayıcı ve esnek hale getirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu tür entegrasyon stratejileri, toplumsal katılımı ve sosyal adaleti teşvik eden önemli bir politika unsuru olarak öne çıkmaktadır (Cottrill, Brooke, Mulley, Nelson ve Wright, 2020: 7). Dünya’da ulaşımaya yönelik uygulanan erişilebilirlik stratejilerinin bireylerin ihtiyaçlarını karşıma da yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Türkiye’de geliştirilen stratejiler toplu taşıma modları özelinde oluşturulduğundan yapılan araştırma kapsamında karşılaştırılan diğer ülkelere göre daha detaylı olduğu gözlemlenmiştir. Engelli bireylerin ihtiyaçları tespit edilerek geliştirilecek akıllı telefonlar aracılığıyla da kullanılabilecek akıllı ulaşım sistemleri ya da akıllı seyahat planlama sistemleri gibi uygulamaların engelli bireylerin toplu taşıma araçlarına erişebilirliğini artıracak düşünölmektedir (Özispa ve Arabelen, 2020: 244-245). Engelli bireylerin şehir içi toplu taşımada geçirdiği zaman problemini ve yaşadığı sorunları gidermek adına akıllı bir otobüs durağı projesi önerilmiştir (Uzun ve Hakverdi, 2019: 3). Ulaşım politikaları, engelli bireylerin toplu taşıma hizmetlerine erişiminde kritik bir rol oynamaktadır. Mevcut politikaların engelli bireylerin ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenmesi ve erişilebilirliğin artırılması, onların toplumsal hayata katılımını destekleyecektir.

3.4.7. Çevre Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi

Çevre politikalarının suçla mücadele politikaları ile ilişkisi, çevresel kriminolojinin suç analizi bağlamında sunduğu perspektif açısından ele alınmıştır. Çevrenin fiziksel yapısının ve çevre düzenlemelerinin suç oranlarını ve suçun meydana geldiği yerleri etkileyebileceği ileri sürölmektedir. Çevresel kriminoloji, suçun yer seçimi ve çevresel özellikler arasındaki ilişkiyi analiz ederek suçluların belirli mekânları nasıl hedef aldığını ve buna bağlı olarak suçları nasıl planladıklarını anlamaya çalışmaktadır. Bu yaklaşıma göre, iyi aydınlatma, gözetim sistemlerinin yaygınlaştırılması, kamusal alanların düzenlenmesi ve doğal gözetim alanlarının artırılması gibi çevre politikaları, suçun caydırılmasına ve suç oranlarının düşmesine katkı sağlamaktadır. Suç analizi ve önleme

stratejilerinin, çevresel düzenlemelerle desteklenmesinin suçun meydana gelme ihtimalini azaltabileceğini ve toplum güvenliğini artırabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, çevre politikalarının suçla mücadelede stratejik bir araç olarak kullanılabileceği vurgulanmaktadır (Wortley ve Mazerolle, 2008: 24-27).

Çevre politikalarının ailelerin refahı üzerindeki olumlu etkileri incelenmiştir. Kentsel yeşil alanların aile üyelerinin fiziksel ve zihinsel sağlığını destekleyerek genel yaşam kalitesini artırabileceği tespit edilmiştir. Parklar, bahçeler ve rekreasyon alanları gibi yeşil alanlar, ailelerin birlikte vakit geçirebileceği, dinlenebileceği ve sosyal etkileşimlerde bulunabileceği alanlar sunarak stres düzeylerini düşürmekte ve mutluluğu artırmaktadır. Ayrıca, bu alanlar çocukların fiziksel aktivite yapabilmesi, doğayla bağ kurabilmesi ve sosyal becerilerini geliştirebilmesi için güvenli ortamlar sağlamaktadır. Çalışmanın bulguları, çevre politikalarının, kentsel alanlarda yeşil alanların artırılmasına yönelik önlemler almasının ailelerin bütünsel refahını desteklemede de önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Yeşil alanlara erişimin kolaylaştırılması ve aile dostu tasarımların teşvik edilmesi, ailelerin sosyal bağlılığını güçlendirirken sürdürülebilir ve yaşanabilir şehirler inşa etmek için de kritik bir çevre politikası stratejisi olarak öne çıkmaktadır (Ma, Zhou, Lei, Wen ve Htun, 2019: 2804-2807).

Çevre politikalarının kadın, çocuk ve dezavantajlı gruplara yönelik politikalar ile ilişkisi, politika enstitülerinin bu grupların desteklenmesindeki rolü üzerinden incelenmiştir. Bölünmüş toplumlarda politika enstitülerinin, dezavantajlı grupların çevresel adalete erişimini artırmak için kritik bir aracı kurum olarak hizmet ettiği ileri sürülmektedir. Politika enstitülerinin dezavantajlı grupların seslerini duyurmak, çevreye erişimlerini genişletmek ve çevresel haklarını savunmak için kilit bir rol oynadığı belirtilmektedir. Bu enstitüler, dezavantajlı grupların barınma, temiz su ve yeşil alanlara erişim gibi temel çevresel haklardan yararlanabilmesi için çevre politikalarını kapsayıcı hale getirecek öneriler geliştirmektedir. Çalışma, çevre politikalarının toplumsal eşitliği sağlamada bir araç olarak kullanılabileceğini ve bu süreçte politika enstitülerinin, dezavantajlı grupların sosyal ve çevresel haklarını destekleyerek toplumsal bütünleşmeye katkıda bulunabileceğini göstermektedir (Jabareen ve Vilkomerson, 2013: 58-59). Brezilya'daki çocukların sağlığını tehdit eden çevresel faktörleri, ev içinden bölgesel düzeydeki tehlikelere kadar geniş bir perspektifte inceleyen bir araştırmada, çevre politikalarının çocuk sağlığı üzerindeki etkisi vurgulanmakta ve özellikle hava ve su kirliliği, toksik

maddeler ve sağlıksız yaşam alanlarının çocuklar için ciddi riskler oluşturduğu belirtmektedir. Ev içindeki kirleticilerden büyük sanayi merkezlerinin yakınındaki toksik atıklara kadar geniş bir çevresel tehdidin çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimini olumsuz etkileyebileceği, bu nedenle de çevre politikalarının çocukları koruyucu önlemleri de içermesi gerektiği ifade edilmektedir. Araştırmada, çevre politikalarının çocuk dostu hale getirilmesinin önemine dikkat çekerek, çocukların sağlıklı bir çevrede büyüme haklarını koruyacak düzenlemelerin gerekliliği savunulmaktadır. Bu bulgular, çocukların sağlığını güvence altına alacak sürdürülebilir çevre politikalarının oluşturulmasının toplum sağlığı ve geleceği için hayati bir adım olduğunu göstermektedir (Perlroth ve Branco, 2017: 22). Çevre politikalarının engelli bireylerin fiziksel çevreye erişiminde kritik bir rol oynamaktadır. Çevre, yol, konut ve diğer yapılardan kaynaklı olarak sağlık, eğitim, istihdam ve ulaşım hizmetlerine erişim sorunu yaşayan engelli bireylerin çoğunluğu kentlerde yaşamaktadır. Engelli bireylerin yaşadığı erişim sorunlara ilişkin alternatif bir çözüm önerisi olarak “engelsiz kentler” kavramı ortaya çıkmıştır. Engelsiz kent ya da erişilebilir kent kavramı, özellikle fiziksel çevreye ulaşmada önemli bir yer tutmaktadır. Yerel yönetim anlayışının ayrılmaz bir parçası olarak düşünölen engelsiz kentin tasarımında yasalar ve standartlar bulunmaktadır (Erten ve Aktel, 2020: 905-908). Çevre düzenlemelerine ilişkin verilen lisans eğitim müfredatlarında evrensel tasarım ve engellilere ilişkin konuların yeteri kadar yer almadığı görölmektedir (Sirel ve Sirel, 2017). Erişilebilirlik girişimi, aşamalar halinde uygulamaya geçmelidir. Öncelikli olarak bir erişilebilirlik kültürü oluşturulmalı ve temel fiziki engeller ortadan kaldırılmalıdır (Polat Subaşı, 2023: 71).

3.4.8. Suçla Mücadele Politikalarının Sosyal Politika Bileşenleri ile İlişkisi

Suç davranışlarının oluşumunda ve önlenmesinde ailenin merkezi bir etkisi olduğu, bu nedenle de aileye yönelik politikaların gençlerin suça yönelmesini engellemede önemli bir araç haline gelebileceği savunulmaktadır. Aile içindeki dinamiklerin (ebeveynlik tarzları, çocuklarla kurulan iletişim ve aile içi destek sistemleri vb.) çocukların sosyal davranışlarını ve suç eğilimlerini şekillendirdiği tespit edilmiştir. Aile politikalarının aileleri güçlendirmeye yönelik destekleyici hizmetler sağlaması gerektiği vurgulanmaktadır. Özellikle dezavantajlı ailelerin sosyal hizmetler, eğitim ve ekonomik desteklerle donatılmasının aile içi çatışmaları azaltarak suç riskini düşürebileceği ortaya

konulmuştur. Bu bağlamda, aile politikaları suçla mücadelede koruyucu bir işlev üstlenerek toplum güvenliğini artırmada stratejik bir rol oynamaktadır (Holt, 2021: 249-271). Cezai yaptırımların aile yaşamını nasıl yeniden şekillendirdiğini ele alan bir araştırmada, aile politikaları ve suçla mücadele arasındaki ilişkiye dair önemli bulgular sunulmaktadır. Araştırmada, özellikle Amerika'da kentsel bölgelerde yaşayan düşük gelirli ailelerde hapis cezalarının aile bağlarını zayıflatıcı etkisi olduğu belirtilmektedir. Hapsedilen aile üyelerinin, özellikle de ebeveynlerin, çocuklarının bakımında ve geçiminde bıraktığı boşluğun aile içinde ekonomik ve psikolojik zorluklara yol açtığı, bu durumun suç döngüsünü nesiller arası sürdürebileceği gözlemlenmiştir. Ailelerin parçalanması, çocukların suça yönelme riskini artırırken sosyal izolasyon ve yoksulluk da bu süreci daha da güçlendirmektedir. Araştırmada, suçla mücadele politikalarının aile destek hizmetleri, yeniden entegrasyon programları ve sosyal yardım mekanizmalarıyla ailelerin bütünlüğünü koruyacak şekilde tasarlanması gerektiğini önerilmektedir. Bu bağlamda, aile politikalarının suçla mücadelede uzun vadeli sosyal etkileri göz önünde bulundurularak kapsamlı ve koruyucu bir yaklaşım benimsemesi gerekmektedir (Braman ve Wood, 2003: 29-31).

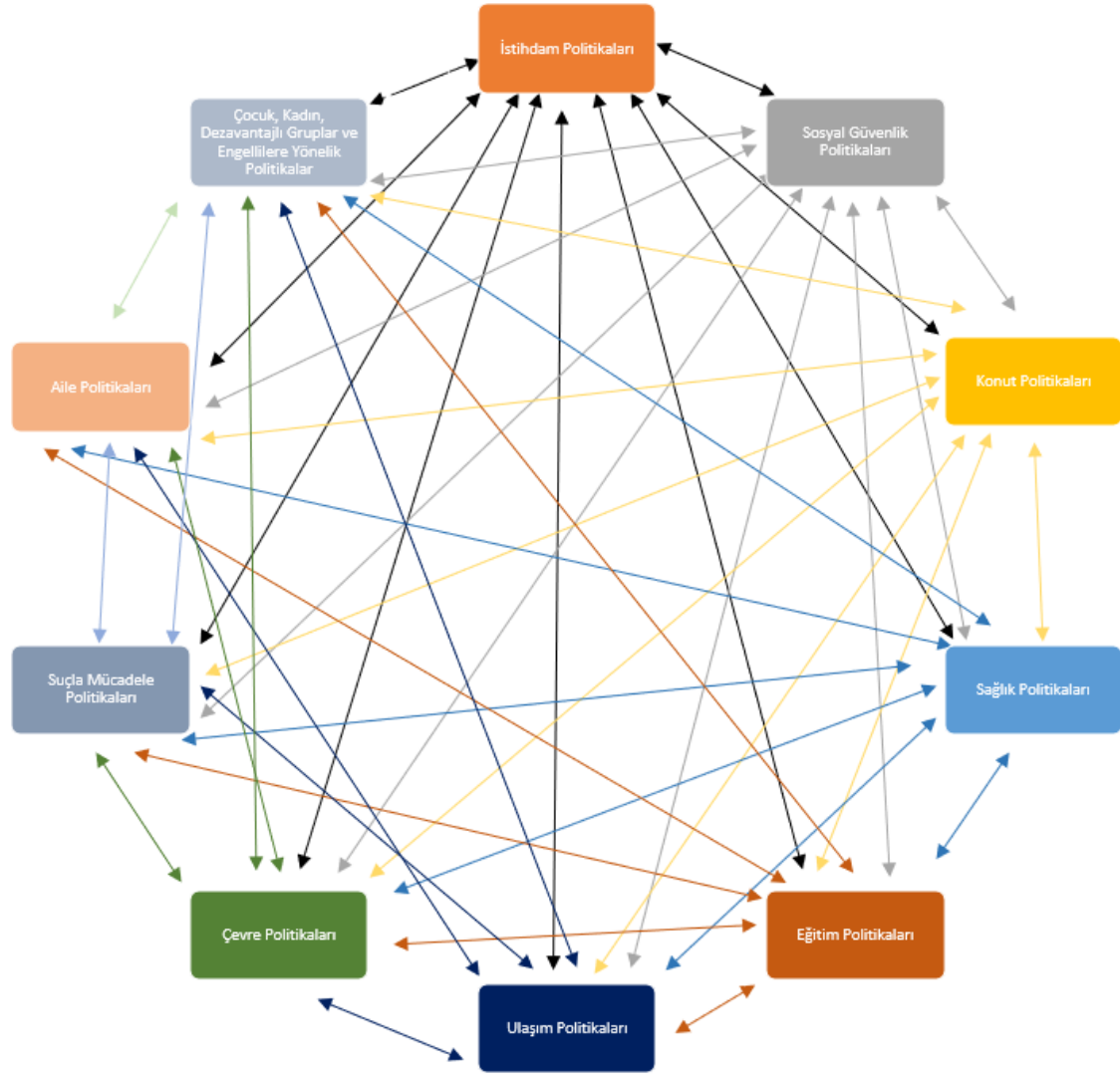
Suçla mücadele politikalarının ve adalet sisteminin dezavantajlı gruplar üzerindeki olumsuz etkileri ele alınarak sürdürülebilirliğe yönelik engelleri tartışılmaktadır. Adalet ve koruyucu bakım sisteminin bu grupların sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliklerini baltaladığı belirtilmektedir. Özellikle hapseden oranlarının yüksekliği, bireylerin ailelerinden ve topluluklarından kopmasına, nesiller arası yoksulluk döngüsünün derinleşmesine ve suçun tekrar üretilmesine neden olmaktadır. Aynı şekilde, koruyucu bakım sisteminde yer alan çocuklar, aile yapılarından uzaklaştırılarak sosyal destek mekanizmalarından mahrum kalmakta ve ileride suça yönelme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, suçla mücadele politikalarının sadece cezalandırmaya odaklanmaktan ziyade yoksulluk ve sosyal dışlanmayı ele alacak şekilde yeniden yapılandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, daha bütüncül ve kapsayıcı bir adalet politikası, dezavantajlı grupların toplumsal sürdürülebilirlik ve istikrarlı yaşam koşullarına erişimini desteklemektedir (Adams, Klinsky ve Chhetri, 2020: 19-21). Suçla mücadele politikalarının dezavantajlı gruplar üzerindeki etkisi, Crime Prevention Through Environmental Design-CPTED (Çevresel Tasarım Yoluyla Suç Önleme) stratejileri çerçevesinde incelenmiştir. Latin Amerika'daki kırılğan

mahallelerde uygulanan durumsal önleme stratejilerinin ve CPTED yöntemlerinin, suç oranlarını düşürmede ve topluluk güvenliğini artırmada etkili olduğu gözlemlenmiştir. Bu yaklaşımlar, suç olaylarının sıklıkla görüldüğü alanlarda aydınlatma, açık alan düzenlemeleri, fiziksel bariyerler ve doğal gözetim noktaları gibi çevresel unsurları iyileştirerek suç oranlarını azaltmayı hedeflemektedir. Bulgulara göre, dezavantajlı grupların yaşadığı bölgelerde güvenliğin artırılmasının yalnızca fiziksel ortamın düzenlenmesiyle değil bu toplulukların sosyal bağlarını güçlendiren ve aidiyet hissini artıran bir etkiye sahiptir. Dezavantajlı grupların yaşadığı mahallelerde çevresel suç önleme stratejilerinin uygulanması bu bölgelerdeki suç döngüsünü kırarak sosyal istikrar ve toplumsal dayanışmayı teşvik edici bir rol oynamaktadır. Bu doğrultuda, CPTED tabanlı suçla mücadele politikaları hem suç oranlarını azaltmaya hem de dezavantajlı grupların yaşam kalitesini artırmaya yönelik bir politika aracı olarak öne çıkmaktadır (Rau V, Cartes, Gatica ve Pascoe, 2018: 451-454). Suçla mücadele politikaları, engelli bireylerin suç işleme oranları, mağduriyetleri ve suç algılarıyla yakından ilişkilidir. Engelli bireylerin suç işleme oranları üzerine yapılan araştırmalar sınırlı olmakla birlikte, engelli bireylerin suç işleme potansiyellerinin bulunduğu ancak bu potansiyelin kendilerini kontrol edemediklerinden kaynaklandığı vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, engelli bireylerin suç mağduru olma oranlarının daha yüksek olduğu ve özellikle zihinsel engelli çocukların çoklu mağduriyet yaşadıkları belirtilmektedir (Büber ve Kutlu, 2023: 94). Zihinsel engeli bireylerin ceza sorumluluğu değerlendirilirken güvenilir ve doğru tespitin ortaya konulabilmesi için hastalık tanılarının yanı sıra iletişim, sosyalleşme, sosyal izolasyon ve olumsuz çevre koşulları vb. faktörlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Atalay ve Yıldız, 2021: 250). Engelli bireylerin suç algısı, çevrelerinde gözlemledikleri suçlara göre şekillenmektedir. Ayrıca, engelli bireyler arasında suça maruz kalma ve suç korkusunun daha yaygın olduğu gözlemlenmiştir (Korkmaz, 2018: 47). Engelli bireylerin toplumda daha adil ve eşit bir şekilde yer alabilmesi için suçla mücadele politikaları önem arz etmektedir.

Şekil 8’de sosyal politika bileşenleri arasındaki çaprazlama ilişkilerin varlığı ortaya konulmuştur. Her bir bileşen diğerlerini tetikleyen, güçlendiren ve bazen de zayıflatan karmaşık bir ilişki ağının parçasıdır. Çaprazlama analiz³, bu bileşenler arasındaki

³ Çaprazlama analiz, iki ya da daha fazla sosyal politika bileşeninin hem SKA’larla hem de kendi aralarında nasıl etkileştiğini gösteren çok boyutlu inceleme yaklaşımı olarak kullanılmıştır.

etkileşimleri bir zincir gibi ele alarak her bir sosyal politika unsurunun diğerleriyle nasıl iç içe geçtiğini ve bu ilişkilerin bireylerin yaşam koşullarına nasıl dönüştürücü etkiler yarattığını açıkça göstermektedir.

Şekil 8: Sosyal Politika Bileşenlerinin Çaprazlama İlişki Analizi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu çalışma kapsamında geliştirilen çaprazlama analiz yaklaşımı, sosyal politika bileşenlerinin aralarındaki etkileşim ağını, çok boyutlu ve karşılıklı ilişkiler temelinde incelemektedir. Bu analiz, bileşenler arasında SEI, tarafından SKA’lar için geliştirilen “SKA sinerjileri” yapısına benzer bir örüntünün, karşılıklı olarak pekiştirici ilişkilerin varlığının ve çarpan etkisi yaratan bir etkileşim ağının bulunduğunu göstermektedir. Sosyal politika bileşenleri ağsal bir düzen içinde birbirini destekleyerek daha

sürdürülebilir, kapsayıcı ve etkin bir refah sistemine katkı sunmaktadır. Örneğin, istihdam politikaları ile sosyal güvenlik sistemlerinin entegrasyonu iş gücüne katılımı artırmakta, işsizlik riskini azaltmakta ve bireylerin ekonomik güvencelerini güçlendirmektedir (Bakker ve Van Vliet, 2019: 6). Bu iki politika alanının senkronize biçimde çalışması, sosyal dışlanmanın azaltılması ve ekonomik kapsayıcılığın artırılması açısından kritik bir sinerji oluşturmaktadır. Benzer şekilde, eğitim politikalarının istihdam stratejileriyle uyumu, mesleki beceri kazanımı ve dijital yetkinliklerin geliştirilmesi yoluyla ekonomik büyümeye katkı sağlamakta, özellikle gençler arasında işgücüne geçişi kolaylaştırmaktadır (Arpa ve Kolçak, 2017: 657).

Konut politikalarının sosyal güvenlik uygulamalarıyla bütünleştirilmesi, düşük gelir gruplarının temel yaşam standartlarının iyileştirilmesine katkı sunmakta ve sosyal yardımların etkisini kalıcı hale getirmektedir (Dewilde, 2021: 394-395). Bu durum, özellikle kent yoksulluğu ve mekânsal eşitsizliklerle mücadelede önemli bir çapraz etkileşim göstermektedir. Ulaşım altyapısının geliştirilmesiyle birlikte bireylerin eğitim, sağlık ve istihdam hizmetlerine erişimi artmakta; bu durum sosyal hareketliliği destekleyen bir çarpan etkisi yaratmaktadır (Giuliano, 2012: 562-579).

Çevre politikaları ile istihdam politikalarının kesişimi, özellikle yeşil işler, sürdürülebilir sanayi dönüşümü ve çevresel hizmet sektörlerinde yeni iş alanlarının yaratılması üzerinden çevresel koruma ile ekonomik büyümeyi birlikte mümkün kılmaktadır (Mohammad, 2021: 19-20). Ayrıca, suçla mücadele stratejilerinin istihdam politikalarıyla birlikte yürütülmesi, sosyal dışlanma riskini azaltarak toplumsal entegrasyonu güçlendirmekte; güvenli yaşam alanlarının yaratılmasıyla birlikte ekonomik kalkınmanın da önü açılmaktadır (Crutchfield, 1997). Bu literatür bulguları, tez kapsamında yapılan grafiksel modellemeler, çapraz frekans tabloları ve kodlama analizleri ile birlikte değerlendirildiğinde, sosyal politika bileşenlerinin kendi içinde yalnızca ardışık değil karşılıklı besleyici ve işlevsel bütünlük yaratan etkileşimler içinde olduğu net biçimde görülmektedir. SEI'nin SKA sinerji modeli gibi, her bir bileşenin etkisi diğerlerinin etkinliğiyle güçlenmektedir. Böylelikle, bütüncül bir sosyal politika yapısı oluşmaktadır (ESCAP, 2018: 9-46; Fortier, 2020: 3). Çaprazlama analiz yöntemiyle, sosyal politika bileşenleri arasında da SKA'lardaki gibi sinerjilerin var olduğu hem kuramsal hem de ampirik düzeyde ortaya konulmuştur (Şekil 8).

3.5. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Kapsamında Bütünleşik Bir Refah Modeli Önerisi

Modelin taslağı oluşturulurken sürdürülebilir kalkınma amaçları ile sosyal politika bileşenlerinin arasındaki bağlantıyı gösteren bir matris yapı oluşturulmuştur. Matris yapı oluşturulurken Madison Kapsamlı Planı ile SKA'ların Ön Çapraz Analizi (Wisconsin/Madison) modeli örnek alınmıştır. Madison Kapsamlı Planında mevcut şehir planlarını SKA'larla ilişkilendirmek için bir çapraz geçiş çalışması yürütülmüştür. Bu plan, var olan birçok bağlantıyı ve sinerjiyi daha da geliştirme olasılıklarını belirlemek için bir ön analiz olarak kabul görmektedir. Bu matris yapı sayesinde sosyal politika bileşenlerinin hangi amaçlar ile bağlantılı olduğu ortaya konulmuştur.

Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşma hususunda her bir bileşenin, ilgili sosyal politika uygulayıcısı kurum ve kuruluşlar birbirinden farklıdır. Mevcut düzende her bir bileşenden sorumlu birden fazla kurum ve kuruluşun olduğundan parçalı yapıya sahip bir sosyal politika sistemi bulunmaktadır. Aynı sürdürülebilir kalkınma amaçlarına sahip sosyal politika bileşenlerinin birden fazla kurum tarafından farklı politikalarla farklı süreçlerde yürütülmektedir. Bu nedenle, öncelikle her bir sürdürülebilir kalkınma amacını yürütmekten sorumlu kurumlar tespit edilmiştir. Modelde, sorumlu kurumlar sürdürülebilir kalkınma amaçlarının bağlantılı olduğu sosyal politika bileşenlerinin üst kısmında belirtilmiştir. Böylelikle, her bir sürdürülebilir kalkınma amacının gerçekleştirilebilmesi için hangi kurumların hangi bileşenlerle ilişkili olduğu ortaya konulmuştur.

Kurumların tek bir amaca yoğunlaşıp diğer ilişkili olduğu amaca yönelik faaliyetlerini gerçekleştirememesi sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasının önünde engellere ve gecikmelere neden olmaktadır. Bütünleşik sosyal politika modeli, tüm sosyal politika bileşenlerini kapsayan ve kurumlar arası iş birliği gerektiren bir modeldir. Bütüncül sosyal politika anlayışıyla, sürdürülebilir kalkınma amaçlarının bileşenlere entegre edilmesi gerekmektedir. Parçalı yapıyı bütünleşik bir hale getirerek tüm amaçları ve bileşenleri tek çatı altında toplayan bir sosyal politika koordinasyon merkezinin olması gerekmektedir. Sosyal politika koordinasyon merkezi, parçalı yapıdan kaynaklanan aksaklıkları ortadan kaldırarak ve ortak hedeflere sahip kurumlar arasındaki koordinasyonu sağlayarak sürdürülebilir kalkınma amaçlarına erişmeyi hızlandıracak ve kolaylaştıracaktır.

Sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında bütünleşik bir sosyal politika modelinin efektif olabilmesi için koordinasyon merkezinin yapay zekâ destekli olması gerekmektedir. Çok boyutlu bir sosyal politika sisteminin yapay zekâ teknolojisi gibi bir yapı olmadan eş zamanlı ve fonksiyonel işleyebilmesi mümkün görünmemektedir. Bütüncül sosyal politika çabası daha az maliyet, çaba ve zaman harcayarak politikaların daha etkin yürütülme sürecidir. Modelde, yapay zekâ destekli bir sosyal politika koordinasyon merkezi bu nedenle oluşturulmuştur. Oluşturulan modelde, yapay zekâ teknolojisinin sosyal politikanın tüm kararlarını alabileceği ileri sürülmemektedir. Hatta yapay zekâ teknolojisinin söylemiş olduğu rasyonel yapılar ve bileşenler dışında uygulanan bir takım irrasyonel diğer bir ifadeyle efektif olmayan sosyal politika uygulamalarının da faydalı olduğuna ilişkin örnekler bulunmaktadır. Örneğin, önceliği hiç çocuk parkı yapılmaya ihtiyaç duyulmayan bir mahalleye çocuk park yaptığınızda yapay zekâ bunun hiç rasyonel olmadığını söyleyebilmektedir. Ancak o mahallede yer alan çocuk parkı, çocukların oyun oynayabilmesine olanak sağlamasından dolayı çocukları mutlu olan ailelerin biraz daha tahammül gücünün artmasına ve mahallede var olan bir takım yapısal eksiklikleri görmede ya da tepki ve düşüncelerinde biraz daha yumuşaya neden olabilir. Bir yapay zekânın suyu akmayan, yolu, çevresi ve ulaşımı kötü olan bir yerde bu sorunların çözümü için park yapılmasını tavsiye etme aşaması şu anki aşamada mümkün değildir. Ancak ilerleyen teknolojiyle birlikte tecrübeyle bu tür durumları da algılayabilecek duruma gelebilir. Ancak yapay zekâ bu tecrübeyi kazanıncaya kadar var olan veriler üzerinden bütünleşik olarak bir sosyal politika uygulamasının önceliklerini ve etkilerini çıkartabileceği bir sistemin kurulması gerekmektedir. Sonuçta sosyal politika çok geniş bir alan olduğu için yapay zekâ teknolojisinin en etkili kullanılabileceği alt yapı sürdürülebilir kalkınma amaçları çerçevesinde eşleştirilmiş sosyal politika bileşenleridir. Dolayısıyla önerilen yapay zekâ destekli bütünleşik sosyal politika modelinin bileşenleri bunlardan oluşmaktadır. Modelin amacı karar aşamasında insanı tamamen yok etmek değildir. Yapay zekâ, karar alıcılara (SKA'lardan ve sosyal politika bileşenlerinden sorumlu kurumlara) bir rasyonel bir şekilde sorunları ortaya koyabilen bir tür karar destek sistemi ve koordinasyon görevi görmelidir.

Yapay Zeka Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezi										
	Sorumlu Kurum/Kuruluş	İstihdam	Sosyal Güvenlik	Konut	Sağlık	Eğitim	Ulaşım	Çevre	Suçla Mücadele	Aile, Çocuk, Kadın, Marjinal Gruplar ve Engelliler
	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	X	X	X	X	X		X		X
	Tarım ve Orman Bakanlığı	X	X		X					X
	Sağlık Bakanlığı	X	X		X	X				X
	Millî Eğitim Bakanlığı	X				X				X
	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	X								X
	Tarım ve Orman Bakanlığı				X			X		X
	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı				X			X		
	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	X	X		X	X		X		X
	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	X		X			X	X		
	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu,		X						X	X
	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı			X	X		X	X	X	X
	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı							X		
	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı				X	X		X		X
	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı							X		
	Tarım ve Orman Bakanlığı							X		
	Adalet Bakanlığı					X			X	X
	Dışişleri Bakanlığı ve Hazine ve Maliye Bakanlığı							X		

Şekil 9: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Kapsamında Bütünleşik Bir Refah Modeli

Kaynak: DiPrete Brown, 2023'den yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Modelde, her bir sosyal politika bileşeninin ilişkili olduğu sürdürülebilir kalkınma amaçları gösterilmiştir. Modeldeki matris yapı, Türkiye'de önceliklendirilen SKA'lar doğrultusunda hangi sosyal politika bileşenlerine öncelik verilmesi gerektiğinin belirlenmesine olanak tanımaktadır. Haritada, SKA'ların doğrudan ilişkili olduğu sosyal politika bileşenleri gösterilmiştir. Bu bağlamda, SKA 4 ile doğrudan bağlantılı sosyal politika bileşenleri; istihdam, eğitim, aile, çocuk, kadın, dezavantajlı gruplar ve engellilerdir. SKA 8; istihdam, sosyal güvenlik, sağlık, eğitim, çevre, aile, çocuk, kadın, dezavantajlı gruplar ve engellilerle doğrudan ilişkilidir. SKA 9; istihdam, konut, ulaşım ve çevre, SKA 13; sağlık, eğitim, çevre, aile, çocuk, kadın, dezavantajlı gruplar ve

engelliler, SKA 16; eğitim, suçla mücadele, aile, çocuk, kadın, dezavantajlı gruplar ve engelliler, SKA 17; çevre politikalarıyla doğrudan ilişkilidir. Türkiye kapsamında önceliklendirilen SKA'ların ilişkili olduğu sosyal politika bileşenlerine bakıldığında istihdam, eğitim, sosyal güvenlik, sağlık, çevre, konut, ulaşım, suçla mücadele, aile, çocuk, kadın, dezavantajlı gruplar ve engelliler olarak karşımıza çıkmaktadır. Mevcut durum analizinde önceliklendirilen SKA'ların ilişkili olduğu bileşenler arasında ortak kesişim kümeleri dikkate alındığında aile, çocuk, kadın, dezavantajlı gruplar ve engellilere yönelik sosyal politikalarının ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Bu durum, SKA'ların ve sosyal politika bileşenlerinin ayrılmaz bir bütün olduğunu ve birbirleriyle güçlü bir etkileşim içinde ele alınması gerektiğini göstermektedir. Her bir SKA birbirini doğrudan ve dolaylı yoldan etkilerken sosyal politika bileşenleri de birbiriyle tamamıyla ilişkili ve bağlantılıdır. Farklı kurumlar tarafından yürütülen sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma çabaları, ortak hedefler çerçevesinde yapay zekâ destekli sosyal politika koordinasyon merkezi tarafından tek bir çatı altında koordine edilerek daha az çaba, zaman ve maliyet harcayarak erişilebilirliği ve etkinliği sağlanabilecektir. Örneğin, SKA 1 amacı ve alt hedeflerine ulaşmak için sosyal güvenlik, çevre ve aile, çocuk, kadın, dezavantajlı gruplar ve engellere yönelik sosyal politika bileşenlerinin bir arada koordineli bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Bu karşılıklı etkileşim, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada bütüncül bir yaklaşımın zorunluluğunu ortaya koymaktadır (Şekil 9).

Modelde görüldüğü üzere, SKA 1 amaçları bazında koordinatör kurum Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olmakla birlikte, sorumlu ve ilgili kurum ve kuruluşlar; T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı), İŞKUR, TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı) ve TÜİK'tir. T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB), Türkiye'de SKA politikalarının ve uygulamalarının koordinasyonunu katılımcı bir şekilde yürütmeye devam etmektedir. SBB bünyesinde yer alan Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Dairesi (ÇSKD) uygulama sürecinde SKA'ların ulusal politikalara yansıtılması, ilerlemenin izlenmesi ve değerlendirilmesi ile raporlanmasına yönelik faaliyetlerin koordinasyonunu yürütmektedir. Bu amaçla, ÇSKD'de 7 kişilik bir odak grup ile SBB'de görev yapan

uzman ve yöneticilerden oluşan 50 kişilik bir görev gücü oluşturulmuştur. SBB tüm bu süreçlerde, rol sahibi olan kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, akademik kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları (STK'lar) ve özel sektörden bireylere kadar çeşitlenen paydaşlarla iş birliği yapmaktadır (T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 32).

Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma 2. Ulusal Gözden Geçirme Raporu'nda SKA'lar arasındaki etkileşim diğer bir ifadeyle SKA sinerjileri ortaya konulmuştur. Türkiye'de SKA 1, SKA 3, SKA 5 ve SKA 10 altındaki amaçlar, diğer SKA'lar tarafından güçlü bir şekilde etkilenen amaçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Beşerî ve doğal sermayenin güçlendirilmesine odaklanan bu amaçlar, diğer amaçlar üzerinde dolaylı etkiler yaratmaktadır. Doğrudan etkiler incelendiğinde, SKA 4, SKA 8, SKA9 ve SKA 13 kapsamındaki amaçların bu amaçlar üzerinde daha fazla belirleyici olduğu gözlemlenmektedir. SKA 4, SKA 16 ve SKA 17 nispeten daha düşük etkilenme düzeyine sahip olsalar da etkileme düzeyi çok yüksek hedefleri barındırmaktadır. Özellikle SKA 4, SKA'ların çok büyük bir kısmını doğrudan etkilerken SKA 16 ve SKA 17, hukuki altyapı, kurumsal kapasitenin gelişimi ve küresel kalkınma iş birliği gibi üst yapısal hedefleri içermesi nedeniyle tüm SKA'larla çeşitli düzeylerde ilişkilidir. SKA 8, SKA 9 ve SKA 13 diğer tüm amaçlarla yüksek düzeyde karşılıklı etkileşim içinde olup güçlü bir etkileme kapasitesine sahiptir. Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmişlik düzeyi çerçevesinde değerlendirildiğinde, fiziksel ve beşerî altyapının güçlendirilmesi ile hukuki ve kurumsal yapının geliştirilmesini kapsayan SKA 4, SKA 8, SKA 9, SKA 13, SKA 16 ve SKA 17'nin öncelik verilmesi gereken amaçlar olduğu Mevcut Durum Analizinde belirtilmiştir (T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 30).

Model önerisi, refahın tesisi ve dağılımı için ortak sürdürülebilir kalkınma amaçları çerçevesinde Türkiye'de SKA koordinatörü ve sorumlu kurum ve kuruluşları bir araya getirebilecek bir yapının oluşturulmasıdır. Sosyal politika, holistik bir yapıya sahip olduğundan sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma da bütünleşik bir yapıyı gerektirmektedir. Birbirinden bağımsız uygulamalar refahı sağlama ve hedeflere ulaşmada beklenen başarıyı sağlamayacaktır. Yalnızca bir bileşende veya SKA amacında sağlanan başarılar sürdürülebilir olmamaktadır. Bu nedenle, bileşenler ve amaçlar arasındaki bağlantılar ve sinerjiler esas alınarak tek bir çatı altında koordineli bir şekilde yürütülen bir sosyal politika modeli oluşturulmuştur. İlişki zincirlerinin ortaya konulabilmesi için verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin, SKA 8 ve istihdam, sosyal

güvenlik, sağlık, eğitim, çevre ve aile, çocuk, dezavantajlı gruplar ve engellilere yönelik sosyal politika bileşenleri arasındaki ilişki zincirini ortaya koyabilmemiz için birden çok veriye ihtiyacımız olacaktır. Bu veriler arasındaki bağlantıların ve analizlerin yapılabilmesi için her bileşene ait verilerin SKA 8 amacıyla ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, birden fazla önemli faktörün veya değişkenin bir araya gelerek karmaşık ve etkili bir sonuç oluşturduğu durumlar oluşacaktır. Model önerisinde, sosyal politika koordinasyon merkezi yapay zekâ destekli olduğundan oluşan ciddi kombinasyonlu durumları analiz edebilecektir. Böylelikle, model önerisi karar alıcılara makro bir çerçeve sunabilecektir. Türkiye’de SKA’lar kapsamında ilerlemenin takibi bakımından kritik öneme sahip gösterge üretimi süreci TÜİK tarafından yürütülmektedir. TÜİK, SKA göstergelerine ilişkin verilerin elde edilmesi ve bir araya getirilmesi hususunda koordinasyon rolüne sahiptir. Çalışmamızın amacı doğrultusunda modelde, SKA’lar ve bileşenler arasında ilişki zincirlerinin tespit edilebilmesi için TÜİK veri setleri esas alınmıştır. Verilerin güncel olması bu aşamada önemlidir. TÜİK verileri de sürekli olarak güncellenmekte ve takibi yapılmaktadır. Modelin uygulama planı Şekil 10’da gösterilmiştir.

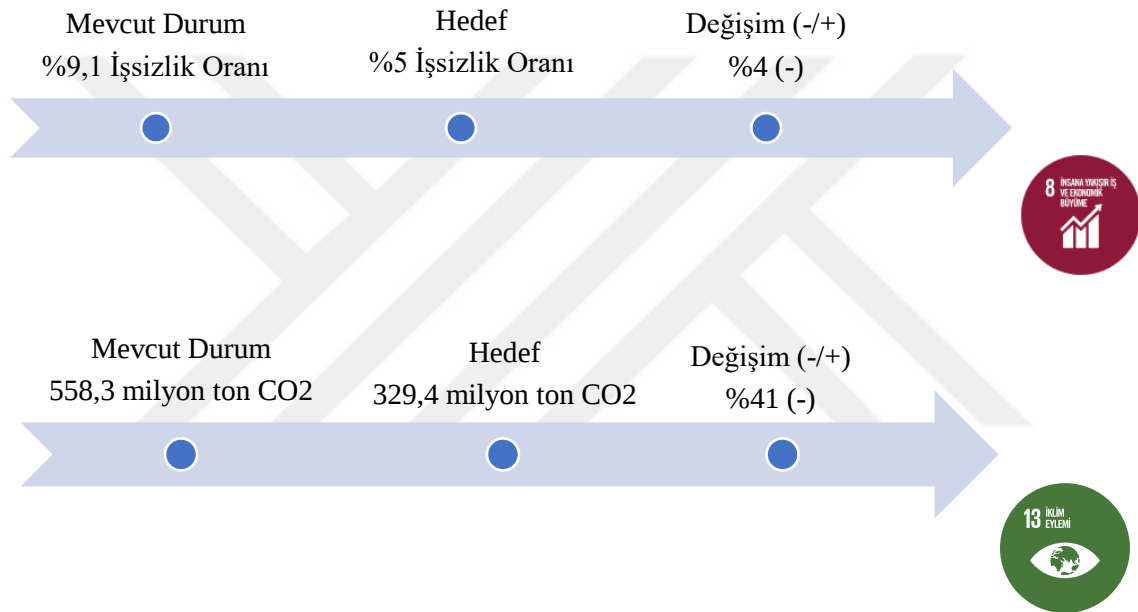
Şekil 10: Modelin Uygulama Planı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezi'nin etkin şekilde çalışabilmesi için ilk aşama, TÜİK SKA verilerinin sisteme girişlerinin yapılması ve aktarılmasından oluşmaktadır. Bu veriler, güvenilirlik ve kalite esaslı otomasyon ve doğrulama süreçleriyle desteklenmiş bir altyapıya sahip olmalıdır. Verilerin sisteme giriş aşamasında, modele uyum sağlayacak bir şekilde veri standardizasyonları yapılmalı, eksik, hatalı ya da tutarsızlık gösteren veriler tespit edilerek veri temizleme işlemleri gerçekleştirilmelidir. TÜİK SKA verilerinin sisteme doğrudan entegre edilebilmesi için Application Programming Interface-API (Uygulama Programlama Arayüzleri) tabanlı bir veri aktarım mekanizması kurulmalı, bu mekanizma aracılığıyla düzenli ve gerçek zamanlı veri akışı sağlanmalıdır. API, bir yazılıma ait fonksiyonların diğer yazılımlarda kullanılabilmesine, veri tabanlarına ve bilgisayar donanımlarına erişimi sağlamaktadır. Örneğin, bir programlama diliyle yazılmış bir önyüz, veri tabanından gelecek verilerle doldurulması gerektiğinde web servislere ihtiyaç duyulmaktadır. Web servisler, bu verilere erişmekle birlikte, bazı internet protokolleriyle veriyi dışarıya açmaktadır. Önyüz programı, farklı alanlardan doğru isteklerde bulunan ve yetkiye sahip herkes bu verilere erişebilmekte, işleyebilmekte ve kullanabilmektedir (Zeytinci ve Şamlı, 2023: 203). Öte yandan, veri girişlerinin doğruluğu ve takibi açısından her bir veri setinin kaynağı ve güncelleme tarihi vb. meta veri bilgilerinin sisteme kaydedilmesi ve denetlenmesi gerekmektedir. Bu aşamalar, sistemin bilimsel temel üzerine inşa edilmesini ve Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezinin karar vericilere daha etkin öneriler sunmasını sağlayacaktır. Veriler, SKA amaçları ve bileşenlerinin ilişki analizi sonucu ortaya çıkan ortak kesişim kümelerine göre sınıflandırılmalıdır. Apache Hadoop veya Spark gibi platformlar aracılığıyla büyük veri işleme altyapısı kullanılarak Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezi, milyonlarca veri setini analiz edebilir. Hadoop, dağıtık sistem üzerinde yer alan belirli türdeki büyük çaplı veri setlerini işlemek amacıyla geliştirilen bir yazılım çerçevesi olarak tanımlanmaktadır. Bu platform, Google MapReduce ve Google dosya sistemleri örnek alınarak geliştirilmiştir. Apache Spark, büyük veri setleri üzerinde işlemler yapabilmeye olanak sağlayan, Spark ve Impala açık kaynak kodlu (herkes tarafından erişilebilir, değiştirilebilir ve geliştirilebilir) ve lisans bakımından ücretsiz olarak dağıtılan, Hadoop'tan daha hızlı olduğu ileri sürülen ve diğer araçlardan daha az maliyetli olan bir platform olarak nitelendirilmektedir (Karabay ve Ulaş, 2017: 5-15).

Modelin uygulama planının ikinci aşaması, Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezinin TÜİK SKA verileri doğrultusunda problemleri analiz ve tespit etme aşamasıdır. Bu aşamada, TÜİK'in makro düzeyde sunduğu veriler anlamlı problem tanımları haline getirilmektedir. Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezi tarafından TÜİK SKA verileri 17 SKA amaçları kapsamında kategorilere ayrılmaktadır. Makro göstergelerin çıkartılabilmesi için sosyal politika bileşenlerinin göstergeleri olan istihdam oranı, işsizlik oranı, yoksulluk sınırı altında yaşayan kişi sayısı, kişi başına düşen reel gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYİH) yıllık büyüme hızı, yıllık sera gazı emisyonu gibi temel göstergeler tanımlanır. TÜİK SKA verilerini anlamlandırabilmesi ve karar vericilere en kritik sorunları sunulabilmesi amacıyla Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezi, SKA hedefleri ve mevcut durum arasında karşılaştırmalar yaparak Türkiye'deki sorunları belirler. Sorun tespiti yaparken "Türkiye'de işsizlik oranı %9,1'dir. SKA amaçları kapsamında hedeflenen işsizlik oranı %5 olarak belirlenmiştir. Sorun: "İşsizlik" şeklinde hedef ve mevcut durum hakkında bilgi sunar. SKA 8, tam ve üretken istihdamın sağlanması ve herkes için insana yakışır işlerin artırılması hedeflenmektedir. İşgücü piyasalarının doğal işleyişi gereği bir ülkede işsizliğin tamamen ortadan kaldırılması mümkün değildir. Her ülkede olağan karşılanan ve minimum işsizlik seviyesi olarak nitelendirilen doğal işsizlik oranının %4-%6 arasında değişebileceği varsayılmaktadır. Doğal işsizlik haricinde iş arayan herkesin iş bulma durumu diğer bir ifadeyle doğal işsizlik dışında işsizliğin olmaması durumunda ekonominin tam istihdamda olduğu kabul edilir. Bu nedenle, doğal işsizlik "tam istihdam oranı" olarak da ifade edilmektedir (Hamamcı, 2014). OECD ülkelerinin işsizlik oranı ortalamasının Mayıs 2024'te %4,9 olduğu görülmektedir (OECD, 2024). Bu nedenle çalışmada, SKA 8 amacı doğrultusunda tam istihdamın sağlanması hedefi doğrultusunda ve OECD geneli işsizlik oranı da dikkate alınarak Türkiye'de hedeflenen işsizlik oranı %5 olarak belirtilmiştir. Türkiye, 2015'te Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) Sekreteryasına sunduğu Ulusal Katkı Niyet Beyanı (INDC) çerçevesinde, 2030'a kadar %21 emisyon azaltımı hedefi belirlemiştir. Bu hedef, 2015 itibarıyla Türkiye'nin yıllık sera gazı emisyonlarının toplam miktarına dayandırılarak hesaplanmıştır. Bununla birlikte, Türkiye 2021'de Paris İklim Anlaşması'na taraf olarak 2053'e kadar net sıfır emisyon hedefi koymuştur. Paris Anlaşması çerçevesinde 2030'a kadar %21 olarak açıklanan emisyon azaltım hedefi Ulusal Katkı Beyanı çerçevesinde

2022’de %41’e yükseltilmiştir. (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İklim Değişikliği Bakanlığı, 2022). SKA 13 kapsamında yıllık sera gazı emisyon değerleri TÜİK SKA verilerinde yer almaktadır. Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezi, TÜİK SKA verilerini esas alarak hedeflerin ve mevcut durumun karşılaştırılmasına olanak sağlayan özet bir görsel veya tablo oluşturur. Bu görsel veya tablo, SKA’lara ulaşma noktasında öncelikli alanlarımızı görebilmemize ve belirlememize olanak sağlamaktadır. Her veri seti karşılaştırıldıktan sonra belirlenen hedef ve mevcut durum arasındaki değişimler ortaya konulur. Gerçekleşen değişim, hedef oran dikkate alınarak olumlu veya olumsuz olarak değerlendirilir (Şekil 11).

Şekil 11: SKA’lar Kapsamında Genel Durum Değerlendirmesi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Genel durum değerlendirmesi kapsamında mevcut sorunların tespiti sonrasında, verilerin zaman içerisindeki değişimi incelenerek sorunların artış veya azalış durumu tespit edilir. Örneğin, “Türkiye’de yıllara göre işsizlik oranları incelendiğinde, son 5 yılda işsizlik oranlarında %4,6 azalma gerçekleşmiştir.” şeklinde bilgi sunar. Oranların yıllara göre değişimini zaman serisi grafikleriyle de görselleştirerek SKA’lar kapsamında ilerle durumunu görselleştirebilir. Türkiye’deki mevcut durumun bölgesel düzeyde analiz edilebilmesi için sorunların coğrafi dağılımını yansıtan tematik haritalar oluşturulabilir. Bu kapsamda, sera gazı emisyon yoğunluğunun bölgesel farklılıklarını görselleştirmek amacıyla renk ölçekleri kullanılabilir. Örneğin, kırmızı tonlarla gösterilen bölgelerin emisyon seviyelerinin en yüksek bölgeler olduğu belirtilebilir.

Modelin etkin bir şekilde işleyebilmesinin önünde bir takım veri eksiklikleri bulunmaktadır. TÜİK SKA verileri incelendiğinde, bazı SKA'lar ve alt hedeflerin henüz araştırma aşamasında olan, istatistiksel göstergesi bulunmayan veya ülke düzeyinde ilişkilendirilemeyen verilerin olduğu görülmektedir. Toplam 248 göstergeden, 163'ü (%65,7) yayımlanmış, 46'sı (%18,5) araştırma aşamasında olan, 37'si (%14,9) istatistiki olmayan, 2'si (0,8) ülke düzeyinde ilişkilendirilemeyen göstergedir (TÜİK, 2025a). Sistemin tam anlamıyla işlevsellik kazanabilmesi için, henüz yayımlanmamış TÜİK SKA verilerinin üretilmesi ve eksik göstergelerin tamamlanması gerekmektedir.

Modelin uygulama planının üçüncü aşaması; problemlerin önceliklendirilmesidir. Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezi, sorunları mevcut durum ve hedefler doğrultusunda analiz ettikten sonra karar alıcıların hangi konulara öncelikli olarak odaklanması gerektiğini belirlemek amacıyla bir sıralama yapar. Sorunların ülke genelinde etkilediği kişi sayısı baz alınarak toplum refahına etkisi ve ekonomik yükü temelinde önceliklendirme yapılır. Örneğin, işsizlik sorunu mevcut durumda yaklaşık 3 milyon kişiyi etkilemektedir. Bu nedenle, istihdam politikalarına yönelik önlemler kritik önem taşımaktadır. Bununla birlikte, artan karbon emisyonları, küresel iklim krizine yol açan temel faktörlerden biri olduğundan acil müdahale gerektiren bir sorun olarak değerlendirilir. Bu doğrultuda, tüm sorunlar etki düzeylerine göre önceliklendirilerek karar alıcılar için stratejik bir yönlendirme sağlanır. Bu süreç, zamanın hangi sorunların çözümü için kritik bir faktör olduğunu belirlemeye yardımcı olur. Tüm problemlerin öneme göre önceliklendirdiği bir tablo sunularak politika yapıcıların kaynakları en verimli şekilde kullanmalarını ve en aciliyeti olan sosyal, ekonomik ve çevresel sorunlara odaklanmaları sağlanmaktadır. Sorunların önceliklendirilmesi, belirli kriterler doğrultusunda sistematik bir değerlendirme sürecine tabi tutulmalıdır. Bu çerçevede sorunlar, aşağıdaki sorular temelinde analiz edilerek sıralanmalıdır;

- (1) Etkilenen Nüfus: Problem ne kadar geniş bir nüfus kesimini etkiliyor?
- (2) Sosyal ve Ekonomik Etki: Problemin, toplumun refahı ve ekonominin sürdürülebilirliği üzerindeki yıkıcı etkileri ve finansal yükü ne düzeydedir?
- (3) Zaman ve Aciliyet: Problemin çözülmesi ne derecede acil bir müdahale gerektirmektedir?

Problem	Etkilenen Nüfus	Etki Alanı	Aciliyet	Öncelik
İşsizlik	2 milyon 886 bin	Ekonomik	Yüksek	2
Hava Kirliliği	78 milyon	Çevresel	Çok Yüksek	1
Eğitime Erişim	19 milyon	Sosyal	Orta	3

Tablo 6: Problemleri Önceliklendirme Tablosu

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezi, sistem yaklaşımı çerçevesinde problemlerin önceliklendirme sürecinde sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel yönleriyle incelemektedir. Tablo 6’da ekonomik sürdürülebilirlik açısından işsizliğin etkilediği kişi sayısı güncel işsizlik oranı esas alınmıştır (TÜİK, 2025b). Kara Rapor 2024’e göre Dünya Sağlık Örgütü Standartlarına göre toplam nüfusun %92’sinin kirli havaya maruz kaldığı belirtilmiştir (Temiz Hava Hakkı Platformu (THHP), 2024). Hava kirliliği, görünmez fakat en yaygın ve yıkıcı çevresel tehditlerden biri olarak toplulukların sağlığı üzerinde kalıcı tahribatlar bırakmaktadır. Su ve toprak kirliliği doğrudan gözlemlenebilir bir niteliktedir ancak hava kirliliği milyonlarca insanın yaşam kalitesini düşürmekte ve uzun vadeli ekolojik yıkımlara zemin hazırlamaktadır (Duran ve Ekici, 2021:153). Çevresel sürdürülebilirlik açısından hava kirliliğinin etkilediği kişi sayısı bu oran dikkate alınarak etkilenen kişi sayısı hesaplanmıştır. Hava kirliliği, toplumsal refahı doğrudan etkileyen bir sorundur. SKA 3, SKA 11 ve SKA 13 ile doğrudan bağlantılıdır. Sosyal sürdürülebilirlik açısından eğitime erişim sağlayan kişi sayısı MEB’in yayınladığı istatistiki veriler çerçevesinde belirlenmiştir (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2024). Sosyal politika koordinasyon merkezi API tabanlı veri aktarım mekanizmasına ve milyonlarca veri setini çekebilen platform altyapısına sahip olan yapay zekâ destekli bir yapıya sahip olduğundan toplumsal, sosyal ve ekonomik sorunlara yönelik farklı internet kaynaklarına erişim sağlayarak sorunların toplumsal etkisini ölçebilir ve karşılaştırma yapabilir. Önceliklendirilen problemlerin SKA’larla bağlantısını kurarak her problemi toplumsal, ekonomik ve çevresel etkileri bağlamında sınıflandırarak SKA’lar üzerindeki etkisini hesaplar. Bu bağlamda, hangi alanların daha fazla müdahale gerektirdiği ve hangi hedeflerin öncelikli olarak ele alınması gerektiği ortaya konulur. Problemlerin etkileri, toplumsal, ekonomik ve çevresel bağlamda farklı seviyelerde olabilmektedir. SKA etkileri düzeyinde incelemeler yapmak çözüm stratejilerinin daha etkili ve hedef odaklı olmasını sağlamaktadır (Tablo 6).

Modelin uygulama planının dördüncü aşaması; problemlerin Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Sosyal Politika Koordinasyon Merkezinin önceliklendirdiği problemlere göre çözüm stratejilerinin geliştirilmesi aşamasıdır. Çözüm önerileri oluşturulurken yapay zekâ, geçmiş verilerden öğrenerek ve mevcut TÜİK SKA verilerini değerlendirerek karar vericilere kapsamlı öneriler sunar. Karar vericiler, her bir bileşenden sorumlu koordinatör, kurum ve kuruluşlardan oluşmaktadır. Her bir sorun için farklı çözüm senaryoları üretilerek etkileriyle birlikte raporlanır. Önerilerin uygulanması durumunda karşılaştırmalı etki analizleri yapılarak beklenen değişimler grafik ve tablolarla gösterilebilir. Örneğin, işsizlik oranı hedefin üzerinde ve önerilen istihdam politikaları doğrultusunda işsizlik oranının düşürülerek SKA amaçları kapsamında hedeflenen orana yaklaştırılmasına yönelik çözüm önerileri karar vericilerin filtreleme yapabileceği bir şekilde sunulur. İşsizlik sorununa ilişkin hızlı analizler aracılığıyla ve mevcut kaynakların etkin kullanımıyla istihdamın artırılması amaçlanmayan kısa süreli çözüm önerileri yapılabilir. Hızlandırılmış mesleki eğitim programları kapsamında işgücü piyasasındaki talebe yönelik gerçekleştirilen analizlerle dayalı olarak hedef odaklı ve kısa süreli mesleki eğitimlerin verilmesi önerilebilir. Dijital ve yeşil beceriler, e- ticaret gibi hızlı büyüyen sektörlere yönelik eğitimlerin planlanması ve artırılmasına yönelik çalışmalar yer almaktadır. Bununla birlikte, geçici istihdam projeleri ile mevcut işsiz bireylere, kısa vadeli gelir desteği sağlayacak kamu veya özel sektörde gerçekleştirilen projelere yönlendirme yapılabilir. İŞKUR'un İşbaşı Eğitim ve Toplum Yararına Çalışma Programları ve proje bazlı çalışmalar bu kapsamda yer almaktadır. Teknolojik dönüşümlerden etkilenen işsizlere yönelik eğitim programları tasarlanabilir. Otomasyon nedeniyle iş kaybına uğrayanları kapsayan yapay zekâ veya veri analitiği alanında eğitimler verilebilir. İşverenlere sunulan vergi indirimlerinin ve sübvansiyonların istihdam yaratma kapasitesini arttırmaya yönelik etkin modeller oluşturulabilir. Genç işsizlik sorununa ilişkin genç girişimcilerin yenilikçi iş fikirlerini hayata geçirebileceği fonlamalar ve mentorluk programları uygulanabilir.

İşgücü piyasasındaki yapısal problemleri çözmeye yönelik ve istihdamın sürdürülebilirliği amaçlayan çözüm önerileri sunulur. Bu doğrultuda, bölgesel istihdam stratejileri önemli bir rol oynamaktadır. Bölgesel istihdam stratejileri çerçevesinde bölgelerin büyüme potansiyelleri dikkate alınıp sektör analizi yapıldıktan sonra bu sektörlere yönelik yatırım yapmak amacıyla teşvik paketleri önerilebilir. Bu doğrultuda,

doğal ve kültürel zenginliğe sahip turizm potansiyeli yüksek bölgelerde turizm sektörünün gelişimini ve istihdamını sağlamaya yönelik projeler yapılabilir. Bu aşamada, Yapay Zekâ Destekli Koordinasyon Merkezi AB tarafından geliştirilen bölgesel kalkınma ve yenilik stratejisi olarak nitelendirilen Smart Specialisation Strategies-S3 (Akıllı Uzmanlaşma Stratejileri) kullanabilir. Akıllı uzmanlaşma, bir bölgenin doğal ve beşerî kaynaklarını temel alarak öncelikli olarak yüksek katma değerli sektörlerde uzmanlaşmasını savunan bir yaklaşımdır. Bu stratejiler, bir bölgede uzun dönem rekabetçi ve sürdürülebilir bir ekonominin sağlanmasına yönelik mevcut potansiyelin ve kaynakların değerlendirilmeden belirlendiği büyüme stratejilerindeki başarısızlıklar temelinde o bölgenin potansiyeline uygun bir kalkınma stratejisinin oluşturulması şeklinde tanımlanabilir. Bu yaklaşım çerçevesinde, teknolojik gelişmeler ve yenilikçi süreçler bölgedeki kalkınmayı hızlandırmayı sağlayan birer araç olarak kullanılmaktadır. Bu araçlara sahip olmayan bölgelerin yenilik ve eğitim yoluyla geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte, bölgesel stratejiler uluslararası ticaret ağları ve yenilik ekosistemlerine entegre edilerek o bölgenin küresel pazarlarda rekabetçi bir konum yakalamasına imkân tanıyarak sürdürülebilir kalkınmayı desteklemektedir (Kutgi ve Işık Maden, 2017: 154). S3, tarım ve gıda sektöründe güçlü bir potansiyele sahip bir bölgede bu alanlarda yenilikçi teknolojilere yatırım yapılmasını teşvik etmektedir. Böylelikle, o bölgede tarım ve gıda sektöründe ulusal veya uluslararası pazarlarda rekabet avantajı yaratılacaktır. Bu stratejiler, AB tarafından geliştirilmiş olmasına rağmen yalnızca AB üye ülkeleriyle sınırlı kalmamış, birçok OECD ülkesi tarafından da benimsenmiş ve uygulamaya konulmuştur. S3, küresel düzeyde yaygın bir şekilde kabul görmüş ve kalkınma süreçlerinde etkin bir araç olarak değerlendirilmektedir (Arslan Pauli ve Dalgıç, 2015: 129).

Avrupa Yeşil Mutabakatı ile birlikte ortaya konan sürdürülebilirlik ve kapsayıcılık hedefleri, AB politikalarının çerçevesini yeniden şekillendirmiştir. S3 kapsamındaki metodolojik yaklaşımlar, çeşitli test aşamalarından geçirilerek değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmalar doğrultusunda, S3'ün özellikle Avrupa Yeşil Mutabakatı ve SKA'lar doğrultusunda belirlenen dönüşümsel hedeflere ulaşmada ve özellikle çevresel koruma, yerel hava kirliliği ve atıkların önlenmesi gibi önemli konularda etkisinin sınırlı kaldığı gözlemlenmiştir. Yaklaşımlarda yaşanan dönüşümle birlikte, S3'ün kapsamının ve hedeflerinin yeniden şekillendirilerek daha kapsamlı bir stratejik çerçeveye oturtulması

gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda, S3'ün "Smart Specialisation Strategies for Sustainability-S4 (Sürdürülebilirlik için Akıllı Uzmanlaşma Stratejileri)" evrilmesi gündeme gelmiştir. Böylelikle, bölgesel kalkınma stratejilerinin SKA'lar doğrultusunda daha etkin ve kapsamlı bir şekilde şekillendirilmesi amaçlanmaktadır. S4, AB'nin bilim, teknoloji ve yenilik faaliyetlerinde önemli bir yaklaşım haline gelmiştir. Sürdürülebilir, adil, kapsayıcı ve dayanıklı büyümenin teşvik edilmesi açısından kritik bir adım olarak görülmektedir. S4'ün yalnızca SKA'lara katkı sunmakla kalmayıp bu çerçeveyi bölgesel düzeyde yerelleştirmeye ve yerel topluluklarda bu amaçların benimsenmesinde önemli bir araç olacağı ifade edilmektedir (Nakicenovic, Zimm, Matusiak ve Stancova, 2021: 32). Böylelikle, bölgesel kalkınma stratejilerinin küresel bağlamda daha etkin bir şekilde uygulanması ve yerel düzeyde SKA'lara ulaşılması sağlanabilir. Türkiye'de akıllı uzmanlaşma stratejilerine yönelik çalışmalar, genellikle kalkınma ajansları tarafından bölgesel politikalar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Ajansların akıllı uzmanlaşmaya yönelik çalışmaları çoğunlukla strateji geliştirme faaliyeti olarak yürütülmekte olup bölgesel yenilik stratejileri kapsamında ele alınmaktadır. Türkiye'de bulunan 26 kalkınma ajansından 13 tanesi bölgesel yenilik çalışmaları kapsamında bir strateji veya analiz hazırlamıştır. Doğu Marmara, Orta Karadeniz ve Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı bu stratejilerini aynı zamanda akıllı uzmanlaşma stratejileri olarak konumlandırmıştır. Söz konusu çalışmalar incelendiğinde, son 10-15 yıllık dönemde AB'de temel bölgesel kalkınma politikası olarak ele alınan akıllı uzmanlaşmaya yönelik çalışmaların Türkiye'de henüz yeterli seviyede yaygınlaşmadığı görülmektedir (Çelik, 2023: 3).

Sırbistan, S3 geliştirme sürecini yenilikçi bir şekilde uygulayarak bu süreci SKA'lar ile uyumlu hale getiren bir AB aday ülkesi olarak örnek teşkil etmektedir. Sırbistan, BM'nin bilim, teknoloji ve inovasyon için SKA'lar üzerine koordinasyon ekibi tarafından başlatılan Küresel Pilot Programı'na katılan ülkeden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. S3 ile SKA arasındaki metodolojik yaklaşımlar, BM Küresel Pilot Programı kapsamında test edilmiştir. Bu süreçte, "Joint Research Centre of the European Commission (Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi)", "United Nations Industrial Development Organization (Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü)" ve Sırbistan arasında iş birliği yapılarak SKA'ların Sırbistan'ın Akıllı Uzmanlaşma Stratejisi'ne entegrasyonu sağlanmıştır. Sırbistan tarafından 2020'de kabul edilen bu strateji, 2021'de bir Eylem

Planı ile desteklenmiştir. Bu girişimler, ülkenin inovasyon politikasına 2027'ye kadar rehberlik etmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu kapsamda, geleneksel S3 süreci, SKA'larla birleştirilmiştir. SKA'lar, yalnızca nihai hedefleri belirlemekle kalmayıp uygulama sürecinde rehberlik etmektedir. Öncelikli alanlar, belirli SKA setleri ile ilişkilendirilmiştir. Doğrudan ve dolaylı etkiler birlikte ele alınarak diğer SKA'larla ilişkileri de dikkate alınmıştır. Sırbistan örneği, farklı hedeflerin nasıl entegre edilebileceğini ve bu entegrasyon sayesinde önemli sinerjilerin nasıl sağlanabileceğini açıkça göstermektedir. Bununla birlikte, BM 2030 Gündemi'nin uygulanmasını destekleyen bir yönlendirme mekanizması sunarak hem bilgi transferi hem de metodolojik gelişim açısından gelecekteki uygulamalara ışık tutmaktadır (Matusiak, Fuster Martí, Massucci, Quinquillà, Bosch, Duran, Amador, Multari ve Iriarte, 2021).

2014-2020 dönemi boyunca AB'de Akıllı Uzmanlaşma (S3) stratejilerini benimseyen öncü bölgelerden biri Lapland olmuştur. Lapland Bölgesel Konseyi, Akıllı Uzmanlaşma çalışmalarının başından itibaren bu sürecin en önemli aktörü olmuştur. Bu kurum, bölgedeki SKA'ları doğrudan Akıllı Uzmanlaşma çalışmalarına entegre etmeyi başarmıştır. Lapland'daki turizm ve döngüsel ekonomi gibi vaka çalışmalarından elde edilen bulgular, yeşil ve sürdürülebilir bir ekonomik uzmanlaşmanın bu bölgedeki potansiyelini gözler önüne sermektedir. Lapland Bölgesel Konseyi, uluslararası düzeydeki hedeflere uyum sağlamak için kendi stratejilerini geliştirmekte ve proje çalışmalarını bu doğrultuda şekillendirmektedir. Bu durum, bölgedeki stratejik planlamasının daha kapsamlı ve sürdürülebilir olmasına katkıda bulunmaktadır. Ancak bu sürecin etkin bir şekilde yürütülebilmesi için yerel yönetimler ve ilgili paydaşların SKA'ları kendi stratejik planlamalarına entegre etmeye yönelik daha fazla çaba harcamaları gerekmektedir. Lapland'ın Akıllı Uzmanlaşma süreci hem yerel hem de küresel düzeyde sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılması için önemli bir model teşkil etmektedir (Teräs, Eikeland, Koivurova ve Salenius, 2023: 28-34).

AB'nin Horizon programları kapsamında sağladığı fonlar, bölgesel yenilikçi süreçlerin S3'ler aracılığıyla geçişi için ve SKA'ların entegrasyonu açısından merkezi bir rol oynamaktadır. Günümüzde SKA'lar, üniversiteler ve AR-GE paydaşları gibi Akıllı Uzmanlaşma ortakları tarafından büyük ölçekli araştırma projelerinin yürütülmesinde giderek daha önemli hale gelmiştir. Bu kapsamda Kuzey Norveç'te uygulanan projeler, sanayi ve kamu kurumlarının yakın iş birliğini içermektedir. Bu projeler, üniversitelerin

devlet fonlarıyla büyük miktarlarda desteklendiği “aşağıdan yukarıya” girişimleri içermektedir. Kuzey Norveç, The Research of Council of Norway (Norveç Araştırma Konseyi) tarafından finanse edilen ve bölgesel düzeyde uygulanan AB ağ programlarının, bölgesel Akıllı Uzmanlaşma süreçlerinin Horizon programlarındaki fırsatlar ve kavramlarla entegrasyonu açısından büyük bir öneme sahip olduğunu ortaya koymuştur. Akıllı Uzmanlaşma süreçleri, bölgesel yenilik süreçlerinde AR-GE iş birliklerini ve sanayi paydaşlarını teşvik etmektedir. Üniversitelerin ve AR-GE kurumlarının SKA’ları kendi yenilik stratejilerine dahil etmesi, bölgesel düzeyde SKA uygulamaları açısından kritik bir rol oynamaktadır (Teräs vd., 2023: 58).

Slovenya küçük ölçekli bir ülke olduğundan tek bir Akıllı Uzmanlaşma Stratejisi bulunmaktadır. Slovenya'nın Akıllı Uzmanlaşma Stratejisi (S4), ülkenin araştırma ve yenilikçilik alanındaki önceliklerini belirleyen ulusal düzeyde bir kalkınma politikası olarak yapılandırılmıştır. Bu strateji, Slovenya'nın küresel rekabet gücünü artırmayı hedefleyerek sürdürülebilir kalkınma odaklı yenilikçi çözümleri teşvik etmektedir (SRIP-Circular Economy, 2023). S4 stratejisi kapsamında sanayi, akademi, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarını bir araya getiren ve yenilikçi çözümler geliştirmeyi amaçlayan “Strategic Research and Innovation Partnerships-SRIP (Stratejik Araştırma ve İnovasyon Ortaklıkları)” oluşturulmuştur. SRIP’ler, döngüsel ekonomi, dijitalleşme ve Sanayi 4.0 gibi stratejik alanlarda araştırma, geliştirme ve inovasyonu teşvik eden bir yapı olarak işlev görmektedir (Ferlinc, 2022). Özellikle SRIP – Döngüsel Ekonomi, Slovenya'nın döngüsel ekonomiye geçiş sürecinde kritik bir rol üstlenmektedir. Bu yapı, sürdürülebilir enerji, biyokütle ve alternatif hammaddeler, ikincil hammaddeler, işlevsel malzemeler, süreçler ve teknolojiler ile döngüsel iş modelleri gibi alanlara odaklanarak sektörler arası sürdürülebilir üretim uygulamalarının yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır (SRIP-Circular Economy, 2023). Döngüsel ekonomi ilkelerinin Slovenya sanayisine entegre edilmesi, kaynak verimliliğini artırarak ekonomik büyümeye ve çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte, SRIP’ler yalnızca ulusal düzeyde değil Avrupa, küresel araştırma ve yenilik ağlarına entegrasyonu teşvik eden yapılar olarak da faaliyet göstermektedir. Bu çerçevede, tematik platformlar ve konsorsiyumlar aracılığıyla uluslararası iş birlikleri geliştirilmektedir. Bu süreç, Slovenya'nın yenilikçilik kapasitesini güçlendirmesine ve AB’nin akıllı uzmanlaşma politikalarına uyum sağlamasına olanak tanımaktadır (Ferlinc, 2022).

Kuzey İsveç'te, bölgesel kalkınma bağlamında sürdürülebilir kalkınma kavramına, SKA'ların kabulünden de önce büyük bir önem verildiği görülmektedir. SKA'lar, bölgesel düzeyde kullanılabilen ve karşılaştırma yapmayı kolaylaştıran küresel ölçekte kabul gören bir araç olarak değerlendirilmektedir. Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir yenilik ile kalkınma için benimsenen bütüncül yaklaşımlar, Bölgesel Konsey'in teorik ve pratik çabalarında belirgin bir rol oynamaktadır. Kuzey İsveç'te yer alan Västerbotten Bölgesi, SKA'ları bölgesel kalkınma planlarına doğrudan entegre etmiştir. Günümüzde, SKA'ların bölgesel Akıllı Uzmanlaşma Stratejilerine entegrasyon süreci devam etmektedir. Ayrıca, AB'nin net sıfır emisyon hedefleri de bu stratejiler arasında yer almaktadır. Özellikle SKA 2, SKA 3, SKA 7, SKA 11, SKA 12 ve SKA 13'e yönelik çeşitli girişimler yürütülmektedir. Västerbotten, SKA 6 ve SKA 16 alanlarında ulusal ortalamalarla uyumlu bir ilerleme kaydetmektedir. Yeni sanayi girişimleri, sürdürülebilir kaynak kullanımı ve yeşil sanayi ile enerji dönüşümü çerçevesinde şekillenmekte olup bu süreçler Avrupa Yeşil Mutabakatı ile uyumlu bir şekilde ilerlemektedir (Nakicenovic vd., 2021: 33). Akıllı Uzmanlaşma, bölgesel sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin tasarımına ve uygulanmasına katkıda bulunabilir. Toplumun refahını merkezine alan bu görev odaklı yaklaşım, S4'ün temel yapı taşı oluşturmaktadır. SKA'larla paralel olarak toplum refahının sağlanmasına dair kapsamlı bir anlayış, farklı perspektiflerin ve fikirlerin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Nakicenovic vd., 2021: 38).

Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezi, bölgesel kalkınma stratejilerinde sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında bütüncül ve yenilikçi bir yaklaşımla S3'leri bir araç olarak kullanacaktır. TÜİK SKA verilerini ve bölgesel istatistikleri baz alarak her bölgenin güçlü ve zayıf yönlerini analiz edebilir. Yapılan analizler sonucunda her bölgenin sektörel bazda potansiyellerini tanımlar. Bir bölgenin tarım, turizm, sanayi ya da teknoloji alanında mı güçlü olduğunu değerlendirir. Bölgesel uzmanlaşma alanlarının bir haritası sunulup sosyal politika önerileriyle uyumlu hale getirilir. Bölgesel kalkınmanın sağlanabilmesi için S3 ve S4'ler aracılığıyla bölgesel işgücü talebini analiz edebilir. Her bölge için potansiyel sektörlerle yönelik eğitim ve istihdam politikaları önerilir. Bölgeye özgü işgücü programları oluşturarak yenilikçi girişimleri teşvik eder. Örneğin, sanayi potansiyeline sahip bir bölgede yapay zekâ ile desteklenen dijital beceri eğitimleri önerilebilir. Otomotiv sanayi ağırlıklı profile sahip bir bölgede öncelikli olarak “elektrikli araç üretim teknolojileri” ve “batarya

inovasyonu”, tekstil sanayisinin yoğun olduğu bir bölgede de “akıllı tekstil teknolojileri” ve “sürdürülebilir kumaş üretimi” gibi konular daha önceliklendirilir. Lapland’da vaka çalışmalarından elde edilen bulgulara göre, bölgenin yeşil ve sürdürülebilir bir ekonomik uzmanlaşmadaki potansiyeli ortaya konulmuştur (Teräs, vd., 2023: 28 -34). Öncelikli alanlar SKA’larla ilişkilendirilebilir. Sırbistan’ın S3 stratejisinde de önceliklendirilen alanlar SKA’larla ilişkilendirilerek birbirine entegre edilmiştir (Matusiak vd., 2021). Bölgesel kalkınma sürecinin hızlandırılmasına yönelik sosyal politikalar önerildikten sonra her bir önerinin etkisi, başarısı ve sürdürülebilirliği ölçülür. Akıllı uzmanlaşma stratejilerine uygun ve sürekli optimize edilen bir politika döngüsü oluşturur.

Sorun	S3 Stratejileri	S4 Stratejileri
Göç ve Nüfus Kaybı	Yüksek katma değerli sektörlere yönelik istihdam Mesleki eğitim yatırımları	Dijital ve uzaktan çalışma olanaklarının artırılması Uzun vadeli istihdam yatırımları
Sanayi ve Teknoloji Açığı	Tarım, madencilik ve turizm sektörüne yönelik teknoloji odaklı yatırımlar	Yeşil sanayi dönüşümü Yenilenebilir enerji projeleri
Eğitim ve Beceri Uyumsuzluğu	Üniversite-sanayi iş birliğiyle teknik ve mesleki eğitimlerin artırılması	Dijital ve yeşil becerilere yönelik sürdürülebilir eğitim programları
Yatırım Çekme Kapasitesinin Düşük Olması	Ar-Ge destekleri Teşvik programları Vergi muafiyetleri	Yeşil finansman modelleri Döngüsel ekonomi teşvikleri
Ulaşım	Karayolu ve demiryolu yatırımları	Akıllı ulaşım sistemleri

Lojistik	Lojistik merkezlerin kurulması	Düşük karbonlu lojistik süreçleri
Tarımda Verimlilik	Akıllı tarım teknolojileri Tarımsal Ar-Ge projeleri	Su tasarrufu sağlayan sürdürülebilir tarım yöntemleri
İklim ve Çevre	Çevre dostu madencilik Enerji verimliliği projeleri	Düşük karbonlu sanayi Yenilenebilir enerji yatırımları
Turizm Potansiyelinin Kullanılamaması	Kültürel mirasa dayalı turizm projeleri Eko-turizm yatırımları	Yeşil turizm teşvikleri Doğa dostu altyapı projeleri
Enerji Altyapısı	Yerel yenilenebilir enerji yatırımları (hidroelektrik, güneş, rüzgâr)	Enerji depolama teknolojileri Akıllı şebeke sistemleri

Tablo 7: Bölgesel Kalkınmada S3 ve S4 Stratejileri

Kaynak: Harding, Nauwelaers, Cohen ve Seigneur, 2021; McCann ve Soete, 2020'den yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapay zekâ destekli sosyal politika koordinasyon merkezi, S3 ve S4 stratejileri kapsamında bölgesel kalkınma ve sürdürülebilirlik hedeflerine yönelik önerilerde bulunur. S4, SKA'lar odağında daha kapsamlı ve geleceğe dönük çözümler sunabilir. S3, bir bölgenin rekabet avantajlarını ve güçlü yönlerini ön planda tutarak ekonomik büyümeyi teşvik etmeye odaklanmaktadır. S4, sürdürülebilirliği merkezine alarak yeşil dönüşüm ve toplumsal refahı arttırmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında bütünleşik bir refah modeli kapsamında bölgesel kalkınma politikalarında S4 stratejileri odağında ilerlemesi gerekmektedir. Bu stratejilere yönelik girişimler, AB fonlarına erişimi ve rekabet gücünü arttırmayı sağlayacaktır. Marmara Bölgesi'nin sanayi ve lojistik alanında uzmanlaşması, Ege Bölgesi'nin tarım ve gıda sektöründeki potansiyeli S3 kapsamında değerlendirilebilir. Bu potansiyeller, S4 stratejileriyle birlikte, net sıfır karbon hedefi, yenilenebilir enerji yatırımları, döngüsel ekonomi, yeşil dönüşüm ve sosyal adalet amaçlarıyla birleştirilerek sürdürülebilir bir yaklaşıma dönüştürülebilir. Bölgesel kalkınma stratejilerinde başarılı

olan ülkeler incelendiğinde, SKA'ları bölgesel kalkınma politikalarına entegre ettiği, üniversite-sanayi iş birliğinin ve AR-GE yatırımlarının güçlü olduğu ve bu girişimlerin bölgenin AB fonlarından faydalanmasına olanak sağladığı tespit edilmiştir (Teräs vd., 2023: 58). AB projelerinde ve fonlamalarında S4 yaklaşımının öncelik kazanması, Türkiye'nin bölgesel kalkınma stratejilerinde bu yaklaşımı benimsemesini ve politikalarını bu çerçevede oluşturmasını gerekli kılmaktadır.

Yapılan öneriler doğrultusunda, karşılaştırmalı etki analizleri yaparak önerilerin uygulanması durumunda beklenen değişimleri raporlar. Önerilen S4 bölgesel kalkınma stratejileri doğrultusunda, işsizlik oranında %3 azalma gerçekleşeceği öngörüsü oluşturulur. İşsizlik sorununa yönelik uygulanan mesleki eğitim programlarının işsizlik oranında %1, bölgesel teşvik programlarının %2 azalma sağladığına yönelik karşılaştırmalar yapılabilir. Bu aşamadan sonra, işsizlik sorununa yönelik geçmiş yıllarda uygulanan sosyal politika çözümlerini ve farklı ülkelerde başarıyla uygulanan istihdam politikalarını baz alarak bir çözüm veri tabanı oluşturur. Politikaların uygulanmasından önceki aşamada, farklı politika çözümlerini içeren senaryoların simülasyonunu yaparak en etkili çözümün hangisi olduğunu sunar. Çözümlerin uygulanabilirliğinin ve verimliliğinin artırılabilmesi için öneriler optimize edilir. Öneriler, mevcut kaynaklara (bütçe, işgücü, altyapı vb.) uygun hale getirilir. Örneğin, eğitime yönelik ayrılacak olan bütçenin hangi bölgede daha etkili sonuç vereceği analiz edilir. Bu kapsamda, eğitim alanında başarıyla uygulanmaya devam eden Norveç'in bütünsel sosyal politika uygulamaları arasında yer alan Erken Çocukluk Eğitimi ve Bakımı Sistemi örnek alınabilir. Eğitim, bakım ve destek hizmetleri bir bütün olarak sunan bu sistem, çocukların ilerleyen yıllarda işgücü piyasasına entegrasyonunu da kolaylaştırmaktadır. Ailelerin iş-yaşam dengesini kurabilmelerini sağlayan yapıda eğitim, istihdam ve aile politikalarını bütüncül bir şekilde uygulanmaktadır (Dearing vd., 2018:1-16). Bölgedeki çalışan kadın oranı ve çocuk sayıları temelinde böyle bir sistem alt yapısının hangi bölgede daha etkili sonuçlar vereceğini sunabilir.

Modelin kısa, orta ve uzun vadeli hedefler çerçevesinde uygulama planı oluşturulmuştur. Uygulama planları Şekil 12'de gösterilmiştir.

Şekil 12: Modelin Kısa, Orta ve Uzun Vadeli Uygulama Planı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Model, SKA'lar ile sosyal politika bileşenleri arasında eşgüdümün sağlanabilmesi adına bütünleşik bir sosyal politika yapısı çerçevesine uygun bir şekilde Türkiye'de SKA koordinatörü ve sorumlu kurum ve kuruluşları, özel sektör, yerel yönetimler, STK'lar ve uluslararası kuruluşların bir araya geldiği ve çeşitli rollere sahip olduğu bir yapıdadır.

Türkiye'de SKA'lar T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı koordinasyonunda SKA koordinatörü ve sorumlu kurum/kuruluşlar tarafından yürütülmektedir. Bu nedenle, genel yönetişimden sorumlu karar alıcılar T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı öncülüğünde SKA koordinatörlerinin ve alt kurumların tümünün yer aldığı bir yapıya sahip olmalıdır. Karar alıcılar, uygulama planının yürütücüsü olan kurumlardır. TÜİK SKA verilerinin sisteme girişini ve yapay zekâ destekli sosyal politika koordinasyon merkezinin çözüm önerilerini politika belgelerine dönüştürülmesini ve uygulanmasını sağlayarak planın başlangıç ve bitiş aşamalarında yer alır. TÜİK, uygulama planında düzenli olarak güncel verilerin sağlanması konusunda önemli bir rol üstlenmektedir. Yerel yönetimler, yerel düzeyde ihtiyaç analizleri yaparak çözüm önerilerinin uygulanması, veri desteği ve sosyal politikaların sahadaki etkilerinin izlenmesi noktasında rol üstlenmektedir. STK'lar, TÜİK tarafından üretilmeyen ancak aciliyet durumu yüksek olarak önceliklendirilen problemlere ilişkin (Örneğin, hava kirliliği) verilere yönelik saha temelli verilerin

aktarılmasında destek olur. Problemlerin sahadan bildirilmesi ve çözüm önerilerinin saha kontrollerinin yapılmasını sağlar. Özel sektör, sosyal sorumluluk programlarına yatırımlar yapılması ve yenilikçi çözümler geliştirilmesi yönüyle politikaların etkinliğinin sağlanmasında yer alır. Uluslararası kalkınma kuruluşlarının, normatif, teknik ve mali destek sağlayarak kalkınma süreçlerinin şekillendirilmesinde ve uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesinde rol oynamaktadır. Uluslararası anlaşmalar, kanunlar ve standartlarla uyumun sağlanmasına yönelik normatif, ülkelerin politika oluşturma süreçlerinde kullanabilecekleri kapsamlı araştırmalar, raporlar ve veriler sağlayarak teknik destek sağlamaktadır. Bununla birlikte, kalkınma projelerinin hayata geçirilmesi aşamasında gerekli finansal kaynakların tahsis eder. Bu bağlamda, uluslararası kuruluşlar hem küresel hem de yerel düzeyde kalkınma politikalarının etkinliğini açısından önemli bir aktördür.

Uygulama planında yer alan kurumların rolleri ve süreç aşamaları Şekil 13'te gösterilmiştir.

Kurumların Rollerine Göre Aşama Katılım Matrisi				
Strateji ve Bütçe Başkanlığı				✓ Karar
TÜİK	✓			
Yerel Yön. ve STK'lar		✓	✓	✓ Uygulama
Özel Sektör				✓ Geri Bildirim
Uluslararası Kalkınma Kuruluşları		✓	✓	✓ Destek
	1. Veri Girişi	2. Problem Tespiti	3. Önceliklendirme	4. Modelleme/Çözüm Geliştirme
				5. Uygulama

Şekil 13: Uygulama Planında Yer Alan Kurum/Kuruluşların Roller ve Aşamaları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.5.1. Modelin Uygulanabilirlik Değerlendirmesi

Sürdürülebilir kalkınma amaçları çerçevesinde önerilen bütünleşik sosyal politika modeli, kavramsal tutarlılığı ve bileşenler arası senkronizasyonu yüksek düzeyde sağlayan bir yapıya sahiptir. Ancak kuramsal düzlemde geliştirilen modellerin, politika uygulama sürecine aktarılabilmesi için çok boyutlu bir uygulanabilirlik analizine tabi tutulması gerekmektedir. Modelin uygulanabilirliği, kurumsal senkronizasyon, veri yönetişi, kaynak planlaması, politik sahiplenme ve toplumsal katılım gibi alanlarda

yapılacak ilave çalışmalarla güçlendirilmelidir. Modelin uygulanabilirliğini etkileyen temel değişkenler beş ana başlık altında değerlendirilebilir:

3.5.1.1. Kurumsal Entegrasyon ve Yönetişim Yapısı

Modelin etkili biçimde hayata geçirilebilmesi, mevcut sosyal politika kurumları arasındaki parçalı yapının koordineli hale getirilmesine bağlıdır. Türkiye’de sosyal politika uygulamaları Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı gibi çok sayıda kurum tarafından yürütülmektedir. Bu çok merkezli yapı, modelin bütünleşik işleyişi açısından hem fırsatlar hem de riskler barındırmaktadır. Bu nedenle model, aşamalı geçiş stratejisine dayalı olarak, başlangıçta pilot illerde veya tematik alt bileşenler (Örneğin, yalnızca sağlık ve eğitim) düzeyinde uygulanarak kurumsal uyum test edilmelidir.

Ayrıca, eşgüdümün sağlanabilmesi için yatay ve dikey koordinasyon mekanizmaları oluşturulmalı, bu amaçla Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezi adlı yeni bir yapılanma önerilmektedir. Bu yapı, mevcut bakanlıkların veri havuzlarını merkezi düzeyde işleyerek, karar vericilere senkronize politika setleri önerecek şekilde kurgulanmalıdır.

Modelin merkezinde yer alan sosyal politika koordinasyon sisteminin işlevsel olabilmesi için kurumlar arası eşgüdüm mekanizmalarının yasal ve idari temellerde güçlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de sosyal politika alanında aynı hedefe hizmet eden birden fazla kamu kurumunun faaliyet gösterdiği mevcut yapı, görev çakışmaları, veri erişim sorunları ve eşgüdüm eksiklikleri doğurmaktadır.

Hukuki Engeller:

- Kurumlar arası veri paylaşımı, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) nedeniyle kısıtlıdır. Bu durum, entegre veri sistemlerinin kurulmasını zorlaştırmaktadır.
- Bazı sosyal yardımların idari uygulamaları yasal olarak sadece belirli kurumlarca yürütülebilir; bu durum kurumsal esnekliği sınırlamaktadır.

İdari Engeller:

- Kurumlar arasında ortak veri tanımları bulunmamakta; gösterge sistemleri uyumsuzdur.

- Yerel ve merkezi idare arasında yönetsel sorumluluk alanları keskin şekilde ayrılmamıştır.

Çözüm Önerileri:

- **Yasal düzenleme önerisi:** SKA odaklı sosyal politika koordinasyonu için özel bir “Veri Paylaşım Protokolü ve İstisna Rejimi” kanuni zemine kavuşturulmalıdır. Bu protokol, yalnızca kamu hizmetlerinin entegrasyonu için kullanılacak verileri tanımlar ve bu kapsamı sınırlar.
- **Kurumlar arası koordinasyon rehberi:** Strateji ve Bütçe Başkanlığı koordinasyonunda, sosyal politika bileşenlerinin yürütülmesinde ortak tanımlar, zaman çizelgeleri ve entegrasyon matrislerini içeren bir rehber hazırlanmalıdır.
- **Pilot koordinasyon platformları:** Büyükşehir belediyelerinde SKA eşleştirmeli Sosyal Politika Koordinasyon Platformları oluşturulmalı ve merkezle sürekli veri akışı kurulmalıdır.
- **Görev paylaşımı revizyonu:** SKA’lara dayalı sosyal politika üretiminde “bileşen–kurum eşleştirmesi” yapılmalı ve tekil sorumluluk alanları oluşturulmalıdır (Örneğin, konut politikalarında T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı birincil sorumlu olarak tanımlanabilir).

Kısıt Alanı	Sorun	Aşma Stratejisi
Veri Paylaşımı	Kurumlar Arası Veri Paylaşımı Sınırlı, Standart ve Eksik	Ulusal Veri Entegrasyon Protokolü ve API Tabanlı Mimari ile Geçiş
Veri Güvenliği	KVKK Kapsamında Veri Anonimleştirme Sorunları	Verilerin Kategorik, Anonim ve Sınırlı Erişimle Kullanılması
Yasal Dayanak	Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezi’nin Kuruluşu İçin Yasal Düzenleme Gerekliliği	Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi veya Sosyal Politika Çerçeve Yasasında Yeni Madde Düzenlemesi
Kurumsal Direnç	Mevcut Kurumlar Arasında Görev ve Yetki Çatışmaları	Eşgüdüm Kurulları, Paydaş Temelli Yönetişim Yapısı ve Geçiş Teşvikleri

Kapasite Eksikliği	Veri Analizi, Yazılım, İstatistik Gibi Teknik Alanlarda Uzman Açığı	Üniversiteler, BTK, TÜBİTAK İş Birliğiyle Uzman Yetiştirme Programları
---------------------------	---	---

Tablo 8: Teknik ve Hukuki Kısıtları Aşma Stratejileri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.5.1.2. Paydaş Katılımı ve Yerel Uyum Dinamikleri

Modelin yukarıdan aşağıya değil, çok düzeyli yönetim anlayışıyla tasarlanması büyük önem taşımaktadır. Yerel yönetimlerin, STK’ların, üniversitelerin ve özel sektör temsilcilerinin sürece dâhil edilmemesi, uygulamada işlevsellik sorunları yaratabilir. Bu nedenle önerilen modelin uygulama planına “paydaş haritası” ve “katılımcı tasarım ilkeleri” eklenmeli ve özellikle belediyeler, kalkınma ajansları ve bölgesel kalkınma ofisleri bu yapının temel aktörleri arasında konumlandırılmalıdır.

3.5.1.3. Veri Entegrasyonu ve Dijital Yönetişim Altyapısı

Modelin en özgün bileşenlerinden biri olan yapay zekâ destekli karar destek sistemi, yalnızca yeterli düzeyde veri erişimi ve paylaşımı sağlanabildiğinde etkili biçimde çalışabilir. Ancak Türkiye’de sosyal politika alanındaki veri kaynakları (e-Devlet, BSYS, ASDEP, SGK kayıtları vb.) genellikle silo yapısında tutulmakta, kurumlar arası veri paylaşımı sınırlı düzeyde kalmaktadır. Bu durum, yapay zekâ destekli modellerin girdi kalitesini zayıflatmakta, gerçek zamanlı analiz kapasitesini düşürmektedir.

Bu nedenle modelin dijital altyapısı kurulurken, veri standardizasyonu, anonimleştirme protokolleri, API tabanlı geçiş sistemleri ve bulut tabanlı sosyal politika platformları gibi teknik çözümlerle desteklenmesi önerilmektedir. Buna ek olarak, kişisel verilerin korunmasına ilişkin yasal düzenlemeler (KVKK) kapsamında gizlilik-risk analizleri yapılmalıdır.

3.5.1.4. Finansal Kaynaklar ve Maliyet Etkinlik Analizi

Bütünleşik modelin hayata geçirilmesi yüksek başlangıç maliyetleri gerektirebilir. Özellikle dijital altyapının kurulması, yapay zekâ modüllerinin geliştirilmesi ve kurumsal dönüşüm süreçleri ön yatırım gereksinimi yaratacaktır. Ancak uzun vadede, kaynakların

daha etkin kullanılması sayesinde maliyetlerde azalma ve verimlilik artışı sağlanması öngörülmektedir.

Modelin uygulanabilirliğini artırmak amacıyla, birincil uygulama evresine ilişkin maliyet projeksiyonu, fayda-maliyet analizi ve potansiyel dış finansman kaynakları (AB fonları, UNDP teknik destek programları, Kalkınma Ajansları vb.) değerlendirilmelidir. Bu analizler, politika yapıcılara modelin mali sürdürülebilirliği hakkında yön gösterici olacaktır.

3.5.1.5. Siyasi ve Toplumsal Sahiplenme

Modelin başarılı bir biçimde uygulanabilmesi, teknik veya kurumsal hazırlıklar yanında politik irade ve toplumsal meşruiyet ile de doğrudan ilişkilidir. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin ulusal kalkınma planları ile entegrasyonu, bu noktada siyasi sahiplenme ihtiyacını güçlendirmektedir. Ancak kısa vadeli siyasi hedeflerle çelişebilecek bütüncül reform girişimleri, uygulama sürecinde dirençle karşılaşabilir.

Bu nedenle, önerilen modelin uygulama planına kademeli geçiş takvimi, paydaş istişare toplantıları ve sivil toplum destekli izleme mekanizmaları eklenmesi hem politika sahiplenmesini hem de toplumsal kabulü güçlendirecektir.

Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezi, karar alıcılara verileri, sorunları ve çözümleri net ve anlaşılır bir şekilde sunmalıdır. Karar alıcılar, oluşturulan analiz ve değerlendirme tabloları, interaktif grafikler ve haritalar üzerinden sorunları ve çözüm önerilerini inceleyebilmelidir. Bir çözüm önerisinin beklenenden düşük bir etki göstermesi durumunda yeni öneriler üretilir ve sunulur. Bu süreçlerin uzun vadede etkin işleyebilmesi için uygulanan çözüm önerilerinin etkilerinin analiz edilmesi ve gerekli güncellemelerin yapılması gerekmektedir. Bununla birlikte, çözüm önerilerinin işlevselliği açısından sistemde var olan veriler sürekli güncel tutulmalıdır. Bu yapı, Türkiye’de sosyal politikaların veriye dayalı, etkili ve sürdürülebilir bir şekilde planlanmasını ve uygulanmasını sağlayacaktır. Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezi, karar alıcılar için sadece bir analiz aracı değil stratejik rehber görevi görecektir.

3.5.1.6. Pilot Uygulama Senaryosu: Bölgesel Model Testi-Sakarya Örneği

Modelin uygulanabilirliğini test etmek amacıyla, yerel yönetim kapasitesi, veri altyapısı ve kurumsal eşgüdüm potansiyeli yüksek bir şehirde pilot uygulama senaryosu kurgulanmıştır. Bu senaryo, sürdürülebilir kalkınma amaçları (SKA) ile uyumlu biçimde yapılandırılmış bütünleşik sosyal politika modelinin Türkiye'deki uygulanabilirliğini test etmek için hazırlanmıştır. Sakarya ili hem kırsal hem kentsel bileşenleri barındırması, orta büyüklükte bir metropol olması, aktif kamu kurumları ve üniversite varlığı nedeniyle Türkiye'nin sosyo-demografik yapısını temsil etme kapasitesine sahiptir. Bu kapsamda Sakarya'nın pilot uygulama için seçilmesinin nedenleri şöyledir:

- Demografik olarak hem kırsal hem kentsel alanları içeren karma bir yapıya sahiptir.
- Üniversite, belediye, sosyal hizmet birimleri ve sivil toplum kuruluşları gibi veri sağlayıcı kurumlar aktiftir.
- Ekonomik çeşitlilik (tarım, sanayi, hizmet sektörü) sosyal politika bileşenlerinin test edilebilirliğini artırmaktadır.
- Yönetişim kapasitesi açısından orta düzeyde gelişmiş bir il olarak Türkiye geneline uyarlanabilirliği kolaylaştırır.

Uygulamanın ilk adımı, kurumlar arası veri entegrasyonunun sağlanmasıdır. Bu kapsamda TÜİK, Sakarya Valiliği, Sakarya Büyükşehir Belediyesi, paydaş il müdürlükleri, Sakarya Ticaret ve Sanayi Odası, Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve üniversiteler için API bağlantıları kurulmalıdır. Sakarya'da faaliyet gösteren kamu ve özel sektör, yerel yönetim ve STK'ların entegre veri paylaşımının sağlanacağı yerel sosyal politika koordinasyon birimi pilot uygulamanın temel kurumsal yapısını oluşturacaktır. Bu birim, modelde önerilen yapay zekâ destekli koordinasyon altyapısının küçük ölçekli prototipi olarak işlev görecektir; SKA'larla eşleştirilmiş sosyal politika bileşenlerinin eş zamanlı yönetimini sağlayacaktır.

Modelde İhtiyaç Duyulan Veri Kaynakları:

- TÜİK SKA mikro verileri – Sakarya Ölçeğinde
- Sakarya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan ve Performans Raporları
- Sakarya Ticaret ve Sanayi Odası (SATSO) Ekonomik Analizleri ve Projeleri
- Sakarya Milli Eğitim İl Müdürlüğü – Eğitim, Okullaşma, Devamsızlık Oranları
- Sakarya Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü – Hava Kalitesi, Sera Gazı, Çevresel Gürültü, Yeşil Alanlar, Kentsel Dönüşüm ve Riskli Alanlar, Afet Riski

- Sakarya İl Sağlık Müdürlüğü – Halk Sağlığı ve Epidemiyolojik Veriler, Sağlık Hizmeti Verileri, Çevresel Sağlık Verileri, Acil Sağlık Durumları ve Afet Sağlık Hizmetleri
- Sakarya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü – Kırsal Kalkınma Projeleri (KKYDP, IPARD Proje Sayısı, Türü, Toplam Destek Miktarı) ve Genç ve Kadın Çiftçi Destek Projeleri
- Sakarya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü – Sosyal Yardım Başvuruları, Dezavantajlı Grupların Verisi, Sosyal Hizmet Merkezleri (SHM) Etki Alanı, Evde Bakım Hizmeti Verisi, Kadına Yönelik Şiddet Verisi ve Çocuk Hizmetleri Verisi
- Sakarya Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü – İşsizlik Başvuruları, Kayıtlı İş Arayan Profili, İstihdam Edilenler Verisi, Toplum Yararına Programlardan ve Meslek Edindirme Kurslarından Faydalananların Verisi
- Yerel STK Saha Raporları Müdürlüğü – Çevre, Gençlik, Kadın, Dijital Eşitsizlik
- OSB, Üniversite, Belediye Dijital Altyapıları (API Destekli)

Aşama 1: Hazırlık ve Kurumsal Ön Yapılanma (0–6. Ay)

- **Kurumsal Altyapı:** Sakarya Valiliği koordinasyonunda il bazında bir “Bütünleşik Sosyal Politika Koordinasyon Birimi (BSP-KB)” oluşturulur.
- **Yönetim Kurulu:** ASHB, MEB, İŞKUR, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Belediye, TÜİK, Sakarya Üniversitesi ve STK’ların katılımıyla “Pilot Uygulama Yürütme Kurulu” kurulur.
- **Veri Paylaşım Protokolleri:** Kurumlar arasında veri paylaşımı ve görev tanımları için “Pilot Uygulama İş birliği Protokolü” imzalanır. Tüm paydaşlardan mevcut sosyal politika uygulamalarına ilişkin nicel ve nitel veri talep edilir. Örneğin, TÜİK, ASHB ve İŞKUR sistemleriyle veri paylaşımı için anonimleştirilmiş API yapısı oluşturulur, KVKK ve 6698 sayılı kanun çerçevesinde hukuki zemin hazırlanır.
- **Eğitim ve Farkındalık:** İl düzeyinde görev alacak tüm personel için model bileşenleri ve iş akışları hakkında eğitim planlanır ve farkındalık seminerleri düzenlenir.

Aşama 2: Veri Entegrasyonu ve Dijital Altyapı (6-9. Ay)

- **Yapay Zekâ Destekli Koordinasyon Aracı Kurulumu:**
 - Geliştirilen dijital platforma veri yüklemeleri başlatılır.
 - Sistem; eğitim–istihdam, sağlık–sosyal güvenlik, barınma–ulaşım gibi çapraz bileşen ilişkilerini tespit ederek, erken uyarı sistemleri, hizmet uyumsuzlukları ve boşluklar hakkında raporlar üretir.

Aşama 3: Modelleme ve Çözüm Geliştirme (8-16. Ay)

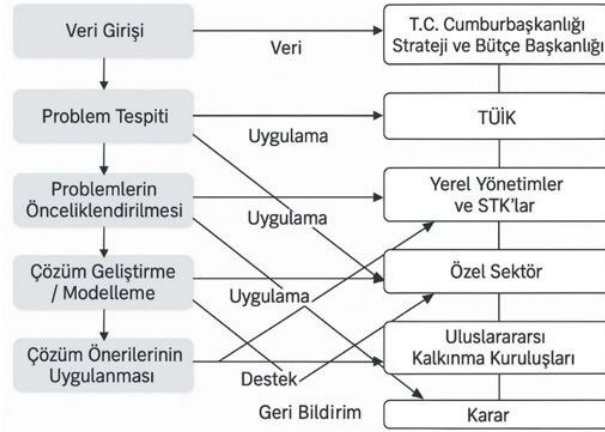
- **Bileşen Bazlı Uygulama Testleri:**

- Eğitim–istihdam: Mesleki eğitim programlarının yerel işgücü talebiyle eşleştirilmesi
- Sağlık–sosyal güvenlik: Aile hekimi verilerinin sosyal yardımlar sistemine entegre edilmesi
- Konut–ulaşım–çevre: Yeni sosyal konut projelerinin ulaşılabilirlik ve çevresel etki analizi ile değerlendirilmesi
- Kadın ve dezavantajlı gruplar: ASDEP destek sistemleriyle ALO 183 verilerinin kesişimi üzerinden hedefleme optimizasyonu

- **Erken Uyarı Mekanizmaları:** Yüksek riskli durumları tespit eden sistem tetikleyicileri aktif hale getirilir.

- **Uygulama Detayları:**

- İŞKUR–MEB veri eşleştirilmesi ile genç istihdam açığının tespiti
- Aile hekimliği verilerinin engellilik statüleri ile uyumlu analizleri
- Belediyelerin konut ve ulaşım verilerinin mekânsal eşgüdümle SKA 11’e uygunluğunun değerlendirilmesi

Şekil 14: Modelleme ve Çözüm Geliştirme Aşamaları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Aşama 4: İzleme ve Ara Değerlendirme (12. Ay)

- Erişim ve etki göstergeleri, koordinasyon skorları ve memnuniyet anketleriyle ara değerlendirme yapılır.
- **Erişim göstergeleri:** Hizmet erişim oranı, kurumlar arası yönlendirme süreleri

- **Etki göstergeleri:** Müdahale sonrası risk skoru düşüşü, koordinasyon düzeyi
- Dijital platformdan çıkan verilerle eş zamanlı sahadan nitel geri bildirimler alınır.
- İlk düzeltici geri bildirim mekanizmaları devreye girer.
- Elde edilen bulgular ve geri bildirimler doğrultusunda sistemde revizyon gerçekleştirilir, iş akışı güncellemeleri yapılır.

Aşama 5: Nihai Uygulama ve Ölçekleme (16–24. Ay)

- Model Etkililiği: Uygulama kapsamındaki tüm bileşenler için çıktı–sonuç analizi yapılır. Etki analizi, SKA göstergeleri ile yerel performans karşılaştırması ve saha görüşmeleri ve paydaş değerlendirme toplantıları ile modelin güçlü/zayıf yönleri belirlenerek gerçekleştirilir.
- SKA eşleştirme başarısı, kurumsal eşgüdüm kapasitesi ve veri uyumu değerlendirilir.
- Uygulama Rehberi, Politika Notları ve Ölçekleme Stratejileri hazırlanır.

Pilot uygulama sonunda elde edilen tüm çıktılar analiz edilerek:

- Modelin hangi bileşenlerde güçlü, hangilerinde sınırlı işlediği
- Eşgüdümün sağlanabildiği kurumsal yapılar
- Yapay zekâ destekli analizlerin karar süreçlerine etkisi
- Veri uyumsuzluğu veya yavaşlık sorunları
- Toplumsal kabul ve paydaş memnuniyeti ölçülür.
- Sakarya bölgesinde sosyal politika bileşenleri temelinde önceliklendirilen sorunlar ve riskler esas alınarak bu risklere yönelik S3 ve S4 stratejileri oluşturulur.

Sosyal Politika Bileşeni	Sorun	S3 Stratejisi	S4 Stratejisi
İstihdam	Genç işsizliği, kadınların düşük iş gücüne katılımı	Otomotiv, lojistik gibi güçlü sektörlerde mesleki eğitim ve istihdama yönlendirme	Yeşil işler, dijital sektörlerde kadın-genç odaklı kapsayıcı iş gücü politikaları

Eğitim	Kırsal alanlarda eğitime erişim düşüklüğü, mesleki eğitim yetersizliği	Sanayi ile entegre meslek liseleri, üniversite iş birlikleri	Dijital eşitsizliklerin azaltılması, uzaktan öğrenme altyapısının güçlendirilmesi
Sağlık	Kırsalda sağlık hizmetlerine erişimin zayıf olması	Mobil sağlık birimleri, temel sağlık personeli eğitimleri	E-sağlık uygulamaları, yaşlı ve kronik hasta dostu hizmet altyapıları
Konut	Riskli yapılaşma, sosyal konut yetersizliği	Kentsel dönüşümle birlikte sosyal konut üretimi	Yeşil bina teknolojileriyle düşük gelir grupları için sürdürülebilir konut projeleri
Ulaşım	Sanayi bölgelerine ulaşım eksikliği	OSB'lere entegrasyonlu ulaşım hatları	Erişilebilir, düşük karbonlu ve kapsayıcı ulaşım sistemleri (engelli, yaşlı vb. dahil)
Çevre	Hava kirliliği, su kaynaklarının kirlenmesi	Endüstriyel atık yönetimi ve hava kalitesi ölçüm sistemleri	İklim dirençli altyapı, doğa temelli çözümler, sürdürülebilir enerji projeleri
Suçla Mücadele	Gençler arasında suça yönelim, tekrar suç oranı yüksek	Suçtan uzaklaştırma ve rehabilitasyon merkezleri	Toplumsal kapsayıcılığı önceleyen, erken uyarı ve izleme temelli dijital önleme sistemleri
Aile	Aile içi şiddet, ebeveyn eğitimi eksikliği	Aile danışma merkezleri ve destek programları	Aile dayanıklılığını artıran dijital rehberlik sistemleri, sosyal yardımlarda veri bazlı hedefleme

Çocuk	Erken yaşta eğitime erişimde eşitsizlik	Kreş, okul öncesi eğitim kapasitesinin artırılması	Kapsayıcı eğitim uygulamaları, dijital öğrenme erişim hakkı, afet ve iklim farkındalığı
Kadın	Kadına yönelik şiddet, ekonomik bağımsızlık eksikliği	Girişimcilik destekleri ve kadınlara özel mesleki eğitim programları	Kadın kooperatifleri, STEM alanlarında kadın yetkinliğinin artırılması, dijital ekonomi eşitliği
Dezavantajlı Gruplar	Yaşlılar ve engelliler için fiziksel ve dijital erişim sorunları	Sosyal merkezler ve rehabilitasyon hizmetlerinin yaygınlaştırılması	Tüm hizmetlerde erişilebilirlik, dijital katılım hakkı, yaşlı ve engelliler için kapsayıcı şehir planlaması

Tablo 9: Sakarya Bölgesi Kapsamında S3 ve S4 Stratejileri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Modelin etkileri izlenir ve değerlendirmeye alınır. Tüm değerlendirmeler yapıldıktan uygulama planının son aşaması olan çözüm önerileri doğrultusunda karar alıcılar tarafından aksiyonlar alınır.

Kurum / Aktör	Rol ve Sorumluluklar
Sakarya Valiliği	Uygulamanın Genel Koordinasyonu
TÜİK Bölge Müdürlüğü	Veri Temini, İstatistiksel Analiz ve İzleme Göstergeleri Üretimi
Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	Sosyal Yardımlar, Dezavantajlı Gruplara Erişim, ASDEP Koordinasyonu
İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Eğitim-İstihdam Eşleştirmesi, Müfredat Analizi
İŞKUR İl Müdürlüğü	Aktif-Pasif İstihdam Politikaları ve Risk Profili Tanımlama
İl Sağlık Müdürlüğü	Sağlık Erişimi, Epidemiyolojik Riskler ve Önceliklendirme
İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Kırsal Kalkınma Proje Sayısı / Türü Genç ve Kadın Çiftçi Destek Projeleri

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	Konut, Çevresel Sürdürülebilirlik ve Mekânsal Veri Yönetimi
Büyükşehir Belediyesi	Yerel İhtiyaçların Toplanması, Ulaşım, Mekânsal Eşitsizlikler Analizi
Üniversiteler (SAÜ)	Akademik Danışmanlık, Yöntemsel Destek, Nitel Analizlerin Yürütülmesi
Sivil Toplum Kuruluşları	Risk Gruplarına Dair Saha Geri Bildirimlerinin Aktarılması

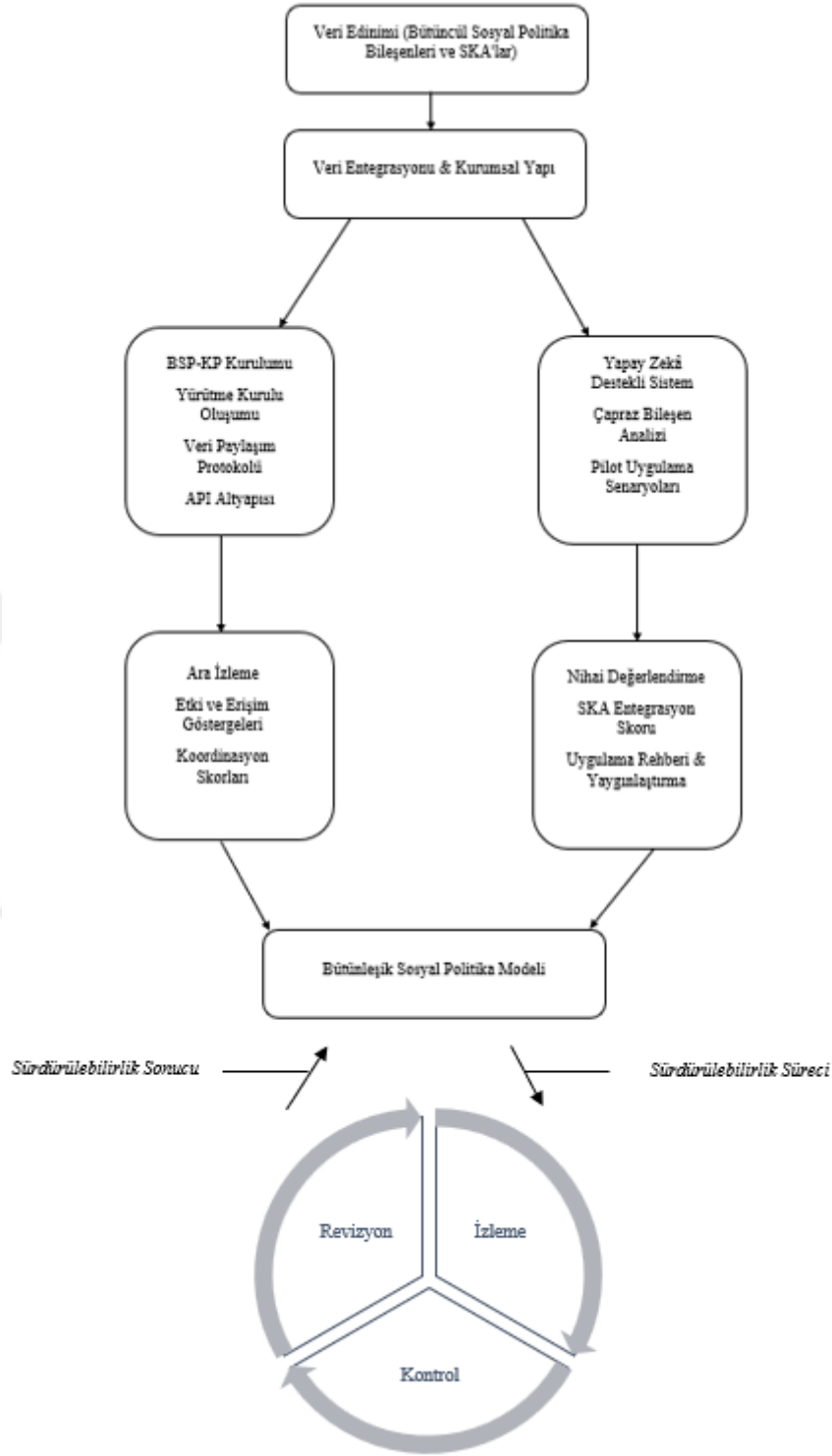
Tablo 10: Paydaşlar ve Sorumluluklar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

• **Bilimsel ve Uygulayıcı Katkı**

Pilot uygulama sayesinde:

- o Modelin sistem entegrasyonu kapasitesi,
- o Yönetişim düzeyine etkisi,
- o Refah üretme gücü ve kurumsal eşgüdüm başarısı çok yönlü olarak değerlendirilebilecek ve modelin ölçeklenebilirliği bilimsel temele oturtulabilecektir.

Şekil 15: Bütünleşik Sosyal Politika Pilot Uygulama Hiyerarşisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.5.1.7. Bütünleşik Sosyal Politika Modeli Master Planı – Sakarya Pilot Uygulamasına Yönelik Uygulama Rehberi ve Ölçekleme Hazırlığı

Bu master plan, Sakarya ilinde bütünleşik sosyal politika modelinin deneyimlenmesini sağlamak, uygulama süreçlerini sistematikleştirmek ve ulusal düzeyde uygulanabilirliğe temel oluşturacak bir yapı sunmak amacıyla oluşturulmuştur. Uygulama boyunca elde edilen çıktılar, veri tabanlı izleme sistemleri ve bilimsel ölçümleme araçlarıyla desteklenecektir.

Aşama	Dönem	İçerik	Sorumlular
Hazırlık ve Protokoller	0–6. Ay	Koordinasyon Kurulumu, Protokol, Veri Altyapısı, Personel Eğitimi	Valilik, ASHB, TÜİK, Üniversite
Entegrasyon ve Altyapı	6–9. Ay	İstihdam–Eğitim, Sağlık–Sosyal Güvenlik, Konut–Ulaşım Uygulamalarının Entegre Edildiği Modüllerin Oluşturulması	ASHB, İŞKUR, Belediye, İl Sağlık Müdürlüğü, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü
Modelleme ve Çözüm Geliştirme	8–16. Ay	SKA’larla Eşleşen Bileşen Analizleri, Erken Uyarı Mekanizmaları	SAÜ BSP-KB
Ara İzleme ve Düzeltmeler	12. Ay	Koordinasyon Skoru, Erişim Oranı ve Etki Göstergelerinin Değerlendirilmesi	STK’lar Belediyeler
Uygulama ve Yaygınlaştırma	16–24. Ay	Model Etki Analizleri, SKA Eşleştirme Başarısı, Kurumsal Eşgüdüm Kapasitesinin ve Veri Uyumunun Değerlendirilmesi, Uygulama Rehberi, Politika Notları ve Ölçekleme Stratejilerinin Oluşturulması	SBB, ASHB, Üniversite

Tablo 11: Uygulama Takvimi ve Aşamaları (Gantt Şeması)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

- **Teknik Yapı ve Bileşenler**

- KVKK uyumlu veri işleme protokolleri
- API destekli kurumlar arası veri entegrasyonu

- **Dijital Platform ve Erken Uyarı Sistemi**

- Yapay zekâ destekli risk haritalama
- “Hizmet Boşluğu Algılayıcı” modülü ile eksik hizmet tespiti

- **Koordinasyon Mekanizması**

- Tüm kurumlardan temsilcilerle oluşturulan SKA Koordinasyon Kurulu
- Haftalık veri senkronizasyonu ve karar döngüleri

Gösterge	Açıklama
SKA Eşleşme Başarısı	17 SKA Arasından Etkili Biçimde Desteklenen Amaçların Sayısı
Bileşen Etki Skoru	Eğitim, İstihdam, Sağlık Gibi Alanlarda Politika Etki Düzeyi
Eşgüdüm Skoru	Kurumlar Arası Veri Paylaşımı ve Karar Uyumu
Hizmet Boşluğu Göstergesi	İhtiyaç-Sunum Farkının Mekânsal ve Kurumsal Analizi
Toplum Memnuniyet Göstergesi	Saha Araştırması ile Kullanıcı Deneyimi Ölçümü

Tablo 12: İzleme ve Göstergeler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Risk Alanı	Risk Açıklaması	Önleyici Strateji
Veri Paylaşımı Engelleri	Kurumların Veri Paylaşımına İsteksizliği	Bakanlık Genelgesi + Yasal Protokol
Kurumsal Direnç	Görev Çatışmaları ve Hiyerarşi Sorunları	Ortak Koordinasyon Kurulu, Teşvik ve Ödül Mekanizması
Kapasite Eksikliği	Teknik Personel Eksikliği	TYP + BTK ve TÜBİTAK Ortak Eğitim Programları

Yasal Boşluklar	Merkezî Koordinasyon Yetkisinin Yasal Karşılığı Yokluğu	CB Kararnamesi veya SP Çerçeve Yasası Önerisi
Olağanüstü Haller (Afet, Savaş vb.)	Deprem, Savaş vb. Hallerde Yapay Zekâ Destekli Sosyal Politika Koordinasyon Merkezine Veri Akışının Kesilmesi, Altyapının Çökmesi, Hizmet Erişim Sorunu, Veri Manipülasyonu ve Koordinasyon Eksikliği	Afet ve Kriz Modu Entegrasyonu (Düşük Veri/Erişim Senaryoları ve Simülasyonlar) Offline ve Dağıtık Altyapı Kullanımı (Veri Akışı Durduğunda Yerel Sunucular, Mobil Cihazlar Üzerinden Erişim) Erken Uyarı ve Senaryo Bazlı Otomatik Tepkiler (Deprem, Savaş Gibi Durumlara Özel Önceden Tanımlı Karar Yolları) Çok Kaynaklı Veri Doğrulama (Manipülasyonu Engelleyen Algoritmik Veri Karşılaştırma) Şeffaf ve Açıklanabilir Kararlar (Önerilerin Gerekçesinin Net Sunulması) – BTK ve TÜBİTAK İş Birliğiyle Kriz Yönetim Koordinasyon Kurulu- (CB Kararnamesi)

Tablo 13: Risk ve Kriz Yönetimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

- **Yaygınlaştırma ve Sürdürülebilirlik**

- **Uygulama Rehberi:** Türkiye'de diğer iller için kullanılabilecek “Bütünleşik Sosyal Politika Modeli Pilot Uygulama Kılavuzu” hazırlanır.
- **Yasal Düzenleme Taslakları:** Yetki paylaşımı, veri yönetimi ve eşgüdüm düzenlemeleri için öneriler sunulacaktır.
- **İkinci Aşama İller:** Modelin Sakarya dışındaki illerde (örneğin Konya, Trabzon, Gaziantep gibi orta büyüklükte şehirler) uygulanmasına yönelik senaryo geliştirilerek bölgesel genişleme senaryosu çizilir.
- **SKA ile Eşleştirme Raporu:** 17 SKA ve 169 alt hedefle sosyal politika bileşenlerinin entegrasyonuna dair somut çıktı raporu hazırlanır.
- **Politika Brifingleri:** SKA uyumlu öneri setleri, SBB ve ilgili bakanlıkların yönelik model önerisinin ölçeklenme stratejisi sunulacak şekilde raporlanır.
- **Kurumsallaşma:** Kurumsal aktörlerin eşgüdümünü sağlayacak şekilde merkezi ve yerel düzeyde koordinasyon haritası oluşturulur. “Bütünleşik Sosyal Politika Dijital Koordinasyon Platformu”nun ulusal düzeyde yaygınlaştırılmasına öncülük edilir.
- **Eğitim Müfredatı Desteği:** Üniversitelerin kamu yönetimi ve sosyal hizmet bölümlerine ders içeriği sağlanır.

Sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında yapay zekâ destekli bütünleşik sosyal politika model önerisinin sürekliliğinin ve etki gücünün sağlanabilmesi için modelin sürdürülebilirlik süreci, izleme, kontrol ve revizyon olarak üç temel aşamayı içeren bir döngü şeklinde yapılandırılmıştır.

- **Sürdürülebilirlik Süreci**

- 1. **İzleme**

Modelin tüm uygulama bileşenleri, belirli periyotlarla izlenir. Bu kapsamda:

- SKA göstergeleri ile uyumlu erişim ve etki göstergeleri değerlendirilir.
- Gerçek zamanlı veri analizi sayesinde hizmet erişimi, yönlendirme süreleri, risk skoru düşüşü gibi performans verileri elde edilir.
- Dijital platform üzerinden üretilen çıktılar, sahadan alınan nitel geri bildirimlerle bütünleştirilir.
- Yerel paydaşlarla yapılan düzenli değerlendirme toplantıları ile izleme bulgularının uygulanabilirliği artırılır.

2. Kontrol

İzleme sonuçlarına dayalı olarak modelin performansı kontrol edilir.

- Belirlenen eşik değerlerin altına düşen bileşenler için uyarı sistemleri devreye girer.
- Kurumlar arası koordinasyon düzeyi, veri paylaşım etkinliği ve uygulama bütünlüğü analiz edilir.
- Yapay zekâ destekli erken uyarı sistemleri, bileşenlerdeki potansiyel riskleri önceden tespit ederek karar vericilere yön verir.
- Paydaş değerlendirme raporları doğrultusunda kontrol noktaları yeniden yapılandırılır.

3. Revizyon

Kontrol bulgularına göre sistemde düzeltici güncellemeler yapılır.

- Uygulama rehberinde, iş akışlarında ve API alt yapısında ihtiyaç duyulan değişiklikler entegre edilir.
- Zayıf performans gösteren bileşenlerde stratejik revizyonlar gerçekleştirilir.
- Geri bildirim mekanizmalarından gelen öneriler sistemselsel olarak analiz edilerek çözüm önerileri optimize edilir.
- Yeni çıkan veri kaynakları, toplumsal eğilimler veya mevzuat değişikliklerine göre model yeniden güncellenir.

Sürdürülebilirlik Sonucu

İzleme–Kontrol–Revizyon döngüsünün düzenli işlemesi sonucunda:

- Model durağan bir yapıya dönüşmeden sürekli yenilenen bir strateji seti haline gelir.
- Politikalar hem merkezi düzeyde hem de yerel ölçekte daha uyumlu ve esnek hale gelir.
- Karar alıcılar, anlık verilerle desteklenen karar süreçleri yürütebilir.
- Toplumun ihtiyaçlarına duyarlı, veri temelli ve etkili bir sosyal politika sistemi oluşturulur.

Bu döngü, bütünleşik sosyal politika modelinin uzun vadeli sürdürülebilirliğini ve ölçeklenebilirliğini sağlarken gelişen ihtiyaçlara karşı da adaptasyon kapasitesini güçlendirir.

Pilot uygulamada, yapay zekâ destekli sosyal politika koordinasyon merkezi tarafından veri toplama, gösterge eşleştirme ve hizmet entegrasyonu sağlanmalıdır. Modelin veri işleme, karar destek ve yönlendirme süreçleri test edilecek; yerel düzeydeki işleyişe dair engeller ve başarı faktörleri raporlanmalıdır. Değerlendirme aşamasında her bir sosyal

politika bileşeni ve ilişkili olduğu SKA'lar bağlamında izleme paneli oluşturulmalıdır. Sakarya'nın 2030 SKA hedefleriyle güncel verileri kıyaslanarak uyarı sistemi geliştirilmelidir. Çözüm önerilerinin etki değerlendirmesi, Uluslararası Kalkınma Kuruluşlarının verileri de göz önüne bulundurularak yapılmalıdır. Sakarya bölgesinde pilot uygulamalar için kullanılabilecek çeşitli fonlar ve destekler bulunmaktadır. Bu fonlar, yenilikçi teknolojilerin test edilmesi, sürdürülebilir projelerin uygulanması ve yeşil dönüşüm gibi alanlarda büyük fırsatlar sunmaktadır. Her bir fon, belirli projelere ve uygulama alanlarına uygun olup, Sakarya'nın stratejik hedefleri doğrultusunda bölgesel kalkınmayı hızlandıracak önemli araçlar sağlayabilir. Pilot uygulama sonucunda elde edilecek bulgular, modelin Türkiye geneline yaygınlaştırılması sürecinde izlenecek ölçekleme ve farklılaştırma stratejilerinin şekillenmesine katkı sağlayacaktır.

SONUÇ

Refahın tesisi ve dağılımı için toplumsal sorunların bir bütün olarak ele alınması ve sorunlarına yönelik çözümlerin bu bakış açısıyla geliştirilmesine yönelik bütüncül sosyal politika yaklaşımı geliştirilmiştir. Toplumsal sorunların çözümüne ilişkin sürekliliğin sağlanabilmesi ancak kısa vadeli yaklaşımlardan uzun vadeli önlemlere geçişle mümkündür. Sürdürülebilir kalkınma vizyonunun alt yapısında da bu yaklaşım yer almaktadır. Sürdürülebilir kalkınma, yalnızca ekonomik büyüme ile sınırlı olmayan, derinlemesine bir dönüşümü ifade etmektedir. Bu dönüşüm, kurumsal yapıların yeniden şekillendirilmesini, toplumsal adaletin güçlendirilmesini ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasını zorunlu kılmaktır. Ancak, günümüzde kalkınmanın salt ekonomik büyüme ekseninde ele alınması, doğanın dengesini geri dönülemez biçimde bozmuş, çevresel krizleri küresel bir tehdit haline getirmiştir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 1990'dan itibaren yayımlanan İnsani Gelişme Raporu, yayımlanmaya başladığı günden itibaren küresel insani gelişme göstergeleri sürekli bir ilerleme kaydetmiştir. Ancak, bu eğilim 2020'de kırılmış, insanlık tarihinde kritik bir eşik olarak kaydedildiği bir dönüm noktası olarak yer almıştır. Küresel krizlerin etkisiyle, İnsani Gelişme Endeksi (İGE) ilk kez gerilemiş, son otuz yılda elde edilen sosyal, ekonomik ve sağlık alanlarındaki kazanımlar ciddi ölçüde aşınmıştır. Bu dramatik düşüş, yalnızca ekonomik göstergelerle ilgili değildir. Sağlık hizmetlerine erişimdeki azalma, eğitimdeki fırsat eşitsizlikleri ve küresel yoksulluğun derinleşmesi gibi krizleri de içermektedir. Özellikle, pandemi döneminde gerçekleşen bu gerileme, küresel kalkınma politikalarının kırılganlığını gözler önüne sererek sürdürülebilir insani gelişmenin kapsayıcı ve dirençli sosyal politikalar ile sağlam bir kurumsal altyapıya dayanması gerektiğini kanıtlamıştır. Kalkınma, yalnızca ekonomik büyüme ile sınırlandırılmayacak kadar kapsamlı ve çok boyutlu bir olgudur. Eğitim, sağlık, adalet, insan hakları, kapsayıcılık, ifade özgürlüğü ve kişi başına düşen gelir gibi temel unsurları bünyesinde barındırmakla birlikte, bireylerin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmesini güvence altına almayı amaçlamaktadır. Ancak, bugünün toplumları doğal ve ekonomik kaynakları bilinçsizce tüketmeye devam ettiği takdirde yalnızca mevcut kuşakların değil geleceğin nesillerinin refahı da geri dönüşü zor bir şekilde tehdit altına girmektedir. Bu bağlamda, kalkınmanın sürdürülebilir ve yönetilebilir bir çerçevede ele alınması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Büyüme, mutlak ve sınırsız bir süreç değildir. Belirli ekolojik, sosyal ve ekonomik sınırlarla çevrili bir

yapıdadır. Kalkınma “insan onuruna uygun yaşamak” olarak da tanımlanabilmektedir. İnsan onuruna uygun bir yaşam sürdürmek, ekonomik refahın artışıyla değil bireylerin insana yakışır işlerde çalışarak kendilerini gerçekleştirebilmeleriyle mümkün olabilir. Dolayısıyla, kalkınma politikaları insan merkezli, ekonomik büyümenin sınırlarını gözetken ve kaynakların bilinçli yönetimini esas alan bütüncül bir yaklaşım benimsenmelidir. Bütüncül yaklaşımın benimsenmesi ile toplumda bir farkındalık ve bilinç oluşturulabilir. Bu yaklaşım, toplumda var olan sorunların temel nedenlerinin anlaşılmasına ve bireysel bilincin oluşturulmasına yardımcı olabilir.

Çevresel sorunlar ile ekonomik kalkınma arasında karmaşık ve çift yönlü bir etkileşim bulunmaktadır. Çevresel tehditler ekonomik kalkınma süreçlerini, kontrolsüz ve sınırsız ekonomik büyüme doğanın kendini yenileme kapasitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu kısır döngü, ekonomik kalkınma ile ekolojik denge arasındaki hassas ilişkinin sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. SKA’lar küresel ölçekte kalkınmanın eşit ve dengeli bir şekilde ilerlemesini hedeflese de mevcut gelişim süreci homojen olmaktan uzaktır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre ekonomik, sosyal ve çevresel farklar derinleşmekle birlikte, aynı ülke sınırları içerisinde de ciddi eşitsizlikler gözlemlenebilmektedir. SKA’lar gelecek 15 yıl süresince insanlık ve gezegenimiz için yol gösterici nitelikte “Küresel Hedefler” olarak nitelendirilmektedir. Ancak, bu amaçların bir taahhüt olarak kalmaması için ülkelerin bu kapsamda etkin politikalar, güçlü iş birlikleri ve kalkınma modellerini benimsemesi kaçınılmaz bir gerekliliktir. SKA’ları yalnızca bir dizi amaç şeklinde düşünmemek gerekir. Tüm amaçlar, küresel bağlamda refah ve ekolojik dengenin sağlandığı bütüncül bir yol haritasıdır. Amaçlar, birbirinden bağımsız olarak ele alınamayacak kadar iç içe geçmiş bir yapıya sahiptir. Herhangi birinin ihmal edilmesi durumunda diğerlerinin de başarısızlığa uğraması kaçınılmazdır. SKA’lar kapsamında devletler, yoksullukla mücadele ederken iklim hedeflerini, ekonomik büyüme sağlarken de sosyal adalet ve çevresel sürdürülebilirlikten taviz veremez. Bu nedenle, SKA’lar sürekli ilerlemeyi teşvik eden dinamik bir süreç olarak ele alınmalıdır. Küresel olarak gittikçe derinleşen eşitsizlikler, iklim krizinin yarattığı tehditler ve teknolojik dönüşüm sürecinin hızlanması sosyal politikaların bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasını zorunlu hale getirmektedir. “Kimseyi geride bırakmadan”, “adil geçiş” yaklaşımıyla Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında sunulan “Adil Geçiş Mekanizması”, çevresel sürdürülebilirlik ile sosyal

adalet ve ekonomik büyüme arasındaki dengeyi koruma çabasının somut bir yansımasıdır. Dijital dönüşüm sürecinde yapay zekâ teknolojilerinin ve veri odaklı politika mekanizmalarının, refah ekseninde şekillendirilmesi kritik bir önceliktir.

Türkiye’de mevcut sosyal politika sisteminin parçalı yapısı sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmada engel oluşturmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma, yalnızca ekonomik büyüme oranlarıyla değil adil gelir, fırsat eşitliği ve ekolojik denge gibi çok boyutlu göstergelerle ölçülmelidir. Yapay zekâ, akıllı sistemler, dijital dönüşüm ve akıllı şehirler gibi yenilikçi çözümler, ekonomik büyümeyi sürdürülebilir kılacak temel unsurlar arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda, bilim ve teknolojinin kalkınma politikalarının merkezine yerleştirilmesi kaçınılmazdır. Ancak, bu dönüşüm yalnızca teknolojik ilerleme ile sınırlı kalmamalı, kapsayıcı eğitim reformları, güçlü sosyal koruma mekanizmaları ve dezavantajlı grupları gözetken sosyal politikalarla desteklenmelidir. Aksi halde, teknolojik ilerleme ve dijital dönüşüm toplumsal eşitsizlikleri daha da derinleştirebilir ve sürdürülebilir kalkınma amaçlarından sapmalara yol açabilir. Bu nedenle, Türkiye’de sosyal politika sisteminde holistik bir yapıya sahip olan sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında bütünlüklü bir refah modeli benimsenmelidir.

Çalışmada, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına dayalı bütünlüklü bir sosyal politika modeli geliştirilerek Türkiye’nin gelecekte izleyeceği refah politikalarına kuramsal ve yönetsel bir zeminin hazırlanması amaçlanmıştır. Sosyal politika bileşenleri ile Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA’lar) arasındaki çok boyutlu ilişkiyi analiz eden çalışma, sadece mevcut durumun tespiti ile sınırlı kalmayıp, bu ilişkiler bütününden hareketle kurumsal, yapısal ve yönetsel düzeyde yeni bir refah tasarımı önermektedir.

Çalışmanın temel bulguları özetle şunlardır:

- Sosyal politika bileşenleri ile SKA’lar arasında doğrudan ve dolaylı çoklu etkileşimler bulunmaktadır.
- Tez kapsamında önerilen model, sistem yaklaşımı temelinde yapılandırılmış ve akıllı uzmanlaşma stratejileriyle harmanlanmıştır.
- Politika yapıcılar için uygulanabilir, ölçeklenebilir ve kurumsal olarak uyarlanabilir bir sosyal politika modeli önerisi geliştirilmiştir.
- Türkiye örneği özelinde Sakarya ili pilot uygulama senaryosu olarak detaylandırılmış, modelin uygulama adımları açık şekilde tanımlanmıştır.

Teorik kısımda değerlendirilen durumların pratikte nasıl gerçekleştirileceğini anlamak amacıyla yapılan matris yapı ve çapraz ilişki analizleriyle modelin uygulama planları oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında 5 alt soruya ve 1 temel araştırma sorusuna yanıt aranmıştır.

Araştırma Sorularına Yanıtlar

1. Bütüncül sosyal politika yaklaşımı nedir ve hangi kuramsal temellere dayanmaktadır?

Bütüncül (holistik) sosyal politika yaklaşımı, sosyal sorunları birbirinden yalıtılmış değil birbiriyle etkileşimli ve çok boyutlu bir biçimde ele alan paradigmadır. Bu yaklaşım, sistem teorisi ve yapısalcı analiz modellerinden beslenmektedir. Sosyal politika bileşenlerinin sektörel müdahaleler yanında karşılıklı sinerjileri dikkate alarak planlanması gerektiğini savunur. Tezde kullanılan bütüncül yaklaşım, SKA'ların içkin yapısına da uygundur. Çünkü SKA'lar da doğası gereği birbirini etkileyen, karşılıklı bağımlılıklar içeren hedeflerdir.

2. Bütünleşik sosyal politika modelini benimseyerek, uygulamada başarılı sonuçlar elde eden ülke örnekleri hangileridir ve bu modellerin temel özellikleri nelerdir?

Ülkeler, refah düzeyi ölçümlerinde uluslararası kuruluşların refah ölçüm değişkenlerini ve literatürde yer alan refah modellerini benimseyebilmekte ve uygulayabilmektedir. Bu nedenle, öncelikle bu refah ölçüm değişkenlerinin ve refah modellerinin sürdürülebilir kalkınma amaçlarına uyumluluğu incelenmiştir. Araştırma kapsamında, Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler, Legatum Refah Endeksi, Credit Suisse'ın refah ölçüm değişkenlerine, Esping Andersen, Richard Titmuss ve Amartya Sen'in refah modellerine yer verilmiştir.

Dünya Bankası refah ölçüm değişkenlerinin SKA 12 amacı ve alt hedeflerini ve SKA 10 amacı alt hedeflerinde yer alan tüm dezavantajlı grupları içermediği, BM Endekslerinin SKA 1, SKA 2, SKA 3, SKA 4, SKA 5, SKA 8 ve SKA 9 amaçlarını içermekle birlikte, diğer SKA amaçlarını kapsamadığı gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, Legatum Refah Endeksi, SKA 12 ve SKA 13 amaçlarını içermemektedir. Credit Suisse'in refah ölçüm değişkenleri, SKA 8, SKA 9 ve SKA 17 amaçlarını içermekle birlikte, bu amaçların tüm alt hedeflerini kapsamamaktadır. SKA 8, SKA 9 ve SKA 17 amaçlarının dışında diğer SKA amaçlarına yer verilmemiştir. Refah modeli yaklaşımlarından Esping-Andersen'in refah modeli sınıflandırması, SKA 1 ve SKA 10 amaçlarını içermekle birlikte, tüm

amaçları kapsamamaktadır. Titmuss'un refah modeli sınıflandırması, SKA 1 amacını içermekle birlikte, amacın tüm alt hedeflerini kapsamamaktadır. Çevre, dezavantajlı gruplar, cinsiyet eşitliği ve iklim değişikliği gibi önemli konular gündeme alınmamıştır. Sen'in refah modeli yaklaşımı, SKA 1, SKA 3, SKA 4, SKA 8, SKA 10 ve SKA 16 amaçlarını içermekle birlikte, tüm SKA amaçlarını kapsamamaktadır. Yapabilirlikler ve işlevler bağlamında yoksulluğun sona ermesi amaçlanmıştır.

Genel anlamda, refah ölçüm değişkenlerinin ve refah modellerinin sürdürülebilir kalkınma amaçlarının tümünü kapsamadığı ve kapsamının sınırlı kaldığı gözlemlenmiştir. Sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında bütüncül bir refah modelinin, amaçlarının ve alt hedeflerinin tümünün yer aldığı, sosyal, ekonomik ve çevresel yönünü içeren bir yapıya sahip olması gerekir. Günümüzde sürdürülebilir kalkınma amaçları, bir ülkenin refah düzeyini arttırabilmesi için benimsemesi ve refah politikalarını bu çerçevede oluşturması gereken ve başarılı olunması zorunlu bir husus haline gelmiştir. Ülkelerin mevcut refah düzeyi ölçümlerinde yeniden yapılanmaya gitmelidir. Oluşturan yapı, sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla tümüyle eşleşen bir yapıya sahip olmalıdır. Refah modellerinin ve refah ölçüm değişkenlerinin sürdürülebilir kalkınma anlayışını tam olarak yansıtmaması, amaçların ve alt amaçların tümünü kapsamına almaması refahın tesisi hususunda ülkelere herhangi bir ilerleme sağlamayacaktır.

Araştırmada, bütüncül refah modelini uygulayan ülkelerin uygulamaları incelenerek sosyal politika bileşenleri ile sürdürülebilir kalkınma amaçlarının kapsamı analiz edilmiştir. Bütüncül sosyal politika modelini benimseyen ülkelerin uygulamaları incelendiğinde, sürdürülebilir kalkınma amaçları ile sosyal politika bileşenleri arasındaki ilişkilerin kapsamlı bir analizine olanak tanındığı görülmektedir. Küresel düzeyde bütüncül refah modelleri, ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Bu analiz, farklı ekonomik gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerde bütüncül sosyal politika uygulamalarının sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla uyumlu olup olmadığını ve en çok hangi alanların öncelikli olduğunu göstermektedir.

Bütünleşik sosyal politika kavramı, çoklu sosyal politika bileşenlerinin eşgüdüm içinde yönetildiği, kurumsal ve yönetsel yapıların entegrasyonunu esas alan uygulamalara karşılık gelmektedir. Bütüncül yaklaşım analiz düzeyinde, bütünleşik yaklaşım ise

uygulama ve politika tasarımı düzeyinde belirleyicidir. Tezde, ILO'nun gelir düzeyine göre yaptığı sınıflandırma temelinde ülke örnekleri değerlendirilmiştir:

- Yüksek gelirli ülkeler (İsveç, Hollanda, Almanya): Yüksek gelir düzeyine sahip ülkelerin sosyal politika uygulamalarının kapsamı geniş bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bütüncül yaklaşım çerçevesinde bu ülkelerin sosyal politika uygulamaları, toplumun dezavantajlı kesimlerine yönelik destek mekanizmalarını güçlendirmekte ve bireylerin yaşam standartlarını iyileştirmeye yönelik bütüncül yaklaşımlar benimsemektedir. Sosyal politika programları, istihdam, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, konut ve aile gibi temel alanlarda toplumsal refahı artırmayı amaçlamaktadır. Sosyal yatırım politikaları, aktif işgücü programları ve kapsayıcı sosyal güvenlik sistemleriyle ön plana çıkmaktadır.
- Üst-orta gelirli ülkeler (Arjantin, Brezilya, Kosta Rika): Üst-orta gelirli ülkelerin bütüncül refah politikalarında yoksulluğu azaltmaya yönelik nakit transferleri ve sosyal yardım programları ön plana çıkmaktadır. Bu politikalar, yerel bağlamda sosyoekonomik eşitsizlikleri azaltmaya, kadın ve çocukların güçlendirilmesine ve dezavantajlı grupların yaşamlarını iyileştirmeye yöneliktir. Her bir ülke, kendi sosyal yapılarına uygun çeşitli sosyal yardım ve refah sistemleri geliştirmiştir. Ancak entegrasyon eksikleri görülmektedir.
- Alt-orta gelirli ülkeler (Nijerya, Butan): Alt-orta gelirli ülkeler, sınırlı kaynaklarla sosyoekonomik yapılarına uygun refah politikaları geliştirmeye ve temel hizmetlere erişimi arttırarak refah düzeylerini yükseltmeye odaklanmaktadır. Koşullu nakit transferleri, gıda güvenliği programları ve eğitim yatırımları önemli olmakla birlikte, kurumsal koordinasyon zayıflıkları öne çıkmaktadır. Nijerya'nın ekonomik kalkınma odaklı yaklaşımı doğrultusunda işgücü piyasası ve sosyal güvenlik politikalarını, Butan'ın toplumsal huzur ve çevresel sürdürülebilirlik politikalarına odaklandığı sosyal refahı önceliklendirdiği gözlemlenmektedir. Her iki ülkenin kalkınma yaklaşımları farklılaşsa da istihdam, sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, konut, aile, çocuk, kadın, dezavantajlı gruplar ve engellilere yönelik sosyal politikalar ortak önceliklendirilen alanlardır.

Genel anlamda bütüncül sosyal politika modelini benimseyen ülke uygulamalarının, belirli sürdürülebilir kalkınma amaçlarını ve bu amaçlarla ilişkili sosyal politika bileşenlerini kapsadığı ancak tüm hedefleri ve bileşenlere yönelik eşit bir dağılım

sergilemediği ortaya konulmuştur. Bu durum, ülkelerin önceliklendirdiği sosyal politikaların yerel ihtiyaçlara, kaynaklara ve ulusal kalkınma stratejilerine bağlı olarak şekillendiğini göstermektedir. Dolayısıyla, bütüncül sosyal politika modelini benimseyen ülkelerin sürdürülebilir kalkınma amaçlarına katkıları geniş kapsamlı olmakla birlikte, bu katkıların homojen bir yapıya sahip olmadığı ve uygulamaların farklı amaçlara ve bileşenlere odaklandığı tespit edilmiştir. Yapılan ülke uygulamaları analizi, bütüncül yaklaşımın sürdürülebilir kalkınma amaçlarına katkılarını da görmemize olanak sağlamaktadır. Çalışmada bu ülkeler ayrıntılı biçimde karşılaştırılmış, özellikle Avrupa sosyal modelinden ilhamla Türkiye için geliştirilebilir yönler ortaya konmuştur.

3. Sosyal politika bileşenleri ile sürdürülebilir kalkınma amaçları arasında nasıl bir yapısal ve işlevsel ilişki bulunmaktadır?

İstihdam, sosyal güvenlik, konut, sağlık, eğitim, ulaşım, çevre, suçla mücadele, aile, kadın, çocuklar ve dezavantajlı gruplara ilişkin sosyal politika bileşenleri; SKA'ların tamamıyla farklı düzeylerde ilişkilidir. Bu ilişkiler, doğrudan (örneğin istihdam ile SKA 8), dolaylı (eğitim ile SKA 3, SKA 10) ya da çapraz etkili (çevre ile ulaşım ve sağlık gibi) biçimde kurulmuştur. Bu yapısal ilişki ağı hem politika bütünlüğü hem de etkili kaynak yönetimi açısından model önerisine yön vermiştir.

4. Bütünleşik bir sosyal politika modeli kapsamında, sürdürülebilir kalkınma amaçları ile akıllı uzmanlaşma stratejilerini dikkate alan kurumsal ve yönetsel yapı nasıl tasarlanabilir?

Model, akıllı uzmanlaşma stratejilerinden ilhamla, yerel kapasite ve bölgesel potansiyelleri dikkate alarak ölçeklenebilir bir sosyal politika altyapısı önermektedir. Veri temelli karar mekanizmaları, eşgüdümlü kurumsal sorumluluk dağılımı, yapay zekâ destekli sosyal politika koordinasyon merkezi ve yatay-çok düzeyli yönetim ilkeleri bu yapının temel bileşenleridir. Kurumlar arası veri entegrasyonu ve stratejik planlama, karar alma süreçlerinde adaptif ve öğrenen bir sistem modeliyle bütünleştirilmiştir.

5. Türkiye'de bu tür bir modelin uygulanabilirliği açısından hangi kurumsal mekanizmalar, aşamalar ve aktörler üzerinden bir uygulama planı geliştirilebilir?

Modelin uygulanabilirliği, öncelikle pilot iller düzeyinde test edilmek üzere önerilmiştir. Sakarya ili örneğinde, İl Valiliği koordinasyonunda kurulan Bütüncül Sosyal Politika Koordinasyon Birimi, başta Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü olmak üzere MEB, İŞKUR, belediyeler ve üniversitelerin iş birliği ile çok aktörlü bir yapının temelini

atmaktadır. Kurumsal yapı; veri toplama, analiz, hedefleme, uygulama ve değerlendirme olmak üzere beş aşamalı bir uygulama döngüsüne sahiptir.

Bu kapsamda çalışmada yanıtlanan beş alt soru, temel araştırma sorusuna ulaşmak için gerekli kuramsal, kavramsal, yapısal ve uygulama temellerini sağlamıştır. Elde edilen bulgular ışığında şu temel sonuç ortaya çıkmaktadır: Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla uyumlu, bütüncül ve entegre edilmiş bir sosyal politika sistemi oluşturması mümkündür. Bu sistem, sosyal politika bileşenleri arasında kurulan etkileşimsel yapı, SKA'lar ile kurumsal hedeflerin uyumu ve akıllı uzmanlaşma stratejilerinin bölgesel kalkınma politikalarına entegrasyonu aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Aşağıda ayrıntılarıyla tanıtılan model, bu bütünlük yaklaşımının kurumsal yapısını, işleyişini ve ölçeklenebilirliğini somut bir şekilde ortaya koymaktadır.

Önerilen Bütünlük Sosyal Politika Modelinin Yapısı

Bu tezde geliştirilen bütünlük sosyal politika modeli, sistem yaklaşımına dayalı çok bileşenli ve etkileşim temelli bir yapıya sahiptir. Modelin amacı, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini sosyal politika yoluyla gerçekleştirmek üzere, kurumlar arası koordinasyonu sağlayan, veri-temelli karar destek sistemleriyle işleyen, yerel-bölgesel-ulusal düzeylerde uyarlanabilir bir çerçeve sunmaktır.

1. Yapısal Bileşenler

Modelin temel yapısı aşağıdaki ana bileşenlerden oluşur:

- Politika Alanları Bileşeni: Modelin merkezinde istihdam, sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, konut, ulaşım, çevre, suçla mücadele, aile, kadın, çocuklar, engelliler ve dezavantajlı gruplar yer almaktadır. Bu bileşenler, SKA'larla doğrudan ve dolaylı ilişkilidir.
- Kurumsal ve Yönetişel Bileşen: Her bileşenle ilişkili kamu kurumları, yerel yönetimler, STK'lar ve üniversiteler bir koordinasyon yapısı altında bir araya getirilmiştir. "Bütüncül Sosyal Politika Koordinasyon Birimi" (BSP-KB) bu çerçevede ana karar alıcı ve yönlendirici aktör olarak tanımlanmıştır.
- Veri Entegrasyon ve Yapay Zekâ Bileşeni: TÜİK, İŞKUR, ASHB gibi kurumlardan elde edilen veriler, anonimleştirilerek entegre edilmekte; bu veriler, yapay zekâ destekli analiz sistemleriyle işlenmekte ve politika kararlarına dönüşmektedir. Böylece sürekli geri besleme ve öğrenme mekanizmaları işletilmektedir.

- SKA Uyum ve Akıllı Uzmanlaşma Bileşeni: Her sosyal politika müdahalesi, doğrudan katkı sunduğu SKA'larla eşleştirilmiş; ayrıca yerelin özgün kalkınma potansiyelleri ve rekabetçi üstünlükleri dikkate alınarak akıllı uzmanlaşma ilkeleriyle ilişkilendirilmiştir.

2. İşleyiş Mekanizması

Modelin işleyişi, 24 aylık bir periyotta aşağıdaki dinamik süreçlerle kurgulanmıştır:

- Hazırlık ve Kurumsal Yapılanma: Paydaş kurumlar arasında veri paylaşımı ve görev tanımları için protokoller imzalanır. Koordinasyon birimi oluşturulur.
- Veri Toplama ve Analiz: Mevcut durum analizleri, çok düzeyli göstergelerle gerçekleştirilir. SKA bazlı öncelik alanları belirlenir.
- Hedefleme ve Stratejik Planlama: Hedef gruplar (örneğin NEET gençler, tek ebeveynli aileler, yaşlılar) belirlenir. Yerel ihtiyaçlar doğrultusunda müdahale programları tasarlanır.
- Uygulama ve İzleme: Belirlenen programlar kurumlar arası koordinasyonla uygulanır. Performans göstergeleriyle izlenir.
- Değerlendirme ve Ölçekleme: Pilot uygulamalardan elde edilen sonuçlar değerlendirilir. Modelin diğer bölgelere yaygınlaştırılması sağlanır.

3. Pilot Uygulama: Sakarya Örneği

Modelin somut uygulanabilirliği Sakarya ili örneğinde teorik olarak kurgulanmıştır. Sakarya'da kurulan yürütme kurulu ve koordinasyon birimi aracılığıyla:

- Veri toplama ve analiz çalışmalarının nasıl yapılacağı,
- Hedef gruplara yönelik müdahale planlarının nasıl hazırlanacağı,
- Uygulama rehberinin ve ölçekleme adımlarının nasıl ve neler olacağı ayrıntısıyla açıklanmıştır.

Politika Yapıcılar ve Akademi İçin Katkıları

Modelin özgün katkısı, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini sektörel politikaların kesişim kümesinde yer alan etkileşimli bileşenler temelinde yapılandırmasıdır. Yapay zekâ destekli eşgüdüm mekanizması, karar destek sistemleri ve yerel-bölgesel ulusal ölçekli kurguya dayalı master plan ile stratejik bir uyarlama potansiyeli taşımaktadır.

- Politika yapıcılar için: Model, Türkiye’de sosyal politika yapım süreçlerine sistematiklik ve veri temelli karar alma refleksi kazandırmakta, kurumsal eşgüdümü güçlendiren öneriler sunmaktadır.
- Akademi için: Tez, sosyal politika araştırmalarına sürdürülebilir kalkınma ekseninden bakan teorik bir çerçeve sunarak, sistem yaklaşımı ve 360° SKA analizi gibi yeni yöntemsel katkılar sağlamaktadır.

Geleceğe Yönelik Araştırma ve Uygulama Önerileri

Gelecekte bu model, Türkiye'nin sosyal politikasına yön verecek yapay zekâ tabanlı eşgüdüm sistemlerinin öncüsü olarak değerlendirilebilir. Akademik düzeyde farklı ülkelerdeki uygulamalarla karşılaştırmalı analizler yapılabilir. Ayrıca, modelin dezavantajlı gruplar, göçmenler, yaşlılar ve gençler özelinde mikro düzeydeki etkileri ampirik çalışmalarla test edilmelidir. Yerel yönetimlerin kapasitesine dayalı uygulama protokolleri geliştirilerek ulusal düzeyde yaygınlaştırılabilir. Bu doğrultuda, modelin sadece bir politika önerisi değil, Türkiye'nin refah sisteminin dönüşümüne öncülük edecek stratejik bir yol haritası olarak değerlendirilmesi mümkündür.

KAYNAKÇA

- Acar, A. B. ve Afacan Fındıklı, M. (2020). Employment of Disadvantaged Groups in OECD Countries: A Comparative Study with MDS Analysis. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 9(4), 330–342.
- Adams, W. M. (2001). *Green Development: Environment and Sustainability In The Third World*. London: Routledge.
- Adams, M., Klinsky, S. ve Chhetri, N. (2020). Barriers to Sustainability in Poor Marginalized Communities in the United States: The Criminal Justice, the Prison-Industrial Complex and Foster Care Systems. *Sustainability*, 12 (1), 1-25.
- Agência Gov. (2025). More Than 1.3 Million Families Left Bolsa Família in 2024 due to Improved Income. <https://agenciagov.ebc.com.br/noticias/202501/mais-1-3-milhao-familias-deixaram-bolsa-familia-2024-melhorar-renda?> Erişim tarihi: 18.02.2025
- Ahmed, S. M., Rawal, L. B., Chowdhury, S. A., Murray, J., Arscott-Mills, S., Jack, S., Hinton, R., Alam, P. M. ve Kuruvilla, S. (2016). Cross-country Analysis of Strategies for Achieving Progress Towards Global Goals for Women's and Children's Health. *Bulletin of the World Health Organization*, 94(5), 351–361.
- Akarçay, P. (2019). İsveç'te Göçmen Politikaları ve Entegrasyon. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 207-222.
- Alcock, C., Daly, G. ve Griggs, E. (2008). *Introducing Social Policy* (2nd ed.). Pearson Education.
- Alcock, P., May, M. ve Rowlingson, K. (2011). *Sosyal Politika Kuramlar ve Uygulamalar*. Ankara.
- Al-Dahir, A., Kang, H. ve Bisley, N. (2009). A Holistic Approach to Sustainable Community Development in the Developing World. *School of Engineering Blekinge Institute of Technology*, Karlskrona, Sweden.
- Altan, Ö.Z. (2009). *Sosyal Politika Dersleri*. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1987, Eskişehir.
- Altan, Ö.Z. (2010). *Sosyal Politika*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Altan, Ö.Z. (2011). *Sosyal Politika*. Açıköğretim Fakültesi Yayınları. Eskişehir.
- Altangerel, E. (2019). Five Things You Should Know About Social Protection for Children. UNICEF. <https://www.unicef.org/stories/five-things-you-should-know-about-social-protection-children> Erişim tarihi: 13.02.2025

- Amin, M., MacLachlan, M., Mannan, H., El Tayeb, S., El Khatim, A., Swartz, L., Munthali, A., Van Rooy, G., McVeigh, J., Eide, A. ve Schneider, M. (2011). EquiFrame: A framework for Analysis of The Inclusion of Human Rights and Vulnerable Groups in Health Policies. *Health and Human Rights*, 13(2), 1–20.
- Arat, G., Türkes, M. ve Saner, E. (2002). Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri Teknoloji Öngörü Projesi- Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Paneli- Uluslararası Sözleşmeler Ön Rapor. Ankara: TÜBİTAK.
- Arpa, A. T. ve Kolçak, M. (2017). Türkiye ve OECD Ülkelerinde Sosyal Güvenlik Harcamaları. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), 651-677.
- Arslan Pauli, E. ve Dalgıç, Y. (2015). TR41 Bölgesi İçin Akıllı Uzmanlaşma Alanının Belirlenmesinde Göstergeler Yaklaşımı. İnovasyon 2023 Sempozyumu Bildirileri.
- Atalay, A. ve Yıldız, A. (2021). Ceza Sorumluluğu Değerlendirmesi Yapılan Zihinsel Yetersizlik Tanılı Olgularda Sosyodemografik, Klinik ve Kriminolojik Özellikler. *Ahi Evran Medical Journal*, 5(3), 243-251.
- Australian Institute of Health and Welfare (AIHW). (2023). Australia's Welfare. <https://www.aihw.gov.au/reports-data/australias-welfare> Erişim tarihi: 04.10.2024
- Avendano, M. ve Berkman, L.F. (2014). Labor Markets, Employment Policies, and Health. Ed L. F. Berkman, I. Kawachi ve M. M. Glymour). *Social epidemiology* (2 edn), Oxford University Press, 182–233.
- Aydinoğlu, R. (2006). 1990 Sonrası Türkiye’de Kaçak İşçilik Olgusu ve Çözüm Yolları. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aytaç, S. (2010). Eski Hükümlülere Yönelik Sosyal Politikalar. *Sosyal Politika*. (Ed. Tokol, A. ve Alper, Y.). Bursa: Dora Yayınevi. 250 – 263.
- Baker, S. (2005). *Sustainable Development*. London:Routledge.
- Bakker, V. ve Van Vliet, O. (2019). Social Investment, Employment Outcomes and Policy and Institutional Complementarities: A Comparative Analysis Across 26 OECD Countries. *Munich Personal RePEc Archive*, 1- 86.
- Banister, D., Anderton, K., Bonilla, D., Givoni, M. ve Schwanen, T. (2011). Transportation and The Environment. *Annual Review of Environment and Resources*, 36, 247–270.
- Bai, B., Gopalan, N., Beutell, N. ve Ren, F. (2021). Impact of Absolute and Relative Commute Time on Work–Family Conflict: Work Schedule Control, Child Care Hours, and Life Satisfaction. *Journal of Family and Economic Issues*, 42, 586–600.

- Barbier, E. B. (1987). The Concept of Sustainable Economic Development. *Environmental Conservation*, 14, 101–110.
- Barbier, E. B., & Burgess, J. C. (2017). The Sustainable Development Goals and The Systems Approach to Sustainability. *Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal*, 11(2017-28), 1–23.
- Barış, İ. ve Ataman, E. (2019). Kamusal Sosyal Yardımlar: Türkiye-Almanya Örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 6(2), 86-100.
- Baştürk, Ş. (2010). Göçmenlere Yönelik Sosyal Politikalar. Sosyal Politika. (Ed. Tokol, A. ve Alper, Y.). Bursa: Dora Yayınevi. 295 – 311.
- Baybora, D. (2010). Çalışma Yaşamında Yaş Ayrımcılığı ve Amerika Birleşik Devletleri’nde Yaş Ayrımcılığı Düzenlemesi Üzerine. *Çalışma ve Toplum*, 1(24), 1-30.
- Bayhan, M. (2011). Türkiye’de Yabancı İstihdamı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Berg, C. N., Deichmann, U., Liu, Y. ve Selod, H. (2015). Transport Policies and Development. *World Bank Group Development Research Group Environment and Energy Team*, 1 – 43.
- Bianchi, C. ve Isabella, F. (2024). Uruguay: Public policies in A Period of Inclusive Growth Without Structural Change. In *Innovation, Competitiveness and Development In Latin America*, 412–437. Oxford University Press.
- Biçerli, M. K. (2005). Çalışma Ekonomisi. İstanbul: Beta Yayınları.
- Bierbaum, A. H., Karner, A. ve Barajas, J. M. (2021). Towards Mobility Justice: Linking Transportation and Education Equity In The Context of School Choice. *Journal of the American Planning Association*, 87(2), 197–210.
- Bilge, B. (2017). Görme Engelli Kişiler İçin Konut Tasarımında Ulaşılabilirlik. *IJASOS-International E-Journal of Advances in Social Sciences*, 3(7), 152–166.
- Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (1991), Ortak Geleceğimiz, Belkıs Çırakçı (çev.), Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara.
- Blumenfeld, M., Bohen, S., Jackson, B., Serrano, L., Wasson, E. ve Cha, M. (2021). Just Transition In Los Angeles: Ensuring Equity During Decarbonization. Occidental College.
- Braman, D. ve Wood, J. (2003). From One Generation to the Next: How Criminal Sanctions Are Reshaping Family Life in Urban America. SSRN.
- Bratt, R. G. (2002). Housing and Family Well-being. *Housing Studies*, 17 (1), 13-26.

- Bolter, K. (2022). Job Training Programs As Crime Reduction Strategy? How Training People for Good Jobs Can Lead To Fewer Arrests. W.E. Upjohn Institute for Employment Research.
- Bozlağan, R. (2010). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 50, 1011-1028.
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis As A Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40.
- Bowman, N. A. (2009). College Diversity Courses and Cognitive Development Among Students from Privileged and Marginalized Groups. *Journal of Diversity in Higher Education*, 2 (3), 182–194.
- Bueb, B., Peters, M. ve Yepes, E. (2017). Using A Systems Approach to Achieve Inclusive Development: The Case of Agriculture in Sub-Saharan Africa. *SDG Knowledge Hub*, IISD.
- Buluş, S. (2022). Engelli Bireylere Yönelik Kamusal Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler. *YBHD*, 7, 2022(2), 835-872.
- Burley, J., Price, A. M. H., Parker, A., Samir, N., Zhu, A., Eapen, V., Contreras-Suarez, D., Schreurs, N., Lawson, K. D., Lingam, R., Grace, R., Raman, S., Kemp, L., Chota, S., Goldfeld, S. ve Woolfenden, S. (2021). Connecting Healthcare with Income Maximisation Services, and Their Financial, Health and Well-Being Impacts for Families with Young Children: A Systematic Review Protocol. *BMJ Open*, 11(12).
- Büber, Ö. ve Kutlu, İ. (2023). Çoklu Mağduriyetin Bir Yansıması: Zihinsel Engelli Çocukların Suç Mağduriyeti. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 94-103.
- Campbell, C. (2025). Inside Bhutan's Plan to Boost Its Economy With 'Mindful Capitalism'. TIME. <https://time.com/7204652/gelephu-mindfulness-city-bhutan-economy/> Erişim tarihi: 27.02.2025
- Carrincazeaux, C., Coris, M. ve Gaschet, F. (2023). S4+ and the Sustainability Dimension for a New Territorial Development Strategy. (Ed. M. L. Palumbo, F. Vona ve J. Prager). *Smart Specialisation Strategies for Sustainability: Foundations, Drivers and Outcomes* (ss. 41–61). Springer.
- Corvalán, C. F., Kjellström, T. ve Smith, K. R. (1999). Health, Environment and Sustainable Development: Identifying Links and Indicators to Promote Action. *Epidemiology*, 10(5), 656–660.
- City of Madison, Wisconsin. (2021). 2021 Progress Update: City of Madison Comprehensive Plan. <https://www.cityofmadison.com/dpced/planning/comprehensive-plan/3894/> Erişim tarihi: 14.01.2025

- Credit Suisse. (2021). Sustainability Report. <https://www.creditsuisse.com/sustainability/en/reporting-disclosure.html> Erişim tarihi: 13.09.2024
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Sage.
- Crutchfield, R. (1997). *Labor Markets, Employment, and Crime*. National Institute of Justice Research Preview.
- Civan, O. E. ve Gökalp, A. (2011). Göçmen İşçi Kavramı ve Göçmen İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği. *Çalışma ve Toplum*, 28(1), 233 – 265.
- Consejo Nacional de Coordinación de Políticas Sociales. (2020). https://www.argentina.gob.ar/sites/default/files/2020/12/reporte_de_monitoreo-_pnpi_4degrtrim_2020.pdf Erişim tarihi: 20.02.2025
- Consortium for Sustainable Urbanization. (2016). *The New Urban Agenda and The Future of Cities: Turning Words Into Actions*.
- Cottrill, C. D., Brooke, S., Mulley, C., Nelson, J. D. ve Wright, S. (2020). Can Multi-Modal Integration Provide Enhanced Public Transport Service Provision to Address The Needs of Vulnerable Populations?. *Research in Transportation Economics*, 83, 100954.
- Cunningham, M. ve MacDonald, G. (2012). *Housing as a Platform for Improving Education Outcomes among Low-Income Children. What Works Collaborative*. Urban Institute.
- Çakır, E., Özkan, Z., Arıcı, A. ve Bolat, G. B. (2021). Engelli Bireylere Sahip Ailelerin Eğitim Alanında Yaşadığı Zorlukların Okul Sosyal Hizmeti Kapsamında Değerlendirilmesi. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 21 (2), 188-210.
- Çallı Kaplan, M. (2022). İsveç Göçmen Entegrasyon Politikalarının Kapsamlı Analizi. *Çalışma ve Toplum*, (1), 349-394.
- Çelik, A. (2023). Akıllı Uzmanlaşma Stratejilerinin Bölgesel Kalkınmadaki Rolü: Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Danish Ministry of Defence. (2020). Danish National Action Plan on WPS. <https://www.fmn.dk/globalassets/fmn/dokumenter/nyheder/2020/-danish-national-action-plan-on-wps-.pdf> Erişim tarihi: 13.12.2024
- Department for Communities and Local Government, (2017). *National Evaluation of The Troubled Families Programme 2015 – 2020*, December.
- Dean, H. (2001). *Green Citizenship. Environmental Issues and Social Welfare* (Ed. Cahill, M. ve Fitzpatrick, T.). Blackwell.

- Delage, D. ve Roca i Escoda, C. (2023). Intimate Partner Violence and The Complexity Turn: The Multiple Conceptions of Gender in IPV Policy in Switzerland. *Swiss Journal of Sociology*, 49(1), 215-231.
- Deininger, N., Lu, Y., Griess, J., Santamaria, R., Mendelson, A. S., Brown, K. ve Pipa, T. (2019). Cities Taking The Lead On The Sustainable Development Goals. Carnegie Mellon University.
- Dearing, E., Zachrisson, H. D., Mykletun, A. ve Toppelberg, C. O. (2018). Estimating The Consequences of Norway's National Scale-Up of Early Childhood Education and Care (Beginning in Infancy) for Early Language Skills. *AERA Open*, 4(1), 1–16.
- Department for Communities and Local Government. (2017). Annual Report and Accounts 2016-17.
- Desmond, M. ve Gershenson, C. (2016). Housing and Employment Insecurity among the Working Poor. *Social Problems*, 63(1), 46–67.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2001). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005). Devlet Planlama Teşkilatı.
- Dewilde, C. (2021). How Housing Affects The Association Between Low Income and Living Conditions-Deprivation Across Europe. *Socio-Economic Review*, 20(1), 373–400.
- Dex, S. ve Smith, C. (2002). The Nature and Pattern of Family-friendly Employment Policies in Britain. The Policy Press: UK.
- DiPrete Brown, L. (2023). 360° Thinking in Local Governance Advances Sustainability, Economic Prosperity, and Equity. Oxford Research Encyclopedia of Economics and Finance.
- Drucker, P. (2000). Yeni Gerçekler. İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Doğan, S. (2020). Federal Almanya Eğitim Sistemi. *International Journal of Social Sciences*, 4(1), 22-35.
- Doppelt, B. (2003). Leading Change Toward Sustainability: A Change-Management Guide for Business, Government and Civil Society. Greenleaf Publishing.
- Döring, L., Kroesen, M. ve Holz-Rau, C. (2019). The Role of Parents' Mobility Behavior for Dynamics in Car Availability and Commute Mode Use. *Transportation*, 46(3), 957–994.
- Duran, E. ve Ekici, A. (2021). Türkiye’de Hava Kirliliği ve Sağlık Harcamaları. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 186-202.
- Dursun, S. (2011). Çocuklara Yönelik Sosyal Politikalar. Sosyal Politika (Ed. Tokol, A. ve Alper, Y.). Bursa: Dora Yayınevi. 339-350.

- Eck, J. E. ve Guerette, R.T. (2012). Place-Based Crime Prevention: Theory, Evidence, and Policy. (Ed. David P. Farrington ve Brandon C. Welsh). The Oxford Handbook of Crime Prevention, Oxford Handbooks, 354-383.
- Economic and Social Commission for Asia and Pacific (ESCAP). 2018. Sustainability Outlook of Mongolia. 1-100.
- Erdoğan, N. (2014). Ekoturizm: Turizm, Çevre ve Sürdürülebilirlik. *Sosyal Çevre Bilimleri*, 143-185, Ankara.
- Ek, S. (2007). Geriatri Hizmetleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Ankara İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eluwa, T. F., Eluwa, G. I. E., Iorwa, A., Daini, B. O., Abdullahi, K., Balogun, M., Yaya, S., Ahinkorah, B. O. ve Lawal, A. (2025). The Impact Of Unconditional Cash Transfers on Household Livelihood Outcomes In Nigeria. *Journal of Social Policy*, 54(2), 595–610.
- Erkan, H. (1989). Ekonomide Sosyal Demokrat Alternatif. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Ersöz, H. Y. (2003). Doğuşundan Günümüze Sosyal Politika Anlayışı ve Sosyal Politika Kurumlarının Değişen Rolü. *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 53(2), 119-144.
- Erten, Ş. ve Aktel, M. (2020). Engellilerin Erişebilirlik Hakkı: Engelsiz Kent Yaklaşımı Çerçevesinde Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(28), 898–912.
- European Commission. (2016). Implementing Smart Specialisation Strategies: A Handbook. Publications Office of The European Union.
- European Commission. (2017). European Pillar of Social Rights. Publications Office of the European Union.
- European Commission. (2020). Action Plan on Integration and Inclusion 2021–2027. Publications Office of The European Union.
- European Commission. (2023, 29 Kasım). Revolutionizing Growth: EU's Smart Specialisation Strategies Unleash Regional Powerhouses. European Commission.
- Esping-Andersen, G. (2002). Why We Need A New Welfare State. Oxford University Press.
- Evlice, E. (2019). Engellilerin Türk Sosyal Güvenlik Sistemindeki Yeri. *Asya Studies*, 1(7), 79-92.
- Ezer, B. (2016). Tarihçesi ve Bugünü ile Birleşik Krallık Sosyal Güvenlik Sisteminin Esasları. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(3), 87-122.

- Fella, G. ve Gallipoli, G. (2014). Education and Crime over the Life Cycle. *The Review of Economic Studies*, 81, 4 (289), 1484-1517.
- Ferlinc, M. (2022). Strategic Research and Innovation Partnerships Slovenia. Higher Interreg Europe. <https://www.interregeurope.eu/sites/default/files/2022-09/Presentation%20by%20Maja%20Ferlinc%20on%20SRIPs.pdf>_Erişim tarihi: 28.01.2025
- Fitzpatrick, T. (2002). With No Strings Attached? Basic Income and The Greening of Security. *Environmental and Welfare: Towards a Green Social Policy*. (Ed. Cahill, M., Fitzpatrick, T. ve McMillan, P.).
- Fitzpatrick, T. (2004). Making Welfare for Future Generations. *Environmental Issues and Social Welfare* (Ed. Cahill, M. ve Fitzpatrick, T.). Blackwell.
- Fitzpatrick, T. ve Cahill, M. (2002). The New Environment of Welfare. *Environmental and Welfare: Towards a Green Social Policy*. (Ed. Cahill, M., Fitzpatrick, T. ve McMillan, P.).
- Foray, D., David, P. A. ve Hall, B. H. (2012). Smart Specialisation: From Academic Idea to Political Instrument, The Surprising Career of A Concept and The Difficulties Involved in Its Implementation. MTEI Working Paper, École Polytechnique Fédérale de Lausanne.
- Fontana, S. ve Bisogni, F. (2023). The Future of Regional Smart Specialisation Strategies: Sustainable, Inclusive and Resilient. European Committee of the Regions.
- Fortier, F. (2020). Connecting The SDG Dots Through Systems Thinking. United Nations System Staff College.
- Fu, M. (2015). Children and Housing Literature Review. Transforming Cities Thematic Research Initiative *The University of Auckland*, 1-30.
- Galvez, M. ve Luna, J. (2014). Homelessness and Housing Instability: The Impact on Education Outcomes. Elevate the Debate. Urban Institute.
- Gazibey, Y., Keser, A. ve Gökmen, Y. (2014). Türkiye’de İllerin Sürdürülebilirlik Boyutları Açısından Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69(3), 511-544.
- Genç, Y. ve Çat, G. (2013). Engellilerin İstihdamı ve Sosyal İçerme İlişkisi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(1), 363–394.
- Gevher, R. ve Acet, H. (2023). Avrupa Birliğinde Sürdürülebilir Kalkınma ve Yeşil Ekonominin Gelişimi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(1), 224-253.
- Griggs, D., Måns N., Anne-Sophie S. ve David M. (2017). A Guide to SDG Interactions: From Science to Implementation. Paris: International Council for Science (ICSU).

- Gromada, A., Rees, G. ve Chzhen, Y. (2020). Worlds of Influence: Understanding What Shapes Child Well-being in Rich Countries.
- Goldman, T. ve Gorham, R. (2006). Sustainable Urban Transport: Four Innovative Directions. *Technology in Society*, 28(1-2), 261-273.
- Government Offices of Sweden. (2021). Sweden's Climate Policy Framework. <https://www.government.se/articles/2021/03/swedens-climate-policy-framework/> Erişim tarihi: 15.11.2024
- Government Offices of Sweden. (2023). Strategy for Sweden's Global Development Cooperation on Sustainable Economic Development 2022–2026. <https://www.government.se/international-development-cooperation-strategies/2023/01/strategy-for-swedens-global-development-cooperation-on-sustainable-economic-development-20222026/> Erişim tarihi: 12.11.2024
- Government of Canada. (2017). <https://housing-infrastructure.canada.ca/alt-format/pdf/housing-logement/ptch-csd/canada-national-housing-strategy.pdf> Erişim tarihi: 03.02.2025
- Government of Canada. (2019). <https://tc.canada.ca/en/corporate-services/transportation-2030-green-innovative-transportation> Erişim tarihi: 03.02.2025
- Government of Canada. (2020). <https://www.canada.ca/en/housing-infrastructure-communities/news/2020/09/canada-and-british-columbia-invest-in-green-energy-solutions.html> Erişim tarihi: 03.02.2025
- Government of Canada. (2023). <https://www.canada.ca/en/employment-social-development/programs/pension-plan.html> Erişim tarihi: 04.02.2025
- Government of Canada. (2024). <https://www.canada.ca/en/employment-social-development/programs/canada-student-loans-grants.html> Erişim tarihi: 04.02.2025
- Government of The Netherlands. (2025). <https://www.government.nl/topics/development> Erişim tarihi: 20.12.2024
- Giuliano, G. (2012). Transportation Policy: Public Transit, Settlement Patterns, and Equity in the United States. (Ed. N. Brooks, K. Donaghy ve G.-J. Knaap). The Oxford Handbook of Urban Economics and Planning, Oxford University Press, 562–579.
- Guariso, A. (2023). Diritti dei lavoratori e questioni giuridiche nel settore della logistica e dei trasporti. MoveS seminar Italy.
- Guest, G., MacQueen, K. M. ve Namey, E. E. (2012). Applied Thematic Analysis. SAGE Publications.

- Haas, P., Makarewicz, C., Benedict, A., Sanchez, T.W. ve Dawkins, C. (2006). Housing & Transportation Cost Trade-offs and Burdens of Working Households in 28 Metros. *Center for Neighborhood Technology*, 2-74.
- Hall, A. ve Midgley, J. (2004). *Social Policy for Development*. London:SAGE Publications Inc.
- Hamamcı, S. (2014). Türkiye’de İstihdam ve İşsizlik (Tez 400 Bitirme Çalışması). Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü.
- Hank, K. ve Steinbach, A. (2018). Families and Health: A Review. (Ed. G. Doblhammer ve J. Gumà). *A Demographic Perspective on Gender, Family and Health in Europe*, 23–39. Springer.
- Harding, R., Nauwelaers, C., Cohen, C. ve Seigneur, I. (2021). *Fostering The Green Transition Through Smart Specialisation Strategies* (JRC Technical Report No. JRC123169; EUR 30921 EN). Publications Office of the European Union.
- Hartmann, T. J. ve Ivins, C. P. (2016). Uruguay’s Award-winning Innovations for Social Protection. World Bank Blogs. <https://blogs.worldbank.org/en/governance/uruguay-s-award-winning-innovations-social-protection> Erişim tarihi: 15.02.2025
- Hellman, A. G. (2015). How Does Bolsa Familia Work? Best Practices in The Implementation of Conditional Cash Transfer Programs in Latin America and the Caribbean. Inter-American Development Bank.
- Hellin, J. ve Fisher, E. (2019). The Achilles Heel of Climate-Smart Agriculture. *Nature Climate Change*, 9, 493-494.
- Hesapçioğlu, M. (1994). *İnsan Kaynakları Yönetimi ve Ekonomisi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Hilvilammı, T., Häikiö, L., Johansson, H., Koch, M. ve Perkiö, J. (2023). Social Policy in A Climate Emergency Context: Towards An Ecosocial Research Agenda. *Journal of Social Policy*, 52,1–23.
- Hine, J. ve Mitchell, F. (2016). *Transport Disadvantage and Social Exclusion Exclusionary Mechanisms in Transport in Urban Scotland*. Routledge Taylor & Francis Group, London and New York.
- Hood, C. (2005). The Idea of Joined-Up Government: A Historical Perspective. (Ed. V. Bogdanor). *Joined-Up Government*. Oxford University Press.
- Hogg, M. A. ve Reid, S. (2006). Social Identity, Self-Categorization, and the Communication of Group Norms, Communication Theory. *International Communication Association*, 16, 7– 30.

- Hogget, P. (2004). Democracy, Social Relations and Economic Welfare. Environmental Issues and Social Welfare (Ed. Cahill, M. ve Fitzpatrick, T.). Blackwell.
- Hokenmaier, K.G. (2002). Education, Social Security, and the Welfare State: Alternative Education, Social Security, and the Welfare State: Alternative Policy Choices in the United States and Germany Policy Choices in the United States and Germany. Dissertations. 1284.
- Holt, A. (2021). Family Criminology: An Introduction. Springer Nature.
- Hopson, L. M., Lidbe, A. D., Jackson, M. S., Adanu, E., Li, X. ve Penmetsa, P., Lee, H. Y., Anderson, A., Obuya, C. ve Abura-Meerdink, G. (2022). Transportation to School and Academic Outcomes: A Systematic Review. *Educational Review*, 74(3), 648-668.
- Hortaçsu, N. (1995). Parents' Education Levels, Parents' Beliefs, and Child Outcomes. *The Journal of Genetic Psychology Research and Theory on Human Development*, 156 (3), 373-383.
- Hung, A., Yoong, J. ve Brown, E. (2012). Empowering Woman Through Financial Awareness and Education. OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions. OECD.
- Ibarra-Howell, D. (2020). Grassroots, Market and Policy Synergy, Holistically Emerging in Uruguay. Savory Institute.
- Institute of Medicine. (2014). Applying A Health Lens to Decision Making in Non-health Sectors: Workshop Summary. The National Academies Press: Washington, DC.
- International Labour Office (ILO). (2017). Gender in Employment Policies and Programmes: What Works for Women?. Employment Policy Department EMPLOYMENT Working Paper No. 235.
- ILO. (2024). World Employment and Social Outlook Trends 2024. International Labour Office. Geneva.
- ILO ve United Nations International Children's Emergency Found (UNICEF). (2023). More Than A Billion Reasons: The Urgent Need to Build Universal Social Protection For Children. Second ILO–UNICEF Joint Report on Social Protection for Children. Geneva and New York.
- Imoh, S. I. (2023). Navigating Educational Planning and Policy Challenges in Nigeria: A Holistic Approach for Sustainable Development. 1-18.
- Interreg Europe. (2019). The Entrepreneurial Discovery Process – The S3 Engine.
- Interreg Europe. (2020). From S3 to S4+: Smart Specialisation Strategies for Sustainable and Inclusive Growth.

- Iyer, S., Howland, A., Ruckstuhl, S., Sheehan, I., Samuelson, L. ve Bowman, L. (2017). Baltimore's Sustainable Future: Localizing The UN Sustainable Development Goals, Strategies and Indicators. University of Baltimore.
- Jabareen, Y. (2009). Building A Conceptual Framework: Philosophy, Definitions, and Procedure. *International Journal of Qualitative Methods*, 8(4), 49–62.
- Jabareen, Y. T. ve Vilkomerson, R. (2013). Public Policy in Divided Societies: The Role Of Policy Institutes in Advancing Marginalized Groups. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 27 (1), 46–66.
- Jansen-van Vuuren, J.J., Rijal, H., Bobbette, N., Lysaght, R., Krupa, T. ve Aguilar, D. (2024). Exploring the Connection between Social Housing and Employment: A Scoping Review. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 21(9), 1217.
- Jickling, B. ve Spork, H. (1998). Education for The Environment: A Critique. *Environmental Education Research*, 4(3), 309-327.
- Kalkan, M. (2020). Almanya'da Sosyal Politika-Sosyal Devlet. *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 167-170.
- Kanaat, E. E. (2022). Yenilik Perspektifinden Yerel Yönetimlerde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Çalışmalarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 8(2), 189-208.
- Kapar, R. (2009). Adil Bir Küreselleşme İçin Sosyal Adalet Uluslararası Çalışma Örgütü Bildirgesi. *Çalışma ve Toplum*, 4(23), 61-77.
- Kara, Y. (2020). Kuzey Amerika Ülkelerinde Aile Politikaları: Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(48), 643-666.
- Karabay, M. ve Ulaş, M. (2017). Example of Log Analysis with Apache Spark. 8th International Advanced Technologies Symposium (IATS'17). 4004-4011.
- Karatana, Ö. ve Gür, K. (2019). Engelli Bireylerin Sağlık Hizmetlerine Erişimi ve Engelleri. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 43–53.
- Kattel, R., Mazzucato, M., Algers, J. ve Mikheeva, O. (2021). The Green Giant: New Industrial Strategy for Norway. UCL Institute for Innovation and Public Purpose, IIPP policy report (PR 21/01).
- Kayacı, E. (2007). Özürlüler İçin Verimli Bir İstihdam Politikası Oluşturulması (Uzmanlık Tezi). T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.
- Kyriakou, D., Martínez, M. P., Periañez-Forte, I. ve Rainoldi, A. (2017). Governing Smart Specialisation. Routledge.

- KELA. (2025). Henkilöasiakkaat. <https://www.kela.fi/henkiloasiakkaat> Erişim tarihi: 12.10.2024
- Kennedy, P. (1995). Yirmi Birinci Yüzyıla Hazırlanırken. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kesgin, B. (2021). Brezilya’da Eşitsizlik, Sosyal Politika ve Siyaset: Bolsa Família Örneği. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 197-222.
- Khreis, H., Glazener, A., Ramani, T., Zietsman, J., Nieuwenhuijsen, M. J., Mindell, J. S., Winfree, G. D. ve Burke, T. A. (2019). Transportation and Health: A Conceptual Model and Literature Review. *Center for Advancing Research in Transportation Emissions, Energy, and Health*, 1-18.
- Khushik, F. ve Diemer, A. (2021). Using The iSDG Model As A Policy-Making Guiding Tool to Achieve SDG 4 in Developing Countries: A Case Study on Pakistan. *Modern Economy*, 12, 227-246.
- Kılıç, Ş. (2011). Türk İş Hukukunda Çocuk İşçi Kavramı ve Çocuk İşçilerin Hakları. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kiel, K. A. (2005). Environmental Regulations and the Housing Market: A Review of the Literature. *Cityscape*, 8(1), 187-207.
- Koçak, O. ve Altun, S. (2010). Ceza İnfaz Kurumundaki Mesleki Eğitim Faaliyetlerinin Hükümlü İstihdamına Katkıları. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 1(1), 95 – 117.
- Koçak, S. ve Demir, B. (2023). Türkiye’de Aile Politikalarının Sürdürülebilir Kalkınma ve Sosyal Hizmetler Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 85, 65–77.
- Koçak, O., Kavi, E. ve Es, M. (2017). Bilgi Toplumu Perspektifinde Refah Devleti: Finlandiya Modeli. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13), 48-75.
- Koray, M. (2004). Avrupa Refah Devleti: Anlamı, Boyutları ve Geleceği Üzerine Tartışmalar. *Görüş Dergisi*, 1-18.
- Koray, M. (2005). Sosyal Politika. Ankara: İmge Kitabevi.
- Koray, M. (2008). Sosyal Politika. Ankara: İmge Kitabevi.
- Korkmaz, K. (2018). Engellilerin Suça Yönelik Bakış Açıları ve Suç Deneyimleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuensel, (2017). Bhutan's National Goals Aligned with SDGs. Kuensel Online. <https://kuenselonline.com/news/bhutanx27s-national-goals-aligned-with-sdgs> Erişim tarihi: 20.02.2025

- Kurban, S. (2022). Ücretlendirilmeyen Bakım Emeğinin Dağılımında Devletin Katılımcı Rolü: Güney Kore Örneğinde Çocuk Bakımına İlişkin Politikalar. *Emek Araştırma Dergisi (GEAD)*, 13(21), 27-46.
- Kutgi, D. ve Işık Maden, S. (2017). Bölgesel Yenilik Sistemlerinde Yeni Bir Yaklaşım: Akıllı Uzmanlaşma Stratejisi ve Teorik Temelleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 55, 142–156.
- Kuźelewska, E. (2016). Language Policy in Switzerland. *Studies in Logic, Grammar and Rhetoric*, 45(58), 125-140.
- Küçüköğlü, M. ve Ercan, H. (2019). Norveç’te Refah Devletinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(11), 2275-2308.
- Lang, T., Barling, D. ve Caraher, M. (2004). Food, Social Policy and The Environment: Towards A New Model. *Environmental Issues and Social Welfare* (Ed. Cahill, M. ve Fitzpatrick, T.). Blackwell.
- Lamidi, K. O. ve Igbokwe, P. I. (2021). Social Investment Programmes in Nigeria: Impact and Challenges. *African Journal of Social Work*, 11(1), 1-11.
- Lawn, P. (2006). Sustainable Development Indicators in Ecological Economics. UK: Edward Elgar Publishing Limited.
- Leclair, M.C., Deveau, F., Roy, L., Goulet, M., Latimer, E. A. ve Crocker, A.G. (2019). The Impact of Housing First on Criminal Justice Outcomes among Homeless People with Mental Illness: A Systematic Review. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 1-6.
- Lee, S. A. ve Qian, J. (2017). The Evolving Singaporean Welfare State. *Social Policy Administration*, 51(6), 916-939.
- Lee, J. ve Woo, J. (2020). Green New Deal Policy of South Korea: Policy Innovation for a Sustainability Transition. *Sustainability*, 12(23), 1-17.
- Lin, D. ve Cui, J. (2021). Transport and Mobility Needs for An Ageing Society from A Policy Perspective: Review and Implications. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 18(22), 11802.
- Lincoln, Y. S. ve Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Sage Publications.
- Litman, T. (2013). Transportation and Public Health. *Annual Review of Public Health*, 34, 217-233.
- Lochner, L. ve Moretti, E. (2004). The Effect of Education on Crime: Evidence From Prison Inmates, Arrests, and Self-Reports. *American Economic Review*, 94(1), 155–189.

- Ma, B., Zhou, T., Lei, S., Wen, Y. ve Htun, T. T. (2019). Effects of Urban Green Spaces on Residents' Well-Being. *Environment, Development and Sustainability*, 21, 2793–2809.
- Magdin, R. (2024). The Singapore Model: What CEE and The World Can Learn. Emerging Europe. <https://emerging-europe.com/opinion/the-singapore-model-what-cee-and-the-world-can-learn/>_Erişim tarihi: 16.02.2025
- Marshall, L., Armiento M., Blackhurst, M., Briem, C., Croft, T., Ervin, G., Mertenstein, H., Montesano, G., Papa, C., Pollin, R. ve Rajakone, E. (2020). Marshall Plan For Middle America Roadmap. University of Pittsburgh Center for Sustainable Business.
- Mastercard Worldwide ve Boğaziçi Üniversitesi. (2011). Türkiye'nin Şehirleri Sürdürülebilirlik Araştırması. İstanbul.
- Matusiak, M., Fuster Martí, E., Massucci F., Quinquillà A., Bosch J., Duran N., Amador R., Multari F. ve Iriarte M. (2021). Pilot Methodology for Mapping Sustainable Development Goals in the context of Smart Specialisation Strategies, EUR 30901 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Maxwell, J. A. (2013). Qualitative Research Design: An Interactive Approach. SAGE Publications.
- McCann, P. ve Ortega-Argilés, R. (2014). Smart Specialisation in European Regions: Issues of Strategy, Institutions and Implementation. *European Journal of Innovation Management*, 17(4), 409–427.
- McCann, P. ve Soete, L. (2020). Place-based Innovation for Sustainability (JRC Policy Insights No. JRC121271). European Commission, Joint Research Centre.
- McHugh, M. L. (2012). Interrater Reliability: The Kappa Statistic. *Biochemia Medica*, 22(3), 276–282.
- Mkandawire, T. (2001). Social Policy In A Development Context. United Nations Research Institute for Social Development.
- Middlemiss, L., Snell, C., Morrison, E., Chzhen, Y., Owen, A., Kennedy, K., Themimulle, S. ve Carregha, T. (2023). Conceptualising Socially Inclusive Environmental Policy: A Just Transition to Net Zero. *Social Policy and Society*, 22(4), 763-783.
- Ministry of Gender Equality & Family. (2018). Multicultural Family Support Program. Welfare Information. <https://www.bokjiro.go.kr/nwel/html/world/en/WII00000173.html> Erişim tarihi: 16.01.2025
- Mohammad, A. (2021). Employment Effects of Environmental Policies: Evidence From Firm-Level Data (IMF Working Paper No. 2021/140). International Monetary Fund.

- Morrow, R. (2019). New Guidance Document Presents Towns and Cities With 15 Pathways To Localise The SDGs. <https://www.local2030.org/story/view/322>. Erişim tarihi: 19.09.2024
- Mulder, C. H. (2013). Family Dynamics and Housing: Conceptual Issues and Empirical Findings. *Demographic Research*, 29, 355-378.
- Murphy, J. ve Cohen, M. J. (2001). Sustainable Consumption: Environmental Policy and Social Sciences. Exploring Sustainable Consumption Environmental Policy and The Social Sciences. (Ed. Cohen, M. J. ve Murhpy, J.). Pergamon.
- Musa, A. (2023). The Impact of National Social Investment Programme on Poverty Reduction in Nigeria: A Case Study of N-Power in Gombe State (2016–2022). African Institute of Science Administration and Commercial Studies.
- Nakiboğlu, A. ve Bozkaya, Ş. (2019). Environmental Summits In The Scope of Sustainable Development. *Route Educational and Social Science Journal*, 6(11), 934-950.
- Nakicenovic, N., Zimm, C., Matusiak, M. ve Ciampi Stancova, K. (2021). Smart Specialisation, Sustainable Development Goals and Environmental Commons: Conceptual framework in The Context of EU Policy. Publications Office of the European Union.
- Naidoo, R. ve Brendan F. (2020). Reset Sustainable Development Goals for a Pandemic World. *Nature*, 583(7815), 198–201.
- National Disability Insurance Scheme (NDIS). (2025). National Disability Insurance Agency. <https://www.ndis.gov.au/understanding/what-ndis/whos-delivering-ndis/national-disability-insurance-agency> Erişim tarihi: 05.10.2024
- Nelson, K., Borg, I., Nieuwenhuis, R. ve Alm, S. (2023). The Political Determinants of Housing Benefits. *European Sociological Review*, 39(1), 104–117,
- NEW 4.0. (2019). <https://www.new4-0.de/das-foerderprogramm/> Erişim tarihi: 14.01.2025
- New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade. (2019). <https://www.mfat.govt.nz/en/peace-rights-and-security/our-work-with-the-un/sustainable-development-goals/new-zealands-first-voluntary-national-review-vnr#bookmark1> Erişim tarihi: 17.01.2025
- Nilsson, M. (2017). Important Interactions Among The Sustainable Development Goals Under Review At The High-Level Political Forum 2017. New York: Stockholm Environment Institute and UN-DESA.
- Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E. ve Moules, N. J. (2017). Thematic Analysis: Striving to Meet The Trustworthiness Criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16, 1–13.

- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2015). Integrating Social Services for Vulnerable Groups: Bridging Sectors for Better Service Delivery. <https://doi.org/10.1787/9789264233775-en> Erişim tarihi: 20.04.2025
- OECD. (2020). Active Labour Market Policies in Denmark. Organisation for Economic Co-operation and Development.
- OECD. (2021). The Pan-Canadian Framework for Carbon Pricing. https://www.oecd.org/en/publications/ipac-policies-in-practice_22632907-en/the-pan-canadian-framework-for-carbon-pricing_a2f5b6a1-en.html Erişim tarihi: 03.02.2025
- OECD. (2022). Denmark's Greenreform Model to Assess The Economic and Fiscal Impacts of Climate Policies. https://www.oecd.org/en/publications/ipac-policies-in-practice_22632907-en/denmark-s-greenreform-model-to-assess-the-economic-and-fiscal-impacts-of-climate-policies_5661304e-en.html Erişim tarihi: 05.12.2024
- OECD. (2023a). A Territorial Approach to The Sustainable Development Goals in Rhine-Neckar, Germany. https://www.oecd.org/en/publications/a-territorial-approach-to-the-sustainable-development-goals-in-rhine-neckar-germany_7705cc09-en.html Erişim tarihi: 13.01.2025
- OECD. (2023b). Education Policy Outlook 2023. https://www.oecd.org/en/publications/education-policy-outlook-2023_f5063653-en.html Erişim tarihi: 10.02.2025
- Office of the Senior Special Assistant to the President on Sustainable Development Goals (OSSAP-SDGs). (2020). Nigeria's 2020 Voluntary National Review on Sustainable Development Goals.
- Onah, R.C. ve Olise, C. (2019). National Social Investment Programme (NSIP) and Sustainable Poverty Reduction in Nigeria: Challenges and Prospects. *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, 24(10), 20-31.
- Orlu, C. ve Köse, A. (2018). Türkiye ve İsviçre Genel Sağlık Sigortası Sistemlerinin Kıyaslanması ve Türkiye İçin Yeni Bir Model Önerisi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 10(19), 303-329.
- Ortakaya, Ü. İ., Koca, D. ve Akbaş, E. (2023). Yeşil Sosyal Politika: Sosyal Adaletin ve Ekolojik Sürdürülebilirliğin Bütünleşmesi. *ADAM AKADEMİ Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 401- 423.
- Öcal, A. T. (2014). Güvenceli Esneklik Gündemi: 2008 Mali Krizi Sonrası Danimarka İşgücü Piyasası. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 4(1), 59-86.
- Özata, M. ve Karip, S. (2017). Engelli Bireylerin Sağlık Hizmetleri Kullanımında Yaşadıkları Sorunlar: Konya Örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 20(4), 409-427.

- Özaydın, M. M. (2008). Küresel Etkilerle Şekillenen Sosyal Politika Anlayışı Ekseninde Sosyal Politikaların Geleceğini Tartışmak. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 163-180.
- Özdemir, M. Ç. (2017). Bütüncül Sosyal Politika Modeli. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 117(230), 27-44.
- Özdemir, S. (2007). Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Özer, G. (2021). Hollanda'nın Tarımdaki Yapısal Dönüşümü ve Bu Dönüşümün Uluslararası Ticaretine Yansımaları. *Journal of Life Economics*, 8(1), 69-79.
- Özgökçeler, S. ve Alper, Y. (2010). Özürlüler Kanununun Sosyal Model Açısından Değerlendirilmesi. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 33-54.
- Özgökçeler, S. (2011). Özürlülere Yönelik Sosyal Politikalar. Sosyal Politika. (Ed. Tokol, A. ve Alper, Y.). Bursa: Dora Yayınevi. 264 – 281.
- Özgüven Tayfun, N. (2023). Uluslararası Ticaret ve Yeşil Ekonomi: Kosta Rika Örneği. *International Congress On Eurasian Economies*. 200-207.
- Özispı, N. ve Arabelen, G. (2020). Fiziksel Engelli Bireyler İçin Toplu Taşımaya Yönelik Erişilebilirlik Stratejileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 227-248.
- Özmehmet, E. (2008). Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 3(12), 1853-1876.
- Özmert Koçer, Ş. (2014). Almanya Federal Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sistem İçerisinde Sosyal Sigorta Uygulamaları. (Uzmanlık Tezi). T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.
- Özyılmaz, H. (2022). Toplu Konut Yerleşimlerinin Engelsiz Tasarım Bağlamında Değerlendirilmesi: Diyarbakır Şilbe Örneği. *Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 29-68.
- Paraschiv, D. (2024). From Constitutional Mandate to Holistic Sustainability: Insights from Switzerland's Strategic Approach. *Sciendö*. 913-325.
- Pavate, V., Deshmukh, V. D., Kolekar, A., Mendapara, A., Patil, S. ve Amrutatti, S. (2024). Green Building and Energy-Efficient Design. *Journal of Environmental Engineering and Studies, MAT Journals*, 9(2), 33-52.
- Perlroth, N. H. ve Branco, C. W. C. (2017). Children's Environment in Brazil: From Domestic (Indoor) to Regional Threats. *International Journal of Pediatrics & Child Care*, 2(2), 1-28.
- Perianez-Forte, I. ve Wilson, J. R. (2021). The Entrepreneurial Discovery Process for Smart Specialisation Strategies: Theories, Practices and Prospects. JRC Technical Report.

- Plan Nacional Para El Buen Vivir 2017-2021. (2017). https://www.gob.ec/sites/default/files/regulations/2018-11/Documento_Plan-Nacional-Buen-Vivir-2017-2021.pdf. Erişim tarihi: 03.06.2024
- Pociovălișteanu, D. M., Novo-Corti, I., Aceleanu, M. I., Șerban, A. C. ve Grecu, E. (2015). Employment Policies for A Green Economy at The European Union Level. *Sustainability*, 7(7), 9231-9250.
- Polat Subaşı, K. (2023). Engelliler ve Erişilebilirlik. Türkiye'de Engelliler ve Sosyal Politikalar. (Ed. M. Șen). İstanbul: Efe Akademik Yayıncılık. 49–76.
- Porter, B. (2016). Social Policy and Social Rightsin Canada: Historical Reflections. The Philanthropist Journal. <https://thephilanthropist.ca/2016/06/social-policy-and-social-rights-in-canada-historical-reflections/> Erişim tarihi: 18.01.2024
- Prosperity Institute. (2025). The Legatum Prosperity Index. <https://index.prosperity.com/> Erişim tarihi: 21.09.2024
- Puig-Barrachina V., Giro, P., Artazcoz, L., Bartoll, X., Corte's-Franch, I., Ferna'ndez, A., Gonza'lez-Mari'n, P. ve Borrell, C. (2019). The Impact of Active Labour Market Policies on Health Outcomes: A Scoping Review. *European Journal of Public Health*, 30(1), 36–42,
- Purcell, P.J., Iams, H. M. ve Shoffner, D. (2015). Education, Earnings Inequality, and Future Social Security Benefits: A Microsimulation Analysis. *Social Security Bulletin*, 75(3).
- Rabten, S. (2024). The Policy Formulation Process: A Unique Bhutanese Approach. Business Bhutan. <https://businessbhutan.bt/the-policy-formulation-process-a-unique-bhutanese-approach/?> Erişim tarihi: 27.02.2025
- Ramirez-Rubio, O., Daher, C., Fanjul, G., Gascon, M., Mueller, N., Pajín, L., Plasencia, A., Rojas-Rueda, D., Thondoo, M. ve Nieuwenhuijsen, M. J. (2019). Urban Health: An Example of A “Health In All Policies” Approach In The Context of SDGs. Implementation. *Globalization and Health*, 15(1), 87.
- Rankmore, S. (2020). City–University Partnerships in Implementing The UN Sustainable Development Goals at A Local Level. *UBC School of Community and Regional Planning*, 1-29.
- Raphael, K. (2020). “Social Policy is Health Policy”: A Review of the Evidence. Harvard Global Health Institute.
- Rau V., M., Cartes, I., Gatica, F. ve Pascoe, T. (2018). Impact Evaluation of Situational Prevention Strategies and CPTED (Crime Prevention through Environmental Design) in Vulnerable Neighborhoods in Latin America. *Journal of Applied Security Research*, 13(4), 437-454.
- Robertson, J. (2002). Eco-Taxation in A Green Society. Environmental and Welfare: Towards a Green Social Policy. (Ed. Cahill, M., Fitzpatrick, T. ve McMillan, P.).

- Robinson, F. ve Keithley, J. (2000). The Impacts of Crime on Health and Health services: A Literature Review. *Health, Risk & Society*, 2(3), 253–266.
- Sáenz, M.R., Acosta, M., Muiser, J. ve Bermúdez, J.L. (2011). Sistema de salud de Costa Rica. *Salud Publica Mex*, 53(2), 156-167.
- Sampson, R. J. (1990). The Impact of Housing Policies on Community Social Disorganization and Crime. *Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 66(5), 526-533.
- Sawin, E. (2018). The Magic of “Multisolving”: Six Principles and Practices to Unlock Cross- Sectoral Collaboration. Stanford Social Innovation Review.
- SEA-EU Countries. (2021). Comparing The National Smart Specialisation Strategies (S3) of The SEA-EU Countries.
- Sustainable Mobility for All. (2021). Implementing the SDGs. <https://www.sum4all.org/implementing-sdgs>. Erişim tarihi: 17.03.2024
- Selek Öz, C. ve Orhan, S. (2012). Özürlü İstihdam Yöntemlerinin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 3(2), 36-48.
- Sen, A. (1989). Development as Capability Expansion. *Journal of Development Planning*, (19), 41-58.
- Sen, A. (1999). Development as Freedom. Alfred A. Knopf Inc., USA.
- Seyyar, A. (2006). Özürlülere Adanmış Sosyal Politika Yazıları. Sakarya: Adapazarı Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Silverberg, S.N. (2008). Holistic Thinking In Public Policy: Building A Case. The Graduate Institute, Cohort 08-02.
- Simpson, J., Brown, H., Bell, Z., Albani, V. ve Bambra, C. (2020). Investigating The Relationship Between Changes in Social Security Benefits and Mental Health: A Protocol for A Systematic Review. *BMJ Open*.
- Smith, M. J. ve Clarke, R. V. (2000). Crime and Public Transport. *Crime and Justice*, 27, 169–233. The University of Chicago Press.
- Singapore Government. (2025.). Singapore Green Plan 2030. <https://www.greenplan.gov.sg/> Erişim tarihi: 10.02.2025
- Spicker, P. (2008). Social Policy: Themes and Approaches. Policy Press.
- Spicker, S. (2014). Social Policy Theory and Practice, Policy Press.
- Staff, T. (2021). Costa Rica Reaches 99.98% of Renewable Electricity Generation in 2021. The Costa Rica News. <https://thecostaricanews.com/costa-rica-reaches-9998-of-renewable-electricity-generation-in-2021/> Erişim tarihi: 05.01.2025

- Stebbins, R. A. (2001). *Exploratory Research in The Social Sciences*. Sage Publications.
- Strategic Research and Innovation Partnerships (SRIP)-Circular Economy. (2023). <https://srip-circular-economy.eu/srip-circular-economy/about-us/> Erişim tarihi: 07.01.2025
- Silver, C. ve Lewins, A. F. (2014). Computer-assisted Analysis of Qualitative Research. (Ed. P. Leavy). *The Oxford Handbook of Qualitative Research* (ss. 606–638). Oxford University Press.
- Sirel, B. ve Sirel, Ö. Ü. (2017). Evrensel Tasarım Kapsamında Herkes İçin Erişilebilir Tasarım. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 383–410.
- Soussan, J. G. (1992), Sustainable Development. Environmental Issues in the 1990's. (Ed. A. M. Mannion ve S. R. Bowlby). John Wiley & Sons, West Sussex, England, 21-35.
- Stroh, D.P. (2015). *Systems Thinking for Social Change*. White River Junction, VT: Chelsea Green Publishing.
- Suhrcke, M. ve de Paz Nieves, C. (2011). The Impact of Health and Health Behaviours on Educational Outcomes In High-Income Countries: A Review of The Evidence. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe.
- Sureda-Negre, J., Oliver-Trobat, M., Catalan-Fernández, A. ve Comas-Forgas, R. (2014). Environmental Education for Sustainability in The Curriculum of Primary Teacher Training in Spain. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 23(4), 281-293.
- Sustainable Development Solutions Network. (2025). Europe Sustainable Development Report 2025. Erişim adresi: <https://eu-dashboards.sdindex.org/profiles/finland/indicators> Erişim tarihi: 11.10.2024
- Sümer, H. H. (2011). *İş Hukuku*. Konya: Mimoza Yayınları.
- Staatssekretariat für Wirtschaft (SECO). (2020). *Arbeitslosigkeit in der Schweiz 2019 / Le chômage en Suisse 2019*.
- Stangarone, T. (2020). South Korea's Green New Deal. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2020/05/south-koreas-green-new-deal/> Erişim tarihi: 19.01.2025
- State Secretariat for Education, Research and Innovation (SERI). (2024). *Swiss VPET System A Brief Guide*.
- Sterman, J. D. (2022). *System Dynamics: Systems Thinking and Modeling for A Complex World*. Massachusetts Institute of Technology Engineering Systems Division Working Paper Series, EDS Internal Symposium.

- Stockholm Environment Institute (SEI). 2020. SDG Synergies. https://www.sdg synergies.org/wp-content/uploads/2021/02/SEI_SDG-Synergies-Manual-V03.pdf Erişim tarihi: 14.02.2025
- Swiss Federal Office of Energy. (2020). <https://www.bfe.admin.ch/bfe/en/home/policy/energy-strategy-2050/what-is-the-energy-strategy-2050.html> Erişim tarihi: 14.02.2025
- Şeker, F. (2009). Amarya Sen'in Kapasite Yaklaşımı. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 32, 259-280.
- Şen, M. (2018). Türkiye'de Engellilere Yönelik İstihdam Politikaları: Sorunlar ve Öneriler. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8(2), 129-152.
- Şenkal, A. (2005). Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Şişman, Y. (2014). Engelliler Açısından Eşitlik, Ayrımcılık ve Eğitim Hakkı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 32, 57-85.
- Şişman, Y., Kocabaş, F. ve Yazıcı, B. (2011). Özürlülerin Çalışma Yaşamına Katılma Gereği ve Türkiye'de Bu Bağlamda Uygulanan Sosyal Politikaların Genel Bir Değerlendirmesi-Kota Yönteminin Uygulanmasına İlişkin Eskişehir Örneği. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Talas, C. (1990). Toplumsal Politika. Ankara.
- Tambyah, S.K., Jiuan, T.S. ve Lun, Y.W. (2023). Happiness and Wellbeing in Singapore Beyond Economic Prosperity. Routledge Focus.
- Taşçı, F. (2017). Türkiye'de Sosyal Politika ve Dönüşüm: Zihniyet, Aktörler ve Uygulamalar. SETA.
- Taşçı, F. (2020). Sosyal Refah: Bütüncül Bir Perspektif. İstanbul: İktisat Yayınları.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). 2023 Yılı Faaliyet Raporu.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2022, 19 Temmuz). Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Koordinasyon Kurulu ile ilgili 2022/12 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi. Resmî Gazete, (31897).
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İklim Değişikliği Bakanlığı. (2022). Türkiye Ulusal Katkı Beyanı'nı COP27'de Açıkladı. <https://iklim.gov.tr/turkiye-ulusal-katki-beyani-ni-cop27-de-acikladi-haber-84> Erişim tarihi: 18.01.2025
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2023/'24. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2025_03/19143714_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2023_2024.pdf Erişim tarihi: 14.01.2025
- T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Türkiye 2. Ulusal Gözden Geçirme Raporu: Ortak Hedefler İçin Sağlam Temeller.

https://www.surdurulebilirlikalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2020/01/Surdurulebilir_Kalkinma-Amaclari-Turkiye-2.-Ulusal-Gozden-Gecirme-Raporu-Ortak-Hedefler-icin-Saglam-Temeller_-interaktif.pdf
Erişim tarihi: 12.02.2025

Teräs, J., Eikeland, S., Koivurova, T. ve Salenius, V. (2023). Sustainable Development and Sustainable Development Goals in Smart Specialisation Strategies in the European Arctic Regions. Publications Office of the European Union.

Temiz Hava Hakkı Platformu (THHP). 2024. Kara Rapor 2024. https://temizhavahakki.org/wp-content/uploads/2024/12/Kara-Rapor-2024_final.pdf Erişim tarihi: 25.01.2025

The Borgen Project. (2024). Bhutan's Gross National Happiness Policy. <https://www.borgenmagazine.com/bhutans-gross-national-happiness-policy/#:~:text=Bhutan's%20GNH%3A%20A%20Policy%20of%20Holistic%20Development&text=%E2%80%9CPreservation%20and%20Promotion%20of%20Culture,and%20practices%20despite%20external%20pressures>. Erişim tarihi: 26.02.2025

The Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC) ve UNICEF. (2020). Social Protection for Families with Children and Adolescents in Latin America and The Caribbean An Imperative to Address The Impact of COVID-19.

The Federal Council. (2014). Bundesgesetz über die Krankenversicherung (KVG).

The Federal Government, (2022). Germany's Sustainable Development Strategy <https://www.bundesregierung.de/breg-en/issues/sustainability/germany-s-sustainable-development-strategy-354566> Erişim tarihi: 15.01.2025

The Institute for Fiscal Studies. (2024). <https://ifs.org.uk/publications/short-and-medium-term-impacts-sure-start-educational-outcomes> Erişim tarihi: 18.01.2025

The NYC Mayor's Office for International Affairs. (2016). Global Vision Urban Action: A City With Global Goals. <https://www.nyc.gov/site/international/programs/global-vision-urban-action.page> Erişim tarihi: 16.01.2025

Thinley, J. Y. ve Hartz-Karp, J. (2019). National Progress, Sustainability and Higher Goals: The Case of Bhutan's Gross National Happiness. *Sustainable Earth*, 2(1), 1-11.

Titmuss, R. M. (1974). Social Policy: An Introduction. George Allen & Unwin.

Thompson, K. (2020). Evaluating SDG6: Flint, Michigan and Where The US Stands On Water Quality. UNA-NCA Snapshots.

Tokol, A. ve Alper, Y. (2010). Sosyal Politika. Bursa: Dora Yayınları.

- Toprak, D. ve Şataf, C. (2023). Danimarka'nın Refah Göstergeleri Üzerine Bir İnceleme. *Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 1-16.
- Torunoğlu, E. (2003). TÜBİTAK Vizyon 2023: Panel İçin Notlar: Sürdürülebilir Kalkınma Paradigması Üzerine Ön Notlar. Ankara: TÜBİTAK.
- Tuna, O. ve Yalçıntaş, N. (2011). Sosyal Siyaset, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). Türkiye Çocuk Araştırması, 2022. https://takvim.tuik.gov.tr/media/announcements/turkiye_cocuk_arastirmasi.pdf Erişim tarihi: 13.01.2025
- TÜİK. (2025a). <https://sdg.tuik.gov.tr/reporting-status/> Erişim tarihi: 18.12.2024
- TÜİK. (2025b). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=%C4%B0%C5%9Fg%C3%BCc%C3%B C-%C4%B0statistikleri-%C5%9Eubat-2025-54060&dil=1> Erişim tarihi: 01.04.2025
- United Nations Development Programme (UNDP). (2015). Human Development Report 2015: Work for Human Development. United Nations Development Programme.
- UNDP. (2017). Rapid Integrated Assessment. <https://www.undp.org/publications/rapid-integrated-assessment> Erişim tarihi: 19.09.2024
- UNDP. (2020). <https://sdgintegration.undp.org/isdg-model> Erişim tarihi: 15.01.2025
- UNDP. (2021). <https://unsdg.un.org/latest/blog/stronger-together-uruguay-model-sustainable-development> Erişim tarihi: 20.02.2025
- UNDP. (2022). Inclusive and Integrated Social Protection: A New Generation of Social Protection Systems In The Post-COVID-19 Era. United Nations Development Programme.
- UNDP. (2023). <https://sdgpush-insights.undp.org/reports/ury> Erişim tarihi: 18.02.2024
- UNDP. (2025). <https://hdr.undp.org/> Erişim tarihi: 16.12.2024
- United Nations (UN). (1972). UN Stockholm Environment Declaration. Stockholm: UN.
- UN. (1996). Second International Conference on Human Settlements (Habitat II). İstanbul: UN
- UN. (2012). Agenda 21 and Rio Principles, Detailed Review of Implementation of Agenda 21, January.
- UN. (2015a). Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development, 21 October.

- UN. (2015b). Addis Ababa Action Agenda of Third International Conference on Financing for Development, 13 – 16 July.
- UN. (2016a). Voluntary National Review 2016. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/10446Executive%20Summary%20Review_ROK.pdf Erişim tarihi: 15.02.2025
- UN. (2016b). The New Urban Agenda And The Future of Cities: Turning Worlds Into Actions. UN Habitat III.
- UN. (2020). Guidelines for The Use of The SDG Logo Including The Colour Wheel, and 17 Icons. https://unsdg.un.org/sites/default/files/2023-01/SDG_Guidelines_AUG_2019_Final.pdf Erişim tarihi: 18.12.2024
- UN. (2025a). <https://uruguay.un.org/en/sdgs> Erişim tarihi: 19.02.2025
- UN. (2025b). <https://bhutan.un.org/en/sdgs> Erişim tarihi: 27.02.2025
- UN Climate Change. (2023). Payments for Environmental Services Program Costa Rica. <https://unfccc.int/climate-action/momentum-for-change/financing-for-climate-friendly-investment/payments-for-environmental-services-program> Erişim tarihi: 27.02.2025
- Understanding Children’s Work (UCW) Programme. (2013). Educational Attainment and Employment Outcomes. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000226333> Erişim tarihi: 04.01.2025
- United Nations Economic Commission For Europe (UNECE). (2021). Housing for Migrants and Refugees in the UNECE Region Challenges and Practices. Geneva. <https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210041973/read> Erişim tarihi: 16.01.2025
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) ve UNICEF. (2024). Building Strong Foundations What is Foundational Education for Health and Well-being?. <https://www.unicef.org/media/158026/file/BSF1.%20What%20is%20Foundational%20Education%20for%20Health%20and%20Well-being.pdf.pdf> Erişim tarihi: 18.02.2025
- United Nations Human Settlements Programme (UN-HABITAT). (2012). Going Green: A Handbook of Sustainable Housing Practices. <https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/Going%20Green.pdf> Erişim tarihi: 11.02.2025
- UNICEF. (2012). Integrated Social Protection Systems: Enhancing Equity for Children. UNICEF. https://capacity4dev.europa.eu/library/integrated-social-protection-systems-enhancing-equity-children-unicef-2012_en Erişim tarihi: 20.04.2025

- UNICEF. (2020). Country Office Annual Report 2020 Costa Rica. UNICEF. <https://www.unicef.org/media/100591/file/Costa-Rica-2020-COAR.pdf> Erişim tarihi: 20.02.2025
- UNICEF Innocenti – Global Office of Research and Foresight. (2024). Integrating a Gender and Life-course Perspective in Social Protection System Reforms: Three case studies from Uruguay (2005–2023). UNICEF.
- Umans, A. (2020). Crime Prevention in Public Transportation: The Route Zwolle–Emmen Submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science, program Public Administration, University of Twente.
- U.S. Department of Health & Human Services. (2025). <https://headstart.gov/programs/article/head-start-programs?redirect=eclkc#:~:text=The%20Head%20Start%20program%20encompasses%20Head%20Start%20preschool,nations%2C%20and%20several%20U.S.%20territories%2C%20including%20Puerto%20Rico> Erişim tarihi: 17.01.2025
- Uzun, Y. ve Hakverdi, M. (2019). Engelliler İçin Akıllı Ulaşım Sistemleri. *International Journal of Engineering Research and Development*, 11(3), 1–8.
- Ülgener, S. (1991). Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme. İstanbul: Der Yayınları.
- Van de Vliert, A. ve Van Peij, J. (2024). Circular Economy Implementation in Dutch Agriculture: Assessing Sustainable Practices and Economic Impact. *Law and Economy*, 3(1), 20-31.
- Vandycke, N. ve Viegas, J. M. (2022). Defining The Playing Field: The Global Tracking Framework. In *Sustainable Mobility In A Fast-Changing World: From Concept to Action*. Springer International, 83-99.
- Vrolijk, H., Reijs, J. ve Dijkshoorn-Dekker, M. (2020). Towards Sustainable and Circular Farming in The Netherlands. *Wageningen University and Research*, 5-37.
- Yalçın, N. (2008). Muhasebe Meslek Mensubu Kadınların Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık Nedeni ile Yaşadığı Mesleki Sorunlar ve İstanbul İli Saha Araştırması. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yale School of Public Health. (2018). Sweden’s Maternity and Paternity Leave. <https://ysph.yale.edu/news-article/swedens-maternity-and-paternity-leave/> Erişim tarihi: 12.11.2024
- Yergin, H. ve Günsan, N. (2021). Aktif İşgücü Politikalarının İstihdam Üzerindeki Etkisi. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(12), 1161-1180.
- Yeoh, L. K., Yeo, A. Z. J. ve Auyong, H. (2016). Singapore’s Social Contract Trilemma. Globalization and Democracy in Southeast Asia (Ed. Chantana Banpasirichote Wungaeo ve Boike Rehbein ve Surichai Wun’gaeo). 63 – 86.

- Yıldırım, B. ve Şahin, F. (2019). Esping-Andersen'in Refah Devleti Sınıflandırması ve Makro Sosyal Hizmet Uygulamaları Temelinde Türkiye'nin Konumu. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 2525-2554.
- Yıldız, M. (2021). Avrupa Ülkelerinde Gençlik Politikaları: Hollanda Örneği. Yerel Yönetimler ve Gençlik Politikaları (Ed. Ateş, H.). 67-79. Ankara: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık.
- Yılmaz, G. (2005). Emek Gücünün Tarihsel Arka Planı, AB'deki Göçmen İşçilerin Durumu. *Türk Tabipler Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, Temmuz – Ağustos – Eylül, 1-7.
- Yücel, E. (1999). Canlılar ve Çevre. Biyoloji. (Ed. Özata, A.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. 83-109.
- Zajacova, A. ve Lawrence, E. M. (2018). The Relationship Between Education and Health: Reducing Disparities Through a Contextual Approach. *Annual Review of Public Health*, 39, 273-289.
- Zaim, S. (1997). Çalışma Ekonomisi. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Zengin Salihi, H. S. (2020). Almanya'da Sosyal Demokrasiden Kimlik Siyasetine: Sozialdemokratische Partei Deutschlands/SPD. *Fiscaeconomia*, 4(2), 352-381.
- Zeijl-Rozema, A., Cörvers, R. ve Kemp, R. (2007). Governance for Sustainable Development: A Framework. *Sustainable Development*, 16(6), 410-421.
- Zeytinci, A. B. ve Şamlı, R. (2023). Kurumsal Kaynak Planlama İş Yazılımı Sistemlerinde Uygulama Programlama Arayüzü ve İstemci Farklılıklarının Performansa Etkisi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 52, 201-211.
- Warford, J. J. (1995). Environment, Health, and Sustainable Development: The Role of Economic Instruments and Policies. *Bulletin of the World Health Organization*, 73(3), 387-395.
- Watts, T.D. (1976). Phenomenological Social Science and Holistic Social Policy. *The Journal of Sociology&Social Welfare*. 1(4), 58-72.
- Weitz, N., Nilsson, M. ve Davis, M. (2014). A Nexus Approach to the Post-2015 Agenda: Formulating Integrated Water, Energy and Food SDGs. *SAIS Review of International Affairs*, 34 (2), 37-50.
- Whānau Ora Commissioning Agency. (2023). Whānau Ora Annual Report 2022-2023. Whānau Ora Commissioning Agency. https://whanauora.nz/assets/resources/WOCA_Annual%20Report_2022-23.pdf Erişim tarihi: 16.01.2025
- World Health Organization (WHO). (2018). WHO Housing and Health Guidelines. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/276001/9789241550376-eng.pdf?sequence=1> Erişim tarihi: 19.02.2025

World Bank. (2025). <https://www.worldbank.org/en/topic> Erişim tarihi: 18.12.2024

Wortley, R. ve Mazerolle, L. (2008). Environmental Criminology and Crime Analysis: Situating The Theory, Analytic Approach and Application. (Ed. R. Wortley ve L. Mazerolle). Environmental Criminology and Crime Analysis. Cullompton, UK: Willan.

EK

Yüksek Gelirli	Üst-Orta Gelirli	Alt-Orta Gelirli	Düşük Gelirli
Avustralya	Arnavutluk	Cezayir	Afganistan
Avusturya	Arjantin	Angola	Burkina Faso
Bahamalar	Ermenistan	Bangladeş	Burundi
Bahreyn	Azerbaycan	Benin	Orta Afrika
Barbados	Belarus	Butan	Cumhuriyeti
Belçika	Belize	Bolivya	Çad
Brunei Sultanlığı	Bosna-Hersek	Yeşil Burun Adaları	Kore Demokratik
Kanada	Botsvana	Kamboçya Kamerun	Halk Cumhuriyeti
Kanal Adaları	Brezilya	Komorlar	Kongo Demokratik
Şili	Bulgaristan	Kongo	Cumhuriyeti
Hırvatistan	Çin	Fildişi Sahili	Eritre
Kıbrıs	Kolombiya	Cibuti	Etiyopya
Çekya	Kosta Rika	Mısır	Gambiya
Danimarka	Küba	Esvatini	Gine-Bissau
Estonya	Dominik	Gana	Liberya
Finlandiya	Cumhuriyeti	Gine	Madagaskar
Fransa	Ekvador	Haiti	Malavi
Fransız Polinezyası	El Salvador	Honduras	Mali
Almanya	Ekvator Ginesi	Hindistan	Mozambik
Yunanistan	Fiji	İran	Nijer
Guam	Gabon	Ürdün	Ruanda
Guyana	Gürcistan	Kenya	Sierra Leone Somali
Hong Kong, Çin	Guatemala	Kırgızistan	Güney Sudan
Macaristan	Endonezya	Laos	Sudan
İzlanda	Irak	Lübnan	Suriye
İrlanda	Jamaika	Lesotho	Togo
İsrail	Kazakistan	Moritanya	Uganda
İtalya	Libya	Moğolistan	Yemen

Japonya	Malezya	Fas	
Kuveyt	Maldivler	Myanmar	
Letonya	Mauritius	Nepal	
Litvanya	Meksika	Nikaragua	
Lüksemburg	Karadağ	Nijerya	
Makao, Çin	Namibya	Pakistan	
Malta	Kuzey Makedonya	Papua Yeni Gine	
Hollanda	Filistin	Filipinler	
Yeni Kaledonya	Paraguay	Samoa	
Yeni Zelanda	Peru	São Tomé ve	
Norveç	Moldova	Príncipe	
Umman	Rusya	Senegal	
Panama	Saint Lucia	Solomon Adaları Sri	
Polonya	Saint Vincent ve	Lanka	
Portekiz	Grenadinler	Tacikistan	
Porto Riko	Sırbistan	Doğu Timor	
Katar	Güney Afrika	Tunus	
Kore Cumhuriyeti	Surinam	Ukrayna	
Romanya	Tayland	Tanzanya	
Suudi Arabistan	Tonga	Özbekistan	
Singapur	Türkiye	Vanuatu	
Slovakya	Türkmenistan	Vietnam	
Slovenya	Venezuela	Batı Sahra Zambiya	
İspanya		Zimbabve	
İsveç			
İsviçre			
Tayvan, Çin			
Trinidad ve Tobago			
Birleşik Arap			
Emirlikleri			
Birleşik Krallık			
Amerika Birleşik			
Devletleri			
Amerika Birleşik			
Devletleri Virjin			
Adaları			
Uruguay			

Ek 1: ILO'nun Gelir Düzeyine Göre Ülke Sınıflandırması

Kaynak: ILO. (2024). World Employment and Social Outlook Trends 2024. International Labour Office. Geneva.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Bahar YOLVERMEZ	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Kocaeli Üniversitesi
Fakülte	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Bölümü	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Yüksek Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Enstitü Adı	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı
Programı	Çalışma Ekonomisi ve Sosyal Siyaset Programı
Makale ve Bildiriler	
1. Yolvermez, B. (2020). Sakarya'nın İstihdam Göstergelerinin Durumu. Sakarya'nın Sosyo-Ekonomik Analizi (IV) (2017-2018 Dönemi), (Ed. Mustafa Çağlar Özdemir), Sakarya Yayıncılık, 116-158. 2. Yolvermez, B. (2020). Türkiye'de Asgari Ücret Sorunlarına İlişkin Bir Değerlendirme. Çalışma ve Toplum, 4(67), 2441-2462. 3. Yolvermez, B. (2022). Türkiye'de Pandemi Döneminde Çalışma Hayatına Yönelik Alınan Tedbirler. Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(1), 75-110. 4. Yolvermez, B. (2022, Mayıs 28–29). İnsan Kaynakları Yönetiminden Dijital İnsan Kaynakları Yönetim Sistemine Geçiş ve Uygulama Örnekleri. 5th International Symposium on Innovative Approaches in Smart Technologies (ISAS 2022), Turkey. SETSCI Conference Proceedings, 5(1), 24–28. 5. Yolvermez, B. ve Kaytan, M. (2022, Ekim 14). Covid-19 Pandemi Sürecinde İşçi Sendikalarının Güncel Sorunları ve Mücadele Pratikleri, 13. Mülkiye Genç Sosyal Politikacılar Kongresi, Ankara. 6. Yolvermez, B. ve Kaytan, M. (2022). Covid-19 Pandemisinde Derinleşen Öğrenci Yoksulluğu: Sakarya Üniversitesi Örneği. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 12(3), 1755-1776. 7. Aydın, H. İ. ve Yolvermez, B. (2023). Etik Yaklaşımlar Açısından Sürdürülebilirliğin Ontolojik Çözümlemesi. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 25(1), 118-141. 8. Yolvermez, B. (2023, Ekim 19–20). “Freelancer” Olmak Kadınların Statüsünde Bir Değişim Yarattı mı?. Yeniden Sosyoloji: Kütahya I. Ulusal Sosyoloji Sempozyumu Özet Bildiri Kitabı (Ed. M. Ç. Dirsehan). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, 55-58. 9. Yolvermez, B. (2023, Ekim 19–20). “Freelancer” Olmak Kadınların Statüsünde Bir Değişim Yarattı mı?. Yeniden Sosyoloji: Kütahya I. Ulusal Sosyoloji Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı (Ed. M. Ç. Dirsehan). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, 185-198. 10. Yolvermez, B. (2023). Kariyerin Geleceği: Yeşil Kariyer. Medeniyet Araştırmaları Dergisi, 8(1), 89-107. 11. Yolvermez, B. (2025, Ocak 10–12). Yeşil İşletmecilik Anlayışının Örgüt Kültürü Üzerine Etkisi. Ankara International Congress on Scientific Research-XI, Ankara, Türkiye. Liberty Academic Publishers, 418-430. 12. Yolvermez, B. (2025). Türkiye'de İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyümenin Görünümü. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 27(48), 447-473.	